

גיטין מותרין

קמא

דף ט.: י.: יא.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ח

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמח)

ה[א] **וז"פ אמר רבב"ח** [ב] **אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך טורא דסיני אזלי וחזאי דהדרן לה עקרבי וקיימין כי חמרי חיוורתא ושמעתי בת קול שאומרת אוי[ג] שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי**[ד]:

פי' רש"י[1] שנשבעתי מן הגלות כדכתיב קראי טובחה[2] בנביאים.

תא ואחוי לך טורא דסיני, שהוא בחי' עצות, כי שם קבלו תרי"ג עיטין. **חזאי דהדרן לה עקרבא**[ה], היינו שיש עצת נחש, עצת רשעים, שעל ידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים, זרע אמת: **וקיימו כי חמרי חיוורתא**, זה בחי' ציצית, שהוא שמירה מעצת הנחש, מניאוף. כמ"ש חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב) [ו] איזה עונשו גדול, של לבן או של תכלת, ואמרו משל לאחד שצוה להביא לו חותם של זהב היינו תכלת, וחותם של טיט היינו לבן. וזה חמרי, לשון חומר וטיט. חוורא, היינו לבן. כי עכשיו זה עיקר הציצית [ז]: **ושמעתי** בת קול [ח] שאומרת אוי לי שנשבעתי, פירש"י[ט] על הגלות. היינו ע"י ציצית, יכולין לבא לעצת צדיקים, לבחי' אמת. וע"י אמת באים לאמונה כנ"ל. וע"י אמונה בא הגאולה כנ"ל. וזה ששמע חרטת הש"י על הגלות, כי הציצית שהם חמרי חוורא גרם כל זה:

וז"פ ואלה' כל מקום שנאמר **ואלה** מוסיף [יא]. זה בחי' יוסף, בחי' שמירת הברית, בחי' ציצית. **המשפטים**, זה בחי' **כלה זרע אמת**, כמ"ש (תהלים יט) **משפטי ה' אמת**. שזוכה לעצת צדיקים, לבחי' אמת. **אשר תשים לפניהם**, זה בחינות כד אתחבר בה אמת. וזה בחי' הושו אשה לאיש, כי זה איש ואשה, הם בחי' התחברות אמת ואמונה, ובזה תלוי הגאולה כנ"ל. וזה יכול שיהיה[יב] התלמידים לומדים ואין מבינים, ת"ל ערוך[יג] לפניהם כשולחן ערוך, זה בחי' הגאולה, שלעתיד יתגלו כל החכמות [יד] כשולחן ערוך כמ"ש (ישעיה יא) **ומלאה הארץ דעה**: (ע"כ לשון רבינו ז"ל): [טו][והשמטות השייך[טז] להתורה הזאת]: **התפלה** הוא בחי' אמונה, והוא בחי' הניסים, כי נם למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל ע"ש. ובשביל זה התפלה מסוגל לזכרון, כי תפלה הוא בחי' אמונה כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ועבר מאתנו. [יז][והיא דרך ההנהגה ע"פ מערכת המזלות, שמתנהג כסדר יום אחר יום והוא היפוך[יח] האמונה. משא"כ אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד [כ] והוא מחי' ומקיים הכל תמיד[כא] והוא למעלה מהזמן, אין כאן שכחה [כב] ודוק[כג]. ומעתה תראה נפלא[כד] בדברי רז"ל (שבת קד.), מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנם היו עומדין, כי **מס**[כה] הוא בחי' השכחה, וע"ז אמרו"ל[כו] (חגיגה ט ע"ב) אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחד. כי **מם** בגימ' **מאה** ועד מאה שולט השר של שכחה [כז]. וזה שהמתיקו חז"ל מ"ם וסמ"ך היינו מ"ם שהוא בחי' השכחה, בנם היו עומדין. כי נם הוא היפך השכחה, כי ניסים הם בחי' התפלה בחי' אמונה, שהיא היפך השכחה כנ"ל: **ודע** [כח]כנ"ל כי **ציצית** שמירה לניאוף כו'. **על שכם שניהם** זה בחי' ציצית וכו'. וזה (בראשית ל"ז) **הלא אחיך רועים בשכם**, היינו בחי' ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לניאוף והוא בחי' שמירת הברית, שהיא בחי' יוסף. ע"כ אמר יעקב ליוסף, **הלא אחיך רועים בשכם** שהוא בחי' שלך, **לכה ואשלחך אליהם**: **וזה פי' ואנכי נטעתיך שורק כו'**, כי הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק ע"י עצה שמקבל ממנו. וזה **שורק**, הוא בחי' שורק[כט] שהוא תלת טיפין, כמ"ש בזוהר [ל][ובתיקונים תיקון נו [לא]], והוא תלת מוחין, כי הוא ענין אחד. כי הטיפה באה מהמוח [לב] ומגיעה להכליות [לג], שהן כלי ההולדה שמבשלין[לד] הזרע. כן השכל, נולד ג"כ במוח, ומגיע עד הכליות היועצות. ותלת מוחין, הוא בחי' (ישעיה ו') **השמן לב וכו', ואזניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב וכו'**. כלומר שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו' [לה]. אבל כשמדבק עצמו לצדיקים, ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחי' כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטיפה מוח המתחלקת לתלת טיפין, תלת מוחין כנ"ל. ואז **יראה בעיניו, ובאזניו ישמע, ולבבו יבין וכו'**, שהן בחי' הג' מוחין, **ושב ורפא לו**. וזהו **ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת** והבן: וז"פ[לו] אמר רבה בר בר חנה וכו'. וזה רמז גם כן בפתח דבריו, אמר לי ההוא טייעא, ופי' רש"י[לז] בכל מקום [לח] סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחי' התפלה, כמ"ש (בראשית יז) **כי שמע ה' אל עניך** ותרגומו ארי קביל ה' ית צלותיך. והוא בחי' אמונה כנ"ל. וזהו סוחר מל' סחור סחור לט(בחי' מקיפים) שהוא בחי' אמונה כנ"ל, **ואמונתך סביבותיך** (תהלים פט): וזהו (רות ג') **ופרשת כנפיך על אמתך** [מ], כי ציצית דקדושה שהם כנפי מצוה, הוא שמירת הברית [מא], והוא בחי' זווג דקדושה וזהו ששאל חגי הנביא (חגי ב') **הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם** [מב], כי פגם הברית [מג] העדר הלחם [מד], כמ"ש (משלי ו') **בעד אשה זונה עד ככר לחם** [מה] והבן: (בראשית מט) **ותשב באיתן קשתו וכו'** [מו] **משם רועה אבן ישראל**, אבהן ובנין [מז], בחי' התפלה [מח] יעקב ובניו [מט]:

סגולה לחולה להסתכל על הציצית. והסוד בפסוק [נ] **הנה בנך יוסף בא אליך**, כי כל אלו התיבות מרמזין על הציצית דהיינו מנין החוטין וההוליות והקשרים כמבואר בפרי ע"ח בשער הציצית פ"ד בהג"ה ע"ש (נא), וזהו **הנה בנך יוסף בא אליך** דהיינו בחי' ציצית כנ"ל, עי"ז **ויתחזק ישראל** [נב]:

(זכריה ד', והוא הפטרת שבת חנוכה):

ח [נג] **ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה וכו':**

א הנה יקר גנוחי [נד] ונוה[נה] [נו] נ[נז](שקורין קרעכין) [נח] מאיש ישראלי[נט], כי הוא שלימות החסרונות [ס]. כי ע"י בחי' הנשימה

[א] אות ה נוסף בתרולו

[ב] שיין לפרוש"י – 1 בתשבכ"ס, 2 גם בדפוי"ר - טובה, ובתרולו - טובא, ומתרולו - טובי.

[ג] גם בדפוי"ר ותרולו ותרצו - אוי, בתרולו ובתשבכ"ס - אֲוִי לי (כנרסת הגמ')

[ד] תרגום - אמר רבב"ח אמר לי ההוא סוחר הישמעאלי בא אראה לך את הר סיני, הלכנו וראיתי שסובבים אותו עקרבים, ועומדים כמו חמורים לבנים. ושמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי מן הגלות (דהיינו שישראל יגלו מארצם) ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי, ועיין בגמ' שם שיש כאן המשך שרבינו השמיט.

[ה] בתרולו - עקרבי

[ו] עיין אור החיים ע"ש שלח טו לט

[ז] עיין פע"ח ציצית פ"ה ושער המזוזות דרושי ציצית דרוש ד' בבדבר רבה יז ה' תנחומא שלח (ורשא) פרק טו (בובר) פרק כט

[ח] מהי בת קול עיין תוספות סנהדרין יא.

[ט] בתשבכ"ס - תשב"ם

[י] בדפוי"ר - ליתא לתיבת ואלה, בתקפא תרלד תרלו ותרצו נדפס באות רגילה בתשבכ"ס – באות מודגשת, ובכל המעתקים באות גדולה

[יא] פרש"י **שם עפ"י שמו"ר ל' ב'**

[יב] גם בדפוי"ר - שיהיה, בתרלד ומתרלו - שיהיו.

[יג] גם בדפוי"ר ותרלד - ת"ל עורון, ומתרלו - ת"ל וכו' עכ"ם

[יד] וזהר נשא קלי; ועיין ספר המדות אמונה ח"א יט ע"י אמונה נתחכם

[טו] בתרלו - כי מלאה

[טז] מזהרנ"ת בתקפא (השמטות אלה נדפסו גם בדפוי"ר חוץ מהשמטה אחרונה אבל לא צויין שם שהן השמטות)

[יז] מתרלו - תשייכים

[יח] הערה זו נמצאת רבב בדפוי"ר ונפתח בסוגרים כאן אבל נספר אחרי יום אחד יום והוא) וההמשך שם בלא סוגרים

[יט] בתרלד - היפך

[כ] לשון תפלת יוצר דשחרית ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

[כא] והוא מחיה ומקיים הכל תמיד – בדפוי"ר במקום זה כתוב ומה שהיה הוא שיהיה

[כב] עיין פ"ח שער כב פ"ג ד"ה והנה כל כח השכחה

[כג] גם בדפוי"ר ותרלד ותרלו - ודוק ומתרצו - ודו"ק (ודק נמצא בל"מ דפ"ו - בהקדמה לבסוף תורה קנב וקי ותורה ר' דף ז: סוף סדר א) בתורה מן דף נ: רשי סוד א' ודק כאן תיקון בתרצו) ודק הקרן החדש החזיר לדוק. בתורה רענו הובא לשון הגמ' שבת קנב. דוק בככר והוא לשון צווי מחן, אבל כשהוא בסוף עניין פירושו דקדק. (ואם יש דו"ק שהוא ר"ת לא נמצא כן בלשון רבינו ומוהרנ"ת)

[כד] גם בדפוי"ר ותרלד תרלו תרצו - נפלא, ובתשבכ"ס נפלא' (דהיינו נפלאות)

[כה] בתרלד - **מם**

[כו] בתרלד - אמרו

[כז] האריז"ל ע"ח שער טו סוף פ"ו, מבוא שערים ש"ד ח"ב פ"ט, שער מאמרי ר"ל מסכת חגיגה ט"ל. ושער הפעוות ואתתנן הקד' ב'. ולק"ה ערבית ד לח ועיין מ"ב סימן קיד ס"ק מא בשם תת"ס ובן יהוידע ואהבת איתן כאן. ולעיטמם ש"ש ענף יוסף ויף גם עיין בגילה ז ופפחים עב תנא מיניה ט' ובענין ותני כתנא בסיבית. ועיין מהרי"ט סוף כתובות ב. ומצת כביכיה ולפ כקופסקו לסיק עפיי למעמים כו

[כח] גם בדפוי"ר ותרלד - כנ"ל, ומתרלו - כני.

[כט] כך מנוקד בתקפא, ומתרצו נדפס בתוך השורה אחרי תיבת שורק

[ל] בתיקונים שבזוהר חדש דף קיח. (בדפי המהוק מדבש)

[לא] דף פט:

[לב] ע"ח שער לט ריש דרוש א'. פרש"י חולין מה: ד"ה שאינו מוליד. רבינו בחיי בראשית א' ח' ספר הבחיר פרק נא (אות קנה) וכן סוף לעת תמיסטו וחכמי יון מלכל דעת החוקיים של כוס שרק למת שנתנו הצמרה יס קמר לרגלתה.

[לג] וזהר רע"ט פנחס ריח סוף ע"ב.

[לד] בתרלד - שמתבשלין (בלוות תיקון תוקן)

[לה] עיין פרש"י שם

[לו] מתרלו נדפס באות גדולה

[לז] בתשבכ - תשב"ם

[לח] שם במאמר שקדם לזה ויובא לקמן בתורה ח' עי"ש

[לט] נמצא רבב בדפוי"ר

[מ] כנפיך היא טלית עיין פרש"י שם. אמתך הוא ברית עיין ריש תורה סנ.

[מא] עיין פ"ח אות ט'

[מב] פסחים יז: ועיין מדרש משנת רבי אליעזר פרק יד (ד"ה בזכות הציצית) שכתב בכנף בגדו להזכיר ציצית

[מג] ברית נקרא בשר קדש זוהר ח"א צת. (רקנטי עה"ת פ' תצוה) ולקמן תורה לו

[מד] פדר"א פרק לח בענין מכירת יוסף בא רעב לארץ

[מה] מצודת דוד שם

[מו] עפרש"י והיינו בכניסת יצרו ועיין לקוטי תורה להאריז"ל ויחי ובנב' סוטה דף לו:

[מז] תרגום אונקלוס שם

[מח] שער מאמרי רשב"י (פרשת בשלח) והנה הטלכות הנקראת אבן

[מט] שהם יב נוסחאות התפילה כנ"ל באות א' ועיין חיי מוהר"ן סימן ג' מעשה שהיה אצלו בעשט"ם

[נ] * בראשית מה ב'.

[נא] **דל הפל"ח ס"ל כריכות הם קנו כמנין יוסף וסמך גודלין יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין הנה וכמנין בך חוליות וקשרים והחוטין הם ל"ב והם שוורין חדי סד כמנין בא אליך ע"כ**

[נב] ההיינו המשך הפסוק וגו"ל

[נג] נאמרה בשבת חנוכה (ל' בסלו) שנת תקסג (חי"ם נט) ועי"ש סימן ד' וקסו ורסג. ויעי מוהרנ"ת סימן ב. ושי"ש ח"ב סימן תרץ. וח"ו סימן רנו.

[נד] ועיין פרש"י ח"ה גונח בכתובות ס. ובב"ק פ. ובתמורה טו: ועיין ח"ה לט:

[נה] דפוי"ר – ניהי. ובכולהו השמטות לא ציין כלום ורק בתקפא תיקן נוה.

[נו] עיין יומקאל ז' יא ופרש"י שם עיין לק"ע אנחה א' שהשפיט ונוח.

[נז] נוסף בתקפא

[נח] באדיעש ועיין חיי מוהר"ן סימן תמא.

[נט] בתרלד - ישראל

[ס] עיין קהלת רבה פרשה ז' פסקה לב ועיין מוהר כמ' מות יח' וקי ל"ה חיים עמיים עמים שלמים תק עיי התכללות בו יח. וכל התמונות הן תמהן להעת.

ירמיהו ב (כא) וְאָנכִי נְטַעְתִּיךְ שׂרֵק כֻּלָּה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ לִי סֹרְרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה:

תהלים יט (י) יִרְאַת יְקֹוָק טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי יְקֹוָק אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו:

ישעיהו יא (ט) לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת יְקֹוָק כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים: פ

בראשית וישב לז (יג) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי:

ישעיהו ו (י) הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב וְרָפָא לוֹ:

בראשית לך לך טז (יא) וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְקֹוָק הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי שָׁמַע יְקֹוָק אֶל עָנְיֵךְ:

תהלים פט (ט) יְדוּד אֵלֶהָ צְבָאוֹת מִי כָמוֹךְ חָסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ:

רות ג (ט) וַיֹּאמֶר מִי אָתְּ וַתֹּאמֶר אָנכִי רוּת אֲמָתֶךָ וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל אֲמָתְךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה:

חגי ב (יב) הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר קֹדֶשׁ בִּכְנָפוֹ וְנָגַע בִּכְנָפּוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנָּזִיד וְאֶל שֵׁמֶן וְאֶל כָּל מַאֲכָל הֲיִקְדָּשׁ וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא:

משלי ו (כו) כִּי בַעֲד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָּצוּד: פ

בראשית יחי מח (כד) וַתֵּשֶׁב בְּאֵתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזּוּ זְרֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל:

בראשית ויחי מח (ב) וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה:

תורה ח

זכריה ד (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר \(וָאֹמַר\) רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ:

(ג) וּשְׁנַיִם זֵיתִים עֲלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ:

שהוא הרוח חיים [א] נברא העולם, כמ"ש (תהלים ל"ג) **וכרוח פיו כל צבאם** [ב]. והידוש העולם יהיה ג"כ בבחי' הרוח [ג], כמ"ש (שם קד) **תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה** [ד]. והוא ג"כ חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה [ה], כמ"ש (בראשית ב') **ויפח באפיו נשמת חיים** [ו], וכתיב (שם ז')[ז] **כל אשר נשמת רוח חיים באפיו**. וכמ"ש חכמים [ח], אם תחסר הנשימה תחסר החיים [ט]. נמצא כי עיקר חיות כל הדברים הוא בבחי' רוח. וכשיש חסרון באיזה דבר, עיקר החסרון הוא בבחי' החיות של אותו הדבר, שהוא בחי' הרוח חיים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקיים הדבר. והאנחה הוא אריכת הנשימה, והוא בבחי' **ארך אפים** [י], דהיינו מאריך רוחי'. וע"כ כשמתאנח על החסרון ומאריך רוחי', הוא ממשיך רוח החיים להחסרון. כי עיקר החסרון הוא הסתלקות הרוח חיים כנ"ל, וע"כ ע"י האנחה משלים החסרון :

ב אך מאין מקבלין הרוח חיים, דע שעיקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור [יא]. כי עיקר רוח החיים הוא בהתורה [יב], כמ"ש (שם א') **ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים**, הוא התורה [יג]. והצדיקים דבקים בתורה [יד], וע"כ עיקר הרוח חיים הוא אצלם. וכשהוא מקושר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחי', ממשיך רוח החיים מהצדיק שבדור, שהוא דבוק בהתורה אשר שם הרוח: וזהו שנקרא הצדיק (במדבר כז) **איש אשר רוח בו** [טו], שיודע להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד (כשפרש"י שם). כי הצדיק ממשיך ומשלים הרוח חיים של כל אחד ואחד כנ"ל : **וזה** בחי' (ברכות ג' ע"ב)[טז] רוח צפונית המנשבת בכנור של דוד, כי כנור של דוד היה של חמש נימין [יז], כנגד חמשה חומשי תורה [יח]. ורוח צפון שהיתה מנשבת בו, הוא בחי' **ורוח אלקים מרחפת על פני המים** הנ"ל, כי רוח צפון, הוא בחי' הרוח הצפון בלבו של אדם (יט) שהוא בחי' הרוח חיים. כי צפון חסר (ב"ב כה ע"ב) [כ], והחסרון הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים לז) **ויתן לך משאלות לבך**. **ימלא ה' כל משאלותיך** (שם כ). ועיקר הרוח חיים הוא בלב, וכמ"ש בתיקוני זוהר (תיקון י"ג [כא]) כולהו שייפין מתנהגין בתר לבא כמלכא כו' [כב] כד"א [כג] (יחזקאל א [כד]) **אל אשר יהיה שם הרוח ללכת כו'**. כי הרוח הוא בלב, והחסרון הוא הסתלקות הרוח שמקומו בלב, וע"כ נרגש החסרון בלב. וע"כ כשנתמלא החסרון שהוא בבחי' הרוח כנ"ל, נאמר **ויתן לך משאלות לבך . ימלא ה' וכו'**, היינו כנ"ל: וע"כ ישראל שהם מקבלין הרוח חיים מהתורה, נקראים על שם צפון, כמ"ש (תהלים פ"ג) **על עמך יערימו סוד ויתיעצו**[כה] **על צפוניך** :

ג אך רשעים הדוברים **על צדיק עתק בגאוה ובוז** [כו], מאין מקבלין הם הרוח להשלים החסרון. אך דע שיש רב דקליפה, והוא[כז] בחי' עשו, כמ"ש בעשו (בראשית לג) **יש לי רב** [כח]. והוא בחי' [כט] **אלופי עשו**. וכמו שתרגום[ל] אונקלוס רבי עשו בחי' הרב דקליפה. ומהם מקבלין הרשעים הרוח,[לא] [לב] והוא בחי' רוח הטומאה, בחי' רוח סערה, כמ"ש (שם כז) **הן עשו אחי איש שעיר** [לג] (לד). וע"כ הרוח שלהם גדול ותקוף לפי שעה, כמו **רוח סערה** [לה] שהוא גדול בשעתו. וע"כ (תהלים יוד) **כל צורריו יפיח בהם**, יפיח דייקא שמתגבר עליהם ע"י בחי' רוח פיו שהוא גדול בשעתו. אך שאין לו קיום כלל, ולסוף כלה ונאבד, ומסער גופי' ונשמתי' (לו). וכמ"ש (דברים ז') [לז] **ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו**, ומשלם לשון שלימות החסרון שנמשך לו, דהיינו בחי' אריכת הרוח. וזהו **אל פניו**, כי פניו הוא בחי' הרוח, כמ"ש (ישעיה ג') **הכרת פניהם ענתה בם** זה החוטם (יבמות קכ.)[לח] שהוא בחי' הרוח, כמ"ש **ויפח באפיו נשמת חיים, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו**. אך הוא להאבידו, כי אף שהוא גדול לפי שעה, לסוף נאבד כנ"ל: וזהו בחי' (ירושלמי תענית [לט]) **ארך אפים** לרשעים [מ]. כי הרוח הנשימה הוא בבחי' **ארך אפים** : והיינו מאריך אפי' וגבי דיליה (מא), כי אף שלפי שעה הרוח גדול ותקוף, בחי' מאריך אפיה, אך לסוף מב**גבי' דיליה כנ"ל : וע"כ נקראים ישראל (ישעיה נד) **עני' סְעָרָה**מג, כי הם עכשיו תחת ממשלת עשו איש שעיר, בחי' רוח סערה הנ"ל : אך הדבוק בצדיקים מקבל הרוח חיים שלימות[מד] החסרון, מהצדיק והרב דקדושה :

ד וע"כ (משלי טז) **ואיש חכם יְכַפְּרֶנָּה**. כי החסרון הוא מחמת עוונות, כמ"ש הז"ל (שבת נה.) [מה] אין מיתה בלא חטא ואין יסורין[מו] [מז] בלא עון כמ"ש (תהלים פט) **ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם**. וע"כ הצדיק הממשיך רוח החיים ומשלים החסרון, מכפר העון [מח]: **והוא** מגודל רחמנות וחנינות מהבורא ית"ש, שצמצם עצמו להיות הרוח חיים אצל הצדיקים [מט], דהיינו שהם יקבלו הרוח חיים מהתורה, והם ממשיכין רוח החיים אל החסרונות, ובזה מכפרין העוונות. וזהו בחי' י"ג מדות (שמות לד), **ה' ה' אל רחום וחנון, ארך אפים**. ארך אפים, הוא בחי' הרוח שהוא מאריך רוחיה, בחי' אנחה על החסרון. והיינו **ורב חסד ואמת**, כמו שאמרנו שמקבלין הרוח חיים מהצדיק רב דקדושה, שהוא רב חסד, היפך עשו רב דקליפה שהוא אדמוני תוקף הדין. והיינו **ואמת**. כי הצדיק מקבל הרוח חיים מהתורה, שנקראת (מלאכי ב') **תורת אמת היתה בפיהו**. והיינו **נוצר חסד לאלפים**, לאלפים זה בחי' אלופי עשו רבי עשו, שהם רב דקליפה. וזהו **נוצר חסד**, שחסד בחי' הרב דקדושה, נוצר וממתיק בחי' אלופי עשו רבי עשו. וע"כ **נושא עון ופשע**, כי ע"י רוח החיים שלימות[נ] החסרון, שממשיכין מהצדיק ע"י אנחה, עי"ז נתכפרין העוונות שזהו בחי' **ואיש חכם יכפרנה** כנ"ל, וזהו **נושא עון ופשע** [נא] כנ"ל :

ה והנה כשמתאנח, ממשיך רוח החיים אל החסרון שמתאנח עליו ומשלים אותו. אך להתגדרות ברשעים אי אפשר, כי כשמתגדרה בהרשע, והוא מתאנח, וממשיך הרוח מהרב שלו דקליפה, והרוח שלו גדול בשעתו,

---

תורה אור

תהלים לג (ו) בִּדְבַר יְקֹוָק שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם:

תהלים קד (ל) תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה:

בראשית ב (ז) וַיִּיצֶר יְקֹוָק אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

בראשית נח ז (כב) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ:

שמות לד (ו) וַיַּעֲבֹר יְקֹוָק עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא יְקֹוָק יְקֹוָק אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת:

בראשית א (ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם:

במדבר פינחס כז (יח) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו:

תהלים לז (ד) וְהִתְעַנַּג עַל יְקֹוָק וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ:

תהלים כ (ו) נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְקֹוָק כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ:

יחזקאל א (כ) עַל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָּׁם הָרוּחַ לָלֶכֶת יִלָּכוּ שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת וְהָאוֹפַנִּים יִנָּשְׂאוּ לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים:

תהילים פג (ד) עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ:

תהילים לא (יט) תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שֶׁקֶר הַדֹּבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז:

בראשית וישלח לג (ט) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֶשׁ לִי רָב אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לָךְ:

בראשית וישלח לו (מ) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אַלּוּפֵי עֵשָׂו לְמִשְׁפְּחֹתָם לִמְקֹמֹתָם בִּשְׁמֹתָם אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף עַלְוָה אַלּוּף יְתֵת:

בראשית כז (יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק:

תהילים י (ה) יָחִילוּ דְרָכָו בְּכָל עֵת מְרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מְנֻגָּדוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם:

דברים ז (י) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יְאַחֵר לְשֹׂנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֶּם לוֹ:

ישעיה ג (ט) הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם וְחַטָּאתָם כִּסְדֹם הִגִּידוּ לֹא כִחָדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה:

ישעיה נד (יא) עֲנִיָּה סֹעֲרָה לֹא נֻחָמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מְרַבִּיץ בְּפוּךְ אֲבָנַיִךְ וִיסַדְתִּיךְ בְּסַפִּירִים:

משלי טז (יד) חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה:

תהילים פט (לג) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם:

שמות לד (ו) וַיַּעֲבֹר יְקֹוָק עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא יְקֹוָק יְקֹוָק אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת: (ז) נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים:

מלאכי ב (ו) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעַוְלָה לֹא נִמְצָא בְשִׂפְתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן

א עיין נפש החיים שער א' פרק טו.

ב וזהר בראשית לג:, ויצא קנו:, מנחות כט: אקדמות ד"ה אתא קלילה. ב"ר יב י. זהר ח"ג קכב:

ג עיין יחזקאל לז

ד פרש"י בתחית המתים.

ה ראשית חכמה שער היראה פ"י. ועיין פרדס שער כא פ"ב ועשרה מאמרות מאמר העיתים סימן ח'

ו עיין רמב"ן שם. ונפש החיים הנ"ל, ולק"ה שליח לגבות חוב ג' טו בשם הזוהר. ספר הברית ח"א מאמר יא פ"י. ע"ח שער א פ"ה ושער ה פ"ה. עמק המלך שער קרית ארבע פ' קנב

ז עיין רבינו בחיי שם

ח עיין מעשה טוביה חלק בית חדש שער ב' ריש פ"א (דף קא במהדורת תרסה) כחסור הנשימה יחסור החיים.

ט עיין יומא פה.

י שמות לד ו' במדבר יד יח יואל ב' יג יונה ד' ב' נחום א' ג' תהלים פו טו שם קג ח' שם קמה ח' משלי יד כט שם טז לב נחמיה ט יז

יא דיוק הלשון עיין לק"ע אנחה א וצדיק יא עוד עיין לק"ה מתנה ג אות ה' ו' ושבת ה' יג

יב עיין תורה עח

יג עיין תקוני זוהר דף עג: ודף עז:

יד עיין תורה זוהר דף עג: ודף עז: עיין תורה כמוכם לפיכך כשמוכם לבטל תורה נאמר לכון כתורה הגעלמת בעצרה מאמתות

טו עיין אור החיים שם וקהלת יעקב ערך רוח ד"ה רוח הוא מזעיר ועיין שער הגלגולים הקדמה א ויא

טז עיין ירושלמי ברכות ה: וסנהדרין טז. ותיקון יג דף כח. ולקוטי הש"ס להארי"ל מסכת ברכות וזהר רע"מ פנחס רכז:

יז תקוני זהר תיקון י' דף כה: ותיקון יג הנ"ל (ולכ"ק כעלכין יג: ותמוחמ"ק בהעלותך פ"ז)

יח זהר צו דף לב.

יט **עיין תיקון סט** דף קו.

כ ע"ש מהר"ל חדושי אגדות ד"ה תניא ר"א אומר עולם לאכסדרא וכו' ועיין זוהר ח"ג דף קעח: ורבינו בחיי דברים ג' כז ועיין ספר מגן דוד להרידב"ז ביאור האות ט' בשם ספר התמונה. ועיין פרקי דר"א פ"ג שסם יכול מסם ויסמר שכול מלוך ויסמרו לו השלם כמות.

כא דף כח. עיין באר לחי רואי שם

כב כל האברים מתנהגים אחרי הלב כמלך

כג כמה דאמר דהיינו כמו שנאמר

כד ע"ש פסוק יב ופסוק כ'

כה בתקפא כתוב רית עצו

כו לשה"ק תהילים לא יט

כז בתרל"ד- הוא (ובלוח התיקון תוקן)

כח רב לשון רבי עיין דעת זקנים בעלי התוס' ושפתי כהן דברים כ"ג כו. (מה שכתב כך לקמן הכפה להיותו כך לקמן רבי עיין כלי יקר כך פי' שממעט שליט עליו והיינו הכך שלו ועיין בשה"ל הסמוך לזה ט שמקשה למשמע שלעשו בעצמו גם יש רב)

כט * בראשית לו מ'

ל בתרל"ד- שתרגם

לא בתקפא קשה לזהות אם יש כאן נקודותיים או נקודה או כלום בתרל"ד כלום ומתרלו נקודה

לב מהיכן מקבל הרב דקליפה רו"ח עיין באה"ל הארוך אות י"ז ולק"ה העושה שליח לגבות חובו ג'.

לג שעיר לשון סערה עיין ע"ח שער מא פ"ג.

לד **עיין תיקון סט** דף קח:

לה לשה"ק יחזקאל א' ד' תהלים קז כה וקמח ח'.

לו **עיין תיקון יח** דף לה:

לז עין תרגום ירושלמי שם ורבינו בחיי ושפתי כהן

לח בתקפא (יבמות קב.) ומתרלו תוקן קכ.

לט * פ"ב ה"א [דף ט. ובפסיקתא דר"כ כד יא] [מהכו"מ כתב לעיין יכוסלמי מע"פ שבכללי נזכר ג"פ ולולי כיון שבירוסלמי היא מחלוקת אם מכך מפייס גם לרשעים או רק לרשעים)

מ * ערובין כב. [עיין פרש"י שמות לד ו' משמע רק לרשעים ופרש"י במדבר יד יח משמע גם לרשעים וכן משמע בעזוכין

מא **עיין ב"ר פ' סז ד'**

מב גם בדפוי"ר - גבי', בתרלד ומתרלו – גבי (וכן לעיל ובירושלמי ובמדרש גבי אבל בפע"ח שער הסליחות ספ"י וילקוט שמעוני תהלים י' רמז תרמח ואברבנאל במדבר יד יא - גביה)

מג בתרלד - סוערה

מד בתרלו – שלימות

מה עי"ש המאירי וענף יוסף שעל עין יעקב.

מו מתרצו - יסורים

מז עיין ערכין טז: ותורת האדם להרמב"ן – אות קיז שער הגמול

מח ועיין לק"ה עושה שליח לגבות חוב ג אות י'

מט עיין לק"ה חו"מ העושה שליח לגבות חובו הלכה ג' אות ג'

נ בתרלו- שלימות

נא ההמשך חטאה ונקה לא דרש רבינו. עיין ביאה"ל בתחילתו ד"ה נושא עון

וע"כ **כל צורריו יפיח בהם** כנ"ל, ויוכל להזיק לו ח"ו. וע"כ לאו כל אדם יכול להתגרות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור. וצדיק גמור הוא כשהוא בבחי' (משלי יב) **לא יאונה לצדיק כל אָוֶן**, דהיינו שכבר גרש וביטל כל הרע שלו, עד שבטוח שלא יֶאֱרַע לו שום מכשול עבירה [א]: **והענין**, כי יש ד' יסודות, אש, רוח, מים, עפר. ולמעלה בשרשם הם ד' אותיות הויה [ב] (ג), ולמטה הם מעורבים טוב ורע [ד]. והצדיק גמור שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מד' יסודות הנ"ל, שהם כלל המדות כידוע [ה]. וכשהוא בבחי' זו מותר להתגרות ברשעים : והענין, כי כל רשע ההכרח שיהיה לו צינור שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון. והצנור הוא, דרך המדה רעה מד' יסודות שהמשיך והגביר, הוא הדרך והצנור שמקבל דרך שם הרוח חיים שלו להשלים חסרונו. וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מוכרח לירד להמדה הרעה[ו] ההיא שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור [ז] ההוא של הרשע, שמקבל משם החיות שלו. וע"כ מוכרח שיהיה זה הצדיק צדיק גמור שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח סערה שהוא הרוח חיים של הרשע, לשלוט ולהזיק ח"ו להצדיק, בעת שיורד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחוז בו: [ח](וגם מהמדה רעה בעצמה שיורד להכניעה, אין לו שום תפיסה ח"ו, רק מה שיורד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחי' (בראשית יג) **ויעל אברם ממצרים** [ט]) : וזהו (תהלים קמז) **משפיל רשעים עדי ארץ** ר"ת **אש רוח מים עפר**. שהם כל הארבע יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בבירור גמור עד שלא יהיה בו שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהד' יסודות הנ"ל, ואזי הוא צדיק גמור כנ"ל. ואז דייקא כשמבדיל הרע מד' יסודות ארמ"ע, אזי הוא **משפיל רשעים עדי ארץ** כנ"ל. משא"כ צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עבירה, אעפ"כ עדיין לא הבדיל הרע לגמרי, והרע עדיין בכח. וע"כ אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחוז בו, ויוכל להזיק לו ח"ו האריכת רוח של הרשע שהוא גדול בשעתו בבחי' רוח סערה כנ"ל: וזהו שארז"ל (ברכות ז' ע"ב) והכתיב **אל תתחר במרעים** (תהלים לז) [י], מי שלבו נוקפו [יא] אומר כן, פי' רש"י הירא מעבירות שבידו, שבידו דייקא. זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עבירה, רק שהוא ירא עדיין מעבירות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדיין בכח. כי לא זכה עדיין לבחי' **לא יאונה לצדיק כל און**, ואינו בטוח עדיין שלא יארע לו מכשול עבירה ח"ו, וע"כ אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל. וזהו (חבקוק א') **תַּחֲרִישׁ** [יב]**כְּבַלַּע** [יג] **רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ**, וארז"ל (ב"מ ע"א.) [יד] צדיק ממנו בולע. בולע דייקא, כי הוא בולע אותו ממש באריכת הרוח שלו שהוא גדול בשעתו. אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מחשש מכשול עבירה כנ"ל, כי כבר ביטל הרע לגמרי מכל המדות והתאוות של כל הד' יסודות [טו]. וע"כ זה הצדיק גמור וכל הנלוים [טז] אליו מותרים להתגרות ברשעים [יז]. כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם שהגבירו על עצמם ולשברם ולבטלם ועי"ז הוא **משפיל רשעים עדי ארץ** כנ"ל [יח]:

ו ולבא לזה, להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב, הוא ע"י תורה ותפלה. ולימוד התורה יהיה ללון לעומקה של הלכה [יט] (כ), היינו ללמוד פוסקים [כא]. כי יש בהתורה אחיזת הטוב והרע, שנאחזין מבחי' איסור והיתר, טמא וטהור, כשר ופסול שיש בהתורה. וכל זמן שאינו מברר ההלכה, הוא מעורב טוב ורע. וע"כ אינו יכול להפריש ולבטל[כב] הרע מהטוב, והוא בבחי' (משלי יא) **ודורש רעה תְּבוֹאֶנּוּ** [כג]. עד אשר הוא מעיין ומברר הפסק הלכה, ומברר האסור והמותר וכו', דהיינו ע"י לימוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע (כד) : אך לזכות לזה השכל, שיוכל ללון לעומקה של הלכה, הוא ע"י תפלה [כה], כי משם נמשך השכל :

ז והענין, כמ"ש בתיקוני זוהר (תיקון יד דף כט ע"ב [כו]) גן דא אורייתא, כי התורה נקראת גן [כז]. ונשמות ישראל, המעיינים ומבינים בהתורה, הם בחי' עשבין ודשאין דאיתרביאו בגן. ומאין הם גדילים, הוא ממעין, דא חכמה [כח], כמ"ש (ש"ה ד)[כט] **מַעְיַן גַּנִּים**. ומהיכן מקבלין החכמה והשכל שהוא בחי' המעין, הוא מהתפלה. כמ"ש (יואל ד) **ומעין מבית ה' יצא** [ל], הוא התפלה, כמ"ש (ישעיה נו) **כי ביתי בית תפלה**: **והוא** בחי' מביא מכח אל הפועל, כי תפלה הוא בחי' חידוש העולם, כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש אשר בידו לעשות כרצונו לשנות הטבע [לא]. והוא בחינות בריאה בכח, כמ"ש (תהלים קד) **כולם בחכמה עָשִׂיתָ**, שהוא בחי' התפילה [לב]שמשם יוצא מעין החכמה כנ"ל. והתורה הוא[לג] בחי' בריאה בפועל, כמ"ש (משלי ח) **ואהיה אצלו אָמוֹן**. אֻומָּן[לד] [לה], לשון פוֹעֵל, כי בהתורה נברא העולם [לו]. וכשמתפלל על איזה דבר, הוא בחי' חידוש העולם, והוא בחי' בריאה בכח, והוא בחי' התעוררות החכמה שהוא בתפלה כנ"ל, **ומעין מבית ה' יצא** זה התפלה, כי שם נתעורר החכמה כנ"ל, ומשם נמשך המעיין הוא החכמה אל התורה. ושם יוצא אל הפועל, כמ"ש (משלי ב') **מפיו דעת ותבונה**. כי בהתורה הוא התגלות החכמה, ועי"ז נעשה **מעין גנים**, שהמעין משקה הגן, ועי"ז אתרביאו עשבין ודשאין כנ"ל: **וזהו** שארז"ל (ברכות ל"ב ע"ב) [לז] המעיין בתפלתו בא לידי כאב לב וכו', שנאמר (משלי י"ג) **תוחלת ממושכה מחלה לב**. מאי תקנתי' יעסוק בתורה שנאמר **ועץ חיים תאוה באה** [לח]. זהו שאמרנו, כי בהתפלה עדיין הוא בכח, ואינו יוצא אל הפועל, עד שבא אל התורה, שהיא בחי' בריאה בפועל, ואזי נעשה בקשתו, ע"י שיוצא מכח אל הפועל :

תורה אור

תהילים י (ה) יָחִילוּ דְרָכָו בְּכָל עֵת מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם:
משלי יב (כא) לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע:
בראשית לך לך יג (א) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה:
תהלים קמז (ו) מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְקוֹק מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ:
תהלים לז (א) לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה:
חבקוק א (יג) טְהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת רָע וְהַבִּיט אֶל עָמָל לֹא תוּכָל לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ:
במדבר ד (כ) וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ: פ
משלי יא (כז) שֹׁחֵר טוֹב יְבַקֵּשׁ רָצוֹן וְדֹרֵשׁ רָעָה תְּבוֹאֶנּוּ:
שיר השירים ד (טו) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן:
יואל ד (יח) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְּפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת תֵּלַכְנָה חָלָב וְכָל אֲפִיקֵי יְהוּדָה יֵלְכוּ מָיִם וּמַעְיָן מִבֵּית יְדוָד יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים:
ישעיה נו (ז) וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים:
תהילים קד (כד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְדוָד כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ:
משלי ח (ל) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשֻׁעִים יוֹם יוֹם מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת:
משלי ב (ו) כִּי יְדוָד יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה:
משלי יג (יב) תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה:

א עי"ש במפרשים שהקב"ה שומר אותו אפילו משוגג

ב עיין חסד לאברהם ד' ה'. ועיין תורה ד' קמא, ותורה סו וסז תנינא, ולקוטי הלכות פסח ג' ו', וע"ח שער ה' פ"ז, ושער מב פ"א מ"ב.

ג **עיין סוף תיקון כב דף סח:**

ד כיצד ההשתלשלות גורמת לזה עיין חסד לאברהם מעין ז' אות ב' ג'

ה עיין תורה ד' אות ח' בשם משנת חסידים. והצדיק שיצא מהן עלה לבחי' יסוד החמישי בחי' נהר היוצא מעדן קודם שנפרד לד' ראשים עיין ביאור הלקוטים הקצר אות לה ולקמן סוף אות ז' ובתורה סו תנינא

ו מתרצו - רעה

ז עיין לק"ה דברים היוצאים מן החי א' ב' זהו שנשא שמשון בת פלישתים. ושליח לגבות חובו ג' ז' שזה עניין אסתר בבית אחשורש. ושבת ו' ח' כיצד התגבר רבי יהושע בן חנניא על סבי דבי אתונא.

ח הביאור הזה של מוהרנ"ת כבר בדפו"ר

ט עיין חסד לאברהם א' כד ד"ה ונבאר עתה

י גם במשלי כד יט

יא עיין סוטה דף מח. פרש"י ונוקפין

יב גם בדפו"ר ובכל הדפוסים כבלע. וכן לקמן בביאור הרבב"ח [דף יא.) וכן נקט מוהרנ"ת שמונה פעמים בלק"ה פסח ג' וכן גרסת הגמ' ב"מ עא וגרסת עין יעקב בברכות ז ומהרש"א שם ובטעות תקנו במהדורות לק"ה המנוקדות בבלע כלשון הפסוק.

יג בפסוק כתוב בבלע כמבואר ברד"ק ומנחת שי שם ורבינו נקט כבלע לשון כבלע את הקדש במדבר ד' כ'. והיא גרסת הגמרא ב"מ עא. אבל בברכות ז: ומגילה ו: הגרסא בבלע.

יד * ובברכות ז: הנ"ל [ומגילה ו:]

טו עיין תורה עט, וזהר בראשית כז ע"י תשובה של שבת נטיל ליה מד' יסודין דיליה מתאווה דלהון.

טז (כעין זה בנועם אלימלך בהעלותך ד"ה וידבר [עמ' קמד מהדו' תשלג]

יז מקובל בשם רל"י זצ"ל שנלוה הכוונה לגדול כגון ראב"ן.

יח עיין חיי מוהר"ן סימן ד'

יט ערובין סג: ורש"י ותוס' שם ובגרסת העין יעקב

כ **מגילה דף ג** [סוף עמוד א']

כא עיין שיחות הר"ן כט ותורה סב ב'

כב בתרלד- ולברר

כג עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' יג

כד **עיין זוהר** [רע"מ] **בהר דף קיא.**

כה עיין ליקוטי הלכות יו"ד מילה ה' ד', ותורה כב ט' ובתורה כ'. וכן מצינו בדוד המלך שעליו נאמר תהלים נא ואני תפלה ועליו נאמר וה' עמו ודרשו חז"ל סנהדרין צג: שהלכה כמותו בכל מקום. ועיין מגילה ו: בתלמוד תורה חידוש תלוי ביגיעה, אבל לאוקמי גרסא (י"מ לכוין להלכה ולכל ברש"י) סיעתא דשמיא הוא.

כו בדפים שלנו בדף ל. ועי"ש.

כז עיין תורה רפו

כח זוהר בא דף מד: (באר לחי רואי על תיקון הנ"ל) ותורה לד אות ה'

כט עי"ש ביאור הגר"א

ל בל"ר על תיקון הנ"ל ציין לע"ח שער מב פ"ד, ופע"ח יוה"כ פ"ג' בית ה' היא בינה עילאה. ושעת רצון ציין לע"ח שער או"א פ"ב ולכוונות דרוש ה' מנפילת אפים.

לא כנ"ל תורה ז' אות א'

לב בתקפא כתוב שמם (תיבות שהוא בחי' התפילה שמשם יוצא מעין החכמה כנ"ל, ליתא בדפו"ר ולא בלוח השמטות)

לג גם בדפו"ר תרלד ותרלו – הוא, ומתרצו - היא

לד במהדורות המנוקדות נוקד אומן ועיין מדרש רבה וגשל שצ"ל אֻמָּן (וכן תוקן במהדורת הקרן הורוביץ) וכדי לא לגעת בדפוס מוהרנ"ת נקדנו אֻומָּן

לה עיין בראשית רבה א' א'

לו זהר ח"ב דף קסא.

לז עיין לק"ה ר"ח ה' אות ג' ד'

לח סוף פסוק הנ"ל. ועד כאן הם דברי הגמרא הנ"ל

והיינו דכתיב (בראשית ב), **ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. עדן** הוא בחי' התפלה. כי עדן **עין לא ראתה** [א], כשארז"ל (ברכות ל"ד ע"ב), שזהו בחי' תפלה שהוא למעל' מן הטבע כי ע"י תפלה משנה הטבע כנ"ל. [ב]שזהו בחי' עדן **עין לא ראתה**, כי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסא]. והיינו **ונהר יוצא מעדן**, היינו מהתפלה כנ"ל, **ומעין מבית ה' יצא. להשקות את הגן**, הוא התורה כנ"ל, **מעין גנים**, וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן שהוא התורה, **אזי אתרביאו** עשבין ודשאין, נשמות ישראל. כלומר שגדלים בהגן ומבינים ומשכילים בהתורה, ואזי זוכה ללון בעומקא[ג] של הלכה, לברר הדין, האסור והמותר, הטהור וכו'. ובזה מפריש הטוב מהרע [ד] כנ"ל. וזהו, **ומשם יפרד**, כי ע"ז נפרד הרע מהד' יסודות, ולא נשאר רק הטוב, ואזי, **והיה לארבעה ראשים**, הם ארבע אותיות הוי' שהם שורש הטוב של הד' יסודות כנ"ל :

ח וזהו בחינות ארבע ציצית. כי ארבע ציצית הם בחי' הרוח חיים. וכמ"ש (יחזקאל לז) **כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח** [ה]. שעי"ז מכניעין הרוח סערה. שהוא הרוח של המתנגדים החולקים על הצדיקים אמתיים. שממשיכין **אריכת** הרוח שלהם מהרב דקליפה שהוא בחי' **עשו איש שעיר** כנ"ל. [ו]וע"כ **ציצית** הוא לשון שער [ז]. כמו שכתוב (שם ח) **ויקחני בציצית ראשי**. כי על ידם נכנע **עשו איש שעיר** [ח]. בחי' רוח סערה כנ"ל: וזה בחי' טלית לבן שנתעטף הקב"ה. וסידר י"ג מדות (כשארז"ל ר"ה יז:)[ט] כי הי"ג מדות הן בחינות הרוח חיים דקדושה כנ"ל. וזהו בחי' טלית שהוא ארבע כנפות. בחינות הרוח מד' רוחות כנ"ל. והיינו טלית לבן. היפך בחינות רוח דקליפה. בחי' עשו. שהוא **אדמוני כלו כאדרת שער,** (בראשית כה) ופי' רש"י בטלית. כטלית דייקא בחי' טלית דקליפה. שהוא בחי' טלית אָדום. שמשם נמשך הרוח של הרשעים כנ"ל. וע"י טלית דקדושה שהוא בחי' טלית לבן מכניעין אותו. כי משם נמשך הרוח חיים דקדושה שהוא בחי' שלש עשרה מדות של רחמים כנ"ל. וע"כ נתעטף הקב"ה בטלית לבן דייקא וסידר לפני משה י"ג מדות של רחמים. היינו כנ"ל : כי ע"י טלית דקדושה, שהוא בבחינות מקוף [י], שהוא בחי' הרוח חיים, בחינות (קהלת א) **סובב סובב הולך הרוח.** נכנע טלית דקליפה. בחי' הרוח דקליפה [יא]: וזהו (איוב לח) **לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה.** כי ע"י הד' כנפות. שהם בחי' הרוח חיים דקדושה. שהם בחי' הארבע [יב]ראשים הנ"ל. על ידם **וינערו רשעים.** בחי' **משפיל רשעים עדי ארץ,** ר"ת ארמ"ע [יג]. כנ"ל :

וזה פירוש [יד] **אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואחוי לך מתי מדבר אזלי וחזיתינהו ודמו כמאן דמבסמו וגנו אפרקיד והוה זקיפא בירכיה דחד** [טו]**מיניה ועייל טייעא תותיה בירכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מיניהו ולא הוה** [טז]**מסתגי לן אמר לי דילמא שקלת מידי מיניהו דגמירי דמאן דשקיל מידי מיניהו לא** [יז]**מסתגי ליה אזלי אהדרתיה והדר מיסתגי לן** [יח]:

תא ואחוי לך מתי מדבר [יט] היינו שהראה לו הרשעים שאינם דבקים בצדיקים, והם נקראין מתי מדבר. כי מדבר לא היתה רוח צפונית מנשבת בו (יבמות עב.), היינו בחי' רוח החיים דקדושה, שהיא בחי' רוח צפונית שהיתה מנשבת בכנור של דוד כנ"ל. והרשעים הללו שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדושה, והם בחייהם קרואים מתים [כ], והראה לו מהיכן מגיע להם שלימות החסרון. וזהו שהראה לו, **דהוו דמו כמבסמי**, פי' רש"י[כא] כשתויי יין [כב]. בחי' עשו אדמוני, שהוא הרב דקליפה, אשר משם מקבלין הרשעים הרוח חיים שלהם להשלים החסרון. וזהו **וגנו אפרקיד**, פי' [כב]רש"י פניהם למעלה, פניהם זה בחי' הרוח כנ"ל, **הכרת פניהם וכו'**. והיינו למעלה, כי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחי' **כל צורריו יפיח בהם** כנ"ל : **והוה גבה בירכיה דחד מיניהו** זה מורה על גודל ההצלחה של הרשעים. כי העדר ההצלחה נקרא **ברכים כושלות** (ישעיה לה), וגבה בירכיה, היינו רום ההצלחה : **ועייל**[כד] **טייעא תותי' בירכיה** היינו הצדיק שנקרא טייעא, כמו שפי' רש"י[כה] בכל מקום, סוחר ישמעאל. וסוחר הוא בחי' הרוח, כמ"ש [כו] **סובב סובב הולך הרוח.** והיינו הצדיק שמקבל הרוח מהקדושה. וזהו סוחר ישמעאל, על שם (בראשית יו) **כי שמע ה' אל עניך.** כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים[כז] בו, **כי ממנו תוצאות חיים** [כח] לכל אחד, כי הוא **איש אשר רוח בו** כנ"ל : **כי רכיב גמלא** בחי' (משלי יא) **גומל נפשו איש חסד**, זה בחי' רב חסד כנ"ל. **וזקיף רומחא,** רומח הוא בחי' רוח מם, בחי' **ורוח אלקים מרחפת על פני המים**, היינו

מוהר"ן

פירש"י[1]

טייעא, סוחר ישמעאל. אזלי וחזיתינהו ודמו כמאן דמבסמי, שהיו שוכבין בפנים צהובות כשתויי יין. אפרקיד [2]פניו למעלה. ועייל טייעא תותיה בירכיה, כלומר ראיתי שטייעא היה הולך תחת בירכי המת רכוב על הגמל ורומחו בידו ולא נגע ביה בברכיים[3] : שקלא חדא קרנא כנף הטלית להראותו לחכמים ללמוד ממנו [4]דין ציצית אי כב"ש אי כב"ה [5] כדלקמן [6]: ולא הוי קא [7]מסתגי לן, בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין להלוך :

[א] ישעיהו סד ג'

[ב] נוסף בתקפא.

[ג] בתשבט- בעומקה

[ד] עיין לקוטי תפילות על תורה זו מסעיף פב

[ה] עיין זהר נשא קל: ובראשית קלט. מדרש נעלם.

[ו] בתרלד- ע"כ

[ז] עפ"י הנ"ל ששער לשון סערה נמצא שגם בקדושה יש רוח סערה עיין באה"ל הארוך אות סט

[ח] עיין לק"ה ציצית ד' א'

[ט] בתקפא -(כשארז"ל ברכות יז) ובתשבט תוקן

[י] פרי עץ חיים שער ציצית פ"א

[יא] עיין פרי עץ חיים שער התפלה פ"ב אין דבר שדוחה את הקליפות כמו אור מקיף כנודע.

[יב] בתרלד- ראשי (ובלוח התיקון תוקן)

[יג] ראשי תיבות אש רוח מים עפר

[יד] **הערות שייך לפרש"י** - [1] בתשבט - רשב"ם (כמבואר בב"ב כט.), [2]בתשבט – פניהם, [3]בתשבט – בברכיה, [4] בתרלד- דון (ובלוח התיקון תוקן) [5]מנחות מא: [6]כוונת רשב"ם לפירושו על המשך המעשה שם ורבינו השמיטו [7] בתקפא - עסתגי

[טו] גם בדפו"ר ותרלד – מיניה, ומתרלו - מינייהו (כלשון הגמרא)

[טז] מתרצו - מיסתגי

[יז] בתשבט - מיסתגי

[יח] תרגום – אמר רבב"ח אמר לי הסוחר הישמעאלי ההוא בא ואראה לך מתי מדבר, הלכנו וראינו והיו נראים בפנים צהובות כמו שתויי יין ושכבו על גבם ופניהם למעלה והיה ברך של אחד מהם זקוף והלך הסוחר מתחת הברך כשהוא רכוב על גמל ורומח זקוף בידו ואעפ"כ לא נגע בברך מרוב גובהו. ותתכתי ולקחתי כנף שהיה קשור בו תכלת מהטלית של אחד מהם כדי להראות לחכמים ללמוד ממנו הלכות ציצית אם כב"ש או כב"ה, אבל הבהמות שהיינו רוכבים עליהם לא היו יכולות ללכת, אמר לי הסוחר אולי לקחת משהו מהם, כי קבלה בידי שמי שלוקח משהו מהם לא יכול ללכת. הלכתי והחזרתי הכנף ואחרי זה יכלו הבהמות ללכת.

[יט] במדבר יד וילונו על משה

[כ] ברכות יח:

[כא] בתשבט תיקן פי' ר"ש

[כב] לק"ה חו"מ העושה שליח לגבות חובו ג' כא

[כג] בתשבט - פי' ר"ש

[כד] בדפו"ר – והוה נחית טייעא תחת

[כה] בתשבט - פי' ר"ש

[כו] * קהלת א' ו'

[כז] גם בדפו"ר ותרלד- הדבקים, ומתרלו - הדביקים

[כח] משלי ד' כג

התורה שנתנה למ' יום [א], [ב]ששם הרוח חיים כנ"ל. כלומר, שהצדיק היה לו בחי' הרוח שמקבל מהתורה כנ"ל, [ג]ועכ"ז נחית תחות בירכיה[ד], תחת הצלחת הרשע, בחי' [ה] **כבלע רשע צדיק ממנו** : **וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מינייהו**, היינו [ו]שפסק ושבר המדה רעה מאחד מארבע יסודות שהגביר והמשיך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו כנ"ל. [ז]וזהו וקא פסקי קרנא דתכלתא וכו', היינו שפסק אחת מן הציצית שלהם, שזהו[ח] בחי' מה שפסק ושבר המדה רעה שלהם שהוא הצנור שלהם. כי כל המדות רעות נמשכין מד' יסודות ששרש ארבע ציצית כנ"ל : **ולא [ט]מיסתגי לן**, כלומר 'שאעפי"כ לא עלתה לו להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברכיו, אע"פ שפסק ושבר המדה רעה של הרשע שנמשכת מד' יסודות ששרש ארבע ציצית כנ"ל. שזהו בחי' וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מינייהו כנ"ל. אעפי"כ לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברכיו, בחי' ולא מיסתגי לן, שפירושו שלא היו יכולין לצאת משם, היינו כנ"ל : **אמר לי דילמא שקלית מידי מינייהו** היינו שמא יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת [י]בשלימות להפריד ממנו הרע [יא]לגמרי, וע"כ לא מיסתגי לן, כמבואר לעיל [יב]שכל זמן שנשאר בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו דילמא שקלית מידי מינייהו, שמא לקחת קצת מהם. היינו שמא יש בך עדיין איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאוה שלהם, וע"כ לא מיסתגי לן, וע"כ אין אנו יכולין לצאת מהם כנ"ל. **דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא [יג]מיסתגי ליה**, היינו כנ"ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאוה ומדה רעה של הרשעים, היינו שיש בו עדיין איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם כנ"ל: **אזלי[יד] אהדרתי**, היינו שהחזרתי מה שהיה אצלי איזה מעט אחיזת הרע מהמדות רעות שלהם, החזרתי והפרשתי ממני. **והדר מיסתגי[טו] לן**, שאז עלתה בידינו, לצאת מתחת ברכיו להכניעו ולהשפילו. [טז]כמבואר לעיל שצדיק גמור שמפריש מעצמו כל אחיזת הרע שלהם לגמרי, הוא יכול לצאת מהם ולהכניעם ולהשפילם בבחי' **משפיל רשעים** [יז]**עדי ארץ** כנ"ל : וזהו, [יח] **ראיתי והנה מנורת זהב**, היא התורה **הנחמדים מזהב** [ב]: **וגולה על ראשה** פי' רש"י מעין, הוא **המעיין היוצא מבית ה'** [יט], הוא התפלה : **ושבעה נרותיה**, הם הנשמות דאיתרביאו בגן, הנחלקים לז' כתות [כ]: **שבעה ושבעה מוצקות**, הם מ"ט אורות. שהוא אור הגנוז לעתיד (כא)[כב], בחי' עדן **עין לא ראתה** [כג], שהוא בחי' התפלה כנ"ל : **ושנים זתים עליה**, פירש"י שני אילנות, היינו אילנא דחיי ואילנא דמותא [כד], היינו טוב ורע כנ"ל. וזהו **אחד מימין** [כה]**ואחד משמאל** [כו] כנ"ל, **ומשם יפרד** [כז], שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל : **ואמר אל המלאך מה אלה ויען וכו' לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי**, היינו בחי' הרוח חיים הנ"ל, בחי' **כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו'** כנ"ל. כי ע"י תורה ותפילה שעי"ז מבררין הטוב מן הרע כנ"ל. שזה בחי' כל מראה המנורה כנ"ל, עי"ז זוכה לרוח החיים ונשלם כל החסרונות כנ"ל : [כז]**וזהו לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור וכו'.** כי זרובבל [כח] הי' אז הצדיק הדור [כט] ועמדו כנגדו כמה רשעים לבטלו מעבודתו כמבואר בפסוקים רבים [ל]. ועל זה נאמר שם **לא בחיל ולא בכח כ"א ברוחי וכו'**. שע"י בחי' המשכת הרוח חיים הנ"ל שממשיך הצדיק גמור וכו' כנ"ל, ע"י יכניע ויפיל כל השונאים בחי' **מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור** שכל המונעים העומדים לפניו כהר כולם יתבטלו ע"י בחי' הרוח חיים הנ"ל כנ"ל] :

ט והנה מבואר למעלה כי הרוח החיים[לא] הוא בהתורה בחי' **ורוח אלקים מרחפת על פני המים** כנ"ל [לב]. וע"כ במצרים שהיה קודם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח חיים, נאמר בהם (שמות ו') [לג]**ומקצר רוח**. כי לא היה להם מאין לקבל הרוח חיים שהוא בחי' ארך אפים מאריך רוחי'[לד] כנ"ל. וע"כ נאמר בהם **מקוצר רוח**, שהוא היפך ארך אפים שהוא בחי' הרוח חיים שממשיכין ע"י אנחה להשלים החסרון כנ"ל [לה]: כי הרוח הוא שלימות החסרון כנ"ל, בחי' **ויתן לך משאלות לבך** [לו]. וזהו בחי' **הרחב פיך ואמלאהו**, שנתמלא החסרון. וזהו בחי' **מלאפום**, מלא פום [לז]. והענין, כי מלאפו"ם הוא יו"ד וא"ו, והוא בחי' יוד מיני דפיקין, כנגד יו"ד הדברות. והדפק הוא על ידי הרוח כידוע [לח], וע"כ הם עשרה מיני דפיקין כנגד עשרת הדברות, כי הרוח שהוא הדפק הוא בהתורה כנ"ל. **והוא"ו** הוא בחי' המשכת הרוח. והיינו מלאפום, מלא פום. כי ע"י המשכת הרוח נשלם החסרון. שזהו בחי' **הרחב פיך ואמלאהו** שנתמלא החסרון כנ"ל שזהו בחי' מלאפום מלא פום כנ"ל. וזהו שדקדק [לט] (תהלים פא) **אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים**, וקבלו התורה אשר שם הרוח, ואזי דייקא **הרחב פיך ואמלאהו** [מ], בחי' מלאפום כנ"ל בחי' שלימות החסרון. כי דייקא אחר יציאת מצרים בחי' **המעלך מארץ מצרים** שאז נתבטל בחי' **מקוצר רוח** הנ"ל כי [מא]קיבלו התורה ששם הרוח חיים כנ"ל, ע"כ אז דייקא **הרחב פיך ואמלאהו** בחי' שלימות החסרון בחי' מלא פום בחי' **ימלא ה' כל משאלותיך** [מב] כנ"ל : וע"כ נזכר יציאת מצרים בפ' ציצית [מג], כי ציצית [מד]בחי' הרוח חיים, בחי' מארבע רוחות וכו' כנ"ל : **גם** דיבר אז מענין י"ב שעות היום וי"ב שעות הלילה שיש בהם י"ב צירופי הוי', בכל שעה יש צירוף אחר [מה], וכל שעה נחלקת לתתרף[מו] חלקים, וכל חלק וחלק מתתרף[נ] חלקים יש בו ג"כ צירוף השם, וכל זה הוא בחי' רוח החיים שבהדפק [נא] : ולא זכיתי לשמוע ביאור ענין זה היטב :

א שמות כד יח ופרקי דר"א פרק מו ולקמן תורה לו אות ב'

ב בדפו"ר – מכאן ד' תיבות נוסף בתקפא

ג בדפו"ר – ועל כל זה

ד בתרלד- בירכי

ה חבקוק א' יג כנ"ל סוף אות ה' ועי"ש

ו בדפו"ר- שקלקל המדה

ז מכאן ועד כנ"ל נוסף בתקפא

ח בתשכט - שזה

ט מתרצו - מסתגי

י בדפו"ר- שלא עלתה לו על כ"ז להשפילו ומכאן ועד תיבת כנ"ל נוסף התקפא

יא נוסף בתקפא

יב נוסף בתקפא

יג מכאן ועד תיבת אהדרתי' נוסף בתקפא

יד מתרצו - מסתגי

טו בדפו"ר אהדרינהו ניהלי' כלומר שהחזרנו מה שהי' לנו איזה הרע החזרנו והפרדנו מאתנו

טז מתרצו - מסתגי

יז מכאן ועד תיבת והנה נוסף בתקפא

יח בתרלד- עד (ובלוח תיקון תוקן)

יט זכריה פרק ד הנ"ל בתחילת התורה

כ תהלים יט יא

כא לשה"ב יואל ד' יח וכנ"ל באות ז'

כב * מדרש שוחר טוב מזמור יא. [ספרי דברים י', ועקב מז, ויקרא רבה ל' ב', ילקוט שמעוני תהלים ריש רמז תרנו וירושלמי חגיגה פ"ב הל' א'] ז' כימות לציקים שיקבלו פני שכינה פניהם לומים לז' מיני לומה למל מכס היה המלוה שכנומלם זככיה הנ"ל שהיה מנוכל ביהמ"ק. ועיין כלי יקר שמות כה לא.

כג **כמו שפרש רש"י שם** [שבעה מוצקות לכל נר משבעת הנרות הן בחי' והיה אור החמה שבעתים וכו' דהינו מט פעמים מאור בראשית. וכוונתו לאור הגנוז כמבואר בב"ר ג' ו']

כד הערה זו כתב בתרלו בפנים

כה ישעיה סד ג' הנ"ל בתחילת ז'

כו בזהר הרבה עיין ח"א לה. קנב: קנד: קנה. רח: ח"ג קיא. קיט. קכ: קכא. קנג: קנה: קעז:

כז בתרלד- אחד (ובלוח תיקון תוקן)

כח המשך הפסוק הנ"ל זכריה ד' ג'

כט בראשית ב' י' הנ"ל באות ז'

ל ביאור מוהרנ"ת בתקפא

לא עיין סנהדרין לח. שהוא נחמיה ועיין גיטין נט. ועיין ביאור הלקוטים ד"ה מי אתה הר. ובביאור הקצר אות כד ד"ה פי' הכתוב

לב עיין חגי ב' כג

לג נחמיה פרק ד'

לד מתרצו - חיים

לה באות ב'

לו מתרלו – מקוצר (בחומש מקצר)

לז בתרלד- רוחי

לח עיין לק"ה פסח ג' א'

לט תהלים לז ד'

מ עיין ספר הניקוד לרבי יוסף גיקטליא בתחילתו בסוף ביאור ניקוד החולם ד"ה ואל תתפתה ובספר דברי אמת על התורה להחזונ מלובלין תחילת פרשת שמות ועיין לקמן תורה לד אות ג'

מא זהר רע"מ ח"ג דף רלד. ועיין תורה קס ותיקון סט דף קה. ודף קח. ובהאריז"ל שער טעמי המצוות פ' וירא. ועיין חסד לאברהם מעין ד' נהר לו. ועיין לק"ה עושה שליח לגבות חוב ג' ו' שעיקרו בידים (כיתוב שכתופפ לומח כיל לכלוח הלופק) בבחי' ויהי ידיו אמונה, בחי' תפלה. ועיין היק תורה ט' עיקר המיוח מהתפלה.

מב ברישא של הפסוק הנ"ל

מג סוף פסוק הנ"ל תהלים פא ועיין שם תרגום יונתן

מד מתרצו - קבלו

מה תהלים כ' ו'

מו סוף פ' שלח במדבר טו מא

מז בתרלו- הם בחי'

מח עיין רבינו בחיי קדושים יט ב' סוף דבריו שם ושל"ה הקדוש שער האותיות אות ה' סעיף א' ועיין פרדס שער פרטי השמות פ"ב ומעבר יבק מאמר א' שפתי צדיק פי"ד

מט בתשכט – לתתר"ף

נ בתשכט – מתתר"ף

נא **עיין ראשית חכמה שער היראה פ"י** [תתרף חלקים כנגד תתרף נשימות האדם בשעה להמשיך רוח חיים בכל נשימה מלילוח הויה לחכ. עיין פרדס לרמ"ק שער פרטי האותיות פ"ב. ושל"ה הקדוש שער האותיות אות הלל הובא בקהלת יעקב ערך תת. ועיין במגלה עמוקות עה"ת אמצע פרשת בהר ד"ה נקראת השמיטה. וספר שפע של הגה מב ד"ה רמזו וגילו לנו. ועיין נחל קדמים בלקמיח ד"ס נמשיך עול הענין.]

חבקוק א (יג) טְהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת רָע וְהַבִּיט אֵל עָמָל לֹא תוּכַל לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ:

תהלים קמז (ו) מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עָדֵי אָרֶץ:

זכריה פרק ד (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָיֹאמֶר וְאַמֶּר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגַלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ: (ג) וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגָּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ: (ד) וָאַעַן וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי: (ה) וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי: (ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר יְקֹוָק אֶל זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר יְקֹוָק צְבָאוֹת: (ז) מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישׁוֹר וְהוֹצִיא אֶת הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ: פ

תהלים יט (יא) הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וְכֶתֶם רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים:

יואל ד (יח) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְּפוּ ה�ֽהָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת תֵּלַכְנָה חָלָב וְכָל אֲפִיקֵי יְהוּדָה יֵלְכוּ מָיִם וּמַעְיַן מִבֵּית יְדוֹד יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים:

ישעיה סד (ג) וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ:

בראשית ב (י) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

יחזקאל לז (ט) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ הִנָּבֵא בֶן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְדוֹד מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בָּהֳרוּגִים הָאֵלֶּה וְיִחְיוּ:

בראשית א (ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם:

שמות ו (ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה:

תהלים לז (ד) וְהִתְעַנַּג עַל יְקֹוָק וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ:

תהלים פא (יא) אָנֹכִי יְדוֹד אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ:

תהלים כ (ו) נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְקֹוָק כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ:

תורה אור
תהלים סח (יח) רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן אֲדֹנָי בָּם סִינַי בַּקֹּדֶשׁ:
ישעיה כד (טז) מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וְאָמַר רָזִי לִי רָזִי לִי אוֹי לִי בֹּגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ בָּגֶד:
איוב לח (יג) לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה:
ישעיה כד (יז) פַּחַד וָפַחַת וָפָח עָלַיִךְ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ:
תהילים קמז (ו) מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ:
דברים ואתחנן (ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

תורה ט
שמות בשלח טו (ה) תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן:
תהילים מב (ט) יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי:
איכה ג (כג) חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ:
במדבר בלק כד (יז) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת:
תהילים סח (ה) שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סלו [סלו] לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו:
תהילים קה (י) וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
תהילים צט (ז) בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֶּר אֲלֵיהֶם שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ:
תהילים קכב (ד) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם יְהוָה:
ויקרא בחקתי כו (כו) בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לָחֶם וְאָפוּ עֶשֶׂר נָשִׁים לַחְמְכֶם בְּתַנּוּר אֶחָד וְהֵשִׁיבוּ לַחְמְכֶם בַּמִּשְׁקָל וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ:

גם שכחתי קצת מזה, והמשכילים יבינו [א] :

(תהלים סח) : **רֶכֶב אֱלֹקים רִבֹותַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן**, אלפי בחי' אלופי עשו. וע"י **רֶכֶב אֱלֹקים רִבֹותַיִם** בחי' קבלת התורה [ב], שמשם מקבלין הרוח חיים הרבנים דקדושה, עי"ז **אַלְפֵי שִׁנְאָן**, כמו שדרשו חז"ל (עכו"ם ג' ע"ב) אל תקרי **שִׁנְאָן** אלא שאינן. היינו שע"י קבלת התורה ששם הרוח דהרב דקדושה, עי"ז נתבטלין ונכנעין[ג] אלופי עשו רברבי עשו שהם בחי' הרב דקליפה. בבחי' אלפי שאינן, שאלופי עשו רברבי עשו נתבטלין ואינן : (ישעיה כד) **מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וְאָמַר רָזִי לִי רָזִי לִי אוֹי לִי בֹּגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ**. מכנף הארץ זה בחי' כנפי הציצית [ד], ששם הרוח חיים, שהוא בחי' כנור של דוד שהיה מנגן ע"י הרוח צפונית וכו' כנ"ל [ה]. כי הנגינה והזמירות נמשכין מהרוח חיים שבכנפי ריאה כידוע. וזהו **זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ**, בחי' הניגון של כנור של דוד שהוא בחי' הרוח חיים שהוא בחי' כנפי הציצית בחי' מכנף הארץ כנ"ל. ועי"ז מכניעין הרשעים בבחי' **לֶאֱחֹז בִּכְנפות הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה**. וזהו **צְבִי לַצַּדִּיק** פירש"י עתיד להיות מצבות קומה[ו] לצדיקים, היינו כנ"ל. כי ע"י הרוח חיים הנ"ל מתגברין הצדיקים על הרשעים כנ"ל. וזהו **וְאומֵר רָזִי לִי וכו' אוֹי לִי** פרש"י שנגלו לי שני רזים רז פורעניות ורז ישועה והרי תרחק הישועה עד וכו', היינו כנ"ל. כי הרוח של הרשע גדול בשעתו בבחי' רוח סערה שמשם כל הצרות ואריכת הגלות של ישראל. וזהו **בּוֹגְדִים בָּגְדו וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ**, כי יניקת הבוגדים והרשעים הוא מבחי' פגם הבגדים דהיינו פגם הציצית שהם בכנפי הבגד. דהיינו מפגם הד' יסודות שאחיזתן ושרשם העליון הוא בחי' ד' ציצית כנ"ל. אבל סוף כל סוף **פַּחַד וָפַחַת וָפָח עָלַיִךְ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ וכו'**, כי כל הרשעים **יִכָּרְעוּ וְיִפּוֹלוּ** [ז], כי לסוף כלה ונאבד וכו' כנ"ל. כי הצדיקים גמורים מכניעין אותם **וּמַשְׁפִּילִים רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ** ע"י הרוח חיים שלהם שהוא בחי' ציצית בחי' **מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ** כנ"ל : **כינור** של חמש נימין בחי' התורה וכן כתוב בזוהר (צו דף ל"ב ע"א) ותופשי התורה אילין דתפשין בכנורא : **ה'** אוני אית לריאה (חולין מז.), כי רוח החיים הוא בהריאה ומשם המשכת הרוח של האנחה כידוע בחוש. וע"כ אית לה ה' אוני לריאה כנגד ה' חומשי תורה [ח] ה' נימין דכנור דוד ששם הרוח חיים כנ"ל: [ט](עיין בתיקונים תיקון יוד [י] כנפי מצוה אינון ה' קשרין לקבל **שְׁמַע כו'** [יא] דאינון לקבל ה' נימין דכנור דוד וכו' ע"ש גם עיין בהשמטות הזוהר) :

(לשון רבינו ז"ל) **ט** [יב] **תהומות יכסיומו ירדו במצולות וכו'** [יג].

א כי עיקר החיות מקבלין מהתפילה, כמ"ש (תהלים מ"ב) **תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי**. ובשביל זה צריך להתפלל בכל כחו [יד], כי כשמתפלל בכל כחו, ומכנים כחו באותיות התפלה, אזי נתחדש כחו שם, בבחי' (איכה ג) **חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים** [טו]**רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ** [טז] וכו'. כי אמונה היא תפלה, כמ"ש (שמות יז) **וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה**, תרגומו פרישת [יז] בצלו :

ב ודע שיש י"ב שבטים כנגד י"ב מזלות (תיקון יח ובתיקון כא [יח]). וכל שבט ושבט יש לו נוסחא מיוחדת, ויש לו שער מיוחד ליכנס דרך שם תפילתו [יט]. וכל שבט מעורר בתפלתו כח מזלו שבשנים עשר מזלות, והמזל מאיר למטה, ומגדל הצמח ושאר דבריו הצריכים אליו : **וז"פ** (במדבר כד) **דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִישְׂרָאֵל**, וקם, זה בחי' עמידה, בחי' תפלה [כ]. כששבט מישראל עומד להתפלל, עי"ז מעורר כוכב, והכוכב הוא דורך ומכה הדברים שיגדלו. כמו שאמרו חז"ל (מדרש רבה בראשית פרשה יוד [כא]) אין לך עשב מלמטה שאין לו כוכב ומלאך מלמעלה [כב] שמכה אותו ואומר לו גדל : **וזה** שאמרו חז"ל (פסחים קיח.) קשין מזונותיו כקריעת ים סוף, וקשה זיווגו [כג][בקריעת ים סוף] וכו' (סוטה ב.)[כד]. כי הים סוף נקרע לי"ב קרעים, כנגד י"ב שבטים (פרקי דר"א פ' מב, תיקון כא דף נט. [כה]). ובני ישראל בתפילתם גורמים זיווגא דקב"ה ושכינתיה, כמו שכתוב (תהלים סח) **סלו לרוכב ערבות** [כו], רוכב דא קב"ה, ערבות דא שכינתיה, שנתערב בה כל הגוונין. ולפי הזווג שגורם בתפלתו, כן זוכה לזווגו. והתפלה הם י"ב נוסחאות, לפיכך הזווג בקריעת ים סוף שהם י"ב. וגם ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים בתפלתם (כח), כמ"ש (שם קה)[כט] **וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק**, וחק לישנא דמזונא הוא (ביצה דט"ו.). ואין עמידה אלא תפלה (ברכות ו' ע"ב) : וז"פ (תהלים צט) **שָׁמְרוּ עֵדוֹתָיו וְחק נָתַן לָמוֹ**, עדות זה תפלה, כמ"ש (שם קכב) **שִׁבְטֵי יה עֵדוּת לְחודות לְשֵׁם ה'**. גם אחז"ל (שבועות דף ל'.) אין עדות אלא בעמידה, ועמידה זה תפלה, שאנו מעידין על אחדותו. וכפי שמפרנס לאביו שבשמים בתפילתו, כן נותנין לו פרנסתו. וזה קשין מזונותיו בקריעת ים סוף, היינו מזונות נתחלק לי"ב שבילים, לפי י"ב תפלות שבטי יה : **וצריך** לזה זכות גדול, שיזכה אדם להעלות תפלתו דרך שער השייך לשבטו. וזה שאמר אבא בנימין (ברכות ה' ע"ב), כל ימי הייתי מצטער על שני דברים, על תפילתי שתהא סמוך למטתי, היינו כנ"ל, שיתפלל דרך שער המטה שלו. כי יש שנים עשר מַטות, וכ"א יש לו שער מיוחד, והתפלל על שלא יתרחקו[ל] תפילתו ממַטָּה שלו. וזה לשון מַטה[לא], כי מַטה לשון זווג [לב], כמאמר הסמוך [לג] על מַטָתי שתהא נתונה וכו', ומַטה הוא בחי' זווג [לד]. גם מַטה[לה] היא בחי' פרנסה, כמ"ש (ויקרא כו) **בִּשְׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לָחֶם**. כי י"ב מַטות גורמים[לו] זיווג ומפרנסין כנ"ל. קשה זיווגן, וקשין מזונותיו וכו' : גם התפלל על שבטו, שיזכו לשתי שולחנות [לז]. וזהו ועל מַטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום, ואחז"ל (ב"ב כ"ה ע"ב) הרוצה להחכים[לח] הרוצה להעשיר וכו' : **וְיַעֲקֹב** שהוא כלול כל הי"ב שבטים, והיה יודע כל מטה ומטה בשרשו, בשביל זה כתיב בי',

[א] עיין ביאור הליקוטים אות כ' ואות לח ושם בביאור הארוך אות כט.
[ב] כמבואר שם בהמשך הפסוק
[ג] בתשבכ - על
[ד] בתרלד- נכנעו
[ה] **עיין זוהר שלח דף קעה:** [נראה דצ"ל קעה. ברע"מ שם]
[ו] בתשבכ העביר לכאן את המ"מ הנ"ל של הטשרינער רב.
[ז] בספרים המנוקדים תיקנו מצב ותקומה כגרסת פרש"י בספרי אשכול הישנים ובמעט לועז ותורה שבע"פ, אבל גרסת מקראות גדולות הוצאת עץ חיים כגרסת רבינו וכן בתלמוד עז והדר מהנדרין לז: בהשמטות ליקוטי רש"י, אבל שם בספר המקראות הגרסא מצב ותקומה. ובמהדו' הקרן הורוביץ החדש החזיר למצבות קומה. **ונראלה כוונת רש"י במה שהגרסאות מלמד מו מלמה לפרש כאי מלמעון ה' נגד עלינו ובמלחמות כח יגן והיינו עמידה וקימה כמו הרעתיה.**
[ח] לשון תפלת עלינו לשבח
[ט] **עיין תיקון כה** [דף ע. ולקמן בתורה צב] הוספה זו של מוהרנ"ת נמצאת כבר בדפו"ר
[יא] דף כה סוף ע"ב
[יב] ה' תיבות – שמע ישראל ה אלקינו ה'. דברים ו' ד'
[יג] תורה זו נאמרה בשבת שירה (יג שבט) תקסג (חי"ם סימן ג') ועי"ש שנכלל בה (באות ג) תורה קיב (באות ה) תורה ז' אמנם סדר אמירתן היא שאמר תחילה קיב ואח"כ ט' ואחריה ז'. ועיין ביאה"ל תחילת ביאורו לתורה ט'.
[יד] שמות טו ה'
[טו] עיין לקוטי תפילות ט' אות צה ובריש תפלה ה', ועיין שיחות הר"ן סימן עה וסימן סו, ובלקוטים יקרים למגיד ממוריטש אות ב' ומאות לא כמה אותיות. ועיין לקמן תורה פ' שהתפלה צריכה להיות במסירות נפש ממש
[טז] עי"ש ובעש"ט עה"ת פרשת נח מאות מא.
[יז] הוספת מוהרנ"ת בתקפא
[יח] עיין זהר ח"א יט.: וח"ב ויקהל דף ריג: והרמ"ק שם (אור יקר כרך יא סוף סימן ד' עמ' פו פז) ושער הכוונות דרושי הלילה דרוש ג' וה'
[יט] גם בדפו"ר ותרלד – פרישת, ומתרלו תוקן פרישן (לשון אונקלוס פריסן) וכן לקמן תורה כ אות ה (דף כח:) ותורה מד (דף נד:) ותורה ה' תנינא אות א' ותורה יט תנינא וכן לעיל תורה ז אות א' שלשון רבינו פרישת בכל מקום ובכולם תיקן בתרלו פרישן
[כ] תיקון יח דף לו. תיקון כא דף נט. ועיין גם לקוטי תורה להאריז"ל ויצא
[כא] פע"ח בהקדמה לשער התפילה. ובמג"א על או"ח סימן סח לכל שבט שער ומנהג. ועיין ש"ע או"ח צ' ד' טוב שיהיו בביהכנ"ס יב חלונות. (זהר שלח קע ולקוטי אמרים למגיד ממוריטש דף כב ד"ה התפלה היא סולם מוצב ובספר ליקוטים מרב האי גאון ט' ע"ב ד"ה ובגאון אחד אמר)
[כב] ברכות ו: כמ"ש ויעמוד פנחס ויפלל
[כג] פסקא ו' שם, ובזוהר בראשית דף רנא. ובשער מאמרי רשב"י בפירוש על פרק שירה. גרסת רבינו מלאך היא גרסת הזוהר חדש סתרי תורה מאמר השם אהו–ה. (דף יד. במהד' ניו יורק תשמו) ועיין תורה נז אות א' ותורה א' תנינא אות ח' ביאור המאמר עיין לקמ"ה מילה ה' כד.
[כד] עיין כוורי מאמר ה' אות יב וחסד לאברהם מעיין ד' נהר ל'.
[כה] הסוגרים הוספת מוהרנ"ת בתקפא
[כו] זהר תרומה קע. ואור יקר שם סימן כ', ותיקון סט דף קא: ושער הגלגולים הקדמה כ', וזהר בשלח נב: ואור יקר שם דף מא.
[כז] ותנחומא בשלח י', ואתחנן ו'. ברטנורא אבות ה' ד'.
[כח] בפסוק כתוב בערבות. עוד עיין ספר עץ חיים – שער טב פרק א מ"ב
[כט] **עיין זהר ויקרא ז: פנחס רכו. רמא:** [עיין אבן השהם לר"ח ויטאל ריש הלכות תשובה פ"א ובפתוחי חותם שם אות א]
[ל] גם בדפו"ר יתרחקו, ובתרלד יתרחק, ומתרלו - תתרחק (כנראה כיון שמשה מקומו קבוע)
[לא] במהדו' משך הנחל נוקד- מַטָּה, כי מַטֶּה (וכן הָעתיקו כולם ורק בקרן הורוביץ תשסז תוקן)
[לב] לקמן תורה מו. ובנועם אלימלך לקוטי שושנה ד"ה גמ' כינור עמ' רכ מהדו' תשלג
[לג] שם בהמשך דברי אבא בנימין
[לד] זיווג קב"ה ושכינתיה עיין מלכים–ב יא ב' פרש"י בחדר המטות היינו בקה"ק
[לה] גם בדפו"ר- מטה היא, ובמנוקדים- מַטה היא, (וכך נראה אע"פ שא"כ צ"ל הוא, אבל גם קודם לזה ומטה הוא בחי' זווג, הכוונה למיטה ונקט הָוא)
[לו] מתרצו - גרמין
[לז] זוהר ח"א דף רמב. ועיין מהרש"א ברכות ה: על מאמר דאבא בנימין הנ"ל שפירש כְּרבינו
[לח] גם בדפו"ר ותרלד- להחכים, ומתרלו- להחכים וכו'

מאמר ראיתי מנורת זהב

מספה״ק ליקוטי מוהר״ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה בשבת חנוכה (ל כסלו) תקסג (חי״מ נט) [ב]

פתיחה

רבנו מבאר שכל החסרונות הם מחסרון הרוח חיים, שהוא רוח אלקים המרחפת על פני התורה, שצמצם עצמו להיות רוח חיים אצל הצדיק, וע״י אנחה בגעגונים לה׳ ית׳ בהתקשרות לצדיק ממשיך ממנו רוח חיים שמכפרת את העוון וממלאה חסרונו. אבל כשחסרונו היא המחלוקת של הרשעים על הצדיק ואנשיו, אסור להתגרות בהם, כי גם להם יש רוח חיים מהרב דקליפה והיא גדולה מאד בשעתה. על כן רק צדיק גמור שתיקן כל מדותיו עד שאין בו שום ריח מהמדה רעה של הרשע, יכול להיכנס לצינור הרע שלו וצאת בשלום, ועי״ז להכניע אותו. ולתיקון המדות זוכים ע״י תורה ללון בעמקה של הלכה ולבררה היטב מכל הפסולת. ולתורה זוכים ע״י תפילה כי מעין מבית ה׳ יצא, באופן שהתפילה מגלה יש מאין את השכל בכח וע״י התורה הוא יוצא לפועל./[ג]\

נאמרה לחזק את מוהרנ״ת בתחילת התקרבותו

תורה ח׳ נאמרה בשבת חנוכה ל׳ כסלו תקסג ג׳ חדשים להתקרבות מוהרנ״ת ובתחילת החורף (בחודש חשון)/[ד]\ אמר תורה קיב לחזק את מוהרנ״ת שבני ביתו ואביו וחמיו חלקו עליו על שהתקרב לרבינו. ובשבת שירה (יג שבט תקסג) חזר על דבריו בתורה קיב בתורה ט׳ אולי גם כיון שעדין מוהרנ״ת היה צריך חיזוק בעניין הנ״ל.
ויש להניח שגם תורה ח׳ שנאמרה בחנוכה, דהיינו בין אמירת תורה קיב לתורה ט׳, נאמרה בדומה לזה כי חמיו של מוהרנ״ת היה צדיק גדול מאד, ורבינו גם הפליג בשבחו מאד, ומסתמא זה בעצמו גרם חלישות הדעת נורא למוהרנ״ת שכזה צדיק גדול חולק על רבינו ועל כל החסידות. ונראה שרבינו בתורה זו מלמד את מוהרנ״ת עיצה למילוי חסרונותיו שהיה מאד נצרך לו אז, אבל עוד דבר חשוב מאד לימד אותו שיכול להיות צדיקים עצומים שרק בגלל שחולקים על הצדיק האמת, עי״ז כל הרוח חיים שמקבלים למלא חסרונם, הוא לא מהקדושה כלל אלא מרב דקליפה. וזה דבר חידוש נורא שרבינו לא המתין ומיד כיון שהיה נחוץ למוהרנ״ת לשמוע את הדבר לא חשש לומר דברים נוראים כאלה למתקרב חדש יחסית.

קשר התורה לחנוכה

תורה ח׳ נאמרה בשבת חנוכה תקס״ג, ואעפ״כ לא נזכר בה חנוכה, ואולי נרמז בפסוק שפותח בו ומלביש בו את כל התורה בזכריה ד׳ והנה מנורת זהב ושבעה נרות ושני זיתים, דהיינו בחי׳ מנורת ביהמ״ק הדולקת בשמן זית. ונרמז כאן בפסוק שבעה שבעה, אור הגנוז שמאיר באור הנרות כמובא בבני יששכר, ונרמז חנוכת ביהמ״ק, כי זרובבל בנה את הביהמ״ק אחר גלות פרס.
בביאור הליקוטים הארוך אות נ׳. – בהמבואר הנ״ל מדבריו הקדושים, מוסיף לבאר בכלליות השגת התורה והתפלה הזאת שגילה אותה בשבת חנוכה, וסבב בה לענין ההפטרה שאומרים אז, מעין הקריאה בחנוכת בית

[א] חשון תשע ירושלים. הגהה ותיקונים אדר תשפו

[ב] **תורה ח׳** נאמרה בשבת חנוכה שנת תקסג (חי״מ נט) ועי״ש סימן ד׳ וקטז ורסג. וימי מוהרנ״ת סימן ב. ושיש״ק ח״ב סימן תרץ. וח״ו סימן רנו.

[ג] (פתיחה ישנה) **מבאר** שכשאיש ישראל נאנח בגעגועים אל הש״י זה דבר גדול וחשוב ועי״ז נשלמים חסרונותיו כי הנשימה היא בחי׳ רוח חיים שעל ידו נברא ומתקיים ויתחדש (ומתחדש) לעתיד העולם והיא חיות כל דבר כי לכל החסרונות יש מילוי אחד והוא הארת הנשמה חלק אלוק ממעל שמאיר לו ע״י הרוח בבחי׳ דעת קנית מה חסרת וע״י אנחה השוברת עזות גופו של אדם ניתן להאיר זאת ללב. ומבאר שעיקר הרוח חיים הוא בתורה, אבל לקבל מהתורה זה ע״י הצדיק הדור שדבק בתורה. אבל הרשע מקבל רוח חיים מרב דקליפה ורוחו גדול לשעתו שכיון שניתן לו ממידת ארך אפים של הקב״ה עמ״נ לשלם לו שכרו בעוה״ז ולהאבידו מעוה״ב. בנשימה לא ניכר החיות אלא עצם החיים. אבל חיות כזו אצל איש ישראלי היא מוות כי היא חיות של בהמה. כי כל אדם מחפש תמיד חיות מעבר לעצם החיים (עיין לק״ה ע״ת ה׳ אות ו׳) ומכאן סיבת כל התאוות הרעות שמחפש להשקיט ולמלא חסרונו, כי ליבו תמיד חסר איזה חיות יותר מעצם החיים, ועל כן ישראל נקראים צפוניך (תהלים פג) וכן גם היצה״ר נקרא צפוני (יואל ב׳ כ׳. עין סוכה נב.), כי צפון חסר ובין בקדושה ובין בסט״א תמיד יש הרגשת חסרון, אלא שבסט״א מתבטא בתאוות רעות, ואילו בקדושה מתבטא בכסופים לקדושה.

[ד] **כך** כתב בפעולת הצדיק

ה׳ [שהיתה על ידי הנשיאים], כי גם היא, נאמרה בחנוכת בית שני: ועיין גם בביאור הליקוטים הקצר על תורה זו אות כא/[ה]

בענין האופן שנכתבה

תורה ח׳ היא התורה הראשונה שכתב מוהרנ״ת מפי רבינו, כמבואר בימי מוהרנ״ת סימן ב׳, ותורה ח׳ תנינא היא האחרונה. (ועיין חיי מוהר״ן סימן ב׳ שבפורים התחיל מוהרנ״ת לכתוב פעם ראשונה, והיה זה תורה ו׳, ואולי שבחנוכה כתב לפני רבינו באופן שרבינו אומר לפניו באידיש ומוהרנ״ת מתרגם ללשה״ק עי״ש בימי מוהרנ״ת, אבל בפורים פעם ראשונה קיבל כתב ידו ממש של רבינו להעתיק, אבל צ״ע כי בחיי מוהר״ן שם כתב שעד פורים הזה לא כתב כי אם מאמרים קצרים בעצמו, וקשה א״כ מה שכתב בימי מוהרנ״ת הנ״ל)

ליקוטי הלכות

או״ח ציצית הלכה ד׳

או״ח תפילה הלכה א׳

או״ח פסח הלכה ג׳

או״ח חנוכה הלכה ב׳

חו״מ העושה שליח לגבות חובו הלכה ג׳

או״ח השכמת הבקר הלכה א׳ אות טו – כנור של דוד

או״ח ראש חדש הלכה ג׳ אות ו׳ – ״ ״ ״

חו״מ גניבה הלכה ה׳ אות לב – רב דקליפה

או״ח שבת הלכה ו׳ אות ח׳ – הצדיק יורד בצינור של הרשע להכניעו

יו״ד דברים היוצאים מן החי הלכה א׳ אות ב׳ – ״ ״ ״ ״

או״ח שבת הלכה ז׳ אות עה – ויעל אברהם ממצרים

או״ח פסח הלכה ד׳ אות א׳ – ע״י ברור הלכה מתברר טוב מרע

יו״ד שילוח הקן הלכה ה׳ אות ג׳ – ״ ״ ״ ״ ״ ״

אה״ע יבום הלכה ג׳ אות כא – ״ ״ ״ ״ ״ ״

חו״מ אונאה הלכה א׳ – ״ ״ ״ ״ ״ ״

חו״מ נזקי שכנים הלכה ד׳ אות ג׳ – תפילה היא שרש התורה

יו״ד מילה הלכה ה׳ אות ד׳ – חכמה ושכל מקבלים מהתפילה

או״ח ציצית הלכה א׳ – מארבע רוחות זה בחי׳ ציצית

או״ח ציצית הלכה ג׳ אות ו׳ – כאדרת שיער

יו״ד חקת עכו״ם הלכה א ״ ״

או״ח ציצית הלכה ה׳ אות ב׳ – מכנף הארץ

יו״ד טרפות הלכה א׳ אות ב׳ – חמש אוני אית לריאה

שיחות השייך לתורה זו

כשאמר התורה ״ראיתי מנורת זהב״ – בסימן ח׳, בשבת חנוכה תקס״ג, ושם מדבר איך להפיל ולהשפיל הרשעים, בחינת ״משפיל רשעים עדי ארץ״, עיין שם; ואז באותו העת הפיל והשפיל רשע אחד מפורסם, שהיה בנעמרוב, שהיה לאַנְשֵׁי–

[ה] **ביאור הליקוטים** הקצר על תורה זו אות כא –בדבר המדות הנ״ל שזוכה להם כל רב דקדושה. ובכלל השביעי הנ״ל בהקדמה, שכל מדה כלולה מכל המדות. [אשר בכל זאת, נחלק כל מדה להיות למדריגה בפני עצמה]. יש לבאר, [כמבואר גם במקום אחר] שבכל זאת, יעמוד כל רב במדריגה ומדה בפני עצמה. **והנה, זה המאמר** נאמר בשבת חנוכה, ועל הכתוב ראיתי וכו׳, שהיא ההפטרה שקוראים אז בתורה פרשת חנוכת המשכן, [שהיא בית ה׳ המוב״פ] בקרבנות הנשיאים. ובכלל הואו הנ״ל, שזה לעומת זה עשה וכו׳. יבואר לנו בהבאתו תרגום אונקלוס, אשר קרא להאלופים בשם רברבי. כי כן זה לעומת זה, גם מצד הקדושה, קרא להנשיאים בשם רברבי. ואשר בדבר המדות הנ״ל באו למספר י״ב, הנשפעים ממדת השלשה עשרה, שהוא הרב והכהן העולה בית ה׳, שהיא העדן כמוב״פ. והעיקר הוא קודש הקדשים, אשר עין לא ראתה. **ואשר זה לעומת זה** נמצאו אלופי ורברבי עשו, נסיתי ובאתי למספרם, ומכוון ממש באו גם כן למספר י״ב. זולת האלוף עמלק, הגרוע בטומאתו יותר מכולם, שהוא השלש עשרה . **וזה לעומת זה**, כמו שכל המשכת הטוב וההצלה מחטאים, הוא בכח הרב העליון, במדת השלש עשרה כנ״ל, כאשר ביארתי לעיל מדבריו הקדושים. יבואר לנו, שכן גם בהיפך, כל החטאים ועוונות ישראל, נמשכים מאתו. שעל זה מוכרח להתגרות אתו ולמחותו. **עוד יש בזה** הרבה דברים נפלאים, כמו בפרשיות הנשיאים, המוכרחים למדת הי״ג שבשני כתובים המכחישים כנ״ל, מסיים הכתוב ובבא משה וכו׳, שגם בזה ב׳ כתובים וכו׳, כנודע:

שְׁלוֹמֵנוּ יסורים ממנו, וסיפרו לפניו זְכרוֹנוֹ–לִבְרָכָה, ואחר חנוכה אחר שאמר התורה הַנִּזְקָר–לְעֵיל, בשבת חנוכה היה להרשע הַנִּזְקָר–לְעֵיל מפלה גדולה. גם אז אמר הלצה: "כשתסעו וישאלו אתכם מה פעלתם ? – תאמרו: רוח ! " וְכוּ', והאמת כן הוא, שפעלנו רוח חיים – שקיבלנו ממנו – להשלים כל החסרונות, כמבואר בהתורה הַנִּזְקָר–לְעֵיל. גם אחר אמירת התורה רקד הרבה, כי באותו השנה רקד הרבה כמה פעמים: (חיי–מוהר"ן, סעיף ד').

בשנת תקס"ב בחודש אלול זכיתי להתקרב לאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הקדוש והנורא הרב האמת מוהר"ן זֵכֶר–צַדִּיק–וְקָדוֹשׁ–לִבְרָכָה. והוא אחז בידי וקרבני ברחמיו המרובים, ונשא אותי "כאשר ישא האומן את היונק". ותיכף אחר ראש השנה הראשון שנתקרבתי אליו – שהוא ראש השנה תקס"ג – התחיל להרגילני לכתוב תורתו הקדושה. אבל עדיין לא זכיתי לכתוב לפניו תורתו הקדושה עד אחר שבת חנוכה, שכתבתי לפניו כל התורה "ראיתי מנורת זהב" (ליקו"מ ח"א, סי' ח'). וכך היה דרך כתיבתי לפניו: שהתורה שאמר באותו העת, כמו בשבת חנוכה, חזר אחר–כך בעת הכתיבה, ואמרה לפני פיסקא פיסקא, שאמר לפני כמה דיבורים בלשון אשכנז, ואני ישבתי לפניו וכתבתי הדברים בלשון הקודש, עד שגמרתי כתיבת כל התורה. ועל–פי רוב חזרתי וקראתי אותה לפניו אחר שגמרתי כתיבתה: (ימי מוהרנ"ת, סימן ב').

וכבר גילה כמה תורות גבוהות מאוד על ענין ריקודין והמחאת כף. וגם בהתורה "לשמש" (ליקו"מ ח"א, סי' מ"ט) הַנִּזְקָר–לְעֵיל מבואר מענין ריקודין, אבל לא היה שכיח שיעשה ריקודין כי אם בעתים רחוקות מאוד, אך באותה השנה הַנִּזְקָר–לְעֵיל היה מרקד כמה פעמים. היינו בשמחת תורה, ואחר–כך בשבת חנוכה אחר אמירת התורה המתחלת "ראיתי מנורת זהב" (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן ח'), ואחר–כך בפורים במעדוועדיווקע, ואחר–כך על החתונה הַנִּזְקָר–לְעֵיל:
ואמר בעצמו: "בזאת השנה רקדתי הרבה" ! וזה היה מחמת שבאותו השנה נשמעו הגזרות שקורין "פונקטין", שהיו רוצים אז לגזור על ישראל חס–ושלום, ומחמת זה רקד כמה פעמים, כי על–ידי ריקודין ממתיקין הדינים, ומבטלין הגזירות, כמבואר בהתורה "ואלה המשפטים" (בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן י'), המתחלת: "על–ידי ריקודין והמחאת כף ממתיקין הדינים". וגם זאת התורה נאמרה באותו החורף בטיראוויצע: (חיי מוהר"ן, סעיף קט"ז).

וכבר מבואר במקום אחר (לעיל סעיף קט"ז הַנִּזְקָר–לְעֵיל) שבאותה השנה רקד רבינו זְכרוֹנוֹ–לִבְרָכָה הרבה. היינו בשמיני עצרת הַנִּזְקָר–לְעֵיל, ובשבת חנוכה בהסעודה שלישית אחר שאמר התורה הנוראה "ראיתי מנורת זהב" (בח"א סי' ח'), ובפורים, ואחר–כך בראש חודש ניסן היתה החתונה של בתו שרה, ורקד הרבה עם בתו הכלה בהסעודה שלישית של השבת חתונה – אחר שאמר התורה הנוראה "והוא כחתן יוצא מחופתו" (תורה מ"ט). כי בעת אמירת התורה התחיל בקול נפלא מאלו התיבות: "והוא כחתן יוצא מחופתו", רק כשמסר לנו התורה הזאת בכתב ידו הקדוש, התחיל מפסוק: "לשמש שם אוהל בהם" כנדפס (שם),ואחר שאמר התורה הַנִּזְקָר–לְעֵיל, רקד הרבה עם בתו. אשרי עין ראתה זאת. ושמעתי מפיו הקדוש, שאמר בעצמו: "בשנה הזאת רקדתי הרבה" – מחמת שנשמע אז שיוצאין גזירות (שקורין "פונקטין") על ישראל, כי על–ידי ריקודין והמחאות כף ממתיקין הדינים ומבטלין הגזירות – כמבואר בהתורה "ואלה המשפטים" (תורה י') שנאמר לענין זה, כנרשם במקום אחר (שיחות הר"ן, סעיף קל"א הַנִּזְקָר–לְעֵיל): (– חיי מוהר"ן, סעיף רס"ג).

סיפר מוהרנ"ת, כששמעתי מרבינו את התורה: "ראיתי מנורת זהב" (תורה ח'), חשבתי, שתורתו של רבינו היא כתורתו של הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי זֵכֶר–צַדִּיק–לִבְרָכָה, אולם כששמעתי את התורה: "חותם בתוך חותם" (תורה כ"ב), ראיתי, שאלו הם באמת תורות רבי נחמן: (שיש"ק ח"ב, סעיף תר"צ).

אמרו בענין המבואר בתורה ח' שעיקר הרוח חיים הוא בהתורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועיקר הרוח חיים הוא אצלם, שעל–כן נמצא שבנוסף לענין ההתקשרות הנצרך קודם התפילה, כמו שאמר רבינו (בספר שיחות הר"ן, סימן רצ"ו; וע"ע לעיל בתורה ב' ובתורה ח' המובא בזה משיש"ק): שצריך לומר קודם התפילה "הריני מקשר עצמי לכל הצדיקים"; הרי לפי המבואר פנים, נמצינו למדים שגם קודם לימוד התורה צריך להתקשר לצדיק, כי בזה שדייק רבינו שצריך לקבל הרוח חיים מהצדיק, ולא אמר שבעצם הלימוד בתורה שעליה מרחפת רוח האלקים יכולין כבר לקבל הרוח חיים, נמצא שבהכרח לקבלת התורה הוא להתקשר לצדיקים, שהם דבקים בתורה, ודרכם מקבלין הרוח חיים הנמצא בתורה: (שיש"ק ח"ו, סעיף רנ"ו).

בסיפורי מעשיות במעשה מחגר (מעשה ג') בענין מלך השדים, שנתגדל עד לשמים, וְכוּ'. אמרו בזה אנשי שלומינו: שיש בזה רמז לענין מה שצריכים לדעת, שאף שרואים את כוחות הטומאה מתגברים ועולים, אבל כל זה 'עד לשמים', שהם רמז לבחינת כוחות הטבע שתחת המזלות, אבל אנו בתפלתינו כוחינו למעלה למעלה מהטבע, ואנו בבחינת 'מעל השמים', ויש בכוח תפלתינו להמשיך השפעות וישועות כאלו מן השמים, ועוד גם כדי להכניע את השד והטמאה עד עפר, בבחינת "משפיל רשעים עדי ארץ" – המבואר בתורה ח' חלק א', וגם זאת נדע לבלי להתפחד מהטומאה המפילה עלינו חתתה, כי יש ויש בכוחינו בתפילה להמשיך ישועות ממקום נשגב ונורא כזה עד שתכלה ותעבור הטומאה מן הארץ לגמרי לגמרי. כי תפילה היא בחינת ניסים שהם למעלה מן הטבע לגמרי לגמרי: (שיש"ק ח"ו, סעיף רח"צ).

[כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְפִסְקֵי הֲלָכוֹת, שֶׁהֵם עִקַּר תִּקּוּן חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהֵם כְּלַל כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁל כָּל הַחֲטָאִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זֵכֶר–צַדִּיק–לִבְרָכָה, וְכִמְבֹאָר בְּמַאֲמָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כַּמָּה פְּעָמִים, וְהֵם בְּחִינַת שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא כַּנִּזְקָר–לְעֵיל, אֲבָל בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לַהֲלָכוֹת כִּי אִם עַל – יְדֵי יְגִיעָה גְּדוֹלָה, כִּי צְרִיכִים לִטְרֹחַ הַרְבֵּה לְבָרֵר וּלְלַבֵּן כָּל הַקַּשְׁיוֹת לַאֲסוּגְיֵי שְׁמַעְתְּתָא אַלִּיבָּא דְּהִלְכְתָא]. (ליקו"ה או"ח ח"ג, הל' פסח ד,ג. עיי"ש; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף נ"א).

לענין מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נה: כתובות סב.) 'אנחה שוברת גופו של אדם', ספר שאצלו היה כך ממש. כי בימי נעוריו בעת שיגע בעבודת ה' היה לפעמים עושה איזה אנחה, ואחר כך היה מנסה עצמו אם יוכל להגביה ידיו ולא היה יכול אז להגביה ידיו. כי גופו היה משתבר באמת ממש מחמת אנחתו: שיחות מוהר"ן – אות קסז

(לז) מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. וְתֵדַע שֶׁבַּאֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנָח עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. כִּי הָאָדָם אֵינוֹ נָח מֵהַנְּשִׁימָה כִּי בְּכָל עֵת הוּא מַנְשִׁים הַיְנוּ שְׁמוֹצִיא הֶבֶל וּמַכְנִיס הֶבֶל וְזֶה עִקַּר חִיּוּתוֹ, וְהֶבֶל הַזֶּה יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה. יֵשׁ הֶבֶל טוֹב שֶׁל הַצַּדִּיק וְיֵשׁ הֶבֶל רָע שֶׁל הָרָשָׁע, וְהַצַּדִּיק מַמְשִׁיךְ בְּכָל עֵת הֶבֶל מֵהַקְּדֻשָּׁה וְהָרָשָׁע מַמְשִׁיךְ הֶבֶל מֵהַטֻּמְאָה: **נִמְצָא** כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּפְסִיק הֶבֶל הָרָע מִלְּבוֹא בּוֹ. בְּכֵן יַעֲשֶׂה כָּךְ יֶאֱנַח, וְאַנָּחָה הוּא שֶׁמַּאֲרִיךְ הֶבֶל בְּבִיאָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ וּמַמְשִׁיךְ הַהֶבֶל בְּהוֹסָפָה. וְהֵיוּ הַהוֹסָפָה כְּמוֹ תּוֹסֶף רוּחָם יִגְעָעוּן, הַיְנוּ כְּמוֹ מִיתָה. כְּמוֹ שֶׁקֹּדֶם מִיתָה נִתּוֹסֵף בָּאָדָם הָרוּחַ, וְאַחַר כָּךְ מֵת וְהוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ הָרוּחַ, כֵּן כְּשֶׁנֶּאֱנָח נִתּוֹסֵף בּוֹ הַהֶבֶל וְאַחַר כָּךְ נִפְסָק מִן הַהֶבֶל, הַיְנוּ

שֶׁמַּתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִקּוֹ הַהֶבֶל הַטָּמְאָה וּמְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לְקוֹ הַהֶבֶל הַטָּהוֹר. וּמְקַבֵּל הֶבֶל וְחִיּוּת מֵהֶבֶל הַטָּהוֹר. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנַח עַל עָוֹנוֹתָיו מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִשֹּׁרֶשׁ הַטֻּמְאָה וּמְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לְשֹׁרֶשׁ הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁשָּׁב מֵהַטֻּמְאָה לְהַקְּדֻשָּׁה. נִמְצָא שֶׁמְּקַבֵּל חִיּוּת חָדָשׁ וְגַם הַגּוּף נַעֲשֶׂה חָדָשׁ, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נח), אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם נִמְצָא שֶׁנַּעֲשֶׂה גּוּף חָדָשׁ: **וְזֶה פֶּרוּשׁ** (קֹהֶלֶת ח), ״יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ״ וְכוּ׳. הַיְנוּ יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת וְזֶה מֵחֲמַת הַהֶבֶל, הַיְנוּ שֶׁתּוֹהִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרִאשׁוֹנִים וְנֶאֱנָחוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים וְעַל יְדֵי אֲנָחוֹתֵיהֶם נִפְסְקוּ מִשֹּׁרֶשׁ הֶבֶל הַטָּהוֹר וְנִתְקַשְּׁרוּ לַהֶבֶל הַטָּמֵא וְהֶבֶל הַזֶּה הֶחְטִיאָם. וְהוּא הַדִּין לְהֶפֶךְ מַה שֶּׁרְשָׁעִים עוֹשִׂים מִצְווֹת גְּדוֹלוֹת כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים גַּם זֶה הֶבֶל הַיְנוּ גַּם זֶה מֵחֲמַת הַהֶבֶל. הַיְנוּ מֵחֲמַת אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנְחוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וְעַל יְדֵי אֲנָחָה קָשְׁרוּ עַצְמָן לַהֶבֶל הַטּוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל: **עַד** כָּאן לְשׁוֹן רַבֵּנוּ אוֹת בְּאוֹת מִמַּה שֶּׁכָּתַב בְּעֵת יַלְדוּתוֹ : חיי מוהר״ן – אות לו

מבואר בתורה בסעיף ו׳ שבירור הארבע יסודות הוא על–ידי שלן בעומקה של הלכה, ומברר האסור והמותר וְכוּ׳. עיי״ש. אפשר לבאר על–פי–זה מה שהלכות התורה נתחלקו בארבע חלקי שולחן–ערוך, שאין ספק שזה מכוון בדווקא. והיינו כי על–ידי–זה מבררין הארבע יסודות, ונעשין בבחינת ארבע אותיות הוי״ה, בבחינת ״ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים״ כמבואר בפנים: (הרה״ח ר׳ לוי יצחק בנדר זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה בשם אַנְשֵׁי–שְׁלוֹמֵנוּ – מעדני מלך).

המעשה שמוהרנ״ת נסע שוב לברסליב, וזה היה כמעט שלש שבועות קודם חנוכה והיה אצל רבינו ז״ל עד אחר חנוכה כמובא בימי מוהרנ״ת עיי״ש ושמע התורה ח׳ ראיתי מנורת זהב, ואיך ששאב ממש רוה״ק באותו הזמן מן בואו קודם חנוכה עד שנסע אחר חנוכה לביתו מבואר כבר בחיי מוהר״ן ובימי מוהרנ״ת הנדפסים עיי״ש, וכשחזר אביו גרש אותו מביתו. ונסע לאבי אמו ואשתו נסעה לאביה, וכו׳ עי״ש. (טובות וזיכרונות לרבי אברהם שטינהרץ זצ״ל אמצע סימן ה׳)

– ואתה ידידי יקירי וחביבי וכו׳ ר׳ הלל נ״י אל תדאוג ואל תאנח כי הנה אמרו חז״ל אנחה שוברת חצי גופו של אדם רק תהפוך אנחה להנחה כדכתיב רוח ששון והנחה זי״ל כי א׳נ׳ח׳ה׳ בגימטריא ד׳י׳ן׳ וה׳נ׳ח׳ה׳ בגימטריא ח׳ס׳ הרצון בי חס הקב״ה עלינו כדמצינו בגמרא מצוה בחזרת דהוא חסא דחס רחמנא עלן פסחים דף ל״ט. הגם שמבואר בדברי רבינו ליקוטי מוהר״ן ז״ל קמא סימן ח׳ וז״ל הנה יקר גנוחי ונוה מה שקורין קרעבץ מאיש ישראל כי הוא שלימות החסרונות וכו׳ יעיי״ש י״ל כי זה קאי על גנוחי על קיצור בעבודת השי״ת או על עוונותיו ועיין בתורה ט״ו ואתם תהיו לי שמבואר שם שישפוט כל עסקיו היינו שישפוט וידון בעצמו כל עסקיו וכו׳ כי כשאין אדם דן ושופט א״ע אז דנין ושופטין אותו מלמעלה ובו׳ אבל כששופט א״ע וכשיש דין למטה אין דין למעלה וכו׳ יעיי״ש ע״ב י״ל דע״ז שייך שפיר אנחה וגנוחי וכו׳ שנחשב כמו דין ומשפט למטה ואין דין למעלה אבל להתאנח על צרכי עוה״ו אין לומר כנ״ל רק לקוות ולצפות לישועת ה׳ כדכתיב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו מבואר מזה דאלו השוברין אליו ית״ש בטוחין על אכלם. (אפריימעל קראקובסקי–בעונג שבת דף רפא)

הטשערינער רב בביאורו פל״ח כתב שבסימן ח׳ מדבר ממה שעיקר הרוח חיים הוא בהתורה והצדיקים דבקים בהתורה, ועל כן עיקר הרוח חיים הוא אצלם ומי שהוא מקושר להצדיק והרב שבדור, אזי כשהוא מתאנח על איזה דבר שחסר לו ממשיך הרוח חיים מהצדיק שבדור, ועל ידי זה נשלם החסרון שלו וכו׳ ושהצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד וכו׳ וענין איך להשפיל הרשעים שמקבלים אריכת הרוח שלהם מהרב דקליפה שהוא בחינת עשו איש שעיר, כי הרוח שלהם הוא רוח הטומאה רוח סערה, ועל כן עכשיו שישראל הם תחת ממשלתו של עשו, נקראים עניה סוערה וענין הצדיק הרב דקדושה, שיש לו כח לכפר עוונות בחינת (משלי ט״ז) ואיש חכם יכפרנה וענין איך שצריכין לזכך ולברר הארבע יסודות, ולהבדיל ולהפריש ולבטל הרע מהטוב שבהם, עד שיעלו לבחינת קדושת ארבע אותיות הוי״ה הקדושים, שהם שורש הד׳ יסודות וכו׳ ולבוא לזה הוא על ידי תורה ותפילה ומענין שהתורה נקראת גן שבה גדלים נשמות ישראל המעיינים ומבינים בהתורה, ויש מעין המשקה את הגן ומעין דא חכמה, והמעין הזה יוצא מבית ה׳ שהוא התפלה וכו׳, והתפלה הוא בחינת עדן, ומעין הנ״ל הוא בחינת נהר היוצא מעדן להשקות את הגן וענין שהתפלה היא בחינת חידוש העולם בכח, על ידי שנתעורר מעין החכמה שיוצא מהתפלה, והתורה היא בחינת בריאה בפועל, כי בהתורה התגלות החכמה אזי נעשה בקשתו בפועל ממש, כמאמר רבותינו ז״ל (ברכות ל״ב) מאי תקנתיה יעסוק בתורה, שנאמר (משלי י״ג) ועץ חיים תאוה באה וכו׳ ומענין מעלת לימוד הפוסקים לברר ההלכה וכו׳ וענין הרוח חיים שהוא בחינת מארבע רוחות באי הרוח וכו׳ (שזה נאמר על הרוח חיים, שהוא בחינת מארבע רוחות באי הרוח וכו׳ (שזה נאמר על הרוח של תחיית המתים), ובחינת הארבע ציצית וענין מה שכתוב (איוב ל״ח) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה וכו׳ וענין המ״ט אורות שהוא אור הגנוז לעתיד, בחינת עדן עין לא ראתה שהיא בחינת התפלה כנ״ל וענין רוח הדופק שבהיזד דפקין, ותתרף חלקים שיש בכל שעה, וכל חלק יש בו צירוף השם הקדוש ומענין כינור של דוד וענין מפלת הרשעים וביטול אלופי עשו, וענין מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וכו׳ רזי לי רזי לי וכו׳: (פרפראות לחכמה אות יג על תורה טו)

עוד ראה עונג שבת דף רצג ודף שכה בעניין רוח החיים

וזה עלי עשור בחי׳ מלכות שהאי מדה עשירית ונקראת מעשר ועלי נבל בחי׳ ל״ב נתיבות החכמה והאורות שמאירין ממנה בעוה״ז הם בחי׳ נובלות חכמה, עלי הגיון בכנור בחי׳ תורה כמובא בזוה״ק ותופשי התורה אלין דתפשין בכנורא (עיין במאמר ראיתי סי׳ ח׳) גם כנור אותיות כ״ו נ״ר כמובא בתיקונים שזה בחי׳ יחוד חמה ולבנה שנעשה על ידי עסק התורה, (נחת השלחן או״ח סימן רסח)

המבואר בתורה נה אות ג׳ ד״ה וזאת הזכי׳ שזוכה בדין כו׳ עי״ז ניצול הצדיק לו׳ נ״ל לבאר עפ״י מה שמבואר בסי׳ ח׳ כי כל רשע יש לו צינור היינו מדה רעה שמשם מקבל חיותו כו׳ ע״ש ע״כ, כשמלמדין זכות על הרשע שעי״ז נמתק קצת הרע שלו ממילא נחלש כחו וכהו מאור עיניו וזהו בחי׳ צל שנתכסה הצדיק כי מסתמא יש בהצדיק איזה פגם דק כי בל״ז לא הי׳ יכול הרשע לשלוט עליו כי צ״ג אינו בולע וע״כ כשמלמדין זכות על הרשע שהוא רע גמור ע״י שמוצאין בו איזה נקודה טובה ממילא נמתק עי״ז הקטרוג שיש על הצדיק על הפגם דק ועי״ז ניצול הצדיק מהארס של הרע עין שנמשך מהצינור הרע שלו ועי״ז רואה ומשיג צדקתו של הקב״ה היינו ע״י שמחפש ומוצא בהרשע איזה נקודה עי״ז רואה ומשיג שצדיק ה׳ כי אין הקב״ה מקפח שכר כל ברי׳ ומשלם לו בעוה״ז כדי להאבידו מהעוה״ב וזהו צדקתו של הקב״ה כי לא אצדיק רשע: (ביאור באיבי הנחל על תורה נה אות ג׳.)

מדרש רבה ויקרא – פרשה כח פסקה ד – וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות ריש לקיש אמר בשם בר קפרא אליעזר לבדו היה ששמו של אליעזר שמונה עשר ושלש מאות ושאף צמים חילם מי דחק בממונו של נמרוד אברהם וכל המצומתין לו. ... מי דחק בממונו של פרעה משה וכל המצומתין לו. ... מי דחק בממונן של סיחון ועוג משה ואהרן וכל המצומתין לו. ... מי דחק על ממונו של סיסרא דבורה וברק וכל המצומתים להם. ... מי דחק בממונו של סנחריב ישעיה וחזקיהו וכל המצומתין להון. ... מי דחק בממונו של המן הרשע מרדכי ואסתר וכל המצומתין להן. ... מי דחק בממונן של ל״א מלכים יהושע וכל המצומתין לו. **וכתב הטשערינער–רב** מה שמבאר במדרש שהצדיק וכל המצומתין לו הם הכניעו את הרשעים, יובן על פי המבואר בתורה ח׳ ״ראיתי מנורת זהב״ שגם אלו המקושרין ומקורבין לצדיק האמת יכולים להשפיל את הרשעים. (פל״ח על הש״ס והמדרש)

מה שמבואר בגיטין דף מז. שריש לקיש מכר עצמו ללודאי זה בחי׳ מה שהצדיק מוריד עצמו לפעמים לתוך המידות רעות של הרשעים, בכדי לברר ולהעלות ניצוצי הקדושה הכבושין ביניהם, ולהכניע אותם בהכנעה גמורה, בסוד (בראשית יב, י) ״וירד אברם מצרימה״ ״ויעל אברם ממצרים״ (שם יג, א) כמובא במאמר ׳ראיתי מנורת זהב׳ סימן ח׳ אות ה. ומחמת שתאוות אכילה ושתיה הן ראשי התאוות והקליפות (כמבואר בתורה סב), על כן זבן נפשיה ללודאי שמשוקעים בזה ביותר. (פל״ח על גיטין דף מז.)

אמונת אומן מכתב כב – ...וכמו שיש סיפור מזקיני מו״ר ר׳ יודל אשר הי׳ ממקורבים הגדולים של רבינו ז״ל, שפ״א בא ממעדוועדיבקע לברסלב שהי׳ שם מחלוקת ושאל אותו רבינו ז״ל מה נשמע אצליכם מענין המחלוקת והשיב שנשקט מעט וענה רבינו ז״ל ואמר לו שזה מחמת שאין אתם עוסקים בתורה ובתפלה כראוי ע״כ (אין להם כה להתגבר עליכם) [אולי צ״ל אין לכם כח להתגבר עליהם] וד״ל. וכשתקיימו להתחזק כנ״ל אזי ממילא יתבטלו כל המונעים שהם הכח המכריח העומד בכ״פ נגד הכח המושך המובא בסי׳ ע׳ ל״א ואדרבה מי שמשתוקק באמת להתקרב א״ע אל הקודש אזי המחלוקת אינו מזיק לו כלל ומתגבר עוד יותר ויותר ללמוד ולהתפלל בחשק חדש לגמרי. אבל כ״ז צריכין לידע ולהזהר שאסור להתגרות בהרשעים כ״ש אל תתחר במרעים. הגם שמביא בהתורה, ראיתי מנורת זהב סי׳ ח׳ שהצדיק האמת וגם כל הנלווים אליו מותרין להתגרות בהרשעים, אבל זה נאמר רק על אלו אשר כבר זכו לעסוק בתורה ובתפילה מכמה וכמה שנים ועבר עליהם מה שעבר ובכ״פ התקשרו א״ע להצדיק האמת אזי הם מקבלים בכ״פ כח יותר מהצדיק לעמוד כנגדם, אבל מחמת שמע״ל זכו מחדש שנודע להם האמת לאמיתו להיכן פנות להתקרב וב״ה על ההתקרבות בעצמו ג״כ יקר מאד מכל הון דעלמא, אבל עדיין אין להם כח להתגרות כנ״ל, רק לברוח מהם בכל מה דאפשר כמובא בספרי מוהרנ״ת ע״פ ויברח יעקב, על בלי הגיד לו כי בורח הוא ושם מובא לענין המחשבות שהבע״ד מתגבר על האדם בכ״פ שאז אין שום עצה לעמוד כנגדו ולזרוק ראשו אנה ואנה כנ״ל, רק לברוח ממנו ולהתחיל לחשוב מחשבה אחרת. (אמונת אומן מכתב כב שכתב ר׳ דוד צבי דאשינסקע באומן שנת תרסח לר׳ יהודה ליב ראזינפעלד)

וזה שמובא בדברי רבינו ז״ל ליקוטי קמא סימן ח׳ וע״כ זה הצדיק גמור וכל הנלוים אליו מותרים להתגרות ברשעים וכו׳ יעיי״ש הרי שכל הנלוים להצדיק יש להם ג״כ כח גדול כנ״ל יה״ר שנזכה להתחבר ולהתקשר לתלמידי רבינו ז״ל ועי״ז נזכה להתקשר באמת לרבינו ז״ל כי עבדים של כהן שקנו עבדים ג״כ אוכלין בתרומה כנ״ל ועיי״ש בשיחות בסוף הליקוטי מוהר״ן ז״ל שמובא שם ע״כ צריכין לעשות דבר שיהי׳ לו. קיום לעד וכו׳ שצריכין להשאיר תלמידים שאלו תלמידים יעשו תלמידים אחרים וכו׳ יעיי״ש (רבי אפרים קראקובסקי בעונג שבת דף נז)

עוד עיין פל״ח גיטין דף נח בעניין בירור הלכה ע״י תורה ותפילה

זמרת הארץ סיפורי מעשיות סימן יב בעניין שהתפילה היא שרש התורה

פל״ח סוף מסכת נדה בענין ללון בעמקה של הלכה

ליקוטי אבן ברכות השחר ג׳ דף קיד בעניין בחי׳ ד׳ צציות

יקרא דשבתא סימן טו בעניין התורה שניתנה למ׳ יום

ירח האיתנים סימן יח בעניין מ״ט אורות שהוא אור הגנוז

זמרת הארץ סימן מ״ה ועונג שבת דף רנז בעניין חמש אוני שיש לריאה

עוד עיין שיחות וספורים של רבי אברהם בן נחמן בעל ביאור הליקוטים סימן יג שם גם המקור לחלק מביאור הליקוטים על תורה זו.

עד כאן השיחות

עצות למעשה

- על כל חסרון שמרגיש להתאנח בגעגועים להש״י בהתקשרות לצדיק
- התקשרות לצדיק כי הוא תוצאות הרוח חיים ע״י שדבק בתורה
- לימוד פוסקים לעמקה של הלכה עד ברור הלכה למעשה עי״ז מברר הרע מהטוב שבמידות
- להתפלל לפני הלימוד וללמוד אחר התפילה כי מעין החכמה מבית ה׳ יצא
- להקפיד על מצות ציצית כי על ידה זוכה להתגבר על הרוח סערה

סיכום לפי אותיות (ממהדו׳ קמא)

באות א׳ מבאר שכשאיש ישראל נאנח בגעגועים אל הש״י, זה דבר גדול וחשוב, ועי״ז נשלמים חסרונותיו, כי הנשימה היא בחי׳ רוח חיים, שעל ידו נברא ומתקיים ויתחדש (ומתחדש) לעתיד העולם, והיא חיות כל דבר, כי לכל החסרונות יש מילוי אחד, והוא הארת הנשמה, חלק אלוק ממעל, שמאיר לנפש האדם ע״י הרוח, בבחי׳ דעת קנית מה חסרת, וע״י אנחה השוברת עזות גופו של אדם, ניתן להאיר את הדעת הזו בלב.

באות ב׳ מבאר שעיקר הרו״ח הוא בתורה, אבל לקבל מהתורה זה ע״י הצדיק הדור שדבק בתורה. ומבאר עניין כנור דוד העל חמש נימין בחי׳ תורה שרוח צפונית המנשבת בו בחי׳ רוח הצפונה בלב. והחסרון הוא הסתלקות הרח בעיקר מהלב.

באות ג מבאר רבנו שהרשע מקבל רוח חיים מרב דקליפה, רוח טומאה, ומתגבר ברוח פיו לדבר עתק על הצדיק. והוא גדול לשעתו כיון שניתן לו ממידת ארך אפים של הקב״ה עמ״נ לשלם לו שכרו בעוה״ז ולהאבידו מעוה״ב. אבל אין לו קיום כי אין לו שרש אלא כחיות זנב לטאה חתוך. וזהו ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, שנותן לו רוח חיים לפי פניו דהיינו פניותיו בחי׳ בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

באות ד מבאר רבנו כיון שהחיסרון הוא מחמת עוון, לכן מילוי החיסרון הוא ע״י כפרת העוון, וזה ע״י הצדיק, כי ״ואיש חכם יכפרנה״, ע״י שהקב״ה מצמצם שהוא אחדות עם התורה מצמצם עצמו להיות רוח חיים אצל הצדיק. ומבאר איך הכל נרמז בי״ג מידות של רחמים. ארך אפים– רוח, ורב חסד– הצדיק, ואמת– תורה, נוצר חסד לאלפים– נוצר וממתיק את בחי׳ אלופי עשו, נושא עוון ופשע – כפרת עוון ע״י הצדיק למושך ממנו רוח חיים ע״י אנחה.

באות ה מבאר רבינו שאמנם ע״י אנחה משלים החסרון, אבל אסור להתגרות ברשע, אלא רק צדיק גמור שבירר את כל הרע שבמדותיו, דהיינו את הרע שנמשך מרע שבד׳ יסודות, המשתלשלים משם הויה ב״ה (כי הד׳ יסודות הם טוב גמור, אלא שמצטיירין לפי כלי המקבל, וכלי פגום מציירן לרע, לכן הכל תלוי בתיקון הכלים, דהיינו בשפלות וענוה והלשם שמים, שלתוכם מכניס את המידות) ורק צדיק שנעשה טוב גמור, עד שאחיזתו בבחי׳ יסוד פשוט, שממנו יוצאים כל הד׳ יסודות, הוא והנלוים אליו מותרים (אולי הכוונה דווקא להרב שבדור הנלוה לצדיק כלשון מוהרנ״ת בלק״ע צדיק יא) כי צדיק גמור יכול להיכנס בצינור המדה הרעה שמשם חיות הרשע בלי שיפגם כלום מהמידה הרעה ומשבר אותו.

באות ו מבאר רבנו שלברר ולהפריש הרע מהטוב שבמדותיו, זה ע״י שמברר פסקי הלכה בתורה דהיינו שלן לעמקה של הלכה עד שמברר הלכה למעשה (נ״ל שכיון שזאת התורה אדם לכן כפי שמברר בתורה כן מתברר אצלו) אבל לשכל לקיים זאת זוכה ע״י תפילה.

באות ז מבאר רבינו את כח התפילה, שהיא למעלה מהתורה כי מעין התורה יוצא מבית התפילה, שע״י התפילה ממשיך יש מאין שכל בכח, וע״י התורה נעשה השכל בפועל. ומבאר כיצד רמוז בפסוק ״נהר יוצא מעדן״ ומתפשט לד׳ ראשים, שעדן היא התפילה, ונהר הוא המעין חכמה, היוצא משם להשקות את הד׳ יסודות, ולברר הרע מהן. ובלק״ה מבואר שהנהר הוא יסוד פשוט, שרש ד׳ היסודות, שם אחיזת הצדיק האמת.

באות ח מבאר רבינו שציצית היא בחי׳ הרוח חיים הנ״ל, ויש כנגדו טלית דסט״א, כי ציצית היא בחי׳ ארבע רוחות, שמאיר את האמת בבגד הבוגד להסתיר את האמת, ובבנף המכסה על האמת. וטלית דקדושה היא לבנה ע״י הציצית שמאיר בה, אבל יש טלית אדום דסט״א, בחי׳ דין והסתרה, המתגברת שלא לתת לציצית לגלות את האמת בעולם שכולו בגד המכסה ומסתיר את הקב״ה, אבל ע״י קיום מצות ציצית כראוי מתגבר כח הציצית, ואזי ״ינערו רשעים ממנה״ ונבנע הרע שבד׳ יסודות.

עוד מבאר שם מעשה דרבב״ח

עוד מבאר שם את הפסוק שבו פתח את התורה ״ראיתי מנורת זהב״

באות ט מבאר שכיון שהרוח חיים היא בתורה, והיא ממדת ארך אפים של הקב״ה, לכן קודם קבלת התורה לא היה להם מהיכן לקבל רוח חיים, כדי להתגבר על המצרים, לכן נאמר בהם ״מקוצר רוח״. עוד מבאר שזה בחי׳ מלאפום, כי יש י׳ מיני דפיקין, כנגד עשר הדברות, והדופק הוא מהרוח, ונמשך בבחי׳ ו׳ להשלים החסרון, בבחי׳ ״הרחב פיך ואמלאהו״. עוד מבאר שיש י״ב צרופי הויה בי״ב שעות היום, וי״ב שעות הלילה, ובכל שעה תתר״ף צירופים (בחי׳ תתר״ף נשימות שאדם נושם בשעה). עוד מבאר את הפסוק ״רכב אלקים רבותים אלפי שנאן״. עוד מבאר את הפסוק ״מכנף הארץ זמירות שמענו״. עוד מבאר ענין כינור דוד בעל חמש נימין בחי׳ תורה בחי׳ ריאה.

הקדמה

הכלל הראשון להבין מה היעד וכיצד מגיעים אליו. אע״פ שבדרך כלל רבנו מתחיל את התורה בביאור היעד והדבר אותו אנו רוצים השיג. כאן אע״פ שמתחיל מיקר גנוחי של איש הישראלי שעל ידה משלים חסרונותיו, אבל ממה שחוזר כ״פ על עניין הרשעים החולקים על הצדיק כבר באות ג׳ מבאר מהיכן הם מקבלים חיות,

ושוב באות ה׳ מבאר שאע״פ שע״י אנחה זוכים להשלים החיסרון אבל אסור להתגרות ברשעים שהשעה משחקת להם משמע שהאנחה שדיבר עליה הכוונה בעיקר כשנאנח אל הצער שמצערים אותו החולקים על הצדיק ואנשיו. ושוב באות ח׳ בעניין הציצית מבאר שכנגד הטלית דקדושה יש טלית דסט״א של עשו והרשעים שמקבלים חיות ממנו. ושוב בביאור מאמר רבב״ח שהראה לו מֵתֵי מדבר שהם הרשעים שחולקים עצמם מהצדיק. על כן נראה לי שבאמת הנושא העיקרי כאן הוא המחלוקת על הצדיק כיצד להתמודד איתה. ובעיקר על הצדיק שבי, שהרשע לא נח לרגע מלחלוק עליו. והאנחה היא העצה העיקרית בתנאי שהיא בהתקשרות לצדיק אמיתי שזכה לתקן כל מדותיו בתכלית עד שלא נשאר בהם ריח של רע. וע״י שגם אני אשתדל מאד ע״י לימוד תורה לזכך המדות אזי אפשר שאהיה מהנלווים לצדיק שישלח אותם להתגרות ברשעים. להיכנס לצינור המדה הרעה שלהם ולצאת בשלום מכח הצדיק. ובאמת מבואר בלק״ה שהם מעשים בכל יום שאנו עוסקים בזה על כרחינו באכילה ובזיווג בעסק עם בני אדם אנו מכניסים עצמינו למקום שעלולים מאד ליפול בו לתאווה ומדה רעה, וצריך ע״י אנחה בהתקשרות לצדיק להשתדל מאד לעמוד בניסיון. הכלל תמיד לזכור גם מי שלא מרגיש צער גדול מרשעים החולקים עליו, אבל בוודאי הרשע הגדול ביותר הוא היצה״ר לא נח ולא שוקט לרגע מהלחמה בו בכל יום מתגבר ומתחדש, ואנו שליחים של הצדיק להלחם בו, כי בעיקר הוא זה שמעורר ביותר על אכילה וזיווג בקדושה ובין אדם לחברו וכיו״ב, ורק ממנו אפשר לקבל את הדעת והחיות והכח לעמוד בניסיון הזה להיכנס בעובי הקורה לצינור של התאווה ולצאת בשלום בלי לפול בה.

ומי שמרגיש שליח של הצדיק ועוסק בזה כמו היוצא למלחמה ממש, הוא איש הישראלי (ישראל אותיות ישר א–ל). ובוודאי נאנח מאד בכסופים לה׳ ית׳ ובהתקשרות לצדיק, כשהתאווה ומדה רעה מתגברת עליו וצריך סיעתא דשמיא גדולה להנצל ממנה. והוא זה שאומר עליו רבנו יקר גנוחי ונה של איש ישראלי וכו׳.

בעניין החיות ורוח חיים

(כל הנאמר כאן הוא רק בדרך אפשר כי סוגיא זו קשה ומלאה קושיות ואין עצה אלה לפלס דרך בין הקושיות שעל ידה יתבאר כל המהלך)

נראה לחלק את החיות לג׳ מדרגות– והן אחת ההכרחית לקיום האדם, והיא החיות שבכל נשימה ונשימה – והיא עצם החיים. ולמעלה ממנה חיות יותר, שהיא כל אחד כפי שמברר בתורה, שעי״ז מתברר הד׳ יסודות, ועי״ז המדות – והיא חיות שמתלבשת במדות, כפי שזוכה לבררן ע״י הברור בתורה. ולמעלה ממנה עוד יותר חיות שמקבלים מהצדיק להשלמת חסרון – שהיא דעת קנית מה חסרת שמקבלים מהצדיק.

ולעומת הרוח חיים דקדושה, יש רוח סערה, שהוא השלמת חסרון לרשעים החולקים על הצדיקים, והיא מרב דקליפה, והיא עומדת כנגד מדרגה אמצעית הנ״ל[1].

ונ״ל לבאר כי הרוח חיים היא בחי׳ חיות. **ובעלמא כגון בנשימה לא ניכר החיות אלא בעצם החיים. אבל חיות כזו אצל איש ישראלי היא מוות כי היא חיות של בהמה. כי כל אדם מחפש תמיד חיות מעבר לעצם החיים** (עיין לק״ה ע״ת ה׳ אות ו׳) **ומכאן סיבת כל התאוות הרעות שמחפש להשקיט ולמלא חסרונו, כי ליבו תמיד חסר איזה חיות יותר מעצם החיים, וזה שלמדנו לעיל שישראל נקראים צפוניך** (תהלים פג) **ומאידך גם היצה״ר נקרא צפוני** (יואל ב׳ כ׳. עין סוכה נב.)**, כי צפון חסר, ובין בקדושה ובין בסט״א תמיד יש הרגשת חסרון, אלא שבסט״א מתבטא בתאוות רעות, ואילו בקדושה מתבטא בכסופים לקדושה, וכגון שמצינו במעשה ברב ובנו, שהבן כמה שעסק בתורה הרגיש חסרון.**

ועי״ש בלק״ה ע״ת הנ״ל שאת החיות הנצרכת לעצם הקיום, מקבלת כל הבריאה במתנת חסד, ע״י יחוד תמידי של חכמה ובינה העליונים, בבחי׳ עולם חסד יבנה. ורק תוספת חיות מקבלים ע״י שמכח החיות הראשונה מעלים כסופים לעוד חיות. ושם מדבר לעניין אמונה, ונראה שה״ה לענין שלנו, שבכל נשימה אנו ממשיכים חיות לעצם הקיום מחו״ב. אבל ע״י אנחה להשלים חסרון, מקבלים תוספת חיות, כפי הרגשת החסרון, והיינו ע״י גנוחי שהוא צעקת כאב הלב מרוב הרגשת החסרון, ותלוי מה חסר לנו, שאם חסר לנו קדושה אנו מקבלים מצינור הקדושה מהרב דקדושה כנ״ל, ואם ח״ו חסר לנו תאווה רעה אזי מקבלים מצינור מדה רעה מהרב דקליפה.
וכשאין עוון ולא צריך השלמה, אזי הלימוד תורה בעצמו הוא המ״ן הגורם לתוספת חיות.

עומק החיות הזו נ״ל כי מקבלים מהתורה דעת שהיא הרוח אלקים המרחפת על פני תורה.
כי התורה עצמה היא לשון הוראה, דהיינו דינים ועצות מעשיות, אבל על פני התורה מרחפת רוח נשימתו של הקב״ה, והמקבל אותה זוכה לדעת, דהיינו חיבור בכח אל הקב״ה. ומכח זה נעשה הרגשת חסרון בלבו, שחסר את הש״י, ועל שם זה נקראים ישראל צפון כמבואר בסוף אות ב׳.

---

[1] **לבאורה** הרוח סערה שמקבל הרשע מהרב דקליפה עומדת כנגד המדרגה האמצעית שהיא רוח המתלבשת במדות, כי עיין באות ה׳ מבאר רבינו שלכל רשע יש צינור שדרכו מקבל רוח חיים מהרב דקליפה וצינור זה הוא המדה הרעה שהמשיך והגביר. משמע שהרוח חיים מגיע אליו מלובשת במדה רעה השייכת לו.

ובכל נשימה מקבלים חיות לקיום, והיא גם הרוח אלקים הנ"ל, אלא שהיא מועטת, רק לקיום, אבל מהרשימו שבה, נעשה חסרון בלב שנותן חיות והתעוררות להיות מחפש מילוי.
וזו החיות של כל העולם הרץ אחר התאוות. כל אחד כפי גודל יצרו הרע.
אבל הבוחר באמת מחפש בחיות זו את הקב"ה, ומשתדל להשלים החיסרון שבליבו ע"י הרוח אלקים המרחפת על פני מימי התורה.

ומי שמקיים את התורה בשלימות בלא עוון, אזי מקבל מילוי כראוי, דהיינו דעת קנית ואין לו חסרון כלל.
אבל עיקר התורה הזו מדברת במי שנכשל בזה, ונפל לעוון, וכפי העוון כן נחסר לו חיות והחסרון נרגש בלבו, ואזי התיקון הוא רק ע"י הצדיק. וכמו שמצינו במעשה (בספר ככבי אור חלק ספורים נפלאים) מהקציר והצפר שסיפר רבינו שרק אחרי שלא קצרו את התבואה אזי התיקון ע"י הצפר.
כי הצדיק שדבוק בתורה בשלימות עד שנעשה איש אשר רוח בו, בכוחו גם להשלים חסרון הדעת לאחרים הקשורים אליו.
אבל החולק על הצדיק אזי היכן שנחסר לו הרוח חיים, דהיינו היכן שנכשל בברור התורה ובקיומה, שם אין לו השלמת החיסרון מהצדיק, אבל מקבל מהרע שבד' יסודות, מרב דקליפה, שהרוח חיים שלו מלובשת במדה רעה, (שנתווסף לו חיות ותאווה באותה מדה רעה), ונעשית רוח סערה שהיא גדולה בשעתה, ונדמה לו בתחילה שנשלם חסרונו, אבל אח"כ מתברר שחסרונו נעשה גדול יותר, בבחי' יש לו מנה רוצה מאתים, ובטן רשעים תחסר, ומשביעו רעב, ולבסוף גם גורמת לו נזק.
(דהיינו שלרשע רק השלמה חסר, ולא שאין לו כלל מהקדושה, ולכן יש גם צדיקים גדולים שחולקים על הצדיק)

עוד הקדמה (ממהדורא קמא)

רבנו מבאר בתורה זו איך אפשר שע"י אנחה ונה יושלמו כל חסרונותיו
והחסרונות מבואר שהן חסרון הדעת. וע"י רוח שטות פגם הדעת נופל לעוון. כי דעת לשון חיבור אל הקב"ה, ורוח שטות לשון סטיה מהקב"ה. ולכן כשסוטה מהקב"ה מתחיל לחפש מילוי חסרונותיו בדברים גשמיים, ואזי הוא תמיד חסר, כי משביעו רעב, כי גשמיות היא חסרון, והמבקש מילוי גשמי, ממלא חסרון בחסרון, ונעשה לו חסרון כפול.
ולתקן זאת צריך לכפר עוון, וכתיב "איש חכם יכפרנה" דהיינו הצדיק (מצד חכמתו), ובהתקשרות לצדיק, יכול שימשך לו רוח חיים דקדושה, שהיא בחי' דעת, שיחזור ע"ז לישר ודעת אמת, בחי' דעת קנית מה חסרת, ואזי זוכה לבחי' "שובע שמחות" דהיינו ששמח בחלקו תמיד.
ורבנו מבאר איך זה נעשה ע"י שאדם נאנח ונה על חסרונותיו, דהיינו שהקב"ה שטבע בו באדם להאנח על חסרונותיו, זה כי באמת יש אפשרות ע"י אנחה נכונה להשלים חסרונותיו, וכל התורה כאן מבארת איך להאנח באופן שישלמו ע"ז כל חסרונותיו.
כי אנחה היא בחי' נשימה בכח, וכל נשימה היא המשכת רוח חיים מא"ס, מבחי' החלק אלוק, והאנחה שוברת את עזות הגוף, ועי"ז ניתן אפשרות בזמן שהעזות נחלשת, להאיר ללב את אור הנשמה, שימלא החסרונות שבלב בבחי' דעת קנית מה חסרת.
<u>יסוד חשוב בכל התורה כאן הוא לזכור היטב שרוח ונשימה שרבינו מדבר מהם כאן אין הכוונה לרוח ואויר הגשמי המנשב בעולם או נשאב בנשימה, כי אלו הם רק לבושים לו, אבל רוח הכוונה לדבר רוחני לגמרי, שבין הנשמה לנפש, בחי' אור הנשמה כפי שנמשך ויורד להאיר בנפש ע"י הרוח, והיינו בחי' מוחין ודעת, ובבחי' גבוהה יותר זו חיות הנמשכת לאדם משרשו מבחי' חלק אלוק, וכתיב החכמה תחיה. ובאות ד' אומר רבנו שזה הקב"ה בעצמו שצמצם עצמו אצל הצדיקים, וזה בחי' תורה. ובלק"ה גבית חוב ע"י שליח ג' מבואר שבבחי' זו קב"ה והתורה והצדיק הם בחי' אחת. ובמקום אחר מבואר שזו בחי' דעת גדול בחי' דעת קנית מה חסרת שעל ידו אין שום חסרון.</u>
וחיות ודעת זו היא הנמשכת ע"י אנחה להשלים החסרון

אנחה ונה (ממהדורא קמא)

מה שרבינו מוסיף לאנחה נה, נ"ל שרוצה לומר פירוש באנחה, דהיינו שהיא צריכה להיות בהימשכות וגעגועים להש"י, כי פירוש המילה נה היא שנמשך אחר איזה דבר.
אמנם יש המפרשים נה מלשון נהי, דהיינו בכי ויללה כמו של אם סיסרא, בחי' גנוחי של השופר, שגם הוא כמו אנחה מייראה ומכניע את הגוף עמ"נ שיקבל עליו הארת הנשמה, אבל צ"ע בזה כי אם נה רומז לגנוחי של שופר, נמצא שאנחה והנה הם רק כפל לשון. ועוד אם נה הוא נהי דהיינו בכי ומספד, זה בחי' הסתכלות על הרע, שזה היפך מילוי החסרונות. ואם רק בדרך השאלה רומז לשופר כנ"ל, עדין קשה למה לא לפרש פשוט יותר שנה לשון המשכות.
ועיין לקמן בתחילת התורה בביאור עניין האנחה שביארתי שכמעט אין חילוק ביניהם ואעפ"כ הוא חילוק גדול.

עוד הקדמה

תורה זו מתחיל רבנו מבינונים וממשיך ברשעים ומסיים בצדיקים
תחילה פותח בגודל יקר האנחה של איש ישראלי שמחמת עוון מרגיש חסרון בלבו שמקבל רוח חיים ממדת ארך אפיים שבי"ג מדות שהיא ארך אפים לצדיקים.
ורבנו מלמד כיצד אפשר להשלים החסרון ע"י תפילה ולימוד תורה, ללמוד פוסקים בעומק ההלכה לברר אותה היטב עד שברור לו כל דין למעשה ועי"ז מתברר אצלו הד' יסודות וכל המדות המשתשלות מהן אבל

אפילו צדיקים גדולים עדיין צריכים בזה את הצדיק הגדול שזכה בעצמו בזה לשלימות שעי"ז ממנו תוצאות חיים לכולם
כי רק מי שאצלו התורה מבוררת לגמרי בלא שום ספק (כדמצינו בלקוטי מוהר"ן שאין בו שום לשון ספק רק הכל ברור היטב). רק אצלו גם היסודות מבוררים לגמרי, עד שמאיר בהם שרשם בשלימות, דהיינו שם הויה, ועוד גם נעשה בעצמו אוחז בשרש היסודות הקושר אותם, דהיינו יסוד החמישי הפשוט, וגם בשם ה' משיג פנמיותו, היכן שהכל אחד. ומי שזוכה לזה זוכה שכל הרוח חיים הנמשך משם הויה, כולו בשלימות עובר דרכו לעולם, וממילא כל מי שלא זכה לשלימות הזו, מחוייב להתקשר להצדיק הזה "אשר רוח בו" בו הרוח, שהוא תוצאות הרוח, כדי לקבל חיות דקדושה כראוי, והקרוב קרוב זוכה יותר לרוח הזו, שהיא דעת קנית מה חסרת. דעת שמפקיע מעוון ומכפר עוון בכח הצדיק.

אחרי שמבאר שכל רוח דקדושה היא מהצדיק שדרכו מקבלים מגבוה מעל גבוה מבחי' נשימתו של הקב"ה שבה ברא את העולם כל אחד דרך הצדיק שרש נשמות ישראל אל נשמתו חלק אלוק ממעל שלו שממנה מקבל חיות בנשימתו (כמבואר בספרים שנשימה לשון נשמה), א"כ שואל רבינו מהיכן מקבל הרשע איזה עוד חיות יש בעולם.
ומבאר שיש רב דקליפה שכמו שבקדושה מקבלים מהטוב שבד' יסודות רוח חיים יש רוח של חיים מדומים חיים מנותקים מהמקור שאפשר לקבל מצד הרע שבד' יסודות דהיינו בצינור המדות הרעות דייקא. ובשרש גם הוא מקבל מהקב"ה ממדת ארך אפיים שביג מדות שהיא אריכות אפיים גם לרשע אבל אינה רוח דעת הנ"ל אלא רוח טומאה שמחיה מדות רעות. והעניין כי מה' לא תצא הרעות והטוב אלא אור פשוט ולפי הכלים כך הוא מצטייר ומי שמקבל דרך הצדיק שהוא אוצר יראת שמים והוא הדעת אזי מקבל את הרוח חיים מצוייר לטוב בבחי' דעת קנית אבל הרשע שחולק על הצדיק מקבל מרב דקליפה שאצלו החיים מצטייר לפי הצינור הטמא שלו שמנותק מהחיים האמיתיים ואדרבה גם מקבל חיות לרע שלו והמתאוה שלו ועוד שדייקא רוח כזו היא רוח סערה וגדולה לשעתה אפילו יותר מהרוח דקדושה של אדם רגיל[1].
לכן אסור להתגרות ברשע בשעה שהשעה משחקת לו ואפילו צדיק הרבה יותר מהרשע שרוחו גדולה מאד ע"י שברר היטב את ההלכה ומדותיו אבל כיון שאינו בתכלית השלימות עדיין רוח הסערה של הרשע גדולה יותר.
וגם רוח חיים זו היא ממדת ארך אפיים שביג' מדות הנ"ל וכמבואר בגמ' שאמר לו הקב"ה למשה שארך אפיים היא גם לרשעים אלא שיש הבדל וכנ"ל.

בסוף מבאר רבינו כיצד הצדיק בעצמו זוכה לכל זה ומבאר כיצד הצדיק אוחז בשני הקצוות כי כל בשמים ובארץ שמצד אחד אוחז בתפילה בדביקות עצומה ומרבה בה עד שזוכה לעדן התפילה (שעפ"י תורה ד' משמע שהכוונה שממשיך ממנה רשימו של אחדותו ית' אור האמת מבחי' עוה"ב וכשחוזר מהביטול) אזי זוכה להארת מקיף של אמת כזו שמכוונת אותו היטב כיצד לברר את הטוב שבכל דבר וכיצד ללון בעומק ההלכה ולכוין להלכה מבוררת וברורה.
כי התורה וישראל והקב"ה אחד כמבואר בזהר ויקרא עג. וע"י שמברר הטוב שבתורה מתברר בד' יסודות שלו שהרע שבהם מסתיר אור נשמתו וכמסיר המונע אזי מאיר לו הקב"ה מבחי' שם הויה רוח חיים בשלימות.
נמצא שעדן התפילה תלוי בתיקון המדות והמדות תלויות באמת שממשיך מעדן התפילה ורק מי שאוחז בשניהם כאחד היטב בעקשנות זוכה לברר עד הסוף.
ומי שלא זוכה לכל זה בשלימות אזי זוכה לברר כפי כוחו ומה שחסר לו צריך להשלים ע"י הצדיק כנ"ל.

עוד הקדמה בס"ד

רבינו מבאר כאן גודל יקר וחשיבות האנחה של איש ישראלי שמקושר לצדיק הדור שעי"ז יכול להעלות את האף שנעשה ע"י העוון למעלה למקום ששם מתהפך ונעשה אריכות אפיים ועוד עי"ז מכפר לו הצדיק את העוון ומשלים הרגשת החסרון שנגרם בלבו ע"י העוון.

---

[1] **לשון רבינו** שם באות ג' שהוא גדול בשעתו אלא שאין לו קיום והוא כלה ונאבד – ועומק העניין נ"ל לבאר עפ"י יסוד שראיתי בחב"ד (הר"נ גרינולד היכל הבעש"ט ג' צמצום ג') בביאור החילוק בין מקיף לפנימי שהארת מקיף דומה להארת השמש בשווה לכל, והארת פנימי דומה להארת רב לתלמיד. ודייקא כיון שהמקיף מאיר בשווה לכל הוא גם מאיר בשטלתנות בלא הכנת המקבל ואילו הפנימי כיון שמאיר לפי הכנת המקבל מאיר רק למוכן לקבלו. ואולי בזה יתבאר העניין שלנו מדוע הרוח חיים של הרשע היא גדול בשעתו ואעפ"כ אין לו קיום ואילו של הצדיק להפך חלש יותר ויש לו קיום. ואולי אפ"ל כי הרשע מקבל חיותו ממאמר סתום כידוע כמבואר בתורה יב תנינא וחיותו מבחי' מקיפים שמאיר בשווה לכל אפילו לרשעים ומקומות המטונפים שרק משם יכול לקבל מי שלא רוצה להכין כלים לשפע, אבל כיון שהארתו דומה לשמש היא מאירה רק כל זמן שהשמש מאיר כי לא נעשה שינוי במקבל על ידה. ואילו הצדיק ע"י שמכין כלים מקבל מבחי' אור הפנימי ומקבל לפי הכנתו ומשנה אותו מתיישב אצלו היטב לתמיד כמו שכל הרב שנעשה קנין אצל התלמיד. (הגה– צ"ע אולי אינו דומה הארה המשתלטת על המקבל להארה שכאן שהרשע מקבל ומשתלט על ידה. גם מה שמקבל ממאמר סתום אולי זה רק הכדי חיונו ואילו הרוח חיים של סערה מקבל ממדת ארך אפים. ונ"ל כיון שלא מכין כלים הראויים מוכרח שמאיר עליו באופן של מי שאין לו כלים וזה שייך רק באופן של הארת מקיף וצ"ע)

נמצא עיקר התורה מדברת על מצב שצריך תיקון אחרי שנעשה עוון. ובאמת העולם שלנו נקרא עולם התיקון כי נברא אחרי עולם הקלקול (עולם הנקודים) והוא במצב של קלקול על מנת שאנו נתקנו, ומשמע כאן שכל אחד לפי כוחותיו וכשרונותיו יכול לתקן פחות או יותר, אבל שלימות התיקון חייב להיות ע"י הצדיק, וכמבואר במעשה שסיפר רבינו (ככבי אור ספורים נפלאים) על מלך שציווה לקצור תבואה ואחר שנתעצלו ולא קצרו כראוי אזי יעץ להם החכם לתפוס צפור האהובה על המלך וכו' הרי שציפור דהיינו הצדיק הוא עניין של כביכול דיעבד מאחר שאין בכוחנו לקצור ולעשות עבודתינו בשלימות.

ואעפ"כ מחויבים אנו כל אחד לפי כוחותיו לעשות ככל שביכולתו את עבודתו תמה, וככל שנשיג בכוחות עצמנו מדרגה יותר גבוהה כן יעלה וישלים לנו הצדיק חסרון יותר גבוה, כי הצדיק יכול להראות לכל הצדיקים גם הגדולים ביותר, שעדין יש מדרגות שכלפיהם הם עדיין בבחי' עוון וחסרון וצריכים השלמה. (כדמצינו (שיחות הר"ן רצב) ברב יודל (שכבר היה אדמו"ר צדיק בעל מופת) שרבינו שאל אותו בפגישתם הראשונה "לדעת בארץ דרכך")
ובזה יתבאר כיצד היו צדיקים גדולים שחלקו על הצדיק ואעפ"כ זכו למדרגות גבוהות וכגון קורח ודתן ואבירם שחלקו על משה רבינו. כי זכו מכח התורה שקיימו כפי מדותיהם שהיו צדיקים, אבל יותר מזה להשלים חסרון זה לא היה להם אלא מרב דקליפה לפי מדרגתם, כיון שחלקו על הרב דקדושה.

באות ה' מבאר רבינו סוד העבודה, שהיא לימוד התורה וקיומה, וכפי שלומד אותה ומברר בה את ההלכה, שהיא אופן הליכה האמיתית והנכונה בה, מתוך כל צדדי הספק והתמורות שיש בה, וגם מקיים אותה באופן מבורר, כל מצווה בדיוק לפרטיה המכוונים לאמת, אזי (נעשית לו סם חיים) זוכה לרוח חיים המרחפת על פני התורה ,שמחייה את כל קומת התרי"ג אברים וגידין שלו, שמכוונים כנגד התריג מצוות שבתורה.
אבל כשנחסר בלימוד ובקיום אזי נחסר ברוח חיים של אותו אבר או גיד המכוון כנגד אותה מצוה שטעה בה והחליף בה טוב ברע (ואזי באותה בחי' שחסר נעשה סם המוות חסרון רוח חיים) ואת החסרון מרגיש בלבו. (אולי הביאור בזה שע"י העוון נחסר בקומת השמחה כמו תורה ה' ומחוסר השמחה נעשה גנוחי ואנחה ונוה)

כי הרוח חיים הוא רוח דעת וחיבור אל הש"י, וכשנחסר ממנו אזי מרגיש חסרון, ולא יודע מה חסר, ואזי הוא בסכנה, ותלוי להיכן נכסף ומשתוקק, אם הוא מקושר לצדיק אמת ונאנח ונוה בהתקשרות אליו בכסופים להש"י, אזי מקבל מהצדיק רוח חיים של דעת הנ"ל להשלים חסרונו, ולכפר העון שגרם את החסרון.
ואם ח"ו חולק על הצדיק, אזי אין לו מהיכן להשלים חסרונו בקדושה, אלא מקבל רוח סערה מרב דקליפה שמשלים חסרון תאוותו לשעה קלה, ואח"כ מתגבר להאבידו יותר, וגם תאוותו מתגברת יותר בבחי' בטן רשעים תחסר, כי ממלא חסרון בחסרון, כמאמר חז"ל שכשנשלם חסרונו במנה אזי רוצה מאתיים. ואין חצי תאוותו בידו.

ושרש העניין מבואר שם באות ה' הנ"ל. ועיין בזה ביאור הפל"ח אות ב' שיש ד' יסודות המשתלשלות מד' אותיות שם הויה שממנו נמשך הרוח חיים, אבל בהשתלשלות היסודות לעולמות הפירוד, עולמות בי"ע, אזי נתהווה הרע שבהן, כי הטוב הוא הש"י, והפירוד ממנו הוא הרע, ובהשתלשלות בכל עולם שיורד נעשה יותר רע, עד שבעולם העשיה רובו רע, וצריך ברור גדול. נמצא שלצד הרע שביסודות, אין שרש ברוח חיים, כי שרשם דייקא בניתוק ממנו, לכן אין להם אלא נצוצות רוח, שנפלו ע"י עוונות ישראל (פל"ח אות ב') ומצטייר אצלם בקליפת רוח סערה (יחזקאל א'), שנדמה לחיות ואינו אלא לשעה ולבסוף מאבידו ומזיק לו.

ומי שזוכה לברר את הטוב מרע שבתורה, היא נעשית לו סם חיים, וזוכה לרוח חיים המרחפת על פניה, שהיא דעת וחיבור אל הש"י, ואזי אין חסר בבית המלך. ואזי הוא בבחי' החרש במעשה דיום שני מז' בעטלערס שנדמה לחרש כיון שלא שמע כל חסרונות העוה"ז ע"י שהיה בו דעת, שעי"ז זכה להתעלות למדרגת עוה"ב, ששם החסרונות עוה"ז אינם חסרונות כלל. ואע"פ שהחסרונות מרגישים בלב, מי שאין לו חסרונות להרגיש בלב, הוא נקרא חרש, בבחי' (מלכים א ג' ט') ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך, שלפי דברינו הכוונה שכיון ששלמה זכה להיות החרש, היה צריך בקשה מיוחדת שכלפי צער זולתו כן יהיה לו לב שומע. וגם עיין תורה ה אות ג' בשם הזהר והתיקונים שהשמיעה בליבא תליא עי"ש.
וכדמצינו ברבינו (חיי מוהר"ן אות קפו) שנשרף ביתו ובתי העיר ברסלב בשבת לפני שיצא משם לדור באומן אזי כולם היו עצבים על האסון הנורא שנשרף כל אשר להם ונותרו ללא קורת גג, ואילו הוא היה בשמחה ודביקות עצומה כל הלילה שבערה האש. ועי"ש שאמר שאם ביתו לא היה נשרף לא יכול היה לשמוח כי היה צריך להשתתף בצערם והיינו לב שומע הנ"ל.

עוד בעניין ההצדיק (ממהדורא קמא)

עוד מבואר ששרש הרוח היא בתורה, בבחי' רוח אלקים המרחפת על פני המים, רוצה לומר ששורש התורה שם שורש הרוח, והצדיק הוא אחד עם התורה בתכלית, נעשה ממש צינור, וכמקור לרוח הזו לגבינו, עד שמכונה תוצאות חיים, ועד שמוהרנ"ת בלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' אות ב' כותב שכמו שנדרש בגמ' עה"פ כל הנשמה תהלל י-ה שבכל נשימה צריך להלל את הקב"ה, כן בכל נשימה ונשימה אנו מלוים מהצדיק חיות, וצריכים מיד להחזיר לו את החוב, ע"י שמשקיעים אותו באיזה דבר שבקדושה, ולכן צריך להיות דבוק

ומקושר מאד לצדיק, כי אף שכולם אפילו מי שרק לא חולק על הצדיק מקבל ממנו, אבל באופן של פריעת החוב יש חילוק גדול, כי ככל שמקושר וקרוב אליו כך הפריעה היא מיד ליד, ולא ע״י שליח, כי כשנעשה ע״י שליח אזי האחריות על הלוה, ומי יודע אם לא יִגָּזֵל בדרך ע״י הסט״א, ואז אפשר ח״ו שישאר בעל חוב שכבר אין לו מהיכן לפרוע.

עוד בלק״ה הנ״ל קב״ה והתורה והצדיק הם אחד, (זוהר ויקרא עג) ואעפ״כ אנו מקבלים מהצדיק שהוא הבחי׳ צינור ושביל שדרכו אנו מקבלים את הרוח. והביאור כמו שכתוב במשה רבינו שנקרא איש האלקים כי מחציו ולמעלה הוא בח׳ אלקים ומחציו ולמטה הוא איש, והכוונה בזה כי זו מעלת ותכונת הצדיק (שנקרא יסוד עולם) שמכונה ״כי כל בשמים ובארץ״ שראשו מגיע השמימה ממש אחד עם הקב״ה, ורגליו בארץ ממש, להשפיע ולהאיר בארץ, וכן ביוסף כתוב בזהר שיעקב ויוסף כחדא חשיבי, ומאידך מובא שיוסף ממוצע בין יעקב לשבטים והיינו כנ״ל

ורבינו באות ה׳ מבאר כיצד זוכה לזה הצדיק ע״י שמברר בעצמו את כל הרע שבד׳ יסודות שבו, עד שנעשה כולו הטוב שביסודות, ואזי נעשה מרכבה לשם הויה. ובתורה סז תנינא מבואר שעי״ז אחיזתו אפילו למעלה מזה, עד שנקרא יסוד פשוט, שורש לכל הד׳ יסודות, (עיין מזה גם בלק״ה פסח ג׳), והכוונה בזה שע״י שמזכך עצמו בתכלית מכל איזה רע שביסודות, זוכה לאחוז ולהתקשר לבחי׳ שלמעלה מהתחלקות הד׳ יסודות לארבע, דהיינו בבחי׳ יחידה, ששם הכל אחד, כי כך ברא הקב״ה את האדם שביכולתו כפי הזדככותו להיות מרכבה לעולמות ובחי׳ עליונות, שע״י שנעשה בדומה להן, נעשה אחוז ומנהיג אותם, וכדמצינו בספר הבהיר שאמרה מידת החסד להקב״ה אין אתה צריך אותי כי יש לך את אברהם אבינו שהוא כמוני ממש.

ואיך זוכים לברר הרע מהטוב שבד׳ יסודות בתכלית עד שיהיה כולו טוב בחי׳ אין טוב אלא צדיק כמ״ש ישעיהו ג׳ י׳ ״אמרו צדיק כי טוב״, זה זוכים ע״י תפילה ותורה ודווקא, דהיינו שלן בעמקה של הלכה, עד שזוכה לכוון אליבא דהלכתא, להוציא עצה מעשית שהיא באמת רצון וכוונת הש״י, בחי׳ כולו זרע אמת, ולזה זוכין רק כשמקדים תפילה ללימוד, כי ״מעין החכמה מבית ה׳ יצא״, דהיינו מהתפילה, (שפכי כמים לבך ר״ת שכל) שהיא בחי׳ המשכה, בחי׳ יש מאין, ״החכמה מאין תמצא״, כי ע״י שזוכה לברור כל כך בתורה, זוכה גם לברור המידות, כי זאת התורה אדם, שהתורה והאדם בחי׳ אחת, ומזדככים ביחד, דאל״ה אין זה אלא כמו בלעם שהתורה עימו, כמו הדיבור עם האתון שלו, שרק עובר דרכו בלא שום יחס אליו.

ענין הזה של ברור היסודות, דהיינו ברור המדות ע״י התורה, נראה שבפרטיות נמצא אצל כל אחד בבחי׳ התורה (בחי׳ הריאה), דהיינו הכלי המקבל מהצדיק, דהיינו שכמו שבפרטיות הקבלה מהצדיק תלויה בהתקשרות בו, וזה תלוי בתיקון הברית, והרוח שמקבל ממנו מתברר ע״י כל אחד כפי התורה שזכה לה, דהיינו ברור הטוב מהרע שבתורה, כן זוכה לברר הרוח שמקבל מהצדיק עמ״נ שחיותו יהיה מהטוב שבה, וכפי שמברר הטוב מהרע אצלו, כן עולה ונכלל בצדיק.

רבינו מכנה את הצדיק, הצדיק והרב שבדור, ונראה כוונתו לרמוז למידת רב חסד, שממנה נמשך הרוח חיים, וכן לרמוז שבלעומת זה יש רק רב ולא צדיק.

ויש לעיין הרבה בכוונת רבינו ׳רב שבדור׳, מדלא נקט של הדור, משמע שהכוונה לצדיק שחי בדור הזה ממש, וצ״ע. ועיין לקוטי עצות ערך צדיק אות יא שם נקט לשון ׳הצדיק והרב האמת שנלוה אליו׳ שזה עוד יותר נשמע שיש לבד מהצדיק גם רב אמת שנלוה אליו שחי בעוה״ז, ועיין מזה עוד בתוך התורה בתחילת אות ב׳ שהארכתי בזה.

רב דקליפה (ממהדורא קמא)

עוד מבואר שזה לעומת זה יש בחי׳ רב דקליפה, והוא הסט״א בעצמו, שגם ממנו אפשר לקבל רוח חיים מדומה, והיא רוח שטות, וסטיה מהקב״ה, אבל ממנו מקבל רק מי שחולק ממש על הצדיק, ודובר עליו עתק ובוז, כי מי שלא חולק, אזי מקבל מהצדיק. ובאמת גם הרב דקליפה מקבל בהעלם מהצדיק, כי יונק מהרוח חיים שבני אדם מקבלים ולא מחזירים לקדושה, וגם מקבל רוח חיים מבחי׳ מדת ארך אפים של הקב״ה, שמשלם לו חלקו בעוה״ז עמ״נ להאבידו מהעוה״ב.

עוד נראה שמבחי׳ הטוב ורע שבד׳ יסודות, מתחלק הד׳ לע׳ פנים של תורה, וע׳ מידות רעות, כמבואר בתורה ל״ו, וכל מי שמקבל מהצדיק, ומשקיע את הכח שקיבל באיזה תאוה, אזי נעשה כמו שותף לרב דקליפה, להשפיע רוח חיים לכל מי שחיותו ממידה זו, וכל זמן שעדין נותן גם חיות לסט״א כנ״ל, אזי יש לסט״א אחיזה בו, וכמבואר בתורה ל״ו. ואסור להתגרות ברשעים, כי מי שעדין יש להם יניקה ממנו, אזי תמיד הרשע יהיה חזק ממנו, כי הרוח שלהם תקיף לשעתו, שהרי רוצה הקב״ה לשלם לו כאן, כדי להאבידו, וכיון שמקבל לא לפי מעשיו, אלא לפנים משורת הדין, לכן אי אפשר להתגבר עליו, אלא רק מי שאין לרע אחיזה בו כלל, כי רק כלפיו מבטל הקב״ה את מידת אריכות אפים שלו כלפי הרשע.

אנחה (ממהדורא קמא)

נ״ל שאפשר לבאר את כל התורה בתוך האנחה בעצמה

כי רואים בחוש שהיא מתחילה בנשימה דרך החטם אל הריאה, ע״י שמרחיב את הריאה, והריאה מברר וקולט הטוב שבאויר, ומיד מוציא הפסולת שוב דרך החטם, (שעי״ז יש היכר חיים בחטם וכן ע״י פעולת הריאה בחצוניות

נעשה נשיבה על הלב לקררו מחום התאוות שברוחניות, זה מרמז לרוח חיים הבא מהתורה שמקרר את הלב מחום התאוות) ופעולת הריאה הפנימית היא שקולט הטוב שברוח, ומערבו בחיות האדם, דהיינו בדם ואת הרע שברוח פולט לחוץ.

ומבואר בסוף התורה עפ"י תיקון כה שהריאה רומזת לתורה, כי יש בה חמש אונות דומה לתורה שיש בה חמישה ספרים, נמצא רומז שע"י התורה יכול לברר הרע מהטוב שברוח הנמשך משם הויה דרך הד' יסודות, וע"י התורה מברר לקבל הטוב שבד' יסודות ולהפריד ולא לקבל מהרע שבהן.

עוד אולי הנשימה דרך החטם מרמז לתורה ב' שמבואר שם שחטם בחי' תפילה, נמצא שהחטם בחי' מעין מבית השם יצא, אל התורה, ושם מתברר הרע מהטוב.

והתפילה תלויה בתיקון הברית כמבואר בתורה ב', דהיינו שרוח החיים הנמשך על ידה נמשך בצינור היסוד דהיינו כפי תיקון הברית של האדם, (וכן בגשמיות מה שעובר הנשימה דרך החטם והגרון שהם רומזים לבחי' היסוד) אל הריאה, זה בחי' שהאדם מקבל את הרוח מבחי' נשמה, בחי' תפילה, דרך הצדיק אל התורה, ושם מתברר כפי ברור התורה שזכה.

דהיינו שיש שתי בחי' תורה, ושתי בחי' צדיק, אחת מבחי' חוץ לפנים, ואחת בתוך האדם בעצמו, כי כל בחי' כלולה מכל הבחינות, ומהחוץ עד הלב זה מהלך אחד, שיש בו את כל הבחינות, ומהריאה לכל הגוף זה מהלך שני, שיש בו את כל הבחינות.

נמצא שהאנחה מתחילה בבחי' תפילה, על ידה ממשיך רוח חיים מאריך, מנוקבא דפרדסקא, בחי' צינור, בחי' צדיק, אל הריאה הרומזת לתורה, (וזה בחי' רוח אלקים מרחפת על פני המים היינו רוחו של משיח כמבואר שם בתורה ב' מנוקבא דפרדשקא משך רוחא דחיי למשיחא).

ובריאה שהיא בחי' תורה, מתברר הטוב מהרע, (וזה בחי' ניגון כמבואר בתורה נד והינו כינור של דוד שע"י שבחי' התורה אצלו היתה מבוררת לגמרי בבחי' לבי חלל בקרבי, שזה ע"י בחי' "וה' עמו", שהלכה כמותו בכל מקום, שעי"ז היה הכינור שלו מנגן ניגון מבורר) והטוב הוא הרוח דקדושה שנמשך דרך בחי' הצדיק הדבוק בתורה, והצדיק הוא בחי' לבם של ישראל, כמבואר בתורה ב' תנינא, ובלב שם החסרונות, שם עיקר הרוח הבא מהתורה, ומשם נמשך לכל אברי הגוף, להשלים חסרונן, אבל הגוף יש בו עיפוש, כמבואר בתורה נו, ובעיקר יש בו עזות כמבואר בתורה כב, והעזות לא מאפשרת לגוף לקבל מהלב את הרוח הטובה, לכן צריך אנחה ששוברת את עזות הגוף, כמבואר בתורה כב, בבחי' "מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי", והאנחה נעשית דייקא ע"י חלק הרע שברוח שכשנפלט, אזי הוא ששובר ביציאתו את הגוף ,כי נגד עזות א"א אלא ע"י עזות, כמבואר בתורה כב.

וזה בחי' האנחה, שתחילה לוקח נשימה כנ"ל, ומיד פולט בכח את הרוח הרע אחר שנתברר, ובפליטה אז האנחה שוברת חצי גופו, ומיד כשנשבר, אזי אפשר ללב להאיר את הרוח המבורר שקיבל מהריאה לכל האיברים.

עיין מזה בתורה קח שאנחה בחי' ניסור, המבואר בבריאת המלכות, וידוע שבשעת הניסור אזי מקבלת המלכות חיותה מאמא עלאה, ולא מזעיר, ולפ"ז יתפרש עוד יותר העניין, שדייקא בשעת שבירת הגוף, הוא מקבל השלמת חסרונותיו מהארת הרוח את אור הנשמה, דהיינו הרוח חיים וחיות שמקבלים מהצדיק.

ואולי בזה יתבאר מדוע לא עולה בידינו אנחה כזו ששוברת חצי גוף, וכ"ש את כל הגוף, כדברי רבינו שאצלו ממש ע"י אנחה כמעט לא נשאר שום חיות, ואילו אצלינו כמעט לא משתנה כלום, ואולי הסיבה כי אצלינו עזות הגוף כל כך חזק שלא נותן כמעט לשבור אותו. ואולי לפ"ז באמת יש עצה שבזמן של חולשת הגוף כגון אחרי צום או בזמן מחלה אזי טוב להאנח הרבה על חסרונותיו כי אז בקל יותר לשבר את עזות הגוף ולהאיר בו דעת.

ומה שרבינו כותב גנוחי ונה, כי מיד כשהגוף שבור מכח האנחה, אזי מיד נמשך בגעגוע אל הש"י, כי מכח הארת הלב את הרוח חיים בכל האיברים מיד נמשך כולו אל הש"י, ובזה בעצמו מסייע להאיר הארת הרוח בגוף למלא חסרונותיו.

ועיין בפנים בתחילת התורה הארכתי הרבה בראיות לכאן ולכאן, בפי' הנָה הזה, בעיקר עפ"י הקושי בתורה קט שרבינו מהפך כמה פעמים הלשון, נה ואנחה ואנחה ונה, שנ"ל שיתפרש יפה עפ"י פרש"י הראשון ביחזקאל שְנָה לשון המשכות אחר הקב"ה, ומאידך לשון מוהרנ"ת שנקט בלק"ע אנחה וגנוחי, מזכיר את יללת אם סיסרא, שמשם ילפינן קול השופר בר"ה, ולפ"ז נָה אולי יתפרש לשון נהי ובכי, כפרש"י השני ביחזקאל. ואולי אפ"ל שבאמת החילוק מאד קטן, כיון שבוודאי הבכי אינו כמו של אם סיסרא על גשמיות, אלא בכי על החסרון דעת והריחוק מהקב"ה והיינו געגועים אליו ית' דהיינו נָה. **ובאמת צ"ע למה לבכות כשאפשר להתגעגע**, כי החילוק בין נהי לנה, הוא שהבכי הוא הסתכלות על הרע והחסרון, שעל כן מאור העינים הולך אחרי הבכי, כמבואר בתורה סז תנינא, ואילו הנָה הוא הסתכלות אליו ית', שמכח זה נמשך לשרשו. ואולי הן שתי מדרגות, כי יש מי שמצליח להתגעגע אליו ית', רק כשמסתכל על הריחוק ממנו, ואז הנָה הוא נְהִי, ויש שמצליח גם ע"י שמסתכל על הקירוב ואז הנָה הוא נָה. וכמו שמפרשים במליצה "לב בסיל לשמאלו" (אל חצי הכוס הריק) "ולב חכם לימינו" (אל חצי הכוס המלא).

בפרטיות ענין התפילה נ״ל שהוא בחי׳ ביטול המבואר בתורה סה, בחי׳ שבטל לאין, וממשיך יש מאין, דהיינו חכמה מכתר, שכל בכח ע״י תפילה, (שפכי כמים לבך ר״ת שכל). וחכמה הוא מעין, ונמשך ע״י הבינה להיות שכל לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, דהיינו ברור ההלכה מכל ההקדמות הקש והתבן הסובבים את החטה, וע״י שמתברר בבחי׳ תורה, מתברר גם בבחי׳ המידות, שמתברר אצלו בנקל הטוב מהרע שבד׳ יסודות, שהן שרש המידות, וכפי שזוכה לבחי׳ ״וה׳ עמו״, זוכה לבחי׳ ״לבי חלל בקרבי״, וכמבואר גבי דוד בגמ׳ שמה שכתוב ״וה׳ עמו״ הפירוש שהלכה כמותו בכל מקום, ראה סנהדרין דף צג: וה׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום בכולהו אמר להו שאול יהונתן בני כמוהו כיון דאמר ליה [וה׳ עמו] מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה חלש דעתיה ואיקניא ביה.

התגרות ברשעים ועוד בענין האנחה

עוד ענין חשוב שמבואר כאן הוא ענין ההתגרות ברשעים, ענין זה לא מבואר עד היכן הוא נוגע לתורה, כי לכאורה למה להתגרות בהם, ואפילו אם כן, לכאורה זו עבודת הצדיקים לתיקון הרע בכלליות העולם, אבל כל אחד לעצמו הלואי שיצליח לתקן עצמו.

ואולי אפ״ל בכגון אכילה וזיווג וכל מעשה שנוגע לברור הנגה שזה עיקר עבודתינו בעוה״ז בכל מעשה כזה כשאני רוצה לכוון בו לשם שמים זו בעצמו התגרות ברשע שבתוכי, כי זו כניסה לצינור של המידה הרעה של הרשע, ורוצה שם לברר הרע מהטוב.

ואפילו באנחה בעצמה שממנה התחיל רבינו, גם בזה יש בחי׳ התגרות, כי כל חסרון נובע מעוון, וכל עוון הוא איזה מדה רעה שאוחזת בי, ולהשלים החסרון, אפילו ע״י אנחה, צריך שתהא אנחה כזו שמכפרת עוון, אנחה כזו שממשיך על ידה רוח חיים, רוח דעת ואמת כזה שמבטל את הרוח שטות, שעל ידו נעשה העוון, ונמצא שמתגרה במדה הרעה שרוצה לבטלה.

עוד הקדמה (מהדורא קמא)

ועיין פרפראות ד׳ אותיות הויה מהם משתלשל הד׳ יסודות שהטוב שבהן הוא בחי׳ הרוח בחי׳ מארבע רוחות בואי רוח בחי׳ ד׳ כנפות ציצית והרע שבהם בחי׳ הרוח סערה טלית אדומה של עשו

הרוח בעיקר הכוונה לפרצוף זעיר אנפין שמשפיע למלכות שהיא בחי׳ נפש והוא מקבל מאמא בינה שמקבלת מאבא חכמה שמקבל מאריך שמקבל מעתיק שמקבל מא״ס ב״ה והכוונה שכל חיות שנשפע כאן למטה היא נמשכת מא״ס מפרצוף לפרצוף עד כאן

וכמבואר בפתחי שערים שהרוח בחי׳ ממוצע בין הנשמה שהיא החלק אלוק המתוקן והוא מאיר ממנה לתקן הנפש דהיינו תיקון המידות דהיינו תיקון המלכות שכפי תיקון הנפש כן מתבטל המניעות על המלכתו את הש״י

ידוע שזעיר הוא בחי׳ תורה שבכתב ושם בחי׳ הרוח וכן הריאה שממנה הרוח היא בחי׳ חמישה חומשי התורה שכן יש לה חמש אונות כמבואר בסוף התורה

הרוח משכנו בלב גם הוא כנגד ז״א כידוע שכבד כנגד הנפש והדם ומלכות והלב הוא בחי׳ רוח בחי׳ זעיר אנפין ובכלליות גם שם הויה הוא בבחי׳ ז״א והמח בחי׳ נשמה בחי׳ בינה

אבל יש בחי׳ שהלב הוא בינה שהיא הרוח חיים ותוצאות הרוח והצדיק שהוא בחי׳ איש אשר רוח בו הוא בחי׳ ז״א בחי׳ רוח אבל הוא גם בחי׳ בינה בחי׳ אם כלפי כנס״י דהיינו הכלל הוא שלפעמים נקראת הבחי׳ על שם המשפיע ולפעמים על שם המקבל עכ״פ סתם רוח בדרך כלל הכוונה לז״א ות״ת ורוח חיים הכוונה לבינה אמא שנקראת אלקים חיים ע״ש שמקבלת מאבא חכמה בחי׳ החכמה תחיה

אבל נראה שהעיקר הוא כנ״ל שע״י הרוח מאיר לנפש ולמידות אור הנשמה והרוח היא בחי׳ מוחין למילוי כל החסרונות בבחי׳ –מתלא אמר דעת חסרת מה קנית דעת קנית מה חסרת (מדרש רבה קהלת פרשה ז פסקה לב) ובלשון הגמ׳ נדרים דף מא– דדא ביה כולא ביה

וכמובן רק הצדיק עושה זאת בשלימות אבל מכוחו יש לכל הנלוים אליו בחי׳ בזה כנ״ל וכפי התקשרותו לצדיק גם זוכה ממנו לרוח חיים עד שבהתקשרות חזקה מאד גם מותר להתגרות ברשעים והחולקים

סיכום (מהדורא קמא)

גם בפרטיות כל אחד מקבל מהתורה ע״י בחי׳ הצדיק שלו דהיינו כפי תיקון הברית וכן ההתקרבות שלו לצדיק תלויה בתיקון הברית

כי הכלל שהרו״ח הת״ת שהוא זעיר בחי׳ שם הויה הקדוש והוא משפיע ע״י צדיק יסוד שהוא המרכבה לברית כי תמיד כל השפעה היא ע״י הברית המקשר ומחבר בין זו״ן

כל אדם כל הזמן נושם וממשיך חיות לעצמו והחיות היא אויר ורוח ששואב ע״י הראות אל הלב ומלובש בה חיות רוחנית רוח הקודש או ח״ו רוח שטות ודבר זה נעשה תמיד תתרף פעמים בשעה ובכל נשימה יש צירוף הויה דהיינו חיות חדש

אבל מי שלא ברר את המידות אזי אע״פ שמקבל משם הויה אבל חיותו רק מהחיצוניות והקליפה שעליו דהיינו רוח שטות או עכ״פ תערובת עם רוח שטות וברור המידות וברור ההלכה נעשים ביחד

וע״י לימוד תורה שמברר ההלכה עד למעשה עי״ז מתברר אצלו הטוב מהרע ועי״ז זוכה שיצטייר אצלו השפע הבא משם הויה מבחי׳ הפנמיות
כי קב״ה והתורה וישראל חד וכפי שמברר הטוב מרע אצלו הוא נעשה מרכבה לבחי׳ היותר מבוררת שבשם הויה ועי״ז מקבל משם כי כפי שאדם מכין עצמו כן מקבל מלמעלה
וזה בחי׳ שמוציא לפועל כח נשמתו של עצמו ומקבל ממנה בלי תערובת
וזה שרבינו אומר שע״י אנחה דהיינו רוח חיים משלים החסרונות כי ע״י העון נעשה מרכבה לרע שביסודות ומשם קביל חיותו ושם הוא רוח שטות היא מארת חסר שאינו שמח בחלקו

כי לברר טוב מרע בתורה צריך לזה תפילה כי תפילה היא ביטול ועי״ז עולה לבחי׳ אין ממשיך בחי׳ יש מאין חכמה מכתר וצ״ע אולי כמבואר בתורה סה ותורה ד׳ (גם תפילה היא תיקון הברית כמבואר בתורה ב׳ כי המתפלל מאמין והוא קושר עצמו בברית עם קב״ה) ועי״ז זוכה לתורה בכח וכשעוסק בה בפועל זוכה לתורה בפועל אבל תורה בלי תפילה יכולה להיות סם המוות כי בלי ברית אזי לא לומד לשם שמים וטועה מהאמת שבתורה וגם לא מכוין אליבא דהלכתא שעל זה נאמר בדוד וה׳ עמו ומגשם אותה כי תורה היא רוח הקודש צריכה רק להוסיף יראת שמים ודביקות ואהבת ה׳ ובלי תפילה שקושרת להש״י אזי נתפס בה לחיצוניות ולא ככלי ומכשיר לדביקות ואולי זה נרמז במה שכתוב רוח אלקים מרחפת על פני התורה ע״פ דיקא כי פנים היינו בחי׳ מגמה בחי׳ אמת אבל בלי ברית אזי שוקע בתורה בפלפול והחכמה שבה ושוכח לחפש את הרצון את נותן התורה את הרוח חיים שבה דהיינו דעת ששמח בחלקו ובוטח בה׳ דהיינו ששניהם נמצאים בתורה הדעת והשטות המידה טובה והרעה הסם חיים וסם מוות רק תלוי אם לומד בברית ותפילה או ח״ו לא
וכל זמן שלא זכה לתקן מדותיו לגמרי אזי עסקו הוא רק עם הרשע שבליבו אבל כשהשלים ותיקן וביטל אותו אזי יכול להכניע גם את הרשע שחוצה לו דהיינו להתגרות ברשעים כי אע״פ שבודאי מידה טובה מרובה אבל רוח סערה של רשע היא חזקה יותר כי זוהי האריכות אפים שמקבל הרשע

לקוטי עצות – ערך צדיק
יא. כל החסרונות שיש לאדם הן בפרנסה הן בבריאות הגוף וכו׳, כולם אי אפשר להשלימם ולמלאתם כי אם על ידי הצדיק והרב האמת שנלוה אליו, כי שלמות החסרונות הוא על ידי אנחה וגנוחי שמתאנח על החסרון. כי האנחה של איש הישראלי יקרה מאד, כי על ידה ממשיכין הרוח חיים להשלים החסרון שמתאנח עליו, אבל זה הרוח חיים להשלים החסרון מקבלין רק מהצדיק, שדבוק בהתורה ששם הרוח חיים (ח, ב):
יב. המתנגדים והרשעים החולקים על הצדיקים אמתיים, הם מקבלין הרוח חיים שלהם מהרב דקלפה, כי יש רב דקלפה וסטרא אחרא כנגד הרב דקדושה, כי את זה לעומת זה עשה אלקים. ועל כן הם גדולים בשעתן כי הרוח חיים הנמשך מהרב דקלפה היא בחינת רוח סערה שהוא גדול בשעתה, אבל הוא רק לפי שעה ולבסוף כלה ונאבד ומסער גופה ונשמתה של הנאחזים בו. ועל כן הם בחייהם קרויים מתים, כי אין להם רוח חיים האמתי דקדושה שנמשך, על ידי צדיקי אמת דיקא, כנזכר לעיל (שם ג):
יג. הצדיק שומע כל האנחות של הדבוקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד (שם ח):
יד. הצדיקים אמתיים מכפרים עוונות, כמו שכתוב, ואיש חכם יכפרנה (שם ד):
***

עוד כמה דברים שצריך יתר ביאור
הצדיק שבדור
בתחילת אות ב׳ אומר רבינו שעיקר הרוח חיים להשלים החסרונות מקבלים מהצדיק והרב שבדור ובלק״ע ערך צדיק אות יא כתב מוהרנ״ת הצדיק והרב האמת שנלווה אליו. ואילו בלק״ע ערך אנחה אות א׳ כתב הצדיק שהוא הרב האמת שבדור. נמצא לכאורה סותר עצמו דלא מובן אם הוא אחד או שנים.

וצריך ברור גדול בזה ואם הם שנים מי הוא הצדיק שעל ידו נשלם כל חסרון לנאנחים המקושרים אליו ומי הוא הנלווה לצדיק והאם וכמה יש גם ביכולת הנלווה אליו להשלים חסרונות הנאנחים בהתקשרות אליו.
ונכלל בזה עניין החילוק בין רוח חיים מהצדיק רב חסד שהוא דעת קנית מה חסרת שהוא צדיק אחד ורוח אחת לעומת הרוח חיים רוח סערה שמקבלים מהרב דקליפה שהיא כפי המדה רעה שהגביר דהיינו שמתלבש במידות

וצ״ע כיון שידיעת ההפכים אחת צריך לומר שכמו שהרשע מקבל את הרו״ח בלבוש איזהו מדה רעה שהיא הצינור לרו״ח כך גם איש ישראלי הכשר מקבל רו״ח מהצדיק בלבוש איזה מידה וכסופים דקדושה שאותה הוא חסר ביותר.
גם צ״ע שבצד הקדושה הוא צדיק אחד ואילו בקליפה הם רבבי עשו לכאורה כמספר המדות הרעות.
ומבואר בביאור הלקוטים שבאמת כמו שיש יב אלופי עשו רברבי עשו והיג גדול שבהם כולל כולם שהוא עמלק. כן להבדיל בקדושה יש יב נשיאים ואהרן הכהן הגדול בהם כולל כולם.
ולפ״ז אולי באמת מהנשיאים אפשר לקבל חיות דקדושה להשלמת חסרון רק בלבוש מדה מסויימת (וצ״ע אולי זו הבחי׳ של כל הצדיקים מנהיגי עדות שאינן הנלווה לצדיק כאהרן ויהושע ועוד צ״ע בזה מי נקראים הנלווה לצדיק)
אבל מאהרן אפשר לקבל דעת שהוא השלמת כל החסרונות.
וכן אולי אפ״ל שלהבדיל בצד הקליפה מעמלק מקבלים רע כולל בבחי׳ רק רע כל היום ס״ת עמל״ק (סופי דייקא כי נדמה להשלמה גדולה והוא להאבידו בסוף)

אלא שנמצא שמשה הוא למעלה ממדרגה זו וזה חידוש גדול לומר שסתם צדיק שרבינו מדבר עליו אין הכוונה לעצמו דייקא אלא גם נמוך ממנו.
אבל כיון שנקט לגבי הצדיק שממנו השלמת החסרונות את הפסוק איש אשר רוח בו שזה נאמר בתורה על יהושע. וגם מבואר בקהלת יעקב ובשער הגלגולים שמדרגת רוח נמוכה ממדרגת משה ומדרגת רבינו אולי באמת אפשר לחדש שדייקא הנלווה לצדיק הוא האיש

אשר רוח בו ובאמת כוחו דייקא מהצדיק ורק ע״י שנלווה אליו (וגם נמצא לפ״ז שנלווה לצדיק מעטים מאד כגון יהושע ואהרן) וכנ״ל שמהנשיאים שהם לא נלוים כמוהו כבר מקבלים רק במדות ולא דעת ממש.
ונראה שמדרגת לא יאונה לצדיק כל און היא מדרגה אחרת מדרגת משה דהיינו צדיקים שזכו לזכך עצמם בתכלית עד שלא נשאר בהם כלל ריח איזה מדה ותאווה רעה כמבואר בלק״ה שבת ו׳ ח׳. ורק היא המדרגה שעל ידה אפשר לכנוס בצינור של הרשע.

עוד צ״ע מה היא מדרגת לא יאונה לצדיק כל און האם הוא האיש אשר רוח בו או שזו מדרגה גבוהה יותר והאם מדרגת יסוד פשוט מדרגת יחידה היא זו או עוד יותר גבוהה.
גם צ״ע מה היא מדרגת תוצאות חיים האם הוא האיש הנ״ל או הצדיק הגמור.
ואולי אפ״ל כיון שנקרא אשר רוח בו דהיינו שזכה לתקן נפש רוח/[ח]. ונראה שהכוונה לנ״ר דאצילות/[ט]\
אבל תוצאות חיים נראה שהכוונה למדרגת חיה כמבואר בזהר משפטים צד: שהיא מדרגת החכמה תחיה
או אולי גם איש אשר רוח בו אצלינו הכוונה לחיה כיון שמתייחס לרוח חיים שעליו דיבר לפני כן
מאידך באות ה׳ מדבר רבינו רק על תיקון המדות והמדות הן בנפש ולכאורה לפי דבריו שם זכה רק לתיקון הנפש דהיינו ביטול יצה״ר הגשמי אבל מאידך כיון שדרך התיקון מבאר באות ו׳ שהיא לימוד תורה שבע״פ לעמקה של הלבה שזה מבואר בספרים תיקון לזכיה ברוח משמע שמדובר במדרגת הרוח. ואולי רבינו כולל שניהם ביחד את הזכיה בנפש ורוח ביחד. אבל זה צ״ע כי בזוהר משפטים צד: (הנ״ל בהערה) וכן במפרשי הזוהר הזה כולם מפורש שא״א אלא בזה אחר זה[ז].

עיין לק״ה שבת ו׳ ח׳ שלא יאונה לצדיק כל און הכוונה שנקי בתכלית מריח מדה רעה ותאוה רעה
וידוע שהמדות הן בנפש הרי שתיקן כל מדותיו וברר אותן מכח ברור ההלכה כמבואר אצלינו ומסתמא ע״ז זכה לביטול יצה״ר הגשמי. ונשאר לו יצה״ר מלאך קדוש שהוא במדרגת הרוח מיצירה כידוע ששם המלאכים. והבחירה שלו כמבואר בתורה עב לא מצד התאווה אלא מצד שיקול הדעת.
ועוד ע״י שלן בעמקה של תורה שבע״פ לזכה לבחי׳ רוח לברר את הד׳ יסודות שבמדריגת הרוח. וא״כ מסתבר שכבר גם אין לו יצה״ר של מלאך אלא הבחירה שלו היא כמבואר בתורה צד לכוונין לדעת הש״י כי עבודתו במדרגת הנשמה חלק אלוק וצריך לדעת בעצמו מה הש״י רוצה ממנו. וכיון שעדין לו זכה לנשמה עדין יש חשש שיחטא עד שיזכה למדרגת נשמה.
ולפ״ז צ״ע לאיזה מדרגת לא יאונה לצדיק כל און מתכוון רבינו האם למדרגת נשמה שהיא מדרגה שכבר א״א לפגום שנפש רוח כלל כמבואר ברמ״ז על זוהר משפטים צד: או שרבינו כאן מתכוון אפילו במדרגת יצה״ר של מלאך קדוש שכבר אין לו לו מלאך רק או אולי אפילו רק כשאין לו יצה״ר גשמי וצ״ע.
ועיין אות ה׳ בביאור העניין כניסת הצדיק לצינור הרשע. מבואר שם שהצדיק נמצא בסכנה גם מצד המדות דהיינו נפש וגם מצד הרוח ולפ״ז לפחות צריך להיות במדרגת איש אשר רוח בו. ורק לגבי נשמה צ״ע.
ע״ש שמבואר שהצינור הוא המדה רעה שדרכה מקבל את הרוח וע״ש בהערת מוהרנ״ת בסוגרים שלא רק לרע של הרשע אין אחיזה בצדיק אלא גם למדה רעה דהיינו הצינור. וצ״ע כוונתו זו ואולי כי הרע הוא הרוח חיים שמקבל מהרב דקליפה שהיא רוח סערה והיא קליפה רעה ועליה הבין מוהרנ״ת שרבינו מדבר שאין לה אחיזה בצדיק והוסיף שגם לצינור מדה רעה גם אין פגם לצדיק ממנו דהיינו שלא רק שלא מתגבר עליו הרוח סערה אלא גם לא מתגבר עליו המדה רעה שנכנס לתוכה. ולכאורה צ״ע כי זה ק״ו אם על הרוח מתגבר כ״ש על הנפש. ואולי לכן רבינו לא כתב זאת ורק מוהרנ״ת ראה שאעפ״כ צריך לבאר זאת בפירוש.

(עיין דקדוק בלשון מוהרנ״ת שם בהערה הנ״ל שלגבי הרע (דהיינו הרוח חיים של הרשע שהיא רוח סערה) נקט לשון לרע אין אחיזה ולגבי המדה (דהיינו הצינור מדה רעה שדרכו מקבל הרשע את הרוח) נקט לשון הפוכה שלצדיק אין אחיזה במדה.

[ח] וכן מצאתי במאור ושמש – פרשת פנחס ד״ה ונבא – ואמר השי״ת למשה רבינו ע״ה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, דהיינו כנ״ל רצה לומר דהיינו שזכה כבר לרוח ונפש ואינו חסר לו להנהיג את הדור רק מדריגת הנשמה שעל ידו יהיה רבי וראש להדור לכך וסמכת את ידך עליו. על זה מפרש המדרש הנ״ל כמדליק מנר לנ״ר, דהיינו נ״ר הוא ר״ת נפש רוח, רצה לומר שהוא כבר זכה לנפש ורוח והוא כמדליק מנר לנר דהיינו מנפשו ורוחו של משה לנפשו ורוחו של יהושע שיש לו כבר נפש ורוח ואינו צריך רק להלהיבו ביותר הזדככות אור שיאיר ביותר. והעמדת אותו וגו׳ לפני ה׳ ונתת מהודך עליו, דהיינו מהנשמה שלך (שהוא מבינה כדכתיב ונשמת שדי תבינם ובינה עד הוד אתפשטת כידוע) שעל ידי כן זכה משה רבינו ע״ה לקירון עור פניו שהיה מצד הנשמה שהיא מבינה, וחכמה ובינה הן תרין ריעין דלא מתפרשין וכתיב חכמת אדם תאיר פניו, ועל כן אמרו חז״ל פני משה כפני חמה (רצה לומר חמה שלמעלה שהיא תפארת). וזה ונתת מהודך עליו דהיינו מהנשמה שלך דהיינו שתמשוך עליו נשמה מבינתך שתהיה חופפת עליו כנ״ל.

[ט] עיין זוהר ח״ב דף צד: – תא חזי, בר נש כד אתיליד יהבין ליה נפשא, מסטרא דבעירא מסטרא דדביו, מסטרא דאלין דאתקרון אופני הקודש, זכה יתיר יהבין ליה רוחא מסטרא דחיות הקודש, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דכרסייא, ותלת אלין אינון, אמה עבד ושפחה דברתא דמלכא. זכה יתיר יהבין ליה נפשא בארח אצילות, מסטרא דבת יחידה, ואתקריאת איהי בת מלך, זכה יתיר יהבין ליה רוחא דאצילות מסטרא דעמודא דאמצעיתא, ואקרי בן לקודשא בריך הוא, הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו״ה אלהיכ״ם, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואמא, הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים, מאי חיים, אלא אינון י״ה, דעלייהו אתמר (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל יה, ואשתלים ביה יהו״ה. זכה יתיר יהבין ליה יהו״ה בשלימו דאתוון יו״ד ה״א וא״ו ה״א, דאיהו אדם בארח אצילות דעילא, ואתקרי בדיוקנא דמאריה, ועליה אתמר (בראשית א כח) ורדו בדגת הים וגו׳, והאי איהו שולטנותיה בכל רקיעין, ובכל אופנים ושרפים וחיוון, ובכל חיילין ותוקפין דלעילא ותתא, ובגין דא כד בר נש זכי בנפש מסטרא דבת יחידה, אתמר ביה לא תצא כצאת העבדים:

עוד עיין בזה **זהר חדש** יתרו סוף מאמר עינין סומקין,

ועיין **יפה שעה** על שער הכוונות – דרושי ענין הלילה אות ז – הנה מקום עליית הנשמות בכל לילה הוא ביסוד המל׳ נקב׳ עליונה כו׳ דע כי לאו דוקא אלא שסתם נשמה היא מבריאה וכל ג׳ עולמות בי״ע חיילות המל׳ הם ואין עלייתם למעל׳ אלא במלכות וכן כל נשמות מבי״ע אין עלייתם אלא במל׳ וכבר כתב רז״ל במקום אחר כי בדורות הללו לא יש מי שזכה אפי׳ לנפש דאצילות ולהכי סתם שאין עלייתם אלא ביסוד המלכות והפסיק עצמו דיבר ברוב אבל אם המצא תמצא גם בדורינו מי שזכה לרוח דאצילות עלה יעלה גם לז״א וכן אם זכה למדריגה יותר עליונה ועיין בשער הנסירה פ״ב ובשער מדומ״ן כמה מקומו׳:

[ז] ויותר מזה מבואר **בשער הגלגולים** (עיין הקדמה ז׳) ועוד שנשמה ישנה שהיא רובא דרובא היום לא יכולה לזכות בגלגול אחד גם לנפש וגם לרוח אלא צריכה לבוא בגלגול נוסף כדי לזכות גם ברוח. אמנם מבואר שם גם ענין נשמות שלא נפלו לקליפות בחטא אדה״ר שיכולים ע״י כוונה מיוחדת לזכות לזה באותו גלגול וכן נשמות שלא נפגמו כלל בחטא אדה״ר שאצלם הכל תלוי רק בשנים ונכנסים כל הנרנח״י כסדר וכמבואר בזהר משפטים צח: ונראה שזו מדרגת רבינו

אשר רוח בו היינו שזכה לנפש רוח אבל מדריגת נשמה לא זכה עדיין דהיינו שלא זכה שנשמתו תאיר בו בקביעות (ואולי החילוק הוא שכיון שתיקן הרוח לכן כבר זכה עכ״פ שבכל עת שירצה מאירה בו הנשמה כי אע״פ שלא תיקן נשמה אבל תיקן כבר את הרוח המקשר אלידה).
עכ״פ כיון שלא זכה לנשמה כל שכן שלא זכה ליחידה ששם הכל אחד לגמרי ואין עוד מבדו כלל (שהיא מדרגה שבספרים מייחסים רק למשיח בעצמו ורק רבינו אמר על עצמו שכבר זכה ושאין חילוק בינו למשיח בזה)
ועיין לק״ה פסח ג׳ ו׳ עפ״י התורה שלנו. שהצדיק הוא בחי׳ יסוד פשוט המבואר בתורה סו תנינא וסז תנינא משמע שם שא״א לתקן הד׳ יסודות דהיינו המדות אלא רק בכח ההתקשרות ליסוד הפשוט הקושר אותם לבן א״א לתקן המדות אלא ע״י התקשרות לצדיק.
וצ״ע הביאור שם במדרגת היסוד הפשוט האם הוא למעלה מד׳ אותיות הויה דהיינו קודם ההתחלקות או שגם לאחר התחלקות האותיות שמזה נשתלשל הד׳ יסודות שם קודם התחלקות היסודות לד׳ הן תחילה יסוד פשוט ומשם יפרד לד׳ יסודות שלפ״ז היסוד הפשוט אחיזתו למטה מד׳ אותיות השם.
והחילוק בזה יהיה האם יסוד פשוט הוא דווקא במדרגת יחידה דהיינו קודם לד׳ אותיות השם דהיינו פנמיות שם הויה שמעל הזמן דהיינו אחדותו ית׳ שהיה הוה ויהיה כדבר אחד. או שהוא אחר התחלקות השם לד׳ אותיות דהיינו היכן שכבר נשרש הפירוד.
ונ״ל כיון שיש כלל שכל בחי׳ כלולה מכל הבחינות צ״ל שבכל מדרגה חדשה חוזר בחי׳ האחדות שקודמת להתחלקות ולכן אע״פ שד׳ יסודות משתלשלים מד׳ אותיות הויה אבל קודם הם בבחי׳ יסוד פשוט דהיינו שבבחי׳ מדרגת היסודות שהיא מדרגה חדשה מתחיל שוב בחי׳ אחדות ואח״כ התחלקות. וכן מבואר בתורה סז תנינא. ונמצא לפ״ז שכמו שיש ד׳ יסודות בכל עולם כך יש יסוד פשוט בכל עולם.
ושוב צ״ע לאיזה מדרגה מתכוין רבינו. וכאמור שבדרך כלל מתכוין רבינו לעצמו אבל כאן נראה כאילו מדבר במדרגות נמוכות יותר וצ״ע.

ולגבי רבינו צ״ע כי כששאלה אותו אמו מדרגתו אמר אני סר מרע דהיינו ברור הטוב מהרע בשלימות האם הוא ברור הטוב מרע בכל הד׳ יסודות בשלימות וצ״ע האם זו מדרגת יסוד פשוט או נמוכה ממנה. וצ״ע האם אז כבר היה במדרגתו הגבוהה של יחידה.

ואולי גם מרבינו מקבלים רק כפי ההתקשרות והכלים שמכין ורק הנלווה אליו מאד ומבטל דעת עצמו לגמרי זוכה לקבל את כל הדעת שאפשר לקבל מרבינו

ובאמת כל אחד מאנ״ש יש לו חיות גם מרבינו באיזה אופן ויכול לקבל ממנו דעת במדה מסויימת ויותר ממי שאינו מקושר לרבינו. ועל זה אמר רבינו (חי״מ שיב) אני מוליך גם את הפחות שבאנשי בדרך צדיקים גדולים. וכן רואים בחוש מי שמתקרב לרבינו גם כאלה ששקועים בכל הבלי העולם יש להם זמנים של הארת הדעת מיוחדת ועכ״פ ברצון ודיבור.

בענין צדיק מכפר עוון
צ״ע הרי עבר על התורה ועיין פל״ח א משמע קצת מחמת שדבוק בצדיק
ואולי כוונתו שהביטול לצדיק עולה על קיום התורה בדיעבד. הלכה ואין מורין כן. כי בוודאי אסור לעבור על התורה אבל דיעבד הביטול מכפר כנ״ל וצ״ע.

בענין צפון חסר
רוח החיים מכנה רבינו רוח צפונית כי צפון חסר. והבאור הלקוטים הקשה הרי היא השלמת כל החסרונות שבעולם ולמה נקראת חסר. וביאר שכיון שהיא במדרגת העדן נראית בעוה״ז כהפך מהותה.
נ״ל כוונתו כי באמת איך אפשר למלא במילוי אחד את כל החסרונות שהם שונים זה מזה אלא מוכרח שזה בחי׳ דעת קנית מה חסרת וכמבואר בלק״ה עושה שליח לגבית חוב ג׳. וכיון שהדעת הזו היא השגה גבוהה במהלכי שכל של עוה״ב (עיין תורה ד׳ ששלימות הדעת היא השגת עוה״ב) זה לא נחשב למילוי כלל, אלא לחסרון כי אדם השקוע בהבלי עוה״ז ומרגיש חסרונות רבים, אם תציע לו מילוי כזה של דעת, הוא בוודאי לא יחשוב זאת למילוי, כי במהלכי שכל של עוה״ז, אין זה מילוי כלל אלא חסרון, שהרי המילוי הזה חסר את העוה״ז שחסר לאותו אדם. לכן בעוה״ז המילוי האמיתי נקרא צפון וחסר, כי במהלכי שכל עוה״ז נעלם וצפון כיצד הוא יכול למלא את כל החסרונות. וזו מעלת הצדיק שמכח אנחה בהתקשרות אליו יכול להעלות את האדם למדרגת מהלכי שכל של עוה״ב ולהכניס בו דעת כזו שממילא תתבטל ממנו כל הרגשת החסרונות. כי דעת היא חיבור, דהיינו חיבור להקב״ה ואין חסר בבית המלך כמ״ש אין מחסור ליראיו.

תורה ח

כדרכו בהרבה תורות פותח רבינו בפסוק שבו רמוז שרשי השגתו בתורה זו וכאן לא מצאה בחומש אלא בנביא.

(זכריה ד׳ והוא הפטרת שבת חנוכה) :

ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה וכו׳ :

זכריה הנביא מתנבא כאן נבואת נחמה. לפרש״י על בנין בית שני ע״י זרובבל ולפרוש המצודות ומלבי״ם על בנין בית שלישי ע״י זרע זרובבל ומספר שהקב״ה הראה לו מחזה מנורה שיש גולה על ראשה וממנה ניצוק שמן לנרות ושני זיתים משני צדדיה ושואל אותו הקב״ה אם יודע מה זה והנביא משיב: לא, ואז אומר לו הקב״ה לומר לזרובבל: לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וכו׳ פרש״י כשם שהשמן יורד מאליו לנרות מהגולה כן לא בחילכם אלא ברוחי תבנו את הבית.

ורבינו דורש שרמז לו שכל החסרונות מתמלאים ע״י הרוח חיים וזהו שאמר הקב״ה לזכריה הנביא לומר לזרובבל שהיה אז צדיק הדור ברוחי תפיל את כל השונאים והמונעים את בנית הבית (בית הדעת) ולא בחילך, אבל לזכות לזה צריך לתקן המידות וזה ע״י תורה ולתורה זוכים ע״י תפילה. וזה מרומז בפסוקים **ראיתי מנורה** היינו התורה **וגולה על ראשה** היינו התפילה שממנה מוצק השמן משחת קודש להבין התורה **ושבעה נרותיה** הם הנשמות הלומדים בתורה ומבינים בה **ושבעה שבעה מוצקות** היינו מ״ט אורות האור הגנוז שזוכין ע״י התפילה, והיינו השכל להבין בתורה כמ״ש ״מעין מבית ה׳״ היינו התפילה ״יצא להשקות את הגן״ היינו התורה **ושני זיתים** מימין ומשמאל היינו הטוב והרע, שצריך להפריש זה מזה, ואז יתקיים **מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור** דהיינו שיפלו כל שונאיו ע״י אנחה לבד, כי ע״י שברר הטוב מהרע במידותיו ע״י תורתו, יכול להתגרות ברשעים ולהכנס בצינור מדותיהם הרעות, וע״י שיוצא ממנו בשלום משבר אותו ומבטל את הרב דקליפה שלהם, ואין להם מנין להמשיך רוח חיים להתגבר עליו, ואז באנחה לבד שמתאנח עליהם הם נופלים.

אות א

קושיות

א. מכלל הדברים משמע שהרוח חיים המשלים את החסרונות הוא דעת, וצ״ע איך ע״י אנחה שהיא לכאורה סה״כ נשימה כפולה ונראה שרק מוסיפה עוד יותר חמצן לדם זוכים גם לדעת דהיינו מוחין?

ב. יקר גנוחין ונה מאיש הישראלי כי הוא שלימות החסרונות צ״ע לכאורה צ״ל השלמת החסרונות?

ג. אנחה ונה – צ״ע מה הכוונה נה ומדוע מוהרנ״ת בלק״ע לא מעתיק גם תיבה זו אלא רק אנחה.

ד. שלימות החסרונות – צ״ע מבואר שאנחה דהיינו נשימה כפולה, וצ״ע א״כ כיצד פועלת כל כך הרבה דברים כגון בריאת העולם, חידוש העולם, ויפח בו נשמת חיים, ורוח ממללא, והיא סה״כ רוח שמתבטאת בארבע רוחות ובציצית ובאורך רוח וקוצר רוח וזרימת אויר ודעת וחיות ודבור.

ה. מה היא האנחה – נראה שאנחה היא תכונה טבעית באדם כשקלו כל הקיצים אזי נאנח כמו מי שחסר לו אויר מרוב צער והוא משוך בחוזק הרבה אויר ופולטו בכח רב יותר מהאויר שיש לו עד שלא האויר יוצא אלא גם חצי חיות הגוף יוצאת ממנו. כמאמר חז״ל אנחה משברת חצי גופו של אדם.

ו. בברכות דף נח:/[א]\ אנחה שוברת חצי גופו צ״ע מדוע דווקא חצי ומדוע רק חצי. וצ״ע מדוע הדגש על שבירת הגוף ולא על תוספת רוח שיש בתחילת האנחה. משמע שבאמת עיקר האנחה היא לשבר את עזות הגוף כדי שאור הבא עם התוספת נשימה יהיה לו כלי להתקבל ולא יתגבר עליו עזות הגוף. (ראה כן בתורה כב אות ה)

ז. בגמרא שם אנחה שוברת חצי גופו וי״א כל גופו. וכן בשיחות הר״ן קסז סיפר בימי נעוריו ניסה זאת בעת שיגע בעבוה״ש וכך הוה שנאנח ולא יכול להרים ידו מרוב חולשה– צ״ע שאנו נאנחים ולכל היותר בקושי מרגישים טפה חולשה? נראה כי עזות הגוף שלנו כל כך גדולה שאין כח באנחה לשבור אותה אבל אצל רבנו עזות הגוף חלשה היתה מאד בפרט אחרי שיגע

[א] **ברכות דף נח:** עולא ורב חסדא הוו קא אזלי באורחא כי מטו אפתחא דבי רב חנא בר חנילאי נגד רב חסדא ואתנח אמר ליה עולא אמאי קא מתנחת והאמר רב **אנחה שוברת חצי גופו של אדם** שנאמר ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים וגו׳ ורבי יוחנן אמר אף כל גופו של אדם שנאמר והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה [כי באה] ונמס כל לב וגו׳ אמר ליה היכי לא אתנח ביתא דהוו בה שיתין אפייתא ביממא ושיתין אפייתא בליליא ואפיין לכל מאן דצריך וכו׳...

מהרש״א על תענית דף טו. ואמר הוכה כעשב ויבש גו׳ דהיינו מרוב הרגל תענויות שכחתי מאכול לחמי **מקול אנחתי דבקה וגו׳** ע״פ מ״ש פ׳ אע״פ אנחה שוברת חצי גופו של אדם דהיינו שנדבק הבשר ביותר לעצם וכאילו נתקצר הגוף.

בעבוה"ש, ואולי זה גם החילוק בין רב לרבי יוחנן בגמרא שרב דיבר ברוב העולם דאז, ורבי יוחנן דיבר על מי שעזות גופו חלשה שאצלו האנחה משברת כל גופו.

ח. ע"י הנשימה שהיא רוח חיים נברא העולם ועי"ז יחדש העולם לעתיד – צ"ע הכוונה לנשימה של הקב"ה ואיך אפשר להשוותה לנשימה שלנו.

רבינו פותח את התורה בשבח וחשיבות האנחה שאיש הישראלי גונח ומתאנח בכאב לב על חסרונותיו
וצ"ע מה כל כך יקר במעשה זה שאיש ישראל גונח ונאנח.

ואולי אפ"ל עפ"י מה שיתבאר לקמן שהאנחה היא נשימה בכח גדול שמושכת רוח חיים ממקור החיים שהיא בינה עילאה והיא ארץ החיים (ששם חוטם העליון של אריך נוקבא דפרדשקא עיין רמ"ק בספר אילימה מעיין ב' תמר ג' פרק כא). וכן ויפח באפיו רוח חיים מבואר ברמב"ן מאן דנפח את עצמו נפח והיינו בינה עי"ש.

דהיינו שבכל נשימה ונשימה שאדם נושם תתרף (1080) נשימות בשעה/[ב] הוא מושך רוח חיים מִנְּשמתו, כי נשימה מלשון נשמה, ונשמתו בעצמה היא בחי' נשימתו של הקב"ה שנפח בו/[ג]. נמצא שבכל נשימה מושך חיים חדשים ממקור החיים העליונים. בינה ארץ החיים.

וידוע שבינה היא עולם התשובה כמבואר במאור ושמש – פרשת קרח ד"ה ועבד. וכן בחסד לאברהם א' יח התשובה היא מהבינה וכן נתבאר בתורה ו' שם אהי–ה שהוא כתר דז"א היינו בינה.

וכן מבואר לקמן שבריאת העולם הוא ע"י הרוח חיים מהבינה וכן מבואר בגמ' מנחות כט: בהבראם בה' בראם והיא ה' ראשונה שבשם הויה דהיינו בינה.

נמצא מה שאמרו במדרש (ב"ר א ד') תשובה קדמה לעולם הפי' שברא את העולם מבחי' אור התשובה/[ד] כי תשובה היא להחזיר ולקשור את הבריאה אל קודם הבריאה והכח לזה נברא בעצם הבריאה (לשון חיתוך פרש"י יהושע יז טו) ע"י שנבראה ונחתכה דייקא מבחי' הבינה, וכח העילה בעלול לחזור ולקשור עצמו לעילתו. כי רושם עילתו בו.

וע"כ יקר גונחי של איש ישראלי כי איש ישראל תמיד (כפי תיקון הברית שמסיר המונע עיין תורה לא אות ו') חסר ומתגעגע לקשור עצמו אליו ית' בבחי' מים תחתונים שתמיד בבכי וכסופין להוי גם הם קמיה מלכא (פרש"י ויקרא ב' יג) ועל שם זה נקראו ישראל עם צפוניך כי צפון חסר כמבואר לקמן. (שחסר את זריחת החמה לכן תמיד משתוקק אליה)

ועל כן יקר וחשוב גונחי דהיינו צעקת כאב הלב והבכי של איש ישראלי על הריחוק מהש"י ודייקא מתוך צערו וקוצר רוחו הוא מדי פעם מאריך נשימתו באנחה חזקה להשלים רוחו החסרה לו והשוברת גופו לעשותו כלי לקבל הרוח חיים העליונה ונפלאה הנ"ל ממקור החיים שרש הבריאה ובזה חוזר וקושר את כל הבריאה אל קודם הבריאה קודם שנחתכה ונפרדה ונתרחקה.

ועל שם זה נקרא אברהם אבינו אחות לנו קטנה דהיינו שבתוך הבריאה יש אחות לעליונים דהיינו צדיק שמאחה את הקרע שאחרי אלפיים שנות תוהו התחילו אלפים שנות התיקון ועדיין היה קודם קבלת התורה לכן היה חסר דלא היה לו אלא תורה שלימדוהו כליותיו. וזהו שאומר המדרש (ב"ר יב ט) בהבראם אותיות אברהם בזכות אברהם שיבוא ויאחה את הקרע, נברא העולם. וסוד האנחה נזכר בפירוש בתורה בימי משה רבינו ויאנחו בנ"י במצרים מכח התורה שהשיג משה רבינו, אבל עיקר האיחוי היה בקבלת התורה, שאז כל אחד בהתקשרות לצדיק הדבוק בתורה, יכול להחזיר ולקשור את העולם לקודם הבריאה, ודבר זה אין יקר ממנו.

ועל כן פתח רבינו דייקא בלשון גנוחי, דהיינו בכי ויגון, דהיינו הרגשת חסרון, כי היא הכח להשלים החסרון. ועיין ביאור הלקוטים הארוך אות סו שלמעשה מזהיר שלא לעסוק בזה אלא שעה ביום וכל היום לא יהיה כל עסק התפלה, זולת בשמחה, ובתהלה, ובשיר כדי שלא יפול מזה ליגון ואנחה ממש דהיינו עצבות השנואה כמבואר בתורה מח תנינא. ורק צדיקים גדולים כאדמו"ר ז"ל יכולים לעסוק בזה כל היום.
עוד ממה שבכל נשימה מושך חיים מבינה עילאה מקור החיים מקור בריאת וחידוש העולם, נמצא שאנחה של ישראל היא יקרה מאד כי היא שלימות החסרונות, כי היא בחי' בריאת עולם קטן דהיינו האדם, בבחי' מחדש בכל יום מעשה בראשית, ונשימת האדם היא בחי' חידוש עולם קטן תתר"ף פעמים בשעה כל ימי חיו.

המי הנחל כתב שנברא העולם ע"י שצפה שיהיו צדיקים שיאנחו בתפילתם וגם חידוש העולם יהיה ע"י האנחות שבתפילת הצדיקים.

הנה יקר/[ה] **גנוחי** [ו]/[ז] **ונוה**/[ח] [ט] **(שקורין קרעצין)**/[ז] [יא]/[יב]/[יג] **מאיש ישראלי**/[יד], דהיינו כשיהודי שמחובר לה' ית' מתאנח מתוך גודל כאבו ושבר לבו על איזה חסרון, בידיעה שכל החסרונות יש להם מילוי

[ב] **מבואר בראשית חכמה** שער היראה פ"י עיין לקמן סוף דף יא עמוד א

[ג] **כפי שיתבאר בפנים** הכוונה לאדם הראשון שאצלו הנשמה היתה בתוכו אבל אחר החטא היא חופפת מעל האדם.

[ד] **ראה פרקי דר"א פ"ג** – עד שלא נברא העולם היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברוא את העולם, ולא היה עומד. משלו משל למה הדבר דומה, מלך שהוא רצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומובאיו ומוצאיו אינו מתחיל לבנות. כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם, ולא היה עומד עד שברא את התשובה. עכ"ל. נמצא שהתשובה היא יסוד שעליו נברא ונבנה העולם.

[ה] **יקר** לשון תרגום כמבואר במגילה ט. עה"פ יתנו יקר לבעליהן
יקר גנוחי ונוה הן ג' תיבות בלשון ארמי וצ"ע מדוע פתח דבריו בלשון תרגום ולא לשה"ק.

[ו] ועיין פרש"י ד"ה גונח בכתובות ס. ובב"ק פ. ובתמורה טו: ועיין ר"ה לג:

[ז] **גנוחי** הוא לשון ארמי לשון הגמרא לפרש את הפסוק ותיבב אם סיסרא והיינו גניחה בלשה"ק והיא צעקה ויללה מכאב לב הפורצת מליבו ולא יכול להשיב רוחו.

כמבואר בפרש״י בכתובות ס. וב״ק פ. ותמורה טו: מעשה בחסיד אחד שהיה גונח פרש״י גונח – המיילל מכאב לבו פליינדרי״א. ובב״ק – פלידר״א צועק מפני כאב הלב לא היה יכול להשיב רוחו. ובתמורה – פלנייט בלע״ז צועק מכאב לבו כמו גנוחי גנח באימיה דסיסרא (שופטים ה בתרגום)

(הכתוב בסוגרים צ״ע כי תרגום יונתן על ותיבב הוא אודיקת לשון הבטה כמבואר ברד״ק שם. והיה לו למגיה לכתוב שהיא דרשת הגמ׳ בר״ה לג:)

עיין ר״ה לג: על הפסוק יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבה לומדת הגמ׳ מאם סיסרא בשופטים פרק ה׳ ותיבב אם סיסרא שתרועה היא יבבה ונחלקו תנאים האם יבבה היא גנוחי פרש״י כאדם הגונח מלבו, כדרך החולים שמאריכין בגניחותיהן: שלפ״ז שיעור תרועה כשלשה שברים, או שיבבה היא יללה כאדם הבוכה ומקונן, קולות קצרים סמוכין זה לזה: שלפ״ז שיעור תרועה כשלש יבבות.

לפי פרש״י הנ״ל שגנוחי הן כגניחת חולה וכן לפי ההלכה הנלמדת מזה דהיינו ג׳ שברים המוכרים לנו בתקיעת שופר וכן פרש״י הנ״ל על החסיד הגונח שהיא צעקה ויללה מכאב לב הפורצת מליבו ולא יכול להשיב רוחו. לכאורה נראה שאינו דומה כלל לאנחה שהיא אריכות הנשימה המבוארת לקמן וצ״ע. ועוד שנראה שאנחה וגניחה הן שני דברים דגנוחי מבואר בגמ׳ הנ״ל שהיא קול ואילו אנחה היא בלא קול.

עוד צ״ע כי מבואר בסוף התורה דף יא. טור שני שקודם מתן תורה היה קוצר רוח וא״א לעשות אנחה א״כ כל שכן גוי שמרוחק מהתורה הוא מופקע מאנחה כמו חיה שלא שייך אצלה אנחה כלל וא״כ כיצד נלמד על אנחה מאם סיסרא הגויה.

וצ״ע מדוע רבינו פתח את התורה בגנוחי ואח״כ בכל התורה (וגם בכל הלקוטי מוהר״ן נזכר רק עוד פ״א בתורה קח) לא נזכר אלא אנחה, ומבואר מזה בברור שרבינו סבר שגנוחי היינו אנחה וצ״ע.

כל זה קשה עפ״י העיון במקור הגנוחי ואנחה אבל בלק״ה מבואר שכל זה לא היה קשה למוהרנ״ת.

עיין לק״ה ר״ה ב׳ ג׳ עפ״י תורה סו מבאר שגם גנוחי הוא בלא קול.

ועיין לק״ה חנוכה ריש הלכה ב׳ שגנוחי הוא אריכות הרוח.

אבל עיין ירח האיתנים להרב מטשערין סימן ח׳ שכתב בפירוש שגנוחי גנח היא אנחה. (וע״ש אולי כוונתו שנוה הוא ילולי יליל.)

עוד במהות גנוחי עיין לק״ה הודאה ו׳ אות עא שגנוחי הוא אריכות הרוח.

ובלקוטי הלכות ר״ה ב׳ אמצע אות ג׳ גנוחי הוא קול השופר בחי׳ חרטה ותשובה על העבירה שגונחים בלבם ומיללין יללות על גודל הפגמים.

[ח] **צ״ע שפתח בגנוחי** שפירושו יבבה ובכי. וכן נוה יש מפרשים לשון נהי ובכי כפי שיתבאר. ואילו בכל התורה בהמשך לא נקט אלא לשון אנחה ואריכות הנשימה שזה קשה מאד לעשות מתוך בכי שהוא קוצר נשימה. גם המילוי חסרון שהוא דעת כלשון חז״ל דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית הוא מוחין גדולים ולכאורה אין זה מושג ע״י בכי שהוא קטנות מוחין אלא ע״י ישוב הדעת.

עוד צ״ע כי בדפו״ר כתוב ניהי ומוהרנ״ת בתקפא תיקן נוה ואם כוונתו לבכי למה לא השאיר נהי ועיין פתוחי חותם להרב נתן צבי קניג שכתב גנוחי ונהי. **אבל עיין** לקוטי עצות שמוהרנ״ת השמיט לגמרי תיבת נוה בערך צדיק יא כתב אנחה וגנוחי וכן בערך אנחה א׳ כתב אנחה וגנוחא **וכן בקיצור לק״מ** תורה ח׳ שמוהרנ״ת כותב אנחה וגנוחי של איש הישראל. שלפ״ז נראה שלמד שנוה הוא נהי והיינו גנוחי דהיינו בכי כנ״ל בגמ׳ ר״ה. ולכן השמיט תיבת נוה. וא״כ שוב צ״ע למה תיקן לשון דפו״ר.

ועיין יחזקאל פרק ז (יא) הֶחָמָס קָם לְמַטֵּה רֶשַׁע לֹא מֵהֶם וְלֹא מֵהֲמוֹנָם וְלֹא מֵהֲמֵיהֶם וְלֹא נֹהַ בָּהֶם:

פרש״י – ולא נה בהם – אין בהם נוהה אחרי מגעגע ונותן לב אלי כמו וינהו כל בית ישראל אחרי ה׳ (שמואל א ו) ולשון ארמי הוא תתינהון (ואיתנהיאו) לפולחנא לשון תאוה וגעגועין. ומנחם חברו לשון יללה וכן וינהו כל בית ישראל פירש לשון יללה ואין בתיבה רק ה״א יסוד:

ועיין בירמיהו כמה פעמים וכגון נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וכו׳ ושם הוא לשון יללה ומספד.

ואולי אפ״ל כיון שנוה לשון ארמי ואילו נהי לשון הקדש כי תרגומו אליה או בכן א״כ כיון שרבינו פתח את התורה בלשון ארמי יקר גנוחי מסתמא גם נוה כוונתו ללשון ארמי והיינו כפרש״י ולא כפירוש מנחם הנ״ל.

עוד כיון שבכל הספר לקוטי מוהר״ן לא נזכר שוב נוה אלא בתורה קט ושם ניחא לפרש מלשון נוהה אחריו ית׳ מסתמא גם כאן הוא לשון השתוקקות. אבל כל זה אינו מוכרח וכנ״ל שמוהרנ״ת התעלם מתיבה זו לגמרי.

[ט] עיין יחזקאל ז׳ יא ופרש״י שם עיין לק״ע אנחה א שהשמיט ונוה.

[י] **תרגום זה** הוסיף מוהרנ״ת בתקפא ומהעובדא שתרגם קרעכץ אחרי המילה ונוה יש מדייקים שהתרגום קאי על שניהם ,דהיינו ששניהם ענין של בכי. וצ״ע למה לא כתב (שקורין אנחה) שהרי אנחה א״צ תרגום כמבואר כ״פ שנזכר בספר ולא כתב שם תרגום.

ואע״פ שכתב גנוחי ונוה, הכוונה לאנחה כפשוטו.

וצ״ע כנ״ל שכיון שרוצה לבאר עניין האנחה וכפי שמבואר היטב בכל המשך התורה צ״ע למה פתח אותה בלשון גנוחי ונוה שאינם אנחה פשוטה ומה רצה רבינו ללמד בפתיחת התורה בלשון הזה וכמה שעמלתי למצוא תירוץ לזה לא מצאתי אלא בדוחק גדול שרצה לפתוח את התורה בחסרון הבנה כדי שנתחיל ללמוד אותה בעניין המבואר בה דהיינו אנחה שהיא צער ושברון לב עצום על חסרון ההבנה של תחילת תורה זו בעצמה.

ואח״כ עלה בדעתי אולי נקט גנוחי שהן אנחות קצרות של חולה כמבואר לעיל בפרש״י על ר״ה כדי לומר שכל אנחה היא דבר יקר ומשלים קצת החסרון ואפילו אנחות קטנות ורק בהמשך שמדבר על עיקר העניין מבאר שבשלימות זה נעשה ע״י אנחה שהיא אריכות הנשימה.

או אולי נקט גנוחי לשון בכי להדגיש ענין המבואר לקמן שצפון חסר דהיינו שעיקר הכלי למילוי החסרון הוא הצער והרגשת החסרון בכל ישותו שבליבו כי כפי הרגשת החסרון כן המילוי. ובהמשך מבאר עניין האנחה כיוון שבאנחה שהיא אריכות הרוח בה מתבאר היטב כיצד נשלם החסרון וממנה אפשר ללמוד גם כיצד נשלם החסרון ע״י הגנוחי.

אחד, זה דבר יקר **כי הוא שלימות החסרונות** [טו]/טז\/יז\. כי ע"י האנחה נשלם חסרונו, והוא דבר יקר וחשוב להמשיך השלמת חסרון ממקום גבוה כל כך ממקור החיים אל עוה"ז הנפסד והחשוך. ואע"פ שאין

גם לגבי פירוש תיבת נוה אחרי הכל עדיין צריך לי עיון מדוע לא לפרש פשוט וכמו בתורה קט אנחה ונוה שנכסף ומשתוקק בתוקף אנחתו עי"ש.

יא באידיש ועיין חיי מוהר"ן סימן תמא.

יב **קרעכץ היינו אנחה – ועיין שיחות הר"ן** סימן קסז הא דאיתא בחז"ל (ברכות נה: וכתובות סב) אנחה שוברת גופו של אדם סיפר רבינו שאצלו היה ממש כך ועיין בזה גם חיי מוהר"ן סימן תמא. וצ"ע שכאן מבואר רבינו שהאנחה היא אריכות הנשימה שמביאה חיות דקדושה לאדם שממלאת כל חסרונותיו כיצד זה נעשה ע"י שבירת הגוף. ונ"ל ענין האנחה הוא שמכניס רוח גדול לראותיו וכשמוציא את פסולת הרוח בכח גדול אזי נשבר גופו.

ואולי הסיבה שאצלינו לא נשבר הגוף הוא בגלל עזות הגוף שאצלינו מתגבר ביותר.

ואולי אפ"ל עפ"י מה ששמעתי מהריצ"ח בתורה נו שכל יכולת הרוח חיים להשלים חסרון הלב הוא רק ע"י שנשיפת הרוח הרע לחוץ שובר את עזות הגוף. ודייקא הרע שברוח הוא השובר כי צריך עזות נגד עזות. ודייקא אז כשעזות הגוף נחלש יש יכולת בלב לקבל הרוח הטוב ונשלם החסרון. ע"י קנין הדעת בבחי' דעת קנית מה חסרת.

וצ"ע עיין לק"ה פסח ג' א' משמע שם קצת שהרוח היוצא מחמש אוני הריאות שהן בחי' חמישה חומשי תורה הוא הרוח המשלים חסרונות ולפ"ז הנשימה היא רק הקדמה ואילו הנשיפה היא העיקר וצ"ע. **ונראה שהכוונה** שבנשימה נמשך הרוח חיים מגבוה מאריך (אולי נוק' דפרדשקא) אל הריאות דהיינו בחי' תורה ומהריאות הולך אל הלב כידוע שהריאות מבררות הרוח והטוב שבו הולך ללב להתערב בדם להחיות את כל האיברים והפסולת יוצא בנשיפה ושובר הגוף. **ונראה עוד** מה שאין בנו הכח הזה לשבור הגוף ע"י האנחה אולי כי מרוב עזות הגוף הוא מתגבר ולא מניח לנו לשברו אבל אצל רבינו שעזות הגוף נחלש מאד בקל היה נשבר כל גופו ע"י האנחה.

עוד להבין מדוע אצלינו האנחה לא שוברת את הגוף אולי אפ"ל עפ"י לק"ה פסח ג' שקודם מתן תורה לא הי האפשר להתאנח כיון שלא קבלו את התורה. ואולי אצלינו כיון שאין אנו דבוקים בתורה כראוי לכן אין אנו זוכים לרוח חיים כראוי שעל ידו מתאנחים כראוי וצ"ע. כי עכ"פ צדיק יש גם היום ואולי חסר בהתקשרות.

יג **עפ"י הכלל** שהמקום הראשון שנזכר בתורה הוא שרש העניין עיין שמות [ב כג] ויאנחו בני ישראל מן העבודה תרגם אונקלוס איתנחו ובתרגום יונתן אתאנחו.

ועיין זהר שמות יט: עס ביאור המתוק מדבש – **ויאנחו בני ישראל, ויתאנחו לא כתיב אלא ויאנחו** שאחרים נאנחו בשבילם, **כלומר נתאנחו (ס"א האניחו) לו למעלה, (ס"א כלומר נאנחו למטה) שהאנחה היתה בשבילם למעלה,** שהמלאכים נאנחו למעלה בשביל צרות ישראל למטה **רבי ברכיה אמר, בני ישראל דלעילא הוו, ומאן אינון בני ישראל, אינון דאתקרון בני פולחנא, כלומר אותם שהם מן העבודה של מעלה** דהיינו המלאכים ולכן כתיב מן העבודה שנאנחו מלאכי השרת שבידם עבודת ההנהגה, **ותעל שועתם אל האלהי"ם,** משמע **שעד אותה שעה לא עלתה שועתם לפניו. ....**

...אמר רבי יצחק, תלת ענייני הכא, אנחה, שועה, צעקה, וכל חד מתפרשא מאחרא, – אנחה, כתיב ויאנחו בני ישראל, שנאנח בשברון מתניים **צעקה, דכתיב ויצעקו,** בליבו לבד **שועה, דכתיב ותעל שועתם,** היא תפילה בדיבור **וכל חד בלחודוי מתפרשא, וכלהו עבדו ישראל, אמר רבי יהודה, צעקה ושועה עבדו, אנחה לא עבדו, משמע מדכתיב ויאנחו** ולא ויתאנחו, אלא **ולמעלה היתה האנחה בשבילם.** שמלאכי זעיר אנפין הנקראים בני ישראל התאנחו בשביל צערם של ישראל.

בלק"ה פסח ג' מאריך לבאר כיצד נאנחו אם עדין אין להם מהיכן להמשיך רוח חיים באנחתם שהרי לא קבלו את התורה שעל פניה מרחפת הרוח.

עי"ש אור יקר לרמ"ק שכתב – כי אנחה היא במחשבה היא נעלמת יותר אפילו קול אין בו אלא נאנח בשברון מתניים וג' אלו הם מחשבה קול דיבור, שועה דיבור, צעקה קול, אנחה מחשבה, ואנחה לא עשו ישראל שלא היה יכולת בידם להעלות צרתם לפני המחשבה אלא עליונים נאנחו עליהם, אמנם שועה וצעקה היה סיפק בידם לעשות ולכך אנחה שוברת הגוף וכן שוברת דין שש קצוות מתוקף הרחמים שהיא מעוררת וכן צעקה היא קול ומעוררת רחמים מבינה וקורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו שהם שבעים שנה שבע ספירות ויש דין בהם וצעקה קורעת גזר דין אמנם שועה אינה בעלת כח כ"כ אלא היא מועילה ולכך התפילה היא בשלשה דרגות אלו שלימה תחילה שועה להיכנס בדיבור ואח"כ צעקה נכנס יותר פנימה ואח"כ אפילו קול אין לו אלא נאנח בסוד המחשבה.

עוד כתב שם שלפי רבי יצחק אם גם חסד הסכימה בדין אין צעקה קורעת אלא אנחה או יותר ממנה ורבי יוסי סבר שצעקה עולה יותר שאפילו בדין הבינה היא מתקנת.

ועיין לק"ה פסח ג' למה אנחה לא היה יכולת בידם כיון שהיה קודם קבלת התורה. ועי"ש שמבאר שקבלו רוח חיים בהשאלה מהתורה שיקבלו בעתיד וזה בחי' תפילה שהיא תורה בכח עי"ש. ואולי זו הכוונה כאן שהמלאכים נאנחו בשבילם.

מה שביאר הרמ"ק שצעקה ממתיקה בבינה ומשמע שאנחה לא מגיעה לשם צ"ע לפי רבינומשמע שכן מגיעה.

יד **נראה הכוונה** לעובד ה'. ישראל נוטריקון ישר– קל. ומסתמא כל חסרונותיו שנאנח עליהם הם רק על קיצור עבודה ועל עוונותיו וכמו שכתב העונג שבת עמ' רפא. אבל על גשמיות צריך לקוות ולצפות לישועת ה' כמ"ש עיני כל אליך ישברו. ואולי אפ"ל שהם ישׂבר לשון תקווה וצפיה לעומת ישׂבר לשון אנחה שוברת הגוף. בחי' שברון לב. לב נשבר, שזה רק על רוחניות.

טו עיין קהלת רבה פרשה ז' פסקה לב

טז **שלימות חסרונות** – צ"ע מה נקרא חסרון ולאיזה חסרון רבינו מדבר האם מי שחסר לו מנה יאנח ויקבל מנה וא"כ מה יועיל לו הרי כשיהיה לו מנה ירצה מאתים א"כ אין זה השלמה אלא שממלא חסרון קטן בחסרון גדול יותר. **אלא** מוכרח שהכוונה לדעת וכמאמר חז"ל דעת קנית מה חסרת.

עיין לק"ה פסח ג' יג שהרוח חיים דקדושה היא אחדותו ית' בחי' דעת קנית מה חסרת (ועיין תחילת תורה ד')

הלשון חסרון יוצא מפשוטו, אבל בוודאי איש הישראלי חסרונו באמת הוא את הש״י, ומדותיו ותאוותיו הרעים ועוונותיו המונעים אותו מלהתקרב להש״י, עליהם עיקר גניחתו ואנחתו. ולכן העוון נקרא חסרון/[ח], וכל

אבל צ״ע הרי רבינו אמר תורתו לכולם (וגם הקפיד על מי שאמר שדברי רבינו גבוהים מדאי בשבילו). ועיצה זו של אנחה להשלים חסרונו אמר גם לפשוט שבאנשיו וגם למי שכל חסרונו הוא רק גשמי.

אבל באמת רואים בחוש שכל מי שמתקרב לרבינו וקצת מקבל מדעת רבינו מבין שהעיקר הוא הדעת ואפילו כשמבקש על גשמיות זה רק על תנאי שלא יזיק לו ורק יועיל לו לעשות מה שצריך לעשות בגלגול זה.

ועיין חיי מוהר״ן סימן שיד שרבינו אמר את הפשוט שבאנשיו אני מוליך בדרך של צדיק גדול. והיינו לדעת שהעיקר הוא הדעת.

וכשיש דעת אזי באמת כבר אין מניעה שיבוא גם הדבר הגשמי, כי כל המניעה היא רק החוסר דעת דהיינו רוח שטות שממנה העוון המונע. אבל כשיש דעת אין שום מונע אלא שאפשר שבאמת איני צריך דבר זה לעבודת השם שלי. ובדעת כלול מדת ההסתפקות להיות מרוצה ושמח בחלקי.

עיין תורה קנא שאריכות אפיים היא מדת הסבלנות שמקבל בשמחה כל הנהגת ה׳ כלפיו. וכמ״ש אנ״ש עה״פ אשרי העם שככה לו. ככ״ה ר״ת כתר כל הכתרים.

עוד ועיין סיפורי מעשיות – מעשה יג מז׳ בעטלערס הבעטלער השני החרש שאמר ואתם סוברים שאני חרש? אין אני חרש כלל! רק שכל העולם כולו אינו עולה אצלי לכלום, שאשמע החסרון שלהם. כי כל הקולות כולם הם מן חסרונות. כי כל אחד ואחד צועק על חסרונו. ואפילו כל השמחות שבעולם כולם הם רק מחמת החסרון, ששמח על החסרון שחסר לו ונתמלא. ואצלי, כל העולם כולו אינו עולה לכלום, שיכנסו באזני החסרון שלהם. כי אני חי חיים טובים שאין בהם שום חסרון. (ועיין חיי מוהר״ן אות קפו איך שהיה בשמחה כשנשרף ביתו והמון בתי העיר ברסלב)

מבואר כאן חידוש שהחסרונות הם דבר הנשמע ולקמן מבאר רבינו שכל החסרונות הם בלב שחסר רוח חיים בלב ושם נרגש החסרון. וצ״ע מדוע כאן חסרון הרו״ח בלב נקרא שמיעה.

ונראה לי דכתיב בתפלת שלמה המלך (מלכים א ג׳ ט׳) ונתת לעבדך לב שומע לשפט את עמך. נראה דייקא כיון ששלמה המלך זכה להיות החרש, לכן היה צריך בקשה מיוחדת שכלפי צער זולתו לא יהיה חרש, אלא יהיה לו לב שומע. וגם עיין תורה ה אות ג׳ בשם הזהר והתיקונים שבלב תליא שמיעה ע״ש.

כי הלב הוא מקום הדמים ומדתו התפעלות והרגש ואילו השמיעה היא באוזן שבקומת הראש, אלא שעד שלא מתפעל ממה ששמע אין זו שמיעה כמבואר עה״פ וישמע יתרו ואיתא בזוהר כולם שמעו אבל יתרו שמע ונתקבל בלבו.

עוד עיין לקמן אות ב׳ בענין רוח הצפון בלב שציינו לתיקונים דף כח ודף קי ואיתא שם שרוח צפונית יוצאת מאוזן שמאל שבלב. ועי״ש מתוק מדבש ששמאל קרוב לריאה שם מדור היצה״ט.

עוד ירוע שראיה היא במדרגת החכמה לכן חוש הראיה קולט את כל התמונה בבת אחת בבחי׳ טיפת החכמה הרמוז בי׳ שבו כלול הכל. אבל שמיעה נקראת צירוף כמ״ש וישמע שאול את העם כי האוזן שומעת הברות ולא נקלט המסר אלא עד שמצרף את ההברות לתיבות ומשפטים ומאמרים, והצירוף הוא מדת הבינה. והבינה בלב.

וכן הדעת הוא בלב ששם הבחירה כידוע (כי הבוחר בלא דעת כגון מאונס אינה בחירה) וזו מעלת החרש שהוא הצדיק האמת הבר דעת האמיתי. כי השלמת החיסרון הוא דעת כנ״ל. ודעת היא חיבור חו״ב למידות שבלב דהיינו הדעת של החרש היא שמחובר במדותיו למה שיודע גדולת הש״י במוחו, (ולכן לא שומע חסרונות שהם הבלי עוה״ז כי כל שמיעתו מכוונת לשמוע את הש״י)

נמצא שהעוון שמקלקל זאת ע״י הרוח שטות שבו שגורם סטיה למידות דהיינו הלב מלהיות מחוברים למה שיודע ואזי נופל לדמיון החסרונות כי חסר לו הדעת ונדמה לו על כל מיני דברים שחסרים לו שהכל נובע מהרגשת החיסרון הפנימי בלבו שחסר את החיבור להש״י והדמיון מלביש זאת כל פעם באיזה דבר גשמי שנדמה לו שחסר ורודף אחריו עד שמשיגו ונרגע לשעה קלה שכביכול השיג מה שנחסר לו ומיד שוב מתעורר החסרון כי באמת לא השיג כלום.

דהיינו שחסרונות שרבינו מדבר עליהם בתורה זו עיקר הכוונה לחסרונות שמרגיש חסרון ולא יודע מה הוא ובאמת גם כשחושב שיודע זה רק דמיון כנ״ל.

עוד אולי אפ״ל שכל התאוות הן החסרונות הנ״ל וכשממלא תאוותו ונתמלא חסרונו לשעה קלה ואח״כ מתגבר יותר בבחי׳ משביעו רעב ובטן רשעים תחסר זה בעצמו הרוח סערה להאבידו (שיתבאר לקמן) כי מנין לגשמיות יש את תכונת המילוי חסרון אלא זה מרב דקליפה שמקבל בצינור המדות הרעות רוח סערה מצרופי השוא שבתורה כפי שיתבאר לקמן.

[ח] **עיין באה״ל** שכתב יש לבאר בכוונתו הקדושה, שגם מחמת זה הטביע הבורא יתברך בטבע האדם להאריך את רוחו בגניחה ואנחה, כשיש לו איזה חסרון. כדי שעל ידי זה בעצמו, יגרום כל פעם השלמה לחסרון:

ונ״ל משמע לפ״ז שכל אנחה יש בה עכ״פ קצת השלמת חסרון ולא דווקא אריכות נשימה גדולה במיוחד או כשמשבר גופו דייקא אע״פ שבאמת כשהיא אנחה גדולה כפי שסיפר רבנו על עצמו אזי בוודאי משלימה יותר. ולפ״ז יש לומר שגם גנוחי שהן אנחות קצרות של חולה כמבואר בפרש״י על הגמ׳ ר״ה הנ״ל גם הן יש בהן השלמת חסרון. ולעיל כתבתי שדייקא כיון שהן קצרות אזי מדי פעם נאנח אנחה עמוקה וגדולה להשלים רוחו והיא האנחה המשלימה חסרונו.

השלמת החסרון – כן נוקט רבינו גם לקמן בסוף אות א׳ אנחה משלים החסרון, וכן בכל התורה הזו. והלשון הזה צ״ע כי לשון חסרון הוא בין שאין לו כלום ובין שיש לו כמעט הכל רק שעדין אינו מלא וצריך למלא. אבל הלשון להשלים משמע שלא מדובר במי שאין לו כלום. ואולי נקט כן לרמוז שמדובר דייקא במי שכבר יש לו עכ״פ קצת או שנקט כן כדי לרמוז למילוי שהוא בא מבחי׳ שלום דהיינו שהחסרון הוא בחי׳ מחלוקת במדותיו והמילוי משלים ע״י שעושה שלום וצ״ע.

[ט] **כמבואר בלקוטי הלכות** העושה שליח לגבות חובו ג׳ י׳. שֶׁהָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא מַשְׁלִים כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְהוּא מְכַפֵּר כָּל הָעֲוֹונוֹת שֶׁהֵם עִקַּר הַחֲסָרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים". וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י, חֲסֵרִים. כִּי אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת (סוֹטָה ג) שֶׁהוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה, רוּחַ דְּהָרַב דְּקִלְקָפָּה וְרוּחַ שְׁטוּת הוּא הֶפֶךְ הַדַּעַת וְעַל כֵּן יֵשׁ לוֹ כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת, כִּי דַּעַת חָסַרְתָּ מֶה קָנִיתָ (נְדָרִים מא).

חסרונותיו הגשמיים הם מהחסרון שגרם בעונותיו לשכינה, ועל כן שום שלימת חסרון גשמי לא ימלא חסרונו כראוי אלא הדעת וכמאמר חז״ל דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית[ט], שעל ידו יחוד קב״ה ושכינתיה ומילוי החסרון בשרש.

וביאור העניין כיצד נשלם החסרון ע״י אנחה הוא **כי ע״י בחי׳ הנשימה**

[ט] **קהלת רבה** פרשה ז פסקה לב –מתלא אמר דעת חסרת מה קנית דעת קנית מה חסרת **וכן בתנחומא** ויקרא פרק א׳ מתלא אומר דעת חסרת מאי קנית דעת קנית מאי חסרת, אף משה לא עלה עד שקראו הקב״ה שנאמר ויקרא אל משה: **וכן בגמ׳ נדרים מא.** במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני דדא ביה כולא ביה.

כי חסרון גשמיות אי אפשר למלא כי משביעו רעב (סוכה נב:) ויש לו מנה רוצה מאתים (קהלת רבה א׳ לב ושם ג׳ יג)

ועיין עונג שבת עמ׳ רפא שכתב שלא ראוי להאנח על חסרון גשמי אלא על רוחני.

ונ״ל פשוט שאין הכוונה אלא לבעלי מדרגה שיכולים להתעלות על חסרון גשמי אבל בודאי עיצות רבינו הן לכל אדם בכל מדריגה ומי שחסר לו גשמיות בודאי עצתו להאנח על הגשמיות החסרה לו ובוודאי יזכה עי״ז לשלימות החסרון, דהיינו דעת כפי מדרגתו להיות שמח בחלקו, ואז ממילא אם נצרך לו באמת יגיע לו וכנ״ל.

ובאמת גם ת״ח שעיקר חסרונו הוא להבין דבר תורה קשה המילוי הוא רק דעת כי חוסר ההבנה היא רק מהעוונות שהן רוח שטות וע״י דעת יכפר עוון ויסיר המונע ויבין היטב. (גם עפ״י רוב מניעת ההבנה היא כי רוצים תפילה ולא כוחי ועוצם ידי, ואדרבה מי שבקל מבין אולי הוא מרוחק בבחי׳ נחש עפר לחמו בלי דאגת הפרנסה. ועיין ערכין טז: מ׳ יום בלי יסורין קיבל עולמו)

שהיא כביכול נשימת פיו של הקב"ה/[א] **שהוא הרוח חיים**/[ב] בו **נברא העולם**/[ג], **כמ"ש (תהלים ל"ג)**/[ד] **וברוח פיו כל צבאם** [ה]/[ו].

וחידוש העולם לעתיד לבוא **יהיה ג"כ**/[ז] **בבחי' הרוח** [ח]/[ט], **כמ"ש (בתהלים קד)**/[י] **תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה** בתחית המתים כמבואר שם בפרש"י.

[א] **נשימת הקב"ה** – עיין נפש החיים – שער א – פרק טו וכי יפלא. הלא שם נשמה פירושו הוא נשימה. והרי נראה לעין שנשימת האדם הוא ההבל העולה מהלב ממטה למעלה. וגם כי הרי הוא בחי' אור חוזר ואינו בחי' עליונה. אמנם הענין שנקראת בלשון נשימה. אין הכונה בחי' נשימת האדם. אלא כביכול נשימת פיו ית"ש. כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים.

[ב] **רוח חיים** נזכר כאן בתורה מב פעמים ואין עוד בל"מ אלא ב"פ בתורה עח.

[ג] **דהיינו** עוה"ז עולם הטבע. וצ"ע נשימה של הקב"ה, ונראה שא"א לומר של ז"א שהוא הנברא א"כ צ"ל של אריך דהיינו נוקבא דפרדשקא וצ"ע.

[ד] **תהילים פרק לג** (ו) בִּדְבַר יְדֹוָד שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם:

מלבי"ם (ו) בדבר – מפרש מ"ש כי ישר דבר ה', כי בדבר ה' שמים נעשו – שהשמים נוסדו ע"פ חקים קבועים בלתי משתנים. וברוח פיו נעשו כל צבאם – יציין כאלו השמים בכללם נעשו ע"י הדבור, וע"י הרוח שיצא מפיו בעת הדבור שהוא קל מן הדבור עצמו נעשו כל צבאם, שהם הכוכבים ומאורות שנתלו ביום ד', וכבר בארתי בפי' בראשית שהיה הבדל בין בריאת השמים ובין בריאת הארץ שבהשמים לא שינה דבר רק נשאר הכל כמו שנברא בדבור הראשון, כי גם המאורות נבראו ביום הראשון עם השמים רק שנתלו ביום ד' כמ"ש חז"ל, לא כן בארץ שאחרי שנבראת הארץ ביום הראשון, באו בה כמה שנוים ע"י התשעה מאמרות, שהוסיף אח"כ מקרים חדשים על הנעשה ביום ראשון, הקואת המים והתהוות היבשה, ועליית האדים אל הרקיע, והברואים שנבראו עליה, כמ"ש כה אמר ה' בורא השמים בריאה הראשונה לבד) הוא האלהים יוצר הארץ ועושה הוא כוננה, כי הוסיף בה תקונים ע"י המרת צורה בצורה, וע"כ בשמים אמר שישר דבר ה' כי לא הוסיף עליו דבר, אבל בארץ אמר.

[ה] מנחות כט: אקדמות ד"ה אתא קלילה. ב"ר יב י. זהר ח"ג קכב:

[ו] **בראשית רבה** פרשה יב (י) בהבראם ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר בהבראם בה' בראם ומה ה' זה כל האותיות תופסין את הלשון וזה אינו תופס את הלשון כך לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו אלא (שם לג) בדבר ה' וכבר שמים נעשו. ..... רבי ברכיה בשם ר"י בר סימון אמר בלא עמל ובלא יגיעה ברא הקב"ה את עולמו אלא בדבר ה' וכבר שמים נעשו משל למלך שנזף בעבדו ועמד לו תמיה כך (איוב כו) עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו:

זוהר בראשית דף לג: אמר רבי יצחק כתיב (תהלים ל"ג) בדבר יי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, בדבר יי' שמים נעשו אלין שמיא דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא ברוח דאפיק קלא עד דמטי לההוא נהר דנגיד ונפיק ולא פסקין מימוי לעלמין, וברוח פיו כל צבאם כלהו תתאי קיימין ברוח דאיהו דכר,

דהיינו כי הויה היא תפארת שנקראת שמים והכוונה ששמים עליונים הם תפארת דאצילות עשו בדיבורם את השמים התחתונים שהם תפארת דבי"ע דהיינו עולמות התחתונים. וגם את כל צבאם עשתה התפארת שבה סוד הרוח שהוא מוציא את הקול.

זוהר ויצא דף קנו. ת"ח בדבורא וברוחא כחדא אתעביד עלמא דכתיב (שם ל"ג) בדבר יי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, בדבר יי' דא דבורא, וברוח פיו דא רוחא, דא בלא דא לא אזיל ואתכליל דא בדא ונפיק מנייהו כמה חילין לחילין ומשריין למשריין וכלא בזמנא חדא.

מנחות דף כט: העוה"ז נברא בהא. דהיינו בהברה בעלמא, **ועיין אקדמות** וּבְאָתָא קַלִילָא, דְלֵית בָּהּ מְשָׁשׁוּתָא: זַמִּין כָּל עֲבִידְתֵּיהּ, בְּהַךְ יוֹמֵי שִׁתָּא:

[ז] **דהיינו** הנהגת מעל הטבע שתיהיה לעתיד לבוא אחרי תחית המתים שכנראה תיהיה כהנהגת דור המדבר. וצ"ע שהרמב"ם כתב שעולם כמנהגו נוהג אולי הכוונה שתלוי ברצון האדם כמו בדור המדבר שמי שרצה אכל מן ומי שרצה שחט בהמותיו (כמבואר באהבת יונתן עה"פ ומקנה רב היה לבני גד ולבני ראובן). עכ"פ תחית המתים בעצמה בוודאי לכ"ע תיהיה נס והיא חידוש עכ"פ מצד הנהגת נס גלוי כזה. עכ"פ משמע מכאן ששני הנהגות העולם הן מאותו רוח חיים. וצ"ע. והאורח מישור תירץ שהן שתי מדרגות ברוח נמוכה ועליונה. אולי כוונתו לאריך וז"א.

[ח] עיין יחזקאל לז

[ט] **עי"ש חזון העצמות היבשות** שקרבו העצמות זל"ז וקרמו גידים בשר ועור ורוח אין בהם.

יחזקאל פרק לז (ט) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ הִנָּבֵא בֶן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱדֹוִד מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בַּהֲרוּגִים הָאֵלֶּה וְיִחְיוּ: (י) וְהִנַּבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צִוָּנִי וַתָּבוֹא בָהֶם הָרוּחַ וַיִּחְיוּ וַיַּעַמְדוּ עַל רַגְלֵיהֶם חַיִל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד: ואח"כ מבאר שם שכשם שנעשה לעצמות המתים שהיו באותה בקעה (עי"ש רד"ק עפ"י הגמ' בפרק חלק מי היו ומה נעשה בהם) כן יעשה לעתיד לבוא לכל ישראל. (יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה הִנֵּה אֹמְרִים יָבְשׁוּ עַצְמוֹתֵינוּ וְאָבְדָה תִקְוָתֵנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ: (יב) לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱדֹוִד הִנֵּה אֲנִי פֹתֵחַ אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל: (יג) וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְדֹוָד בְּפִתְחִי אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי: (יד) וְנָתַתִּי רוּחִי בָכֶם וִחְיִיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל אַדְמַתְכֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְדֹוָד דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי נְאֻם יְדֹוָד: ועיין עבודת הקדש ח"ב פרק מ' שדייק שרק בארץ הקודש תינתן בהם הרוח ולא בארץ העמים אלא יעשה להם מחילות לבוא לארץ בגופם בלא רוח חיים.

ועיין בספר שיח יצחק ח"א לרבי יצחק חבר – המשך דרוש בענין ב' נונין של ויהי בנסוע וכו'. אות קצו – והנה בעת שהגיע זמן בהמ"ק ליחרב, היה בו כעין מיתה ממש, שהרוח תשוב לאלהים, והוא בהמ"ק של מעלה שגבה למעלה, והגוף ירד למטה, ודרכו בו משמים, בפ' חלק, ולכן יצתה בת קול ואמרה "קמחא טחינא טחנת", ונמצא שבאמת לא שלטו ידי זרים בקדושת המקדש, רק בגוף חומרי שבו, ונמצא שענין חורבן בהמ"ק הוא בגדר מיתה ממש שנסתלק רוח חיים שבו, וכמו שאנו מקוים שהמתים עתידים להחיות, ויחזור נשמות לפגרים מתים, כמ"ש "מד' הרוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלו", וכתיב "ונתתי רוחי בכם וחייתם", כמו"כ עתיד בהמ"ק לחזור להבנות, ויתחדש רוח חיים בו, אשר לא יהי' נחרב עוד, כמו המתים שעתיד הקב"ה להחיותם, שלא יהיו חוזרים לעפרם, ושליטת הזרים בבהמ"ק הם הרמה אשר שולטת ברקבון בשר המת, שנשאר עצם אחד שנקרא לוז, שבו נשאר הבלא דגרמא,

והוא ג״כ חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה [יא]/ב\ דהיינו שהחיות שאדם מושך בנשימתו היא בחי׳ הרוח חיים שמשלים החסרונות/ג\, **כמ״ש (בראשית ב׳)**/ד\ **ויפח באפיו נשמת חיים** [טו]

איזו הארה מנפש החיים ורוח שבו, שע״י יקום בתחיה, כמו כן נשאר רושם כותל מערבי, שבו ניצוץ מהשראת שכינתו יתברך, כמ״ש ״הנה זה עומד אחר כתלנו״, והוא בית אל, ״ולוז שם העיר לראשונה״:

ד **תהילים פרק קד** (כט) תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן: (ל) תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה:

רש״י (ל) תשלח רוחך – בתחיית המתים:

מצודות דוד (ל) תשלח – וכאשר תשלח רוח החיוני בפגרי המתי׳ בזמן התחי׳ אז יבראון כבתחילה ותחדש בהם פני האדמה (ועם כי בראשונה יאמר על כל החי עתה ידבר על האדם לבד שהוא מבחר הברואים):

רד״ק (ל) תשלח רוחך יבראון. אמרו קצת חכמי המחקר כי כל חי אחרי מותו יקום, כי הנפשות הם עתידות להתגלגל ולחזור לעולם, אבל אינן חוזרות אל החומר הראשון כמו אותו החומר בעצמו, ויהיה זה תמיד לכמה אלפי שנה. וגדולי הפילוסופים אומרים כי לא תשוב הנפש אל הגוף לעולם, כמו שאמר איוב (שם יד, יב), עד בלתי שמים לא יקיצו. ולאמונתנו אנחנו זרע ישראל והמחזיקים באמונתנו יהיו הנפשות חוזרות אל החומר הראשון אשר יצאו ממנו לזמן תחיית המתים אשר יעדנו בו האל יתברך, ויהיה זה על דרך נס ופלא ולא כפי הטבע, ועל זה אמר תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה. ואף על פי שהפסוק למעלה מזה הוא על כל החיים לא על אדם לבד, אמר זה על אדם שהוא עיקר החיים בנבראי מטה. ואם תהיה תחיית המתים לכל אדם זה מחלוקת בין חכמינו, ורוב סוגיות התלמוד (תענית ז) היא כי תחיית המתים לצדיקים ולא לרשעים. ויתכן לפרש הפסוק הזה על כל החיים לא על האדם לבד, ויהיה פירוש תשלח רוחך יבראון אחרים, כי ימותו אלה ויולדו אחרים תחתיהם, וכן כתוב (קהלת א, ד), דור הולך ודור בא, כי הכללים עומדים והפרטים אובדים. ואמר ותחדש פני אדמה על הנולדים שיבואו חדשים לעולם:

יא ראשית חכמה שער היראה פ״י

יב **עיין פתחי שערים** לרבי יצחק חבר נתיב אורות דעקודים – פתח ט – והנה תראה, שהאדם עיקר חיותו ע״י הרוח שבו ששואף תמיד מן האויר ונכנס לריאות להיות מרחף על הלב, שבזה גורם להשקיט חום הטבעי שבו, וגורם שהדם שבלב יסבב כל הגוף ברצוא ושוב, עד שבכל נשימה הדם חוזר בכל הגוף וחוזר ללב, ואח״כ מוציא הרוח מן הפה ולחוץ. וכן הוא תמיד בבחינת רצוא ושוב, בכל רגע ורגע הוא חידוש בכל גוף האדם ובאבריו. ולכן אמרו, על כל נשימה ונשימה תהלל יה, <u>ובכל נשימה מתחדש הבריאה בגופו</u>. והנה, כ״ז (ר״ל כל מה שאנו מוצאים אצל האדם הגשמי) נמצא שורשו למעלה, שהרי צורת אדם הוא כלל כל העולמות כולם. והפה שבו הוא סוד פה דא״ק, ששם התחלת גילוי הכלים, והיינו, התחלת בנין הגוף שהוא הפה, כמ״ש עניינו באריכות למעלה:

ועיין ראשית חכמה – שער האהבה – פרק שלישי – ועוד הפסוק אף רוחי בקרבי אשחרך, שלפי פרושו שחוזר להקדוש ברוך הוא היה ראוי שיאמר אף רוחי אשחרך, כי מלת בקרבי היא מיתר, <u>לזה כוון להביא פסוק זה, אשר בידו, להראות שממש ניצוץ הקדוש ברוך הוא ושכינתו בתוך האדם, והנשמות הם חוטי שלהביות הנמשכות מלמעלה למטה ואינם חיים אלא משרשם הנשפע בהם לעולם</u>, וכיון שהקדוש ברוך הוא רוצה לסלק סיוע מהנפש והרוח התחתונים, מסלק שרש הקשור עמו שלא ישפיע חיים לנפש ורוח התחתונים ומיד האדם מת, כמו שכתוב (איוב לד, יד–טו) רוחו ונשמתו אליו יאסף, יגוע כל בשר יחד, והאספה היא זאת, דהיינו שאוסף רוחו אליו, כענין המריח בתפוח וכיוצא שישאב הרוח ההוא ויאספנו אליו, כן הרוח והנפש נאספים למקורם. וכן פרש הרשב״י (זהר ויחי רטז:) אמר רבי יהודה זכאין אנון צדיקיא כד קודשא בריך הוא בעא לאתבא רוחיה ליה לשאבא ההוא רוחא בגויה, דתניא בשעתא דקודשא בריך הוא בעא לאתבא רוחיה ליה, אי זכאה הוא, מה כתיב (קהלת יב ז), והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, עד כאן לשונו. <u>נמצא שבעוד שהוא חי רוח חיים מקודשא בריך הוא ושכינתיה בקרבו המחיה אותו</u>, והינו אשר בידו נפש כל חי להשפיע חיים, מסלקם הכל כרצונו. ובזה מתורץ מלת בקרבי, ומלת בקרבי חוזר בין לנפש בין לרוח הנאצלים מקודשא בריך הוא ושכינתיה. והתכת הפסוק כך הוא, נפשי אויתיך בלילה אף רוחי, דהינו קודשא בריך הוא ושכינתיה, והם בקרבי, אשחרך. ואשחרך הוא לאשתדלא בפולחניה עד דיתער צפרא כמו שיתבאר:

ועיין ראשית חכמה – שער היראה – פרק עשירי ומגדל עוז ליעב״ץ רבי יעקב בן צבי– בית מדות – עליית היראה גנזך יג – כי יש תתר״ף חלקים בשעה ובנגדם שם בן ד׳ המתגלגל בציורוף נקודו באלפא ביתא תתר״ף צירופין, ואמר שתתר״ף חלקים אלו שבשעה הם תתר״ף נשימות שאדם מנשים, ועל כל נשימה ונשימה יש אות משם בן ד׳ הנותן בו חיות הנשימה ההיא, וזהו (דברים ח, ג), כי על כל מוצא פי ידו״ד יחיה האדם, וכיון שהשי״ת הוא הנותן הנשימה והחיים, ראוי שיהיו כל נשימותיו לעבודת הבורא,

ועיין ליקוטי הלכות חשן משפט הלכות העושה שליח לגבות חובו הלכה ג אות ג כי האדם בנשימתו שהוא חיותו הוא מכניס רוח ומוציא רוח כידוע היינו שצריך שידע ויזכור בכל עת שבכל נשימה ונשימה הוא ממשיך ומכניס רוח חיים מהצדיק האמת. ותיכף ומיד צריך לחזור ולהעלות ולהוציא הרוח חיים באיזה דבר שבקדושה בתורה או תפלה או ביסופין והשתוקקות ורצונות טובים להשי״ת וכיוצא בבחי׳ כל הנשמה תהלל יה על כל נשימה וכו׳ כנ״ל. נמצא שהצדיק הוא בבחי׳נת מלוה כי הרוח חיים שממשיך הוא בבחי׳ הלוואה שהוא מלוה להאדם הרוח חיים כדי שאח״כ יסלק וישלם חובתו להודות ולהלל להשי״ת על כל נשימה ונשימה שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל וכו׳ וכנ״ל. ומי שהוא דבוק בהצדיק באמת בבחי׳ הנ״ל הוא מסלק חובתו מיד, ליד הצדיק בעצמו כי הוא דבוק בהצדיק באמת וממשיך הרוח חיים מהצדיק בעצמו וכן מחזיר החיות ומעלהו להצדיק בעצמו כי הוא דבוק בהצדיק וכל כוונת עבודתו ותפלתו הוא שתגיע העבודה והתפילה להצדיק האמת והוא יעלה אותה למקום הצריך.

ג **ועיין תחילת ביאור הלקוטים** תורה ח׳ – כי האדם הוא חלק אלוקי, כנודע. ובאתערותא דלתתא שמאריך את רוחו, גורם גם מלמעלה המשכת הרוח חיים מהשם יתברך בעצמו, להשלים לזה החסרון:

ד **בראשית פרק ב** (ז) וַיִּיצֶר יְדֹוָד אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

רמב״ן (ז) ויפח באפיו נשמת חיים ירמוז לנו הכתוב הזה מעלת הנפש יסודה וסודה, כי הזכיר בה שם מלא, ואמר כי הוא נפח באפיו נשמת חיים, להודיע כי לא באה בו מן היסודות כאשר רמז בנפש התנועה (לעיל א כ), גם לא בהשתלשלות מן השכלים הנבדלים, אבל היא רוח השם הגדול, מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו וזהו שנאמר (איוב לב ח) ונשמת שדי תבינם:

דהיינו שנשמת/[טז]\ חיים שנפח הקב״ה באדם בבריאתו היא נשימת הקב״ה/[יז]\ הנ״ל, והנשמת חיים היא הרוח חיים כמבואר **וכתיב (שם ז׳)**/[יח]\[**יט**]/[כ]\ **כל אשר נשמת רוח חיים באפיו** נאמר במבול ופרש״י שהמים המיתו כל בריה שנושמת רוח חיים. דהיינו כל בעל רוח חיים שאין חיותו במים. ורבינו מביא פסוק ראשון לומר שחיות האדם נשמת חיים היא נשימת הקב״ה ופסוק שני לומר שהנשמת חיים היא הרוח חיים וכן לומר שבו תלוי החיים כי על ידה נברא וגם שבחסרונה מת. **וכמ״ש חכמים [כא]**/[כב]\, **אם תחסר הנשימה תחסר החיים [כג]**/[כד]\/[כה]\

כי היא מיסוד הבינה בדרך אמת ואמונה, והוא מאמרם בספרי (ריש פרשת מטות) נדרים כנשבע בחיי המלך, שבועות כנשבע במלך עצמו, אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר חי ה׳ וחי נפשך וגומר (מ״ב ד ל) ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה (ספר הבהיר אות נז) מאי וינפש, מלמד שיום השבת מקיים כל הנפשות, שנאמר וינפש ומכאן תבין דברת שבועת אלהים והמשכיל יבין:

[טו] עיין רמב״ן שם. ולק״ה שליח לגבות חוב ג׳ טו בשם הזהר. ספר הברית ח״א מאמר יא פ״י. ע״ח שער א פ״ה ושער ה פ״ה. עמק המלך שער קרית ארבע פ׳ קנב

[טז] **כי נשימה לשון נשמה.** כנ״ל נפש החיים וכן איתה בלק״ע ברית אות נ׳ המוגה עפ״י דפו״ר.

[יז] **רמב״ן** על בראשית ב׳ ז׳ ויפח באפיו נשמת חיים ירמוז לנו הכתוב הזה מעלת הנפש יסודה וסודה, כי הזכיר בה שם מלא, ואמר כי הוא נפח באפיו נשמת חיים, להודיע כי לא באה בו מן היסודות כאשר רמז בנפש התנועה (לעיל א כ), גם לא בהשתלשלות מן השכלים הנבדלים, אבל היא רוח השם הגדול, מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו וזהו שנאמר (איוב לב ח) ונשמת שדי תבינם: כי היא מיסוד הבינה בדרך אמת ואמונה.

ועיין גם נפש החיים שער א פק טו – וכי יפלא. הלא שם נשמה פירושו הוא נשימה. והרי נראה לעין שנשימת האדם הוא ההבל העולה מהלב ממטה למעלה. וגם כי הרי הוא בחי׳ אור חוזר ואינו בחי׳ עליונה. **אמנם הענין שנקראת בלשון נשימה.** אין הכונ׳ בחי׳ נשימת האד׳. **אלא כביכול נשימת פיו יתׄ״שׄ.** כמ״ש ויפח באפיו נשמת חיי׳. וכבר המשילו רז״ל (בר״פ חלק) ענין השתלשלו׳ הרוח חיי׳ באדם לעשיי׳ כלי זכוכית לענין תחיי׳ המתים ואמרו ק״ו מכלי זכוכית שעמלן ברוח בשר ודם כו׳ ב״ו שברוחו של הקב״ה עאכ״ו. וכ״ה בש״ט (תהלי׳ מזמור ב׳) ע״ש. כי הנדון דומה לראיה. שכשנבחין בנשימת פי האומן בכלי הזכוכית בעת עשייתו. נמצא בו ג׳ בחי׳. בחי׳ הראשונה הוא כשנשימת ההבל הוא עדיין תוך פיו קודם באו לתוך חלל השפופרת החלולה. אין לקרותה אז אלא בשם נשימה. והבחי׳ השנית כשנבנס ההבל ובא לתוך השפופרת ונמשכת כמו קו. אז נקרא רוח. והבחי׳ הג׳ התחתונה הוא כשיוצא הרוח מהשפופרת לתוך הזכוכית ומתפשטת בתוכה עד שנעשית כלי כפי רצון המזגג רז מכליא רוחו ונקרא אז נפש לשון שביתה ומנוחה: כן בדמיון זה. הוא ענין הג׳ בחי׳ נר״ן שמושפעי׳ כביכול מנשימת פיו יתׄ״שׄ. שבחי׳ הנפש היא הבחי׳ התחתונ׳ שהיא כולה בתוך גוף האד׳. ובחי׳ הרוח הוא בא דרך עירוי מלמעל׳. שחלק וקצה העליון שלו קשור ונאחז למעל׳ בבחי׳ התחתונ׳ של הנשמה. ומשתלשלת ונכנסת גם בתוך גוף האד׳ ומתקשרת שם בבחי׳ העליונה של הנפש. כמ״ש (ישעיה ל״ב) עד יערה עלינו רוח ממרום. אשפוך את רוחי וכו׳ (יואל ג׳). שהוא מושפע באדם דרך שפיכה וערוי כנ״ל. וכמו שיתבאר עוד להלן אי״ה ענין התקשרותם באורך: **אמנם בחי׳ הנשמה. היא הנשימה עצמה שפנימיות עצמותה מסתתרת בהעלם ומקורה ברוך כביכול בתוך נשימת פיו יתׄ״שׄ. שאין עצמות מהותה נכנסת כלל בתוך גוף האדם. ואד״הר קודם החטא זכה לעצמותה. ובסיבת החטא נסתלקה מתוכו ונשארה רק חופפת עליו. לבד משרע״ה שזכה לעצמותה תוך גופו. ולכן נקרא איש האלקים.**

עוד בעניין מאן דנפח מתוכו נפח – עיין **לק״ה שליח לגבות חוב** ג׳ טו. **ובעץ חיים** – שער ה פרק ה (ד״ה והנה הבורא עולם). **וספר הברית** – חלק א מאמר י״א תבנית כל הדצח״ם – אמצע פרק י.

[יח] **בראשית ז** (כב) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ: **פרש״י** – (כב) נשמת רוח חיים – נשימה של רוח חיים אשר בחרבה – ולא דגים שבים (סנהדרין קח):

וצ״ע אמנם דגים נושמים מהחמצן שיש במים אבל גם חיותם היא רוח חיים. וצ״ל שכוונת רש״י לרוח חיים כפשוטו דהיינו האויר ולא כרבינו שהכוונה לכל חיות.

[יט] עיין בחיי שם

[כ] **עיין רבינו בחיי** – (כב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו – מכאן שהנשמה יוצאה מן החוטם במות האדם, ומשם נבנסת גם כן, כענין שכתוב (בראשית ב) ויפח באפיו נשמת חיים, ושם הארכתי במקומו:

[כא] עיין מעשה טוביה חלק בית חדש שער ב׳ ריש פ״א (דף קא במהדורת תרסח) כחסור הנשימה יחסור החיים.

[כב] **חכמים אלה נראה שהכוונה לספר מעשה טוביה** חלק בית חדש שער ב׳ ריש פ״א הביא מחלוקת בין שני חוקרים גויים. וזה לשונו שם– אמר נאלינ״ו כחסור הנשימה יחסור החיים וכן כחסור החיים תחסור הנשימה. אמנם דיאמידברי״ק הביא כמה מעשיות בענינים מתחלפים להוציא מלבו של נאלינ״ו. המשל בזה אנשים היורדים לעמקי הים להוציא מרגליות ואלמוגים וכיוצא בני אדם שנפלו לבור ראשם למטה ורגליהם למעלה. עכ״ל. ובהמשך מביא שיטת החוקר השני שנשימת הריאה נעשית ע״י פעולת הלב עי״ש.

נראה לפ״ז שדעת החוקר הראשון שנשימה מתחילה מהריאה ודעת השני שמתחיל מהלב.

וצ״ע מדוע ציטט רק חצי מהמאמר והשמיט שגם להפך כחסור החיים תחסור הנשימה. דמשמע שהחיים אינם הנשימה אלא שהנשימה תלויה בחיים כמו החיים בנשימה.

וגם עצם המאמר צ״ע בשלמא חיים תלויים בנשימה זה מובן. אבל מה הכוונה שהנשימה תלויה בחיים הרי פשיטא שמת לא נושם. **ועל כן** צריך להבין מה נקרא חיים. **ונ״ל כוונתו** שחיים הכוונה לחיות הלב והנשימה היא בראֵשׁוֹת.

בספרים (עיין משנת חיי שעה לש.ב.ליזרזון) מבואר שהמציאות עפ״י המחקר של היום היא שפעימות הלב הן עצמאיות ואילו פעולת נשימת הריאה תלויה במח. לכן אפשר שהמח ימות ועימו הנשימה ואילו הלב ימשיך לעבוד עד שיגמר החמצן שבדם ואזי יתחיל להרקב ויפסיק לפעום. מאידך אם הלב מת אזי הנשימה ממשיכה ע״י הריאות שמקבלות פקודת המח כרבע שעה עד שימות המח מחוסר חמצן, כי הלב הוא שולח חמצן שקיבל מהריאה אל המח.

בזמן רבינו דעת תורה היתה שמיתת המח נחשב מיתה גמורה וכל חיותו אח״כ הוא כזנב הלטאה כמבואר בגמ׳ חולין כא. במי שנשברה מפרקתו. אבל מיתת הלב אינה מיתה גמורה ונחשב חי עד שיפסיק לנשום כי הריאה תלויה במח והמח בחמצן הלב כנ״ל.

ולפ״ז יש לומר שהחוקר הראשון סבר שהלב והריאה תלויים זה בזה ואם אחד מהם מת האדם נחשב מת גמור. אבל דעת תורה אינה כן כנ״ל כי נפסק ביומא פה. שמיתת הלב אינה מיתה אלא צריך לבדוק גם את הנשימה. וכנ״ל.

וכמבואר בגמ׳ שעיקר הבדיקה אם אדם חי או מת היא בחטמו/[כא]. נמצא חיות וקיום האדם הוא הרוח חיים שבו/[כב].

ואולי זו הסיבה שרבינו נקט רק צד אחד של דברי החוקר כיון שבאמת עפ״י התורה רק החיים (דהיינו הלב) תלויים בנשימה ולא הנשימה בחיים (דהיינו בלב) כי אע״פ שמת הלב עדיין נחשב חי.

[כג] עיין יומא פה.

[כד] **כמבואר בגמ׳ יומא פה.** תנו רבנן עד היכן בודק עד חוטמו וי״א עד ליבו. דהינו מי שנפלה עליו מפולת בשבת עד היכן מותר להזיז האבנים כדי להצילו. ואמר רב פפא שלכ״ע אם מתחיל לפקח מצד ראשו כיון שהגיע לחטמו ואינו נושם בודאי הוא מת, דעיקר חיותא באפיה הוא, דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. ונחלקו רק כגון שהתחיל מצד רגליו די״א שגם בליבו אפשר לבדקו. ועיין ש״ע או״ח שכט ד׳ שנפסק כת״ק שתלוי רק בחטמו.

פרש״י – עד היכן הוא בודק – אם דומה למת שאינו מזיז איבריו, עד היכן הוא מפקח לדעת האמת, עד חוטמו, ואם אין חיות בחוטמו, שאינו מוציא רוח ודאי מת, ויניחוהו:

אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה – מחלוקת דהנך תנאי, דמר אמר עד לבו, ומר אמר עד חוטמו, מלמטה למעלה שמוצאו דרך מרגלותיו תחלה, ובודק והולך כלפי ראשו, דמר אמר בלבו יש להבחין, אם יש בו חיות, שנשמתו דופקת שם, ומר אמר עד חוטמו דזימנין דאין חיות ניכר בלבו, וניכר בחוטמו:

[כה] **ראיתי מפרשים** דקמ״ל לאפוקי מאכילה ושתיה שגם הן חיות האדם וכמבואר בלק״ה פסח ג׳ אות ו׳ שגם החיות שמקבל מהם היא בבחי׳ הרוח חיים המבואר כאן. אבל מהן יכול להמנע ולהשאר בחיים זמן גדול ביחס לנשימה שמיד כשתחסר נחסר בחיות. כי עיקרן הוא שמירת החיים ואין זה דומה כלל לנשימה שהיא המשכת עצם החיים ממקור החיים.

ועיין חיי מוהר״ן סימן רלח שרבנו אמר לאמו אֲנִי חַי עֲכְשָׁו רַק עִם הַחָכְמָה תִּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ. וְאָמַר לָהּ עוֹד, יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לִחְיוֹת בָּהֶם בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה (פָּשׁוּט דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ אִם יֹאכְלוּ מְעַט דְּמְעַט בְּתַכְלִית הַצְּמְצוּם יְכוֹלִים לִחְיוֹת בָּזֶה, כִּי עִקַּר חִיּוּתָם הוּא מִמָּזוֹן רוּחָנִי וְכַמּוּבָא גַּם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ויקרא שא:)).

אם תחסר הנשימה תחסר החיים – המימרא הזו היא לכאורה מיותרת וכפל ענין שכבר נאמר קודם לכן ונ״ל שרבינו רוצה להדגיש כאן את עומק העניין שאין הכוונה לחיים של בהמה אלא שיש בחירה בכל נשימה למשוך חיים אמיתיים. וקמ״ל אם תחסר נשימה אמיתית שבהתקשרות לצדיק אמת בכוונה לזכות לחיות קדושה של כסופים והשתוקקות ולב בוער להש״י אזי תחסר החיים כי בלי אין זה חיים כלל.

כי בכל נשימה האדם מתחבר למקור החיים אל הנשמה חלק אלוק וכנ״ל מנפש החיים שנשימה לשון נשמה. ורושם המקור ברוח למשוך את המקבל לכסוף ולשאוף אל מקורו. וכל זה תלוי בהתקשרות לצדיק ותיקון הברית שהם דבר אחד המסיר את המונע שהוא עזות הגוף המסית ומדיח שגוזל את רוח הכסופים האלה, ולהיות ח״ו מתאווה לרע.

[כו] **ראיתי באוצר י״ד החיים** אות תתתטז בשם רבי יעקב עמדין שהדין שבדיקה זו מבררת שמת ולא נתעלף היא הלכה למשה מסיני.

[כז] **ועיין פתחי שערים** (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות אח״פ דא״ק – פתח יג – וכמו כן, ז״א בחינת רוח, והוא עיקר האדם, שם מ״ה, ובא לתקן הנוקבא בחינת נפש, שם ב״ן, כמו שיתבאר במקומו בס״ד. ואימא המתלבשת בו להשלימו, הוא נשמה של האדם, שם ס״ג (או שם אהי״ה כנ״ל). וכן בשורשו למעלה, עיקר שם מ״ה מתגלה בחוטם, ומשם נשפע רוח חיים אל הפה (מלכות) ששם עיקר הכלים, והבל האוזן המתפשט בו, הוא בסוד שם ס״ג, הנשמה שבא לו להשלימו. וכמו שהנשמה מאירה באדם בבחינת חלק התחתון שבה, ולפעמים בחלק העליון, הכל לפי ערך צדקתו ועבודתו, כמו כן הוא מדרגת ההתלבשות אימא בז״א בבחינת תבונה (הארת ס״ג) ובינה (הארת אהי״ה), בכל הפרטים שאנו מדברים בהם. וכמו כן, הוא בשורש השרשים בסוד הבלים האלו, בסוד התלבשות אותיות, באותיות דשם ית׳ אהי״ה, ושונים בחילוקים פרטי האורות שבהם, שכתב הרב הקדוש זללה״ה:

ועיין שם נתיב שבירת הכלים – פתח כ – כי כבר נתבאר שהאדם עיקרו בחינת רוח שבו, שהיא סוד דרגא דז״א ו״ק. והנפש שבו הוא למטה ממדרגתו והוא בחינת נוקבא דיליה הפרטית, שעיקר ביאתו לעולם לתקן הנפש ולחברה בסוד רוח שלו. והיינו, כי הרוח הוא עיקר המנהיג כל הגוף והוא רוח חיים דיליה, כמ״ש ויפח באפיו וגו׳, וכמ״ש רבינו הגדול הגר״א ז״ל בביאורו להיכלות, כי בכל עולם יש ה׳ פרצופים א״א ואו״א וזו״נ:

ועיין שם נתיב פרצוף או״א – פתח ב – ולכן הולד היוצא מאו״א נקרא אד״ם, כי בהצטרף ג׳ (דרגין) דאבא ומ״א דאימא הם ד״ם, והא׳ הוא שותף השלישי כח דע״ק הניתן בו שהוא רוח חיים שבו, כמו באדם התחתון שותף הג׳ נותן בו רוח ונשמה כו׳. וע״ק הוא בסוד היחוד שמצדו בחינת יחידה, והוא הא׳ של אד״ם שהוא עיקר רוח חיים שבו, והא׳ הוא כלל שם הוי״ה בציור. ולכן כשמסתלק רוח החיים נשאר בסוד ד״ם לבד. וכמו כן באדם התחתון כשמת ומסתלק רוח חיים שבו נשאר ד״ם, והוא סוד מ״ת כל א׳ כלול מי׳ שמסתלק א׳ דאמ״ת, והוא סוד שם מ״ה שבז״א שא׳ דוא״ו דביה, שם הוא רוח החיים שבלב כמו שיתבאר במקומו בס״ד:

ועיין בספרו שיח יצחק ח״א – דרוש לסיום הש״ס אות פו– וכמו כן אנו רואים בעת שמתקלקל באדם איזה אבר ומתחלש, הוא מצד מעוט הארת רוח חיים אשר בו, שמצד קלקול האבר נעשה סיתום ומחיצה בין רוח חיים ובין אותו אבר, ואינו יכול לקבל אור הנשמה בשלמותו, עד שאם גבר הקלקול באברים הפנימיים, אשר הם מקור החיים עצמו, כמו הלב ודומיהם, הוא מת לגמרי, וכל רוח אין בו, ואז נעשה פירוד ורבוי לגמרי, שאין קשר בין אבר לאבר, שכ״ז שהוא חי, רוח החיים שבלבו שולח רוח ע״י עורקים וגידי הדם להיות כל האברים מתקשרים זה בזה, והדם מסבב כל הגוף, והוא המייחדם ומקשרם לרוח החיים שבלב, ונמצא שעצם החיים הוא הייחוד, והמות והרע הוא הפירוד והריבוי, וכמו כן הוא בענשי הנפש, וקיומה ומיתתה תלוי לפי ערך הארת הנשמה בו, שהנשמה בנפש הוא כמו רוח החיים שבגוף, וכריתת הנפש בפשעים הגדולים, הוא פירוד באיכויות הנפש, וביטול הייחוד באברי ואיכויות הנפש:

ועיין שם – דרוש לשבת פרשת בראשית אות עו – וז״ש ״ת״ל כי אכף עליו פיהו״, שכח השכל העליוני והמדבר שבו, שהוא בא מכח נשמתו העליונה, אשר למעלה מן השמים, מוכח לנו שמדריגתו גדולה מאד, שכח נשמתו הוא בפה, בכח המדבר, שבו נבדל מכל הבעלי חיים שנבראו ג״כ ליישוב הארץ, וכמ״ש ״ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה״, ותרגומו ״לרוח ממללא״, שכח הדיבור העליון, שהוא רצונו יתברך, המכונה בשם קול דברו, היוצא מפיו יתברך, משם ניתן נשמת חיים באדם, וכמ״ש ״אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם״, שכח השכלי העליון, הוא רוח שבו, שבא מנשמת ונשיבת רוח פיו יתברך, וכח דיבור פיו יתברך הושם על האדם, כאוכף הנתון

נמצא כי עיקר חיות כל הדברים כנ"ל כל העולם הזה והעולם שלאחר תחית המתים והאדם **הוא בבחי' רוח** אפילו הדומם כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. **וכשיש חסרון באיזה דבר, עיקר החסרון הוא בבחי' החיות של אותו הדבר, שהוא בחי' הרוח חיים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקיים הדבר**[כח]/[כט].

והאנחה הוא אריכת הנשימה[ל], **והוא בבחי' ארך אפים, דהיינו מאריך רוחי'**[לא]/[לב] דהיינו שע"י אנחה שלנו למטה אנו מעוררים בחי' אנחה דהיינו אריכות אפים כלפינו ממדת ארך אפים שלמעלה[לג]. **וע"כ כשמתאנח על החסרון, ומאריך רוחי', הוא ממשיך רוח החיים להחסרון**

על הסוס, לרכוב האדם עליו, וכמו כן האדם נעשה מרכבה לשכינה, ע"י רוח ה' השורה, והוא מבואר בפסוק, מ"ש "נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו" (משלי ט"ז):

[כח] **צ"ע שלחן שחסר לו רגל האם חסר בחיותו**, אלא אם איזה אדם מרגיש בלבו החסרון שמצטער בגלל ששלחנו אינו שלם אזי בליבו חסר רוח חיים. ואפילו אדם שחסר לו אבר לא חסר בחיותו אא"כ מרגיש החסרון בליבו, ומי שכואב לו החסרון הזה הוא לליבו צריך להמשיך רוח חיים.

אמנם אדם שיש לו אבר חולה חסר בחיות האבר עצמו כפי שמבאר האריז"ל עה"פ ה' יסעדנו על ערש דוי. שבגלל העוון נעשה חסרון בחיות מהארת החכמה עילאה עיין – שער הפסוקים – ספר תהילים פרק מא – ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: – הנה ענין החולה, הוא לסבת שאור החכמה הנקרא חיים, כמש"ה והחכמה תחיה בעליה, נסתלקה ממנו. והנה החכמה היא יו"ד שבשם כנודע, וכשהוא מסתלק מן האדם, נעשת לו דו"י, שהוא הפוך יו"ד, כי נהפכה מרחמים לדין, וע"כ נפל בחולי. גם יו"ד במספרה עשר, וגם היא נהפכה ונעשת ערש, להורות על המטה ששוכב עליה בחליו. ולכן כדי שיתרפא, צריך שהקב"ה יסעדנו על ערש דו"י שלו, שבא לו מחמת חסרון שפע החכמה. וכאשר יסעדנו, וימשיך לו מזון מן החכמה, כנזכר בזוהר בפרשת בשלח, כי מזון החולה נמשך מן החכמה, ואז כל משכבו שהם הערש והדוי הנזכר, נהפכים לו בחליו לטוב, ונעשית עשר ויו"ד, ועל ידי כך מתרפא:

וצ"ע צמח שלא גדל כראוי אולי חסר בחיותו מצד המלאך שמכה בו אומר לו גדל. וצ"ע האם בכה"ג להתפלל על החסרון בליבי שכואב לי העניין או להתפלל על הצמח עצמו שימשך לו רוח חיים. אבל באדם חולה. בודאי צריך להתפלל על חבירי שלא יסבול ולא יהיה חסר כלום ואילו על ליבי אדרבה לכאורה צריך להתפלל שיכאב לי כאב חבירי.

[כט] **דהיינו שארבעה דברים** הן ע"י רוח – בריאה – חדוש – חיות – וקיום. דהיינו ברא מקיים ויחדש בחי' היה הוה ויהיה בחי' שם הויה שהוא הרוח.

[ל] **כאן נראה** כאילו אין הכוונה לגנוחי שהוא יותר עניין של יגון ואנחה ובחי' צעקת כאב לב ובכי שמרגיש בכל ישותו חסרון הדבר שחסר לו. אבל באמת הרגשת החסרון רק היא הכלי ואילו האנחה כפי שמבארה כאן שהיא אריכות הנשימה זה הממלא את החסרון.

ועיין באה"ל הארוך אות ס"ד. – שלכאורה יש להתפלא בהמבואר מדבריו הקדושים, שהאנחה (דהיינו יגון ובכי היא) כל חיות האדם. כי הלוא מבואר כמה פעמים מרבינו הקדוש, בכתב ובעל פה, שהשמחה לבד, כל חיות ורפואת האדם.

אבל במה שביארנו לעיל מדבריו הקדושים, שבכולם סובב על המתקת והתפוכות החסרון והדין בשרשו בעצמו, להתמלאות ורחמים. תבין מרחוק, שכמו כן מבוין בדבריו לענין האנחה הנ"ל. שאעפ"י שהוא בצפון חסר וחורבן הנ"ל. אבל הירא את דבר ד', ונתעורר באמצעות אפילתו הנ"ל, להרבות באנחה, ובכיה, על החורבן והחסרון, שבכלליות ופרטיות, נהפך בכח הצדיק, לתכלית ההיפוך והבנין כנ"ל:

[לא] **הביאור הליקוטים** הקצר אות יח שואל כאן שהרי אפיים היא מידת רוגזו ואיך לומד רבינו שאפיים היא הרוח חיים שעל ידו מילוי החסרונות

וכן מקשה לקמן שהרוח צפון ממנו כל מילוי החסרונות ואעפ"כ הוא נקרא חסר. ומתרץ שהכל הוא בגלל ששורש הרוח חיים היא בעדן והעדן בעולם הזה הוא בהעלם גדול עד שנראה כאן בעולם השפל כדין ואף וחסר.

עומק דברי הביאור הליקוטים נ"ל שכיון שמדובר במי שיש לו חסרון דהיינו עוון הגורם חרון אף הגורם התעוררות מדת הדין המחייב עונש כיצד מהפכת ההנחה בהתקשרות לצדיק את האף לאריכת אפיים דהיינו ההפך הגמור

ונ"ל כוונתו בתירוץ הוא שמדובר באותו עוון הגורם חרון אף רק שלמעלה תפיסת הדברים היא הפוכה. כי מושגי עוה"ב בעוה"ז הם הפוכים. נמצא שהאף בעצמו הוא האפיים שלמעלה.

כי מה שבשכל נמוך נראה שצריך להעניש אזי בשכל הגבוה נראה שצריך להמתין בעונש. כי זעיר מגיב בחרון אף על עוון אבל אריך רואה את שרשו של החוטא ומבין שלא ממנו יצא הדבר כי בעצמו כולו טוב ולכן מסתבר שבסמוך יתעורר לשוב וצריך להמתין. ועוד שזעיר שכל נמוך הזמן קצר לכן יש להעניש מיד לעומת אריך שהוא זמן ארוך (עד מעל הזמן) ושם המיד הוא לאחר זמן. בבחי' לרגע קטון עזבתיך שנאמר על הגלות האחרונה.

צ"ע מדוע בזעיר נקרא אף ובאריך נקרא אפיים? וראיתי בשם הרמ"ק ספר קומת אדם סימן טז שבזעיר צד ימין רחמים ושמאל דין ואילו באריך שניהם רחמים.

אבל עיין תורה י' בביאור הרבב"ח תרי בזעי בחי' שני נקבי האף שיוצא מהם העשן כמ"ש עלה עשן באפו.

[לב] **עיין תורה קנה** ותורה פו תנינא שמאריך רוחיה וארך אפיים היא מדת הסבלנות. ואפשר שהדעת שמשלים החסרונות היא בעצמה גם מדת הסובלנות לקבל את מה שבא עליו בשמחה ואורך רוח ולא לדחוק את השעה שהיא שרש כל העוונות כמבואר בלק"ה גזלה ה'.

[לג] **כפי שיתבאר** לקמן שיש יג מדות של רחמים המתעוררים ממקום עליון הנקרא אריך אנפין שמי שזוכה לעורר פנים עליונים אלה ולקבל משם חיות ושפע אזי נשפע עליו שפע חיות ברחמים גמורים בלא התייחסות כלל למעשיו כמבואר בתורה קה.

וכאן מבואר שיש שם מדה אחת הנקראת ארך אפיים דהיינו מדה מיוחדת של אריכות אף כלפי חוטאים ובעלי עוון להחיות אותם אע"פ שמצד הדין לא מגיע להם לחיות שהרי פשעו בעוון.

והחסרון הוא בלב כמבואר לקמן. **כי עיקר החסרון הוא הסתלקות הרוח חיים כנ״ל** וכשמרגיש בלבו חסרון היינו הסתלקות הרוח חיים מליבו, **וע״כ ע״י האנחה משלים החסרון** /לד\כי הרוח חיים הוא הדעת/לה\ ואם דעת קנית מה חסרת :

אות ב

קושיות

א. מקבלין מהצדיק והרב שבדור – מדוע שינה מוהרנ״ת בליקוטי עצות מלשון רבינו כשבתורה ועוד למה בעצמו כתב בשני לשונות הסותרים זה את זה, כי בערך אנחה אות א כתב ״ע״י התקרבות להצדיק שהוא הרב שבדור״ (דמשמע שהוא אחד) ואילו בערך צדיק אות יא כתב ״הצדיק והרב האמת שנלווה אליו״ (דמשמע שהם שנים)

ב. וכשהוא מקושר לצדיק וכו׳ ממשיך רוח חיים מהצדיק וכו׳– הרוח חיים הוא התורה אבל דווקא דרך הצדיק היא לא רבוי אור בשבילי ואצל הצדיק היא הקב״ה שצמצם עצמו בבחי׳ תורה אצל הצדיק כדי שאנשיו יקבלו ממנו כ״א כפי הראוי לו נמצא שאלוקות התורה היא הרוח חיים שמקבלים הצדיק דהיינו שבהעלם ע״י האנחה בהתקשרות משוך מהצדיק חיות ודעת עם החמצן ששואב מבחוץ בנשימה הכפולה של האנחה אל כלי הגוף השבור. שעי״ז מבקל דעת וכח להתגבר על היצר הרע.

ג. איש אשר רוח בו שיודע להלוך נגד רוחו של כל אחד – נראה שזה בחי׳ מה שמבואר בתורה מז תנינא שצדיק שלא יכול לומר תורה באופן שכל אחד ישמע רק מה שרואי לו ולא יותר אסור לו לומר תורה ברבים.

ד. איש אשר רוח בו שנאמר על יהושע ולא על משה, והכוונה לרוח חיים שמקבלים מהצדיק האם הכוונה גם לנלוה לצדיק יש רוח חיים המבואר שם שהוא ה׳ ית׳ צמצם עצמו אצל הצדיקים. ונראה שזה נאמר ביהושע דייקא כשנבחר להיות במקום משה רבנו ולא כשהיה נלוה אליו. אלא שצ״ע שזה נאמר בחיי משה האם הכוונה שה׳ ית׳ צמצם עצמו אצל שניהם.

ה. כנור של דוד – צ״ע לכאורה באופן טבעי הרוח פרטה על הנימין של הכנור ומדוע הוא מיוחס לדוד דווקא כאילו רק בכינור של דוד זה אפשרי ומרוצה ללמד בזה לעניין שלנו? משמע אלא שהיה כאן עניין שדווקא דוד המלך שהרג את יצרו ונעשה ליבו חלל וחסר רק את הקב״ה וניגן בכינורו חמישה חומשי ספרי תהילים שהם כנגד חמישה חומשי תורה ומעלתם (עיין מדרש תהלים שוחר טוב פרק א׳ עה״פ ולא הלך בעצת רשעים) כנגעים ואהלות שהן סוגיות חמורות שבתורה, דהיינו שהעלה את התפילה למעלת התורה. וזכה לעדן התפלה בשלימות עד שזכה שה׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום דהיינו ברור פסקי הלכה בשלימות דהיינו ברור הטוב מהרע שביסודות והמדות בשלימות עד שנעשה לבו חלל בקרבו. ומשמע עוד יותר שממש רוח הקדש ניגנה בכינורו דהיינו שהמשיך קדושה על דומם. והיה כינורו וראותיו שניהם ממש תורה שרוח אלקים מרחפת בהם ומנגנת נגוני התבודדות ושירות ותשבחות להש״י לתקן את המלכות בשלימות. ואולי אפ״ל שחמישה אוני ראותיו היו כמו נימי הכינור ותיבת התהודה של הכינור היה הליבו שהיה חלל בקרבו, ועי״ז יצא ממנו קול ניגון מבורר בתכלית

ולפי התורה שלנו נראה לחלק את החיות הנמשכת משם לג׳ בחינות אחת שבכל נשימה אדם מקבל חיות המוכרח לו כדי חיותו וחיות זו לא תלויה במעשיו כלל אלא ככל יצור חי בעולם.

דהיינו שלצורך הבחירה מוכרח שגם צד הקדושה יתן חיות לצד הרע לקיימו ויש על זה מדה מיוחדת למעלה שנקראת ארך אפיים לצדיק שחטא וגם לרשע. ולא רק כדי חיותו אלא אפילו חיות גדולה למלא חסרונו.

דהיינו שאפשר לקבל משם חיות גדולה שהיא השלמת כל החסרונות וזה זוכים ע״י אנחה ורק ע״י התקשרות לצדיק כי מי שיש לו איזה עוון וממילא גם חסרון אינו ראוי לקבל משם חיות יותר מכדי חיותו (מחשש שיצייר חיות זו לתת כח למדותיו הרעות. אבל בכח הצדיק למשוך משם חיות לנאנחים על חסרונם בהתקשרות אליו, כי מצטייר לטובה על ידו ודרכו מקבלים השפע משם מצוייר לטובה. ולקמן יתבאר שגם רשע גמור ואפילו החולק על הצדיק יכול לקבל חיות ואריכות אפיים ממדה זו דרך רב דקליפה דהיינו איזה רשע העומד לעומת וכנגד הצדיק הרב חסד. אלא שחיות זו היא חיות מדומה וטמאה וממלאה את החסרון אמנם בסער וכח גדול אבל רק לזמן קצר ומיד שב ונעשה חסר ומאבד על ידה זכות מעט מעשיו הטובים.

לד **בפשטות מדבר מחסרון** הנ״ל שמרגיש בלבו אבל עפ״י המבואר לעיל שרוח החיים בו נברא ומתקיים העולם בבחי׳ וברח פיו כל צבאם ותחילת הפסוק שם הוא בדבר ה שמים נעשו. וידוע ביאור הבעש״ט עה״פ דברך ה ניצב בשמים שדבור עשה מאמרות הוא קלא דלא פסיק שעומד ומקיים את הבריאה שנבראה על ידו כי הבריאה היא הדיבור בעצמו. ואולי אפ״ל שגם זה כלול בדברי רבינו כאן השלמת החסרון הינו כי אם לא בריתי שמים וארץ לא שמתי שהבריאה מתקיימת מכח התורה והיינו רוח החיים המרחפת על פני המים מי התורה כנ״ל שרוח זו היא המקיימת את הבריאה אבל ע״י עוון וע״י תורה שאינה מבוררת נבראים רקיעין של שוא כמבואר בהקדמת הזהר והיינו קלקול הבריאה וע״י אנחה הנ״ל שנמשך רוח חיים ע״י הצדיק אזי גם משלים חסרון הרוח חיים שבבריאה. וכנ״ל שנשימתו ית׳ היא הרוח והיינו בדבר ה׳ וכו׳ כי הדיבור הוא ע״י הנשימה, ובו נברא כח הדיבור באדם דמאן דנפח מתוכו נפח ולכן כשחוזר ונאנח האדם משלים רוח חיים ממנו ית׳ גם לכל הבריאה.

לה **כי הרוח ממוצע** בין נפש הנופשת בדם כדאחז״ל הדם הוא הנפש, לבין הנשמה שהיא השכל, וכן הדעת הוא ממוצע בין המדות שהן בדמים לבין המח ששם השכל.

עיין לק״ה פסח ג׳ ב׳ עִיקַר וְעִקַּר הַמְּשָׁכַת הָרוּחַ חַיִּים הוּא מֵהַדַּעַת, הַיְנוּ מֵהַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַדַּעַת, וּכְשֶׁאֵין הַדַּעַת בִּשְׁלֵמוּת אֲזַי הוּא בְּחִינַת קְצָר רוּחַ, בְּחִינַת דִּינִים הֵפָּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵרֹב חֶסֶד, כִּי עִקַּר הַחֶסֶד הוּא כְּפִי שְׁלֵמוּת הַדַּעַת.

ו. רוח צפון הוא רוח החיים הצפון בלב האדם, כי צפון חסר – צ"ע הרי הרוח חיים הוא מילוי חסרון ואיך אפשר לומר שהוא החסרון בעצמו? צ"ע אולי הרוח אלקים שבתורה לא ממלא את החסרון אלא רק מכוון את הלב להיות חסר את הקב"ה ולא דבר אחר. לכן נקרא צפון חסר כי תמיד חסר את הקב"ה שהוא המילוי האמיתי. דהיינו עיקר הרוח חיים שמקבלים מהצדיק זה לא מילוי אלא דעת להיות מכוון תמיד את החסרון רק אליו ית' וממילא הקב"ה ממלא חסרון של מי שמכוון רק אליו.

הקדמה לאות ב'

אחר שבאר שחיות הכל מרוח חיים שהיא בחי' נשימתו ית' שאותה נפח בנו את נשמתינו/[לו]. מתקשה א"כ כיצד זוכים לקבל ממקום כל כך גבוה. ומתרץ שזוכים לזה ע"י הצדיק דהיינו שהצדיק מקבל מהקב"ה והתורה ואנו מקבלים ממנו. ולכאורה לא מדובר ברוח חיים כדי קיומינו כבהמה דהיינו מה שמקבלים בכל נשימה אלא ברוח חיים גדול שבכוחה להשלים חסרונות. אבל עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' אות ב' שכתב שעל כל נשימה ונשימה צריך לזכור שמקבל אותה מהצדיק הדור הדבוק בתורה ובהקב"ה וכו' עי"ש.

אך מאין מקבלין הרוח חיים, דע שעיקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור [לז]/[לח]. כי עיקר רוח החיים הוא בהתורה [לט]/[מ], כמ"ש (שם א')/[מא] ורוח אלקים מרחפת

[לו] **דהיינו בינה** שהיא כתר דז"א. לכאורה קשה כיון שנפח בנו א"כ כבר נמצא אצלינו ולמה נחשב גבוה כל כך. ולכאורה אפ"ל כיון שרוב העולם לא זכו לתקן אפילו בחי' נפש כל שכן שהנשמה היא מבחוץ. אבל נראה שמדובר בחיות הנמשך מגבוה מעל גבוה שהרי אין חדש אלא הנמשך מא"ס ממש.

[לז] דיוק הלשון עיין לק"ע אנחה א' וצדיק יא עוד עיין לק"ה מתנה ג אות ה' ו' ושבת ה' יג

[לח] **יש לעיין בזה** מדוע שינה מוהרנ"ת בליקוטי עצות מלשון רבינו כשבתורה ועוד למה בעצמו כתב בשני לשונות הסותרים זה את זה, כי בערך אנחה אות א כתב "ע"י התקרבות להצדיק שהוא הרב שבדור" (דמשמע שהוא אחד) ואילו בערך צדיק אות יא כתב "הצדיק והרב האמת שנלווה אליו" (דמשמע שהם שנים)

דאמנם אפשר לומר שאחד מלמד על חבירו וגם כאן הכוונה שהצדיק הוא הרב, ושנלווה אליו הכוונה שאני נלווה אליו, **וכן יש לדקדק** גם מהלשון שנלווה ולא הנלווה, **ויש לומר** טעם שנקרא רב, כי בהמשך מבואר שהצדיק הוא בחי' רב חסד ואמת. **אבל** יש גם לומדים שהכוונה שיש רב שנלווה לצדיק,

עיין לקמן תחילת אות ג בענין אלופי עשו בהערה שם דעת **הבאור הלקוטים** שיש יג אלופי עשו ושם בסמוך מבאר שהם לעומת יב הנשיאים שבישראל בפרשת בהעלותך שקוראים בחנוכה ולפ"ז באמת לכל שבט היה רב הנלווה לצדיק ועי"ש שהנשיא היג הכולל את כולם הוא אהרן ואילו משה מעל כולם.

גם עיין ליקוטי הלכות שכתב "יש כמה שרחוקים מהצדיק ואינם יכולים לקבל הרוח חיים מהצדיק בעצמו על כן מקבלין אחד מחבירו וחבירו מחבירו ומאירים זה לזה הרוח חיים". **ולפי"ז** כל אחד מסתמא יש לו איזה רב שמבאר לו את דברי הצדיק וא"כ על ידו מקבל מהצדיק והוא הרב הנלווה לצדיק לגביו.

וכן מבואר בתורה קמ שאין השגה בצדיק אלא ע"י תלמידו כמו כתב החותם שלא מתגלה אלא בנחתם. לפ"ז אולי הנלווה הוא התלמיד שמגלה לנו גדולת הצדיק שעי" נוכל להתקשר אליו כראוי.

ונ"ל עוד להעיר כי לקמן רבינו כותב שזרובבל היה צדיק הדור בזמנו, אע"פ שהיה אז עזרא הסופר חי דאיתא בגמ' (סנהדרין כא:) שהיה במדרגת משה רבינו וגם אעפ"י שמיחידי הדורות היה אז משה צדיק הדור. **וכן מבואר בלק"ה** שמרדכי היה צדיק הדור. ובכתבי האריז"ל שהיה יסוד דאבא כמשה רבינו.

וא"כ אולי יש לבאר עפ"י מה שמבואר בקהלת יעקב שכל עלית התורה ומעש"ט היא רק ע"י שנכללים במי שזכה להשלים מדריגת רוח דיצירה והוא הנקרא איש אשר רוח בו, ובשער הגלגולים מבואר שמדרגה זו גבוהה שזכה להשלים ללמוד כל התורה בפרד"ס,

ואולי צריך לחלק בין איש אשר רוח בו המבואר כאן, לצדיק יסוד עולם כמו רבינו שזכה ליחידה בתכלית (חיי מוהר"ן רסז) (שהיא מדרגת משיח) שמבואר בתורה סו תנינא שהוא בחי' יסוד פשוט. ומדרגה זו היא בודאי מקור וצינור לחיות כל העולמות בהעלם גמור ודלא כמו כאן שלא דיבר אלא מאיש אשר רוח בו שהוא תוצאות חיים להשלים חסרונו של כל מי שנאנח בהתקשרות אליו.

וסמך לזה אולי אפ"ל ממה שההתגרות הראשונה בעמלק ברפידים היתה בשיתוף של משה רבינו ויהושע דייקא, הוא יהושע שעליו נאמר איש אשר רוח בו. ומבואר בזוהר בשלח סה: שמשה נלחם למעלה ויהושע למטה. ודייקא יהושע יכול היה להלחם מלחמה זו למטה אע"פ שהיו גדולים ממנו, כי הוא במדרגת מטט. בחי' שש קצוות, וכן מלחמה זו היתה בכל השש קצוות כמבואר שם. (ואיתא בזוהר ששש קצוות אלה הן בחי' כשר ופסול טמא וטהור מותר ואסור שיש בתורה, ולקמן יתבאר שע"י שמבררים אותם זוכים להיות האיש אשר רוח בו) **ואולי** גם מטעם שיהושע היה הנשיא היותר נלווה לצדיק, לכן דייקא הוא נבחר להתגרות ברשעים ביחד עם הצדיק. (ובאמת גם זה צ"ע אם התוצאות חיים הוא אותו איש אשר רוח בו או צדיק במדרגה גבוהה יותר)

ולפ"ז נראה שיש צדיק חי אשר רוח בו והוא הנלווה לצדיק האמת הגדול מיחיד הדורות. ואולי לכן נקט מוהרנ"ת שני לשונות בלק"ע שהן סותרות זו את זו, כי לגבי הנלווה לא מצא נלווה ממנו שרבינו אמר עליו בפי' שהוא היותר נלווה מכולם. ומענוותנותו התקשה לכתוב זאת בהחלט. וצ"ע והוא רחום יכפר עוון ויאיר עינינו.

לענין צדיק הדור – עיין לק"ה מתנה ג' ו' שאין דור שאין בו צדיק אמת ומיד כשנפטר אחד נולד אחר כמ"ש ובא השמש וזרח השמש וזו כוונת הגמרא מגילה ששמח המן שנפל הפור בחודש אדר שמת בו משה ולא ידע שגם נולד בו שאין הכוונה שנולד משה בעצמו אלא צדיק הדור בחי' משה נולד מיד כשנפטר צדיק הדור,

וכן בתורה ח' תנינא שצריך כל ימיו לחפש אחר הצדיק האמת. אלא ששם יש מפרשים דקאי הצדיק מיחידי הדורות.

ועיין לק"ה שבת ה' אות יג מבאר הגמ' המהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת שהכוונה שאינו יודע מי הצדיק האמת שצריך להזהר להאמין בכולם אבל יבחר אחד להתבטל אליו ויש בזה אריכות עי"ש. **וצ"ע דנ"ל** שלא יועיל לעניין התקשרות לצדיק, כי מספק אינה

ע״פ המים, הוא התורה [מב]/מג\. **והצדיקים דבקים בתורה**/מד\ דהיינו יודע ומקיים ולומדה בביטול כזה שנעשה חלק ממנה ויכול לחדש בה הלכות/מה\, **וע״כ עיקר הרוח חיים** דהיינו החיות דקדושה שהם השתוקקות ולב בוער וחסר את הש״י שהוא מקור החיים האמיתיים **הוא אצלם**/מו\.

וכשהוא מקושר להצדיק והרב שבדור, אזי **כשהוא מתאנח ומאריך רוחי׳, ממשיך רוח החיים מהצדיק שבדור**/מז**, שהוא דבוק בהתורה אשר שם הרוח:**

וזהו שנקרא הצדיק (במדבר כז)/מח\ **איש אשר רוח בו** [מט]/נ\/נא**, שיודע להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד (נב)**/נג\ עי״ש פרש״י והכוונה שיש לו אורך רוח וסבלנות לכל אחד מישראל שהוא ממונה

התקשרות כראוי לפי המבואר בתורה קלה שהיא אהבת נפש, אבל עכ״פ הוא יותר ממי שרק לא חולק עליו. וכנראה שזה הטעם שתיקנו לומר בנוסח ההתקשרות וכל הצדיקים האמיתיים שבדור. **ועיין לק״ה מתנה** ג׳ ה׳ שעל זה צריך לבכות בחצות שנזכה למצוא ולגלות את הצדיק הדור ומסכם שם והחפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת..

לט עיין תורה עח

מ **עיין תורה עח** – וְגַם זֶהוּ בְּחִינַת רוּחַ – הַקֹּדֶשׁ, כִּי מַה שֶּׁאָדָם חַי, אֵינוֹ כִּי אִם מֵחֲמַת שֶׁנּוֹשֵׁם נְשִׁימוֹת. וּמַה הִיא נְשִׁימָה, שֶׁמּוֹצִיא וּמַכְנִיס הָרוּחַ, וְזֶהוּ בְּחִינַת (יְחֶזְקֵאל א): ״הַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב״. וְלָכֵן, כְּשֶׁאָדָם דָּבוּק לְמַלְכוּתָא קַדִּישָׁא, וּמְדַבֵּר תּוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה, מוֹצִיא וּמַכְנִיס רוּחַ הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶהוּ (שָׁם ל״ו): ״וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם״, הַיְנוּ קֶרֶב שֶׁלָּכֶם, כְּשֶׁהוּא נוֹשֵׁם נְשִׁימָה שֶׁל קְדֻשָּׁה, אָזַי, ״וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן״, הַיְנוּ רוּחַ הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶה (בְּרֵאשִׁית א): ״וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״, הַיְנוּ כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, כִּי מַיִם זוֹ תּוֹרָה (ה). כַּיָּדוּעַ, אָזַי, ״וְרוּחַ אֱלֹקִים״, שֶׁהוּא רוּחַ – הַקֹּדֶשׁ. ״מְרַחֶפֶת״ וְחוֹפֵף עָלָיו וְשׁוֹאֵב רוּחַ חַיִּים. כִּי בְּלֹא תּוֹרָה אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּתִקּוּנֵי זֹהַר תִּקּוּן י״ג דַּף כ״ז:): ׳אִלְמָלֵא בַּנְפֵי רֵאָה דְּנָשְׁבִי עַל לְבָא הֲוֵי לְבָא אוֹקִיד כָּל גּוּפָא׳. ׳וְרֵאָה דָּא מַיָּא׳ וְזֹהַר פִּינְחָס רי״ח:), ׳וּמַיָּא דָּא תּוֹרָה׳. כִּי כְּשֶׁהָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי בּוֹעֵר בְּלִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה בְּאֶפְשָׁרִי לִהְיוֹת אוֹקִיד כָּל גּוּפָא. אֲבָל כְּשֶׁיִּתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה, מֻגָּנָה וּמַצָּלָת עָלָיו.

מא **בראשית פרק ב** (א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: (ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם:

פרש״י – ורוח אלהים מרחפת – כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקב״ה ובמאמרו כיונה המרחפת על הקן אקובטי״ר בלע״ז:

קיצור **בעל הטורים** – ורוח אלהים מרחפת. בגימטריא זו רוחו של משיח:

מב עיין תקוני זוהר דף עג: ודף עז:

מג **תיקוני זהר** דף עג: נתיב תניינא, ורוח אלקי״ם מרחפת על פני המים, מאי ורוח, אלא בודאי בזמנא דשכינתא נחתת בגלותא, האי רוח נשיב על אינון דמתעסקי באורייתא, בגין שכינתא דאשתכחת בינייהו,

ובתיקון לו דף עז: שני אלפים תהו והארץ היתה תהו, שני אלפים תורה ורוח אלקי״ם מרחפת על פני המים, ולית מים אלא אורייתא, פני המים תרין אנפין דילה, דאינון מצות עשה ומצות לא תעשה, חוור וסומק, ימינא ושמאלא, ואלין אינון שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח,

מד **עיין לק״ה** העושה שליח לגבות חובו הלכה ג ג כִּי הַצַּדִּיק וְהַתּוֹרָה וְה׳ יִתְבָּרַךְ אֶחָד.

מה **עיין מכות דף כב:** אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס״ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא. כמבואר בתורה ד׳ אות ו׳ ובסוף תורה רז ותורה עה תנינא כתב שהוא גדול מהתורה ולכן עיקר הרוח חיים אצלו כי מוחין דזעיר הם נה״י דאמא בחי׳ אלקים חיים שממנה תוצאות חיים.

מו **וכנ״ל שזה תלוי בהסרת המונע** דהיינו תיקון הברית וכמבואר בתורה לא אות ו׳ ומתבטא בעיקר בתפילה שנעשה בה אש להבה בחי׳ לא קמה עוד רוח באיש דקדושה. כי לעומת רוח הטומאה של פגה״ב התופסת את כל הקומה זוכה מי שתיקן הברית שנהפכת הרוח הזו לרוח התופסת את כל הקומה לבעור אליו ית׳. ועיין תורה נ׳.

ועיין לק״ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג ח – וְעִקַּר הַצְּנִיעוּת הָרַע שֶׁכּוֹלֵל כָּל הָרָעוֹת הוּא תַּאֲוָה הידועה וְדַרְכּוֹ שָׁם עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם, כִּי הוּא בְּחִינַת רוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, ״וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ״. וּמִשָּׁם עִקַּר הַהוֹלָדָה שֶׁנִּמְשָׁךְ רוּחַ הַחַיִּים מִדּוֹר לְדוֹר מֵאָב לְבֵן וְכוּ׳, כִּי הוּא בְּחִינַת צַדִּיק חַי״ י עֶלְמִין, אֲבָל אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה, כִּי שָׁם עִקַּר אֲחִיזַת הָרוּחַ דְּסִטְרָא אָחֳרָא.

ועיין לק״ה גילוח ה׳ אות ו׳ וע״כ עיקר הנסיון הוא בתאוה הנ״ל כי אז צריכין לעורר הדעת בכל המדריגות שמשם עיקר ההולדה וכמו כן מתעורר נגד זה הרע של עץ הדעת מט״ר שמשם כל חמימות היצר הרע כי תנועות השכל מוליד חום וכמו שע״י תנועות השכל בקדושה נולד חום להתחמם ולהתלהב להש״י ברשפי שלהבת יה להתפלל ולעבוד השי״ת בחמימות והתלהבות גדול דקדושה כמו כן ע״י שנתעורר הרע של עץ הדעת טו״ר ע״ז נולד חמימות דסט״א שמשם חמימות התאוה הנ״ל. כי הקליפה קדמה לפרי. וע״כ רוב העולם אינם מרגישים רק חמימות של התאוה שנמשך מחטא אדה״ר שפגם בעץ הדעת טוב ורע. וע״כ באמת שם עיקר המלחמה והנסיון והצירוף כידוע כי הבחירה היא בידיעה שמשם עיקר הזיווג והחיבור כנ״ל:

מז **לקמן מתבאר** שעיקר רוח החיים היא לתיקון המדות והברור הד׳ יסודות מהרע שבהם שזה מפלת הרשעים דהיינו הרע שבד׳ יסודות שמהם כל החסרונות הרעים. כי הרוח חיים הוא הטוב שבד׳ יסודות והוא יסוד החמישי שהוא שרש לכולם ובו אחיזת הצדיק.

מח **במדבר פרק כז** – פרשת פינחס (יח) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו:

פרש״י – אשר רוח בו – כאשר שאלת שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד:

ר׳ יוסף בכור שור –איש אשר רוח בו – רוח דעת גבורה ויראת שמים וראוי להיות מנהיג.

מט עיין אור החיים שם וקהלת יעקב ערך רו ד״ה רוח הוא מזעיר ועיין שער הגלגולים הקדמה א ויא

נ **עיין אור החיים** שם [במדבר כז טז] – יפקוד ה׳ אלהי הרוחות וגו׳ צריך לדעת א׳ למה בחר כינוי זה מכל כינויי המעלה והשבח הידועים לה׳, ב׳ למה האריך לשון אשר יצא וגו׳ ואשר יבא ואשר יוציאם ואשר יביאם, ג׳ אומרו ולא תהיה עדת וגו׳ מנין יעלה על הדעת שה׳ יעלים עינו מבניו שיהיו כצאן אשר וגו׳:

עליהם ויודע כיצד להלך עם כל אחד לפי מדותיו וחסרונותיו למשוך לבו לעבודת ה׳. אבל רבינו מבאר עומק הענין/[נד] שהוא **כי הצדיק ממשיך ומשלים הרוח חיים של כל אחד ואחד כנ״ל** דהיינו צדיק הוא שזכה להשלים נפש ורוח לפחות, דהיינו ״אשר רוח בו״ והוא מי שזכה לקיים כל התרי״ג מצוות באיזה גלגול, וכן למד כל התורה כולה לשמה, ועכשיו עסקו בסודות התורה להשלים נשמה דבריאה :

וזה בחי׳ המסופר בגמרא **(ברכות ג׳ ע״ב)[נה]**/[נו] **רוח צפונית המנשבת בכנור של דוד**/[נז], שהייתה משמיעה ניגון, וממנו היה דוד מתעורר לקום בחצות. ורבינו מבאר שרמוז במעשה זה עניין הנ״ל **כי**

אבן יתבאר הענין על זה הדרך דע כי תכונת השכל ובחירתו ושלילתו רחוקה בגדר הנשתוון בריבוי הנושאים, וכשם שישתנו הנבראים בצורתם ובקומתם ואין ההשתוות בהם, כמו כן ויותר מהמה בענין השתנות הנבחר והנשלל ט, בבחינת ההשכל והרצון, נוסף על שינוי פרטי הטבע בתכונת ההרכבה שביסודות, וכוחות היולים אשר מהם יולד הבחירה במדומים, וימצא לפעמים ההשתוות בתכונה והוא נעלם:

והוא מה שכיוונו רבותינו ז״ל (נדרים לט:) לומר בן גילו בענין ביקור חולים, ומזה תשער שישלל בגדר הנמצא שישתוו רבים כהמה ס׳ ריבוא שהיו בדורו של משה לאחד, והמלך אשר ישים ה׳ עליהם לא ישתוו ברצונם אליו, זולת האיש משה שאמרו ז״ל (תיקו״ז תיקון סט) שהיה שורש כל הנשמות של דור המדבר, בסוד אומרו (ישעיה סג יא) משה עמו, ועיין מה שכתבתי (לעיל יא יב) בפסוק האנבי הריתי וגו׳, וזו היתה סיבה שהפקיד והנפקדים נמזגו לגדר ההשתוות, וכל אחד היה לו כלבבו:

וזה הוא גם כן טעם שצוה ה׳ עשות שופטים לשבטיך וכו׳, לפי שהשבט יתקרב בתכונה לענפיו, וזה ידע ובחן משה עליו השלום ואמר תשובה למאמר המיתה יפקד ה׳, פירוש ימנה, אל אלהי הרוחות פירוש שיודע רוח של כל בשר וגדר תכונתם, תמנה אחד שיהיה טבעו שוה בתכונה לכל העדה, שיסכים הוא למה שיאמרו הם, ויסכימו הם למה שיאמר הוא להם:

והוא אומרו אשר יצא לפניהם, פירוש שיהיה לו הרצון בהם, ואשר יוציאם וגו׳ שיהיה להם הרצון כמוהו לצאת ולבא עמו, ותלה הדבר בו, כי הוא המלך, ובחירה כזאת היא מושללת השגה מזולתו יתברך, כי הוא לבדו יודע תוכן הרוחות ויודע רוח שתתמזג עם כולם, ואיש כזה אינו בנמצא זולת, אם יהיה אדם כמשה שכל ישראל הם ענפיו והוא שורש לכולם, וזולת זה תהיה עדת ה׳ כצאן אשר אין להם רועה:

ותכלית כוונת דברי משה לה׳ הוא על זה הדרך, אני אעשה כאשר אדוני דובר, אבל יתקן דבר זה קודם, אם יוכל להכנס בגדר התיקון, ואם לא תהיה עדת ה׳ כצאן וגו׳, והיוצא מזה הוא ולא ימות, כרמוז בתיבת לא. עכ״ל

[נא] **עיין קהלת יעקב** ערך רוח שכתב רוח הוא מזעיר וכל זמן שאין בו באדם בחי׳ רוח אינו יכול להעלות מ״נ לזו״ן כיוון שאין בו רוח מבחי׳ זעיר אין מעשים טובים ותורה שלו עולים אליו וע״כ יתחבר עצמו אל צדיקים שבדור שיש להם נר״ן ויעלו המצוות ומע״ט שלו למ״ן בהתכללותו בהם וזה שכתוב בגמ׳ חולין פ״ק אם בעל נפש אתה קרי ליה בעל נפש וזהו שאומר קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו רוח דייקא ויכול להעלות התורה ומעשים טובים של אלו שאין בהם אלא נפש שהם מבחי׳ מלכות לבד.

להבין דברי עיין שער הגלגולים הקדמה א דע, כי כל הנפשות הם מעולם העשיה בלבד, וכל הרוחות הם מעולם היצירה, וכל הנשמות הם מעולם הבריאה. אמנם רוב בני אדם, אין להם כל החמשה חלקים, הנקראים נר״ן וכו׳, רק חלק הנפש בלבד, אשר היא מן העשיה. אבל גם בזה יש מדרגות רבות, והוא, כי הנה העשיה עצמה, נחלקת לחמשה פרצופים, הנקראים – א״א, ואו״א, וזו״ן. והנה האדם טרם שיזכה להשיג רוחו, אשר מעולם היצירה, צריך שיהיה שלם בכל חמשה פרצופי נפש העשיה: ואע״פ שנודע, שיש מי שנפשו מן מלכות דעשיה, ויש מן יסוד דעשיה וכו׳, עכ״ז צריך שיתקן כל איש ואיש כל כללות עולם העשיה, ואח״כ יוכל לקבל רוחו אשר מן היצירה, לפי שהיצירה גדול מכל העשיה כלה. וכן עד״ז כדי להשיג נשמתו אשר מן הבריאה, צריך שיתקן האדם כל חלקי רוחו בכל היצירה, ואח״כ יוכל לקבל נשמתו אשר מן הבריאה, ולא יספיק לו כאשר יתקן מקום פרטי, שבו נאחז שרש נשמתו, רק צריך שיתקן בנזכר, עד שיהיה ראוי אל כל העשיה, ואז ישיג רוח היצירה. ועד״ז בשאר העולמות. פירוש הדברים, שיעסוק בתורה ובמצות, אשר היא כפי ערך העשיה כלה, ולא יספיק כפי פרטיות מקום אחיזת נפשו, והרי זה בבחי׳ קיום התורה והמצות:

עוד עי״ש הקד׳ יא כי תקון הרוח דיצירה הוא ע״י עסק התורה כהלכתה לשמה בתורה שבע״פ משנה ותלמוד וכו׳. ותקון הנשמה דבריאה, תלוי בידיעת סודות ורזי התורה הפנימיים בחכמת הזוהר. ובמקום אחר כתבנו, כי העושה מצות עשה בלי כונה מתקן עולם העשיה שהיא נפש. והעוסק בתורה בלי כונה, מתקן היצירה שהיא הרוח. והעושה מצוה או העוסק בתורה בכונה, מתקן בריאה שהיא נשמה. ובמקום אחר כתבתי, כי המחשבה והתדבקות בהוי״ה דס״ג, ובאהיה יה״ו, ובאהיה אשר אהיה, הם תועלת הנשמה הבאה מן בריאה. ועסק התורה בדיבור, הוא תועלת הרוח שמן היצירה. וקיום מצות מעשיות, ובפרט התלוים בהליכת הרגלים, כגון בקור חולים, ולוית אורחים ומתים, תועלת הנפש שמן העשיה:

[נב] **כשפרש״י שם**

[נג] פרש״י הנ״ל

[נד] **ונראה** שלא חולק כי מבואר נתבאר לעיל שהרוח חים היא ממדת ארך אפיים של הקב״ה ומדה זו היא מדת הסבלנות כמבואר בתורה קנה ותורה פו תנינא. וכנ״ל.

[נה] עיין סנהדרין טז. ולקוטי הש״ס להאריז״ל מסכת ברכות וזהר רע״מ פנחס רכז:

[נו] **ברכות דף ג:** – מאי כחצות אילימא דאמר ליה קודשא בריך הוא כחצות מי איכא ספיקא קמי שמיא אלא דאמר ליה (למחר) בחצות (כי השתא) ואתא איהו ואמר כחצות אלמא מספקא ליה ודוד הוה ידע דוד סימנא הוה ליה דאמר רב אחא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו מיד היה עומד ועוסק בתורה.

פרש״י – כנור היה תלוי למעלה ממטתו – ונקביו לצד צפון, כיון שהגיע חצות הלילה רוח צפונית מנשבת בו, דאמר מר (בבא בתרא דף כ״ה א) ארבע רוחות מנשבות בכל יום ויום, שש שעות ראשונות של יום מנשבת רוח מזרחית מהלוך החמה, ושש אחרונות רוח דרומית, ובתחלת הלילה רוח מערבית, ובחצות הלילה רוח צפונית:

ועיין פרש״י על סנהדרין טז. שהוסיף עוד – ותניא ביבמות (עב, א) כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר אף על פי שנזופים היו ולא נשבה להם רוח צפונית ביום, לא היה יום שלא נשבה להם רוח צפונית בחצי הלילה, אלמא חצות לילה עת נשיבתה לעולם, ופעמים שהיא מנשבת אף ביום, והיא רוח נוחה ויפה לבריות והיום מאיר בה:

כנור של דוד היה של חמש נימין [נח]/נט\, כנגד חמשה חומשי תורה [ס]/סא\. ורוח צפון שהיתה מנשבת בו/סב\, הוא בחי' ורוח אלקים/סג\ מרחפת על פני המים הנ"ל/סד דהיינו הרוח חיים הנ"ל המרחפת על פני חמישה נימי הכינור היינו על פני מימי התורה,/סה\

ועיין ירושלמי ברכות דף ה: – ומה היה דוד עושה ר' פינחס בשם ר' אלעזר בר' מנחם היה נוטל נבל וכינור ונותנו מראשותיו ועומד בחצי הלילה ומנגן בהם כדי שישמעו חבירי תורה. ומה היו חבירי תורה אומרים ומה אם דוד המלך עוסק בתורה אנו עאכ"ו. א"ר לוי כנור היה תלוי כנגד חלונותיו של דוד והיה רוח צפונית מנשבת בלילה ומנפנפת בו והיה מנגן מאליו הה"ד והיה כנגן המנגן כנגן במנגן אין כתב כאן אלא כנגן המנגן הכינור היה מנגן מאיליו. עי"ש פירוש בעל החרדים לתרץ הא דפסוק זה נאמר באלישע ולא בדוד)

יש כאן חידוש נפלא שכשדוד היה מנגן בכינור חבריו הבינו שהוא עוסק בתורה דהיינו שאצל דוד הניגון בכינור היה תלמוד תורה.

נז **ועיין זוהר רעיא מהימנא פרשת פנחס דף רכז:** עם ביאור המתוק מדבש – **ובהון** ברוחות שבלב נאמר **ורוח אלקים מרחפת על פני המים** והוא רוח הקדושה שבחלל הימיני שבלב האדם שהוא היכר הטוב **האי איהו** רוח הסערה היא קליפה ולבוש **לרוחא דקודשא** לרוח הקודש הפנימי. לשמאלא בחלל השמאלי שבלב שורה **רוח סערה** הוא היכה"ר **עלייהו אתמר לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו** והלב יש לו בחירה לשמוע לזה או לזה

דוד אעבר ליה את הרוח סערה דהיינו היכה"ר **מלבוי וקטיל ליה הה"ד ולבי חלל בקרבי ובגין דא זכה לנשבא רוח צפונית בכנור דיליה** שנעשה מרכבה לרוח הקודש שהיא השכינה שהיה מנשב בליבו כמו כינור המנגן מאליו **ואתמר ביה** ברוח הקודש **כה אמר יי' מארבע רוחות באי הרוח** כנגד ד' אותיות הויה **והוה** הרוח **מנגן ביה בכנור בד' מיני נגונין בשיר פשוט דאינהו** י' של שם הויה **ובשיר כפול דאיהו י"ד ובשיר משולש דאיהו יד"ו ובשיר מרובע דאיהו ידו"ד הא אינון עשר אתוון דעבד דוד לקבלייהו י' מיני תלים וסלקין לע"ב אנפין כחושבן י' אתוון אלין ומתי סליקו בע"ב מיני נגונא כד אתעבר שולטנותא דעון משחית אף וחימה דבהון דפיק רוח סערה בארבע סטרין דסלקין לעשר כתרין ולע"ב אומין הה"ד ובאבוד רשעים רנה.**

נח תקוני זהר תיקון י' דף כה: תיקון יג דף כח.

נט **היא שיטת התיקונים** אבל בנגלה יש עוד דעות עיין ערכין יג: ותנחומא בהעלותך פ"ז ז' נימין ועיין תהלים [ו א] [יב א] למנצח על השמינית בתרגום ופרש"י על כינור בעל שמונה נימין. ואולי באמת ברוחניות כנורו הי הבעל חמש נימין אבל בנגלה היה של ז' וגם היה לו עוד אחד מיוחד בעל שמונה שע"כ נקרא בשם מיוחד שמינית.

ס זהר צו דף לב.

סא **עיין בסוף התורה** רבינו חוזר ומרחיב קצת ועי"ש שגם החמש אונות של הריאה הם בחי' חמישה חומשי תורה.

וצ"ע כיון שמבאר שרוח צפונית היא בלב והיא הרוח משלים חסרונות והריאה בחי' תורה נמצא שהרוח חיים בא מצפון חסר לרחף על פני התורה דהיינו מהלב אל הריאה. וזה לא כדעת רבינו לעיל (שבארנו עפ"י מעשה טוביה לעיל באות א' אם תחסר הנשימה תחסר החיים והכא לכאורה משמע הפוך כחסור החיים תחסר הנשימה עי"ש). ונראה שאינו מוכרח ואפשר לפרש שבא מהתורה אל הלב דהיינו שצפון חסר אינו מקור אלא התורה דייקא היא המקור ומשם בא לצפון חסר דהיינו שהכל תלוי בריאה דהיינו בנשימה ולא בלב, וכפי שנתבאר שם באריכות.

צריך להבין העניין שכינורו של דוד דווקא נשבה בו רוח צפונית והשמיעה בו ניגון. דאם רק היה עניין של פטנט גשמי שדוד המלך הוא שגילה אותו להעמיד את הכינור מול הרוח שבאה בחצות מצפון כדי לקום חצות וכיון שלא ישן אלא רק התנמנם כמבואר בגמ' ברכות ג: לכן שמע את הקול. **לא כך משמע אלא** שהיה כאן עניין שדווקא דוד המלך שהרג את יצרו ונעשה ליבו חלל וחסר רק את הקב"ה וניגן בכינורו חמישה חומשי ספרי תהילים שהם כנגד חמישה חומשי תורה ומעלתם (עיין מדרש תהלים שוחר טוב פרק א' עה"פ ולא הלך בעצת רשעים) כנגעים ואהלות שהן סוגיות חמורות שבתורה, דהיינו שהעלה את התפילה למעלת התורה. וזכה לעדן התפלה בשלימות עד שזכה שה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום דהיינו ברור פסקי הלכה בשלימות דהיינו ברור הטוב מהרע שביסודות והמדות בשלימות עד שנעשה לבו חלל בקרבו. ומשמע עוד יותר שממש רוח הקדש ניגנה בכינורו דהיינו שהמשיך קדושה על דומם. והיה כינורו וראותיו שניהם ממש תורה שרוח אלקים מרחפת בהם ומנגנת נגוני התבודדות ושירות ותשבחות להש"י לתקן את המלכות בשלימות. ואולי אפ"ל שחמישה אוני ראותיו היו כמו נימי הכינור ותיבת התהודה של הכינור היה הליבו שהיה חלל בקרבו, ועי"ז יצא ממנו קול ניגון מבורר בתכלית.

ועיין תורה נד בסופה סוד הנגון. שהוא סוד הברור רוח רעה מרוח טובה דהינו ממש כנ"ל שלפ"ז שלימות הברור הנ"ל שזכה הוא בעצמו סוד הניגון ממילא התורה שלו והכנור שלו נעשו בחינה אחת. (ואין קשר בין מיתרי הקול שבאדם לנימי הכינור כי מיתרי הקול רק שנים (ספר מראה אדם משה וינשטוק)

ועיין ירושלמי ברכות ה. הנ"ל שכשדוד המלך היה מנגן חבריו הבינו שהוא לומד תורה הרי שהניגון בכינור דוד היה תורה. וצ"ע מסתמא רבי לוי שם לא בא למעט אלא להוסיף ולא חולק אלא רק כיצד ניגן הכינור ולדעתו הכינור ניגן ע"י הרוח צפונית ועל זה אמרו חברי דוד שהוא עוסק בתורה. הרי מבואר שניגון הכינור של דוד היה תורה.

סב **ובודאי** אין המעשה יוצא מפשוטו אבל העיקר הוא הבחי' כינור שהיה בליבו של דוד שחמישה נימין שלו היו בחי' חמש אוני ראותיו שהם בחי' התורה ורוח חיים שהיתה מרחפת שם היא רוח אלקים המרחפת על פני התורה כנ"ל ורוח זו היא שנגנה בליבו של דוד בחצות שהוא זמן התעוררות הרוח צפון בעולם והעירה אותו לעבודת ה'. כי כנ"ל הרוח חיים היא רוח כסופים והשתוקקות אל הש"י ודייקא דוד המלך שתיקן מדת המלכות שזו תכונתה הוא ביותר היה מרכבה להשתוקקות הזו ועל ידה ניגן וחיבר חמישה חומשי תהילים שירות ותשבחות להש"י.

סג **איתא בזוהר** (ח"א דף קצב:) שרוח אלקים זו היא רוחו של משיח ועיין ריש תורה ב' מנוקבא דפרדשקא נמשך רוח חיים למשיח ועי"ש לקוטי עצות שגם לאיש ישראלי נמשך משם רוח חיים. ונוק' דפרדשקא הוא חוטם של אריך אנפין ומבואר ברמ"ק בספרו אילימה רבתי (ב ג כא) שהוא בבינה שהיא ארץ החיים. ומשם הרוח חיים המחיה ומקיים את הכל.

וצ"ע אם הוא מחיה את הכל מה מיוחד במשיח ועיין תורה לב תנינא שעיקר בחי' משיח היא שמירת הברית ובתורה לא אות ו' שע"י שמירת הברית האדם כולו כסופין להש"י דהיינו שליבו בוער להש"י דהיינו שליבו בחי' צפון חסר שיתבאר לקמן שתמיד חסר את הש"י וזה בעצמו חיותו של משיח. שלא חסר דבר אחר.

כי רוח צפון דהיינו הרוח הנושבת אלינו מצד צפון של העולם מבואר בגמ' יבמות עב. שעיקר נשיבתה בשעת רצון של חצות לילה וכשנושבת גם ביום היא יפה לבריות ומרפאה פצעים וע"כ לא מלו בנ"י במדבר כיון שלא נשבה להם, **הוא בחי' הרוח הצפון בלבו של אדם** (סו)/סז\ והוא היצר הטוב שבלבו **שהוא בחי' הרוח חיים. כי צפון חסר (ב"ב כה ע"ב)** [סח]/סט\/ע\ פירוש כי החמה המהלכת ממזרח למערב נוטה מהלכה תמיד לצד דרום ולעולם צד הצפון חסר את הילוך החמה מעליו, ועל כן נקרא צפון כי כשמהלכת שם היא צפונה ונעלמת/עא\, ודייקא כיון שצפון חסר לכן משם נושבת רוח היפה לבריות שזהו רמז

סד **צ"ע** כי לעיל ביאר שהרוח חיים בתורה והצדיקים מקבלים אותה ע"י שדבקים בתורה ואילו כאן כינור דוד הוא בחי' התורה נראה שהרוח באה אליו לנגן ולא שיוצאת ממנו.

ואולי אפ"ל שהכינור מלמד על התורה שהיא בחי' כלי ניגון שהיודע נגן מברר על ידו רוח הטובה מהרעה. ועיין בהקדמה לתורה ג' בהערה לג על תמצית הדברים בשם **שו"ת קול מבשר** (ח"ב כח אות יב) שציין לז' מ"מ שתורה נקראת זמר וניגון ורנה וע"כ החיוב ללמוד בניגון.

סה **ועיין דברים נפלאים** בסוד עבודתו של דוד לתיקון המלכות ע"י הניגון בכינור, בספר **עבודת הקדש לרבי מאיר בן גבאי** ח"ד פרק כד – ובפרק מאימתי כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו, והסוד על כנסת ישראל שהיא המשוררת והיא כנור דוד כנור כ"ו נ"ר היא סוד הדולקת ומתנועעת תמיד להתייחד למעלה אור התכלת שבנר משתוקק ומתנועע להתחבר למעלה עם האור הלבן, וכשנכלל ומתיחד זה בזה הרי נעשה ונשלם כנ"ור ייחוד הכלה עם דודה מתוך נועם שיריה ולזה אינה נותנת דמי לה אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט והתעוררות השמחה בא אליו מרוח צפון בחצות לילה בסוד שמאלו תחת לראשי והוא מנגן מאליו בהתעוררות ההוא, ודוד שהוא דוגמתה למטה אמר חצות לילה אקום להודות לך, והכל כדי לעורר עליה רוח ממרום ולבער כל מיני חוח וקוצים מסביב הכרם, כי דוד אין לו חיים מעצמו זולת מה שהניח לו אדם הראשון סוד נעלם, ולזה צריך לעורר בכל מיני ניגון להמשיך רוח הקדש וחיים ממקור החיים למדתו, ועל זה ראש מעלותיו יודע נגן לעורר קול ורוח ודבור ולהמשיך הרצון לעולמו ולבער כל רוח רעה משם, ולזה היה מנגן לפני שאול וסר מעליו הרוח הרעה ההיא המבעתתו, כי בהיות כנור דוד מנגן מאליו בסוד ההתעוררות ההוא הבא אליו מצד צפון והידיד אור עיניה משתוקק ובא אליה, ואומר לה השמיעני את קולך כי קולך ערב ממתיקים השני דודים סוד לבדם הנה המלכים אשר נועדו ומלכו בארץ אדום עברו ובשמחתם לא יתערב זר, ודוגמא זו דוד למטה יודע נגן יודע ודאי לעורר רוח הקדש ולבער רוח רעה, כי הוא תקן הנר להאיר ומלא אחרי יי' מלא והשלים ולזה זכה למלכות הוא ובניו לעולם:

עוד להבין עפ"י הסוד עיין ליקוטי הש"ס להאריז"ל – מסכת ברכות משם הרב זלה"ה: ד"ה אמר רב חנא בר ביזנא

סו **עיין תיקון סט]** דף קו.

סז **תיקוני זהר דף קו.** רוּחַ צְפוֹנִית דַהֲוָה נָפִיק מֵאֹזֶן שְׂמָאלָא דְלִבָּא, וַהֲוָה מְנַשֵּׁב בְּכִנּוֹר דְּדָוִד וַהֲוָה מְנַגֵּן מֵאֵלָיו, וַעֲלֵיהּ אִתְּמַר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק,

וכן בתיקון יג דף כח. ערקין דלבא אינון כחיילין בתר מלכהון עורקי הלב שבהם הדם הם פועלים בכח הרוח שבלב, **ורזא דמלה אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו, הכי מתנהגין ערקין דלבא לגבי רוחא** למקום שרצון הרוח להנהיגם שם יתנהגו **ללכת (כגוונא דעלאין) הרי לך רוח בלב** זהו ענין הרוח שבלב, **דנפיק מאזן שמאלא דלבא** חלל השמאלי שבלב, כי כללות הלב הוא דין או דיני הבינה או דיני המלכות לכן מב' החללים יוצאים דינים כמ"ש בזהר חדש ח"ב קיז. דינא בלב מחלל השמאלי הסמוך לריאה יוצא רוח שאינו קשה כל כך ומחלל הימני שסמוך לכבד שהוא מלא דם הרומז לדין קשה לכן יוצא משם אש שורף שהוא דין קשה ובזה תבין המשך המאמר **ואיהו** הרוח שבלב **הוה רוח צפונית דבטש בכנור דדוד** היינו רוח מבינה שבצפון שממתיק את דיני המלכות הנקראת כנור דוד, ומפרש יותר **ובהאי רוחא הוה בטש בחמש נימין דכנור** ברוח צפונית שהוא ה"ג ממותקות דאמא, המתיק את הה"ג מלכות, **דאינון חמש כנפי ריאה** כנגד ה' אונות הריאה כמאמר חז"ל בחולין מז.) והם ג"כ בחי' ה"ג דאמא.

לעומת זה עיין סוכה דף נב. תנו רבנן ואת הצפוני ארחיק מעליכם (יואל ב' כ') זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם.

וידיעת ההפכים אחת שהרוח חיים היא היצר הטוב. ושניהם בלב וכמבואר בתורה מט מחשבות טובות ורעות שבלב הן היצה"ר והיצה"ט.

סח עי"ש מהר"ל חדושי אגדות ד"ה תניא ר"א אומר עולם לאכסדרא וכו' ועיין זוהר ח"ג דף קעח: ורבינו בחיי דברים ג' כז ועיין ספר מגן דוד להרידב"ז ביאור האות ט' בשם ספר התמונה. ועיין פרקי דר"א פ"ג שאם יבוא אדם ויאמר שהוא אלוק יאמרו לו השלם הרוח.

סט **תניא רבי אליעזר** אומר עולם לאכסדרה הוא דומה פרש"י שאין לה דופן רביעית. ומבואר בגמ' שצפון חסר את זריחת החמה מעליו.

וצ"ע כי זה דווקא מעל הארץ שלנו אבל בצדו השני של כדור הארץ אזי להפך שם הדרום חסר.

בביאור עומק הגמ' שם עיין מהר"ל חדושי אגדות ח"ג בבא בתרא כה: – תניא ר"א אומר וכו' ענין הרקיע הזה כמו שבארנו במקום אחר, כי הרקיע הזה הוא הגבול המבדיל בין עליונים לתחתונים. ומחלוקת ר"א ור"י כי הרקיע הזה, שהוא התחלת עולם התחתון, אם הוא שלם מכל צד. וזה כי לחסרון העלול אי אפשר שיהיה העולם שלם לגמרי מבלי חסרון כלל, אבל העולם חסר נברא, לכך אף הרקיע שהוא התחלת העולם אשר הוא (נבדל) [מבדיל] בין עליונים לתחתונים הוא חסר. וזהו דעת ר"א שצד צפון שהוא מתיחס לשמאל, והשמאל הוא פחות וחסר מן הימין, וזהו חסרון העלול, שכל עלול הוא חסר. ולפיכך סבר כי הרקיע אינו בשלימות, וזאת היא הפרצה. ולפיכך אמרו במדרש (פר"א פ"ג) רוח צפונית שלג וברד גשמים יוצאים משם ושם מדור המזיקים שנאמר מצפון תפתח הרעה, הרי בארו כי אי אפשר שיהיה העולם בתכלית השלימות מפני חסרון העלול, ולכך יש פרצה בצד צפון, ר"ל שאין שם שלימות העולם. וזהו שאמרו שעולם דומה לאכסדרא שאינו שלם רק בג' רוחות וברוח א' אינו שלם, ולפיכך שם מדור המזיקים שהם בריות חסירות וכמו שרמזו חכמים עליהם שקדש עליהם היום ולא נגמרו, למי שידע בסודי התורה. וכבר אמרנו לך הטעם למה דוקא רוח צפונית, מפני כי השמאל הוא חסר מן הימין, וצד דרום נקרא ימין ורוח צפון נקרא שמאל, אבל מערב שנקרא אחור אע"ג שאינו במדריגות הפנים שהוא מזרח מ"מ אין חסרון בו, אבל צד שמאל חסר כמו שידוע מצד שמאל שהוא חסירה ודבר זה ידוע. ולפיכך סבר שהחמה הולכת למעלה מן הרקיע כי מהלכה שסובבת ברקיע תחת הארץ לא נחשב כלל שהולכת בצד צפון, שכבר אמרנו כי צד צפון חסר ברקיע שהוא התחלת העולם. אבל נחשב שהיא הולכת ברקיע למעלה מצד צפון:

ע **ועיין פרקי דר"א** פ"ג שאם יבוא אדם ויאמר שהוא אלוק יאמרו לו השלם הרוח. וצ"ע הרי לכאורה גם הקב"ה לא השלים ולמה א"כ מבקשים זאת ממי שטוען שהוא אלוק'. אבל באמת אדרבה לפי מה שמבואר בבאה"ל לקמן שנקרא חסר כיון שבתפיסת עוה"ז הוא חסר מובן היטב שאומרים לו תשלים אצל כל העולם את הצפון חסר הזה כמו הקב"ה שממנו נמשך רוח חיים להשלים חסרון שבלב באופן שמעלה את האדם למדרגת השגת עוה"ב ששם הצפון שלם.

עא **ועיין רבינו בחיי** דברים ג' כז וכן נקרא צפון על שם שהשמש צפון ומתעלם שם, ממה שהרוח ההוא אין בו ישוב, ודרשו רז"ל רוח צפונית אינה מסובבת, שנאמר (איוב כו) נוטה צפון על תהו, ואסתן הוא לשון רז"ל עדיה בצד אסתן ותאסר, ותרגם (בראשית ח) קיץ וחרף קיטא וסתוא, וידוע כי החרף

שהרוח חיים המחיה כל דבר היא במושגי עוה"ז/עב\. **והחסרון הוא בלב**/עג\, **כמו שכתוב (תהלים לז)**/עד\ **ויתן לך משאלות לבך**/עה\ כי משאלות היינו בקשות שאדם מבקש את מה שחסר לו, את חסרונן הוא מרגיש בלב/עו\. וכתיב **ימלא ה' כל משאלותיך (שם כ')**/עז\ דהיינו את כל חסרונותיך שמורגשים בלב. **ועיקר הרוח חיים הוא בלב** וממנו נמשך חיות לכל האברים, **וכמ"ש בתיקוני זוהר (תיקון י"ג)**[עח]/עט\ **כולהו שייפין**/פ\ **מתנהגין בתר לבא כמלכא כו'** כל האברים מתנהגים אחרי הלב כמלך

זמן הגשמים כי רוח צפון לח מאד והגשמים באין משם, ומטעם זה אמר הכתוב (משלי כה) רוח צפון תחולל גשם, כי כשם שרוח דרום חם ויבש לתוקף חמימות השמש המהלך שם תמיד כן רוח צפון יתחייב להיות קר ולח כי השמש צפון משם.

עב **כמבואר בביאור הליקוטים** הקצר אות יח הנ"ל. עי"ש ונ"ל כוונתו כי הדעת שהיא מילוי כל החסרונות בבחי' דעת קנית מה חסרת היא בחי' השגה של עוה"ב וכמבואר בתורה ד' אבל מי שאוחז במושגי עוה"ז נתפס אצלו לא כמילוי אלא כחסר, כי אצלו מילוי זה איזה חתיכת עוה"ז.

וכמו שהז' בעטלערס נקראים בעוה"ז בעלי מום אע"פ שבאמת הם השלימים ביותר שיש אלא ששלימותם היא במושגי עוה"ב שנראים בעוה"ז חסרים. וזה בעצמו דייקא הדעת קנית מה חסרת. שזוכים לה רק כמזדכך מכח הצדיק להיות סובל מושגי עוה"ב.

עג **כי צפון חסר** והחסרון בלב צ"ע לכאורה הם שני מיני חסרונות כי החסרון בצפון הוא מצד התפיסה בעוה"ז כנ"ל ואילו החסרון בלב הוא הוא מצד שהכלי לקבל את הרוח הוא הרגשת החסרון עד כאב לב כנ"ל גנוחי דייקא

ועיין באה"ל הארוך אות סה. – בחסרון האנחה הנ"ל, שנהפך מאתה בעצמה לשלימות וחיות הנ"ל. מבאר יותר בדבר התפלה שכתב אחר כך, שגם הוא, עדיין בכאב וחיסרון, כנ"ל מהמוב"פ. ומאתה בעצמה, תתהפך ותהיה לתורה ותיקון הבריאה, כנ"ל מהמוב"פ. ועי"ש באות סו שמזהיר שלא לעסוק בזה אלא שעה ביום וכל היום לא יהיה כל עסק התפלה, זולת בשמחה, ובתהלה, ובשיר:

עד **תהילים פרק לז** (ג) בְּטַח בַּיְדוָד וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה: (ד) וְהִתְעַנַּג עַל יְדוָד וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ:

מלבי"ם (ד) והתענג על ה' – שהעונג שלך יהיה ענין נפשי בה', משא"כ המרעים שנפשם תתעצב כי רחוק ממנה משיב נפשה, ה] שהמרעים לא ימצאו משאלות לבם לעולם, יש לו מנה מבקש מאתים, אבל הבוטח בה' יתן לך משאלות לבך:

עה **כי מה ששואל** ומבקש זה החסרון ומי שמבקש הוא החסר והלב הוא המבקש כמבואר בפסוק מכאן ראיה שהחסרון בלב

עו **גם כשחסר לו** כגון חפץ בבית את החסרון אינו מרגיש בבית אלא בלבו, וכשיושלם החסרון עיקר ההשלמה היא בלבו, כי אם יושלם בבית ולא בליבו, עדיין הוא חסר, אבל אם יושלם בליבו ולא בבית כבר אינו חסר. וכגון מי שחסר לו מאה שקל, אם יקבל מאה שקל בלא שיושלם הדבר בליבו, הרי מיד יש לו מנה רוצה מאתים, אבל אם יושלם בליבו אע"פ שלא יקבל מאה שקל כלל, כבר אינו חסר כלום. והיינו מאמר חז"ל 'דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית'. וכנ"ל בתחילת התורה.

ועיין בהקדמה לתורה וכפי שיתבאר לקמן שאדרבה החסרון הגשמי הוא לא הגורם את החסרון בלב אלא להפך החסרון בלב גורם להתלבש בהרגשת חסרונות גשמיים והכל מתחיל מרוח שטות ועבירה על התורה ששם הרוח חיים שהיא הדעת המחבר אותנו להש"י שעי"ז אין שום חסרון. אבל ע"י עוון ורוח שטות מתנתק מהקב"ה ואזי ליבו חסר והחוסר הזה מתלבש בכל מיני הרגשת חסרונות ועי"ש כי מתחיל לשמוע חסרונות עוה"ז, והתיקון הוא אנחה בהתקשרות לצדיק שעי"ז מקבל דעת להיות חרש מחסרונות עוה"ז. כמבואר במעשה מז' בעטלערס ביום השני.

עז **תהילים פרק כ** (ו) נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְדוָד כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ:

עח דף כח. עיין ביאור באר לחי רואי שם

עט **תיקוני זהר תיקון יג דף כח. תליתאה** תיקון שלישי מעשרה מיני נגוניס שנאמר בהס ס' תהילים **בברכה** שעי"ז נתקנת הבינה של המלכות **ודא שכינתא עלאה** היא בינה מלכות, **ועלה אתמר ברכי נפשי את ה'** היינו נשמה ונקראת נפש שהוא שם כולל לכל הנרנח"י, **מהאי** בינה **אתייהיבת בבר נש נשמת חיים** כי מש"כ ויפח באפיו נשמת חיים היינו הבינה שממנה נחצבה הנשמה, **דאתמר בה** בגמרא ברכות י **חמשה תקונין** נגד חמישה ברכי נפשי, **מה הקדוש ברוך הוא זן כל עלמא, הכי נשמתא זנת כל גופא** שהוא עולם קטן, והנשמה נותנת לו הבנה לדעת המעשה אשר יעשה בשביל מזונותיו, **מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה, הכי נשמתא רואה ואינה נראית, מה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים, הכי נשמתא יושבת בחדרי חדרים** חדר לפנים מחדר היינו במח שהוא לפנים מהלב שבו שורה הרוח, **מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם (נ"א הארץ כבודו) הכי נשמתא מלאה את כל הגוף** ששולטת בכולו להחיותו, **מה הקדוש ברוך הוא דן את כל העולם, הכי נשמתא דנה את גופא** בגמרא גירסא מה הקב"ה טהור אף הנשמה,

ורזא דנשמתא דאיהי שוה לקודשא בריך הוא, דא בינה שממנה נוצרה הנשמה לכן נדמית צורה ליוצרה, ובינה נקראת **מ"י** כנגד חמישים שערים שבה, **ועלה אתמר ואל מי תדמיוני ואשוה, אל מי ודאי** דהיינו שאין זו שאלה אלא תשובה שהנשמה אפשר לדמותה לבינה אבל אין המשל דומה לנמשל, **והא אוקמוהו מארי מתניתין, חמשה דברים אלין, חמשה ודאי, בגין דאינון מסטרא דה' עלאה:**

ואינון כלהו תקונין בלב כל ה' תיקוני הנשמה הם מכח האמרת הבינה הנקראת לב, **כמה דאוקמוהו מארי מתניתין** בזהר חדש קטז סוע"ב ולקמן מטרע"ב שכנגד ה' דברים הנ"ל יש בלב ה' דברים **הלב מבין, הלב רואה, הלב שומע, הא תלת** ולקמן מפרש עוד שרוח בלב ומחשבה בלב, הרי **ה' איהי חמש** כנגד ה' ראשונה דהויה שהיא כנגד הבינה, **(הבל) ורוחא דפומא** ששורשו מהלב, והרוח הוא בקו אמצעי, הכולל כל הג' קוין **דסליק בה קלא** ת"ת **ואמירה חסד ודבורא** גבורה **דא ו'** היינו הרוח שבלב הוא נגד אות ו' דהיה, **ערקין דלבא אינון כחיילין בתר מלכהון** עורקי הלב שבהם הדם הם פועלים בכח הרוח שבלב, **ורזא דמלה אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו , הכי מתנהגין ערקין דלבא לגבי רוחא** למקום שרצון הרוח להנהיגם שם יתנהגו ללכת **(כגוונא דעלאין) הרי לך רוח בלב** זהו ענין הרוח שבלב, **דנפיק מאזן שמאלא דלבא** חלל השמאלי שבלב, כי כללות הלב הוא דין או דיני הבינה או דיני המלכות לכן מב' החללים יוצאים דיניסכמ"ש בזהר חדש ח"ב קיז. דינא בלב מחלל השמאלי הסמוך לריאה יוצא רוח שאינו קשה כלכך ומחלל הימני שסמוך לכבד שהוא מלא דם הרומז לדין קשה לכן יוצא משם אש שורף שהוא דין קשה ובזה תבין המשך המאמר **ואיהו** הרוח שבלב **הוה רוח צפונית דבטש בכנור דדוד** היינו רוח מבינה שבצפון שממתיק את דיני המלכות הנקראת כנור דוד, ומפרש יותר **ובהאי רוחא הוה בטש בחמש נימין דכנור** ברוח צפונית שהוא ה"ג ממותקות דאמא, המתיק את הה"ג מלכות. **דאינון חמש כנפי ריאה** כנגד ה' אונות הריאה כמאמר חז"ל בחולין מז.) והם ג"כ בחי' ה"ג דאמא, **ובקנה** דריאה **סליק קול ללבא** עולה קול שהוא מרוח חזק דריאה להמתיק דינים הקשים שבלב, **ואיהו אש אוכלה** דינים קשים, היוצאים **מאודנא ימינא דלבא** מחלל הימיני שבלב שהוא דין קשה כיוון **דאיהי כלפי כבד** שהוא אש שורף, **ומניה נפיק דבור** שהוא לשון קשה, **הדא הוא דכתיב (ירמיה כ"ג) הלא כה דברי** כאש היינו מדין קשה, **ואי לאו כנפי ריאה דנשבין על לבא,**

וממנו מקבלים חיות **כד"א**–כמה דאמר דהיינו כמו שאמר הנביא **(יחזקאל א')**/פא\ **אל אשר יהיה שם הרוח ללכת כו'**/פב\, הפשט שם שלהיכן שהרוח היינו רצון הש"י פונה ללכת לשם פונות הד' חיות שבמרכבה, כי רצונו ית' נופח בהם, ורצונו הוא רצונן, ורצון החיות מניע את גלגלי המרכבה. ורבינו מביא מכאן רמז על הרוח חיים שבלב, שכפי רצון הלב כן מתנועעים כל אברי הגוף. **כי הרוח הוא בלב, והחסרון הוא הסתלקות הרוח שמקומו בלב, וע"כ נרגש החסרון בלב** דהיינו כל החסרונות מתחילין מחסרון הרוח שבלב וכיון שחסר אזי מתחיל להרגיש כל מיני חסרונות גשמיים בלבו. **וע"כ כשנתמלא החסרון שהוא בבחי' הרוח כנ"ל** דהיינו בבחי' דעת קנית, **נאמר ויתן לך משאלות לבך** כי כל המשאלות והחסרונות הן בגלל חסרון בלב. **ימלא ה' וכו'** משאלות לבך, **היינו כנ"ל: וע"כ ישראל שהם מקבלין הרוח חיים מהתורה, נקראים על שם צפון**/פג\, **כמ"ש (תהלים פ"ג)**/פד\ **על עמך יערימו סוד ויתיעצו**פה **על צפוניך** כי הרוח הבא מהתורה היא רוח דעת חיבור להקב"ה שעולה למדרגת מושגי עוה"ב להיות מתמלא מילוי שמושגי עוה"ז נדמה לחסר כמו הצפון שחסר :

אות ג

קושיות

א. צ"ע דלעיל אמר שכשמקושר לצדיק אזי כשמתאנח מקבל ממנו רוח חיים משמע שמי שלא מקושר לצדיק לא מקבל ואילו כאן מבואר שרק שמי שמבזה ומחרף את הצדיק עליו יש שאלה מנין מקבל שלפ"ז מי שלא מבזה רק לא מקושר הוא כן מקבל.

ב. עשו אמר יש לי רב וצ"ע הרי מבואר שהוא הרב דקליפה ומי הרב שלו? ראה בפנים בהערה שהוא עמלק

ג. אלופי עשו התרגום רברבי עשו הם רב דקליפה – וצ"ע מדוע גם הוא נקרא רב שהרי אינו מקבל ממדת רב חסד אלא מארך אפיים. ועיין לקמן אות ד' שכנגד רב חסד עומד האדמוני תוקף הדין וכביכול כמו רב חסד יש רב דין

ד. צ"ע מנין לרב דקליפה רוח חיים. עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב' מבאר שם שהוא גוזל הרוח חיים שמקבלים הרחוקים מהצדיק כיון שהם רחוקים אחריות הדרך עליהם ולפעמים נגזל מהם. אבל עיין ביאור הלקוטים שהם מקבלים מהשמאל שבתורה.

הקדמה לאות ג'

הוה אוקיד האש שבכבד **כל גופא** כי הכבד מעלה אש ללב וכנפי ריאה מקררות את האש שבלב דהיינו אי לאו הה"ג ממותקות דבינה ממתיקות את הה"ג דמלכות לא היה יכול העולם להתקיים מחמת דיניס הקשים של המלכות,

ועי"ש ביאור הבאר לחי רואי מבאר שהדם הוא הנפש מתנהג לפי הרוח שהוא הרוח דדפקין בכל ערקין דלבא פירוש שהדפקין שבלב שהם מכח הנפש הוא ע"י הרוח

ועי"ש שמבאר שלא כמתוק מדבש את ענין חמימות הלב אלא בשם זהר הרקיע בפנחס רלד. הלב הוא ת"ת ובו ה"ג דאמא ולכן מצד הלב יוצא אש חמימות גדול כי הלב אותיות להב וכנפי ריאה הם ה' חסדים דאמא המושכין רוח קרה מצד הארת חסדי אבא שבמח שם הנשמה וכו' עי"ש

פ **לשון התקונים** שם כולהו ערקין דלבא וצ"ע וכנראה כיון שערקין דליבא מוליכים הדם שהרוח בו אל האיברים לכן אפשר לומר כלהו שיפין דהיינו אברים.

פא **יחזקאל פרק א** (כ) עַל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁם הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת וְהָאוֹפַנִּים יִנָּשְׂאוּ לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים:

פרש"י (כ) הרוח – הרצון של הקב"ה. שמה הרוח ללכת – אצ"ל להם לצד זה לכו שרוחו של הקב"ה בחיות ורוח החיה באופנים:

פב **פסוק זה** הוא אחד מהפסוקים שבו מתאר יחזקאל את מראה המרכבה העליונה שראה דהיינו ד' חיות ובהם רוח הש"י והחיות נשאות על גבי מרכבה ונעה ע"י גלגלים דהיינו אופַנִים. והמבואר שם שרוח היינו רצון ה'. **עי"ש מצודות דוד** – אל המקום אשר יהיה שם הרצון מהאל יתברך הרוכב בה ללכת ילכו החיות כי שמה גם הרצון מהחיות ללכת. וכאשר ינשאו החיות למעלה אז גם האופנים ינשאו לעומת החיות ובשוה להם. כי רוח החיה – רצון כל חיה תקועה היא באופנים ולכן ילכו במקום שהמה הולכים:

פג **צ"ע למה** בגלל שמקבלים רוח חיים מהתורה הם נקראים בלשון חסרון הרי להפך ע"י התורה הם מלאים במילוי נכון. ואולי אפ"ל עיין **תחילת תורה מט ובתורה עח** לב איש הישראלי מטבעו בוער אל הש"י עד א"ס בלי גבול (מבואר **בתורה לא** אות ו' שהכוונה מי שתקן תקון הברית בשלימות) ומבואר **בתורה עח** שהתורה עושה גבול לליבו שיכסוף אל הש"י בגבול המצוות והגדרים של דעת התורה. דהיינו שהתורה לא ממלאה את החסרון אלא רק מכוונת ומצמצמת אותו להיות כלי כראוי כי דייקא הרגשת החסרון את הש"י היא החיים האמיתיים כי הוא הקושר אותנו בברית אליו ית' בכל רגע ובכל נשימה להודות לו בחיבור שלם, ולהחזיר לו כבוד שמים מכל נשימה וקבלנו ממנו (עיין לק"ה העושה שליח לגבות החוב ג' ב').

פד **תהלים פרק פג** (ג) כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ: (ד) עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ: (ה) אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד:

רד"ק – צפוניך, ישראל שהם צפוניך שהם צפונים בסתרך, כמו (מזמור לא, כא), תצפנם בסכה מריב לשנות:

פה בתקפא כתוב ית עצו

כיון שביאר שרוח חיים למלא חסרונו ע"י אנחה אפשר לקבל רק מהצדיק שדבוק בתורה ע"י התקשרות אליו, ובלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב' ביאר שאפילו בכל נשימה ונשימה צריך לדעת שהחיות שמקבל בה היא מהצדיק ואינה דומה החיות שמקבל ע"י נשימה בהתקשרות לצדיק לחיות שמקבל ע"י נשימה כשלא מקושר לצדיק. ממילא נעשה עצומה הרי החוש מכחיש שרואים רשעים שמצליחים ואפילו מתגברים על צדיקים. ובאמת היא קושיא עתיקת יומין (בברכות ז.) שכבר שאל משה את הקב"ה (כי תשא לג יג) הודיעני נא את דרכיך, מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו. וענה לו הקב"ה צדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור רשע וטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור./[פו]\

ועניין החילוק בין צדיק גמור לשאינו גמור יתבאר לקמן באות ה' וכאן רק מתרץ מדוע יש רשע וטוב לו וצדיק שהרשע מרע לו. ועיקר מה שמבאר כאן זה מהיכן בכלל יש לו לרשע רוח חיים כיון שחולק ומנתק עצמו מהצדיק שרק דרכו אפשר לקבל הרוח חיים דקדושה. ומבאר שזה לעומת זה כמו שיש צדיק ורב שבדור כן יש רבבי דקליפה שמהם גם אפשר לקבל רוח חיים, כי הקב"ה משלם לרשע בעוה"ז על מעט הטוב שעשה כדי להאבידו מעוה"ב.

אך רשעים הדובקים על צדיק עתק בגאוה ובוז [פז]/[פח]\, כיון שמנתקים עצמם מהצדיק הדבוק בתורה שרק דרכו ניתן לקבל רוח חיים דקדושה ולא רוצים בהתקשרות אליו **מאין מקבלין הם הרוח להשלים החסרון**/[פט]\/[צ]**. אך דע שיש רב דקליפה, והוא בחי' עשו**/[צא]**, כמ"ש בעשו (בראשית**

[פו] **עיין קהלת פרק ז** (טו) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הַבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ:

ועיין קהלת רבה עה"פ הזה מדרש רבה קהלת פרשה ז פסקה כג ומפני שלשה דברים אמר ר' יאשיה הקב"ה מאריך פנים עם הרשעים בעוה"ז שמא יעשו תשובה או יעשו מצות שישלם להם הקב"ה שכרן בעוה"ז או שמא יצאו מהן בנים צדיקים שכן מצינו האריך פנים לאחז ויצא ממנו חזקיה עם אמון יצא ממנו יאשיהו שמעי יצא ממנו מרדכי:

[פז] לשה"כ תהילים לא יט

[פח] **תהילים פרק לא** (יט) תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר הַדֹּבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז: פרש"י – עתק – סרה דבר שאינו כמו ויעתק משם (בראשית י"ב), ודונש פתר אותו לשון דבר גדול וקשה כמו עתקו וגם גברו חיל (איוב כ"א), הון עתק (משלי ח'), ולמכסה עתיק (ישעיה כ"ג) (סא"א):

[פט] **צ"ע שלא שואל** מנין להם רוח חיים לחיות אלא רק קשה לו על הרוח חיים הגדול שמקבלים ע"י אנחה להשלים חסרונם, (שבעיקר הוא העין רעה שיש להם על הצדיק. עיין מי הנחל כאן).

צ"ע דלעיל אמר שכשמקושר לצדיק אזי כשמתאנח מקבל ממנו רוח חיים משמע שמי שלא מקושר לצדיק לא מקבל ואילו כאן מבואר שרק שמי שמבזה ומחרף את הצדיק עליו יש שאלה מנין מקבל שלפ"ז מי שלא מבזה רק לא מקושר הוא כן מקבל.

ונראה שאין לדייק מהנ"ל כיון שרק ביאר את המצב המתוקן כיצד זוכים ברוח חיים השלימה, אבל באמת כל אחד מקבל כפי ההתקשרות וכל זמן שאינו חולק ממש בבוז וחרופים אזי עדיין יש לו איזה התקשרות לצדיק אלא שאינו דומה המקושר ממש למי שרק אינו חולק. ועניין זה מבואר בלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב' שהמקושר לצדיק מקבל הרוח חיים יש ממנו אבל המרוחק ממנו אזי כפי הריחוק מקבל ממנו רק ע"י שליח ואזי ככל שהוא רחוק כן יש אפשרות שהסט"א ורב דקליפה יגזלו לו את הרוח חיים ומי שחולק ומבזה את הצדיק הוא רחוק מאד מהצדיק ואזי את רוח החיים שלו בוודאי גזלו והוא מקבל רק מרב דקליפה. ואעפ"כ בהעלם כולם מקבלים מהצדיק שהרי כל מה שיש לרב דקליפה הוא מה שגזל מהרוח שיצא מהצדיק. עי"ש שמאריך בזה.

[צ] **צ"ע** כיון שאין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג.) וא"כ מנין מקבל אפילו צדיק את הרוח חיים שהיא רוח שטות שעל ידה הוא חוטא. ולפ"ז משמע שגם כל אדם מקבל מהרב דקליפה שדייקא על ידי התגברותו עליו הוא נופל לחטא.

עוד עיין תורה קט שבכל אנחה ונוה יש לו בחירה מהיכן למשוך רוח חיים מחבל הקדושה או להבדיל ח"ו ע"י נוה ואנחה מחבל הטומאה. ועיין גם תורה קח כיצד בכל היסך הדעת ממנו ית' נעשה בחי' אחור באחור וע"י אנחה שהיא מכניס רוח ומוציא רוח יכול לנסר עצמו מבחי' זו ולחזור פב"פ עמו ית'.

ועיין בזה לקמן באות ה' בעניין מדת נוצר חסד לאלפים בהערה.

ועיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' י' משמע שהמבחן לרב של האדם אם הוא רב דקליפה או רב דקדושה הוא איך הוא מנהיג אותו בענין הממון, כי רוח חיים דקדושה היא בחי' דעת קנית מה חסרת ששמח בחלקו, אבל המקבל חיותו מרב דקליפה הוא כולו חסרון, כי גם הרב שלו כולו חסרון ותמיד הוא בעל חוב.

עוד נ"ל כיון שרוח החיים היא חיים אמיתיים של כסופין אל הש"י ולא רק חיי בהמה ממילא תלוי ברצון האדם ומי שמחפש רב שיעזור לו לזכות בכבוד ומעמד פרנסה ושישקיט את מצפונו, אזי הוא יקבל רוח חיים מהצינור הזה, שהוא רוח של על מי מנוחות כלפי הקדושה ובוער לתאוות עוה"ז בפרט הממון. מנותק מהרוח הבוער אל הש"י.

[צא] **צ"ע מדוע** דווקא עשו ועוד מדוע לא גם ישמעאל. **ואולי כיון** שהצדיק מקבל מבחי' רב חסד לכן הלעומת זה הוא הדין של עשו דייקא. אלא שצ"ע כי גם בחסד עצמו יש חסד דקליפה שהוא ישמעאל כידוע. ואולי אפ"ל ללמוד מכאן שלא המדה רעה היא הרב דקליפה אלא הדבר המיוחד לעשו שהוא מה שמבזה את השכל דקדושה כמבואר בתורה א'. וצ"ע.

וצ"ע כי הלעומת זה של הצדיק לכאורה הוא פגם הברית ניאוף שאע"פ שהיא הפגם הכולל כמבואר בתורה יט אבל היא מידה מיוחדת ביותר לישמעאל דייקא דהיינו חסד דקליפה ולא לעשו שהוא דין דקליפה.

ועיין לקמן אות ד' שם מבואר שנקט עשו דייקא כיון שהוא תוקף הדין הפך הרב חסד. **ואולי אפ"ל** שנקט דייקא עשו שהוא רוצח ומבטל רוח חיים לעומת הצדיק שממשיך חיות וחיים לכולם.

לג)[צב] **יש לי רב**[צג]. **והוא בחי׳ [צה]**[צו] **אלופי עשו**[צז]. **וכמו שתרגום אונקלוס רברבי עשו** שכל אחד מהם הוא **בחי׳ הרב דקליפה**[צח]. **ומהם מקבלין הרשעים הרוח**[צט] דהיינו מי״א אלופים

ועוד שהצדיק הוא רב חסד כמבואר לקמן הפך הרב דקליפה שהוא רב דין וכנגד מדת ההשפעה של החסד של הצדיק עומד הדין של עשו, עצירת השפע, שמדתו להחזיר את החיים לשרשם, (דהיינו שהרב דקליפה בעצמו הוא הגורם להאביד את המקבל ממנו רוח חיים רק שנעשה בבחי׳ תוסף רחם יגעון שנמשך איזה זמן שנקצב לו להצלחתו)

עוד מבואר לקמן שהרוח חיים הוא מרחפת על פני התורת אמת מדת ואמת לכן לעומת זה עומד עשו דאיתא במדרש (ב״ר סג ח׳) שעליו אמר הקב״ה הוא שוא שבראתי בעולמי. דהיינו שקר.

[צב] **בראשית פרק לג** (ט) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֶשׁ לִי רָב אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לָךְ׃

[צג] **צ״ע אם יש לי רב** הכוונה לרב שממנו מקבל חיותו למה יעקב לא אמר גם הוא יש לי רב. ואולי כי יעקב אמר יש לי כל דהיינו אני מקבל מהרב שלי מילוי שגורם שלא חסר כלום. אבל עשו לא אמר אלא שיש לו רב שממנו מקבל. ואין המקרא יוצא מפשוטו שרב לשון הרבה דהיינו שיש לו מספר וקצבה אלא שהוא גדול.

וצ״ע לפי פשוטו ולפי הכלל יש לו מנה רוצה מאתים א״כ עשו שאמר יש לי רב אליבא דאמת הפירוש יש לי הרבה חוסר וא״כ מדוע לא רצה לקבל מיעקב את מנחתו (גם עפ״י תורה כה שגוי תאב למטבע של ישראל כי שורה עליו חן הגוונין). וכנראה חשש לקבל מהצדיק. והיינו דאמר יש לי רב דהיינו איני רוצה לקבל מרב דקדושה שיקלקל לי את צינור המדה שלי וזהו יש לי רב, רב דקליפה ממנו אני רוצה לקבל ולא ממך. נמצא שגם על פי פשטו יש לי רב הכוונה לרב דקליפה.

צ״ע כיון שרב דקליפה הוא בחי׳ עשו למה לעשו יש רב הרי הוא הרב. ועיין באה״ל (הארוך אות נ״ו) שתירץ שעמלק הוא הרב של עשו עי״ש איך שמוכיח זאת.

ואולי אפ״ל עוד בזה להרחיב דמצינו שעשו לעומת יעקב ועל עשו נאמר בתורה א׳ שהוא כסיל החפץ בהתגלות ליבו דהיינו שהרע שלו הוא שנגרר אחר תאוות ליבו דהיינו מדות רעות. אבל עמלק בא להלחם בזמן משה רבינו כי עמלק מבואר בתורה יט תנינא שהוא פלוסוף גדול דהיינו שהרע שלו כבר מתלבש בפלוסופיא ולא מחמת שחפץ בהתגלות ליבו לכן עלי אמר עשו יש לי רב.

ועיין תורה ד׳ תנינא שיש חיות רעות שהרע שלהן הוא מצד שחפץ בהתגלות ליבו ויש מצח הנחש שהם הרשעים שכל חפצם רע להרע בעצמו בלא שום הנאה.

וזה לשון באה״ל הארוך אות נ״ו. הנ״ל – בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות עשו ובניו, שהן הן האלופים והרברבי דקליפה, שמהם מקבלים כל הרשעים. **ולכאורה** יש להתפלא בהבאתו על זה מאמר יש לי רב. כי מלשון הכתוב נראה מבואר, שעשו בעצמו יש לו רב. **ואולם**, בהכלל זה לעומת זה, ובהמבואר לעיל מדבריו הקדושים, שגם כל הרברבי דקדושה שנפשות [ישראל] מקבלים מהם, מוכרחים לקבל מהרב השלש עשרה שלמעלה מכולם, [ואף על פי שבאופן אחד נחשב גם הוא ביניהם, אבל גם באופן אחר יתרומם ויתנשא לגמרי מלהחשב ביניהם. [כמבואר מלשון הכתובים שבענין זה]. תבין מרחוק, שכמו כן בתכלית ההיפוך, נמצא בתוך האלופי עשו, אלוף ורב אחד, שגדלה ועצמה טומאתו יותר מכולם. עד שהוא הראשית והרב שביניהם בעצמם, להיותם מוכרחים לקבל מאתו. [וגם ממילא מובן, שהוא האלוף עמלק, שהוא הראשית לכולם, כנודע]:

[צד] עיין **כלי יקר** שם ע״כ נאמר בעשו יש לי רב כי ממונו שליט עליו אל כל אשר יחפוץ יטנו, אבל הוא אינו שליט על ממונו ועינו צרה בשלו, ויש לו שר הממונה עליו ולא יניחו לנגוע בממונו ליקח ממנו ולהוציאו לצדקה או לצרכו.

ונראה שכן כל שאר המדות רעות הן רברבי עשו שמושלות עליהם ומהן מקבלים חיות ורוח. ועיין לקמן אות ה׳.

[צה] * בראשית לו מ׳

[צו] **בראשית פרק לו** – פרשת וישלח (מ) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אַלּוּפֵי עֵשָׂו לְמִשְׁפְּחֹתָם לִמְקֹמֹתָם בִּשְׁמֹתָם אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף עַלְוָה אַלּוּף יְתֵת: (מא) אַלּוּף אָהֳלִיבָמָה אַלּוּף אֵלָה אַלּוּף פִּינֹן: (מב) אַלּוּף קְנַז אַלּוּף תֵּימָן אַלּוּף מִבְצָר: (מג) אַלּוּף מַגְדִּיאֵל אַלּוּף עִירָם אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֱדוֹם לְמוֹשְׁבֹתָם בְּאֶרֶץ אֲחֻזָּתָם הוּא עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם:

רש״י (מ) ואלה שמות אלופי עשו – שנקראו על שם מדינותיהם לאחר שמת הדר ופסקה מהם מלכות והראשונים הנזכרים למעלה הם שמות תולדותם וכן מפורש בדברי הימים וימת הדר ויהיו אלופי אדום אלוף תמנע וגו׳:

בראשית פרק לו (טו) אֵלֶּה אַלּוּפֵי בְּנֵי עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹר עֵשָׂו אַלּוּף תֵּימָן אַלּוּף אוֹמָר אַלּוּף צְפוֹ אַלּוּף קְנַז: (טז) אַלּוּף קֹרַח אַלּוּף גַּעְתָּם אַלּוּף עֲמָלֵק אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֱלִיפַז בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה:

אליהו מזרחי – (טו) אלה אלופי בני עשו ראשי משפחות. אינו רוצה לומר שמהם נולדו המשפחות, אלא שהיו ראשים ונשיאים כל אחד מהם על משפחה אחת, כמו ״נשיא בית אב״, שפירושו נשיא המשפחה. שהרי בפרק חלק אמרו, ״תמנע בת מלכים היתה, דכתיב ׳אלוף לוטן׳, וכל אלוף מלכותא בלא תגא היא״ ופירש רש״י, ״שר גדול אלא שאינו מוכתר״:

[צז] **בפרשת וישלח** בראשית פרק לו נזכרים ל״ב אלופים אבל מפסוק מ׳ הם העיקריים כמבואר בפרש״י שם והם סה״כ יא אלופים (**ובלק״ה ערלה** ג׳ ה׳ [עפ״י תורה ח תנינא] שֶׁהַקְּלִפּוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת תֹּקֶף הַדִּינִים שֶׁיְּנִיקָתָם וְחִיּוּתָם בְּבְחִינַת עַשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה הֵם נִבְנָעִים בְּשָׁרְשָׁם דַּיְקָא דְּהַיְנוּ עַל – יְדֵי אַחַד עָשָׂר סַמְּנֵי הַקְּטֹרֶת) וכן מבואר **בלקוטי תורה להאריז״ל** פרשת וישלח שהם יא. וכן בספר **ברית כהונת עולם**.

אבל דעת הבאה״ל שהם יג אלופים ודווקא המנויים ראשונים בפרק ולא האחרונים (ומצאתי כמה ספרים שכתבו שהיו יב אלופי עשיו כך למד ביאור פריסת שלום במגלה עמוקות פרשת בהעלותך סוף דרוש א׳. ובספר הערכים של חב״ד ערך אומות העולם. קהלת משה למשה סתהון אות דן. אבל יג לא מצאתי)

עיין ביאור הלקוטים סוף הביאור שלפני הקצר ד״ה וגם נראה – והנני להציגם פה בשמותיהם שהם מוזכרים בפרשת וישלח. ותרגום אונקלוס שמביא בזה רבינו ז״ל, מתרגם על כל אחד ואחד בשם רבא. א) רבא תימן. ב) רבא אומר. ג) רבא צפו. ד) רבא קנז. ה) רבא קרח. ו) רבא געתם. והשביעי, רבא עמלק. והוא המכוון לאמצעי וממוצע ביניהם. כי הוא באמת אלוף הי״ג שבסטרא אחרא כנ״ל, דנחשבים ועומדים ששה בצד זה. וגם ששה מצד זה, ואלו הן. א) רבא נחת. ב) רבא זרח. ג) רבא שמה. ד) רבא מזה. ה) רבא יעוש. ו) רבא יעלם. וקרח השני אין לחשוב, כי זה הוא בעצמו קרח הראשון, כמבואר שם מקודם מפי׳ רש״י, שאף על פי שנחשב מבני עשו, ובאמת היה בן בנו, מאליפז שבא על אשת עשיו, ונחשב מחמת זה פעם ראשון מבני אליפז. ובדבר אלופי שעיר החורי נמצא עוד קצת דברים שאין רצוני

שלכל אחד מידה רעה אחרת ולא כרוח החיים דקדושה שהיא מצדיק אחד הדבוק בתורה אחת ובהקב"ה האחד והיא רוח של כיסופים אל האמת האחת, **והוא** רוח החיים שמקבל מרב דקליפה הוא **בחי' רוח הטומאה** כי לכל אלוף יש מדה רעה שמחיה אותו וממנה מקבל רוח חיים להתגבר עוד יותר באותה תאווה, ורוח החיים הזה הוא **בחי' רוח סערה** שהיא אחת מג' קליפות קשות כמבואר ביחזקאל א'/קי, שהיא יונקת מהשערות/קא של צד הדין/קב **כמ"ש (שם כז) הן עשו אחי איש שעיר**/קג [קד]/קה (קו)/קז לפי הפשט

להרכיב בזה, שלא לצאת מהענין. והאלופים הנזכרים בסוף הסדרה, שאף על פי שנקראו גם כן בשם אלופי עשו, אבל לא היו כלל בעת הזאת, רק אחר כלות מלכיהם בימי דוד כמובא. אבל אלופי בני עשו, ובני בניו שנחשבים גם כן לבנים, מכוונים ממש למספר שנים עשר, חוץ השלש עשרה, האמצעי והעיקרי, אלוף עמלק, [שעליו אמר עשיו יש לי רב כמוב"פ]:

צח **צ"ע מדוע** גם הוא נקרא רב שהרי אינו מקבל ממדת רב חסד אלא מארך אפיים ועיין לקמן אות ד' שכנגד רב חסד עומד האדמוני תוקף הדין וכביכול כמו רב חסד יש רב דין.

צט **צ"ע** מנין לרב דקליפה רוח חיים. **עיין לק"ה** העושה שליח לגבות חובו ג' ב' מבאר שם שהוא גוזל הרוח חיים שמקבלים הרחוקים מהצדיק כיון שהם רחוקים אחריות הדרך עליהם ולפעמים נגזל מהם.

אבל ביאור הלקוטים מבאר שגם הרב דקליפה מקבל רוח חיים מהתורה כי בהתורה יש ימין ושמאל וכפי שיתבאר לקמן הברור שמברר טוב מרע בתורה דהיינו הסברות הנבונו משאינן נבונות עי"ז מתבררות המדות שבלבו וזוכה לרוח חיים המרחפת על פי פסקי האמת שבתורה כך לעומת זה יש רוח טומאה המרחפת על פני הפרושים ופסקי הלכות פסולים הבאים מהיכלי התמורות הממירים טוב ברע, בלימוד וביאור התורה.

עיין באה"ל הארוך אות י"ז. – כפי המבואר מדבריו הקדושים, שגם מציאות הרוח חיים שאצל הרב והצדיק, הוא מדביקותו בהתורה הקדושה, [כי על פני המים לבד, דא אורייתא, מרחף ונמצא הרוח הזה]. יש להתפלא בתשובתו על שאלת המשכת הרוח חיים להרשעים [מהיכן מקבלים אותו], שהם מקבלים אותו מהרב דקליפה שעליהם. כי הא גופא קשיא, שמהיכן נמצא הרוח חיים להרב דקליפה בעצמו, שרחוק לגמרי, ואין דבוק כלל בהתורה.

וגם יותר תתפלא בהפליאה הזאת, מהמובא אחר כך בדבריו הקדושים, שכל קבלת הרוח חיים להרשע, הוא דייקא בצינור המדה הרעה והגרועה [שלא על פי התורה ועוד אדרבה דייקא הפך התורה] שנמצא בו. **ואם זה** מבואר, שלהתקרב ולקבל מהרב דקליפה, אין שום אופן על ידי המדות הטובות, מאחר שהוא בתכלית ההיפך מהם, ואין בהם שום אחיזה בו כלל. **אבל** אדרבא, מאחר שהאמת כן, למה נמשך לרחוק מהתורה בתכלית הריחוק כזה, רוח החיים, ועוד בסערה חזקה כזאת, עד שיהא בכחו להזיק ולבלוע חס ושלום להצדיק ממנו, הדבוק בהתורה בעצמו. **ואולם**, בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות התורה, שמציאות הד' אותיות והראשים שבמדת היסודות לטוב, הכשר וההיתר. שנמצא בה בתורה כמו כן גם מדת היסודות לרע, הפסול והאסור. יש לבאר מדבריו הקדושים, שנשמות ישראל בצמיחתם וגדילתם בגן התורה, יהיו על ידי זה בעצם התורה והלכותיה, עד שבעברם עליה, נתחסרים כנ"ל שכיוון שכל חיותם ממנה הרי בעברם עליה נחסר חיותם. אבל גם מכלל הן אתה שומע לאו, שבתכלית ההיפך יוצאים ונתהוים נפשות הגוים כחוחים וקוצים, מהרע והפסולת שנתערב בהתורה. ולכן משם חיותם. **וכשאינם** זוכים נשמות ישראל [שהן הן שכליותיהם ודעותיהם] להתברר בהלכה ברורה ומשנה הברורה, והם ממירים ומחליפים רע בטוב [מרוב הספיקות, כנודע], שהבלתי אמת וטוב, נחשב ונדמה לטוב ואמת. ולהיפך, האמת שבה, נשפל ונראה כרע, ובלתי אמת, [ומתגברים והולכים החליפין והתמורות האלה, בבואם וירידתם מהדעת אל הלב, עד שנחשב ונחמד גם מה שהוא רע ומשוקץ בוודאי חס ושלום. ולהיפוך, פקודא ומצוות הטובים ונחמדים באמת, נבזים ונמאסים בעיניהם], **וגם כשמתגבר** אחר כך על תאוותיו, זולת מה שהוא מתייריא עדיין מהם, מחמת שעדיין נמצאים על כל פנים בכחו ובלבו התמורות והחליפין האלה בסיבת התמורות של ההלכות [שבעצם נשמותיהם הנ"ל], מחליפים וממירים גם בזה לנפשותיהם בעצמן, להיות נשפל ונמצא ברע וחסרונות חס ושלום. **כי** באמצעות הטוב אין ביכולת לקבל, על אשר נתעו ונבוכו ונתרחקו מזה. **ובאמצעות** וצינור הרע אין ביכולת שיהיה נמשך להם כלל, כי אין זה מאיכות נפשותם כנ"ל. **ולהיפך**, הרשעים נמצאים ומלאים בכל טוב, באמצעות צנורות מדותיהם הרעים בעצמן, אשר חלק להם, כל זה מצד נפשותיהם כנ"ל

ק **רוח סערה** היא הקליפה הראשונה מהד' קליפות כפי שכינה אותה יחזקאל רוח סערה הבאה מצפון כמבואר לעיל זהר פנחס רע"מ דף **רכז** ע"ש שאליהו כינה אותה רוח חזק משבר הרים ומשבר סלעים ואליהו הכניע אותה ועלה בה בסערה השמימה והיא היצה"ר שבחלל השמאלי שדוד הכניע שע"ז נעשה ליבו מרכבה לרוה"ק שניגנה בו בכבינור ובתהילים מכונה קליפת עוון ומד' מרות היא המרה הלבנה דהיינו הליחה שבריאה והיא הקליפה הירוקה באגוז והיא המוץ בחיטה ע"ש בביאור המתוק מדבש.

קא **תיקוני זהר** דף קח: – מסטרא דתרין דרועין אינון (אגניא"ל) עוזיא"ל אגניא"ל מתמן אגג, וביה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים, עוזיא"ל מתמן עזאז"ל, ומתמן עז"א ועזא"ל, ואיהו חזריא"ל, יברסמנה חזיר מיער, ועליה אתמר ועל חרבך תחיה, ואיהו שעריא"ל, דמתמן רוח סערה, ואיהו עשו איש שעיר, ומתמן שער באשה ערוה, ועליה אתקף ההוא דאתמר ביה עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה, ה' איש מלחמה ה' שמו וגומר: לקבל בינה דאתמר בה אלף בינה, אלין אלופי עשו, לקבל חכמה אדם בליעל איש און.

קב **וע"כ שער באשה** ערוה כיון שאשה היא מצד הגבורות (תיקון סט הנ"ל). דהיינו שקליפת הרוח סערה נאחז במי שמסתכל בהן.

קג **בראשית פרק כז** (יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק: פרש"י איש שעיר – בעל שער, נראה דס"ל שלשון איש עיר לא שייך על מי שמרובה בשיער ולפי רבינו מובן היטב מדוע נקט הפסוק לשון כזה שאינו מתאים לפשט. והטעם כיון שרצה לרמוז גם ללשון סערה לרמוז שגם לזה חשש יעקב שכשישמע עשו שגנב ממנו את הברכות יאנח אנחה כזו שבכוחה להמשיך מהרב דקליפה רוח חיים מצד הקליפה שנקראת רוח סערה והיא תוכל להזיק לו כי כל צורריו יפיח בהם.

קד שעיר לשון סערה עיין ע"ח שער מא פ"ג

קה **עץ חיים** – שער מא דרוש ג – והנה ענין עור שהוא לבוש דז"א עצמו, אפשר שגם בו יש בחינת ג' לבושין, דמיון הכלים. אך נלע"ד כי הנה הם ב' לבושים לבד, א' הוא העור, וא' הוא השערות בסוד אדרת שער. (ובזה תבין איך הקליפות יונקים משערות ונקרא סערה על שמם): **ובנגדן יש ב' לבושים** אחרים של מצות, א' של תפלין בסוד עור, וא' **ציצית בסוד החוטין, דמיון לשערות.** אמנם אלו הם הלבושים של האדם בעוה"ב בסוד "כי היא כסותה" – זה ציצית, "היא שמלתו לעורו" – חלק הפנימי של העור והם התפלין: **והענין כי**

מדובר בטענת יעקב לרבקה אמו שכיון שעשו הוא בעל שער לכן יצחק יבחין במרמה ויקפיד עליו. ולפי רבינו נראה שיעקב טען שכשיוודע לעשו שגנבתי ממנו את הברכות אזי הוא יאנח וימשיך רוח חיים גדול שיכול להזיק לי כי הרוח שלו היא רוח סערה. **וע״כ הרוח שלהם גדול ותקיף לפי שעה**[קח], **כמו רוח סערה שהוא גדול בשעתו**[קט].

וע״כ (תהלים יוד)[קי] **כל צורריו יפיח בהם** כל מי שנדמה לרשע לצורר ואוייב הוא רודף אותו, **יפיח דייקא שמתגבר עליהם ע״י בחי׳ רוח פיו** דהיינו רוח חיים שממשיך באנחה[קיא] **שהוא גדול בשעתו. אך שאין לו קיום כלל, ולסוף כלה ונאבד**[קיב], **ומסער גופי׳ ונשמתי׳ (קיג)**[קיד] הרוח החיים הפגום הזה שמקבל מרב דקליפה מביא חוליים על גופו ופגם בנפשו.

ציצית ביצירה ותפלין הם יותר פנימיים בבריאה. נמצא כי **עור דיצירה נקרא טלית דציצית, והעור דבריאה נקרא תפלין**, כי הם יותר קדושים. והם במוח לבד כי כן הבריאה בחינת ראש. אך היצירה סוד הגוף, לכן הציצית סובבים כל הגוף וגם הראש להורות כי יצירה מלבוש לבריאה. אך עור העשיה, אין כנגדם במצות, כי בהם נאחזים החצונים לגמרי. אך בעור האצילות אין כנגדן רק עור האדם עצמו כהדין קמצא דלבושא מיניה וביה ואין לבושו נפרד ממנו כמו בבריאה ויצירה שעור שלהם שהוא לבושם נפרד בסוד תפלין וציצית:

[קו] **עיין תיקון סט** דף קח:

[קז] **לשון התיקונים** עיין לעיל ועי״ש בתיקונים מהעמוד הקודם באריכות שהוא חלק ממאמר ארוך המבאר ענין הדופק באדם שהובא לעיל מהחסד לאברהם ועיין מתוק מדבש שם שמבואר בו ענין הדופק שהוא סוד החיות המתפשטת בווירידין מאחורים דשם עב שבחכמה גמט׳ דפק וכפי חטא האדם נחסרת חיותו וניכר בדופק וכן נחסרת בשכינה בגלות החיות הבאה לה מחכמה וכפי המשכת חיותה מחכמה כך תלויה גלותה או גאולתה ויש עשרה מיני דפיקות כנגד העשר נקודות וענין זה מבואר בלקוטי תורה טעמי המצוות פרשת וירא (הובא לעיל) ובשער רוה״ק דף ג׳ להאריז״ל

[קח] **נ״ל כי הם** מקבלים רוח חיים שמנותק מהמקור והטעם אולי יתבאר עפ״י לק״ה העושה שליח לגבות חובו ג׳ ב׳ שכל הרוח חיים שלהם הוא מה שגוזל הרב דקליפה מאותם שמרוחקים מהצדיק אבל לא חולקים עליו שגם הם מקבלים אבל כיון שרחוקים אזי לפעמים נגזל מהם השפע. וכיון שעבר דרך הרב דקליפה כל חיותו היא להחיות את המידה הרעה שלו. וכיון שהרוח חיים הזו הוא גזל הוא מנותק מהמקור ואין בו כח להחיות אלא לפי שעה.

ונמשל לזנב הלטאה שכשהוא מחובר אזי תנועתו בשובה ונחת וכשחותכים אותו אזי מתנועע בכח גדול כאילו עד עכשיו היה מת ועכשיו חיותו עצומה אע״פ שהאמת היא להפך כי עכשיו חיותו מנותקת מהמקור ע״כ מתגבר מאד בכל מה שיש לו. אבל רק לשעה קלה **עד שיגמר.** (זנב לטעה בגמ׳ משל לדבר שמנותק ואין לו ערך כמבואר פסחים ג: באותו תלמיד שקבל חתיכה מלחם הפנים ואמר שהגיע לו רק כזנב הלטאה ובדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול או שחץ פסול. הפי׳ כי לחם הפנים שבכל פרור ממנו יש כדי להתחבר אל פני הש״י מקור החיים ועל זה טען שקבל דבר שהוא מנותק מהחיים האמיתיים, וזו ראיה שתמיד באכילתו את לחם הפנים לא זכה ע״ז לפני הש״י והיינו שמץ פסול או שחץ כי גאות וישות גורם לזה. וכן בחולין דף כא. תנן התם הותזו ראשיהן אע״פ שמפרכסין טמאים כזנב הלטאה שמפרכסת)

[קט] **נראה כי החילוק** בין רוח לסערה הוא שלרוח יש כיוון ומהלך ויושר ונחת. אבל סערה היא בסיבוב ובלבול וחוזק כי הוא בחי׳ השפעה בלי מידה כי אין להם כלים ולא התקשרות מתוקנת שתלויה בדעת. **שכיוון** שאין להם כלים לקבל לכן אפשר להאיר להם רק מבחי׳ אור הסובב שהוא מאיר בשווה ללא חילוק מדרגות אבל אור היושר צריך כלים ולפי הכלי כן מדרגתו ולכן אולי גם הסערה שהיא בחינתם היא בעגולים. **ואולי התקיפות שלו** היא כי אור המקיף יכול להאיר בלב התלהבות גדול כמבואר בתורה מט וזה בחי׳ יושר שיש בבחי׳ העגולין שהרי לא מאיר לכולם בשווה ואעפ״כ הוא לא בכלים רק התלהבות וצריך לעשות לו כלים לצמצמו וכדי שיעשה רושם הנשאר לנצח כמבואר שם אבל מי שלא רוצה להכין כלי הביטול אזי כל התקיפות היא לרע ולשעה בלבד.

עיין לקוטי אמרים לר׳ צדוק עמ׳ 197 ד״ה והנה– שמבאר ענין עגולין ויושר ומבאר שכח החיוני באדם הוא בחי׳ עגולין כי אין חילוק כלל בין צפורן רגלו לאבר אחר הכל הוא נקרא אבר אדם ונבדל מהבהמה ויש בו גם כח שבו הוא נבדל בעצמיותו אבר מאבר ואדם מאדם וב׳ כוחות אלו מה שנבדל מבהמה ומה שנבדל באדם עצמו הן הנקראים נפש ורוח כי נפש יש לכל אחד והיא מתפשטת בשווה בכל הגוף אבל רוח מתחלק למדרגות כמ״ש איש אשר רוח בו להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד כי השנויים הם מצד הרוח אבל מצד הנפש כל בני האדם שוים והנפש לרוח היא כלי קיבול שהנפש מקיף הכל ומקבלת בתוכה את הרוח והשגת אלוקות היא מושגת ומאירה בעגולין ויושר דהיינו בנפש וברוח אלא שמעלת ההשגה בנפש היא קטנה כיחס הנפש לרוח וע״ש בפנים ביאור הדברים הנפלאים באריכות

[קי] **תהילים פרק י** (ה) יָחִילוּ דְרָכָו בְּכָל עֵת מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם:

פרש״י – (ה) יחילו – יצליחו ודומה לו (איוב כ) על כן לא יחיל טובו, וי״מ יחילו כמו (שמואל ב׳ ג) יחולו על ראש יואב. מרום משפטיך בנגדו – מסולקים ומרוחקי׳ משפטי יסורין ופורעניו׳ שלך מנגדו שאינם באים עליו. כל צורריו יפיח בהם – בהפחת רוח הוא מפיח בהם והם נופלים לפניו:

עי״ש בכל הפרק שדוד שואל את הקב״ה מדוע הוא מתעלם מרעת הרשע ועוד מצליח דרכיו להתגבר על הצדיקים ולהציק להם תמיד עד שנדמה לרשע שלעולם כחו להתגבר ואין דין ואין דיין להענישו.

[קיא] **אולי גם** רמוז כאן שרודף אותו בפיו בדבורי עתק וגאוה ובוז. **עיין תורה לח** שהרוח סערה נעשית מדבורים רעים והיא בחי׳ קץ כל בשר שעושה קץ וסוף לכל דבר.

[קיב] **ועומק העניין נ״ל** לבאר עפ״י יסוד שראיתי בחב״ד (הר״נ גרינולד היכל הבעש״ט ג׳ צמצום ג׳) בביאור החילוק בין מקיף לפנימי שהארת מקיף דומה להארת השמש בשווה לכל, והארת פנימי דומה להארת רב לתלמיד. ודייקא כיון שהמקיף מאיר בשווה לכל הוא גם מאיר בשטלתנות בלא הכנת המקבל ולכן גם לא נשאר ממנו כלום לאחר הסתלקות המשפיע כמו השמש שכששוקעת נעשה חושך גמור. ואילו הפנימי כיון שמאיר לפי הכנת המקבל מאיר רק למוכן לקבלו, אבל מתיישב בכלים ונשאר שם גם בהסתלקות המשפיע. ואולי בזה יתבאר העניין שלנו מדוע הרוח חיים של הרשע היא גדול בשעתו ואעפ״כ אין לו קיום ואילו של הצדיק להפך חלש יותר ויש לו קיום. ואולי אפ״ל כי הרשע מקבל חיותו ממאמר סתום כידוע כמבואר בתורה יב תנינא וחיותו מבחי׳ מקיפים שמאיר בשווה לכל אפילו לרשעים ומקומות המטונפים שרק משם יכול לקבל מי שלא רוצה להכין כלים לשפע, ולכן הוא גדול בשעתו כי מחוסר כלים הוא

והרוח חיים הגדול הזה שמקבל הרשע ובו מתגבר על אוייביו ניתן לו ממדת ארך אפיים של הקב"ה על מנת לשלם לו שכרו המועט בעולם הזה **וכמ"ש (דברים ז')**[קטו] **ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, ומשלם לשון שלימות**[קיח] **החסרון שנמשך לו, דהיינו בחיי' אריכת הרוח** דהיינו שהקב"ה משלם לשונאיו רוח חיים, להשלים חסרונם בעולם הזה, כדי להאבידם מהעולם הבא. **וזהו** שכתוב **אל פניו**[קיט], **כי פניו הוא בחיי' הרוח,** כי עיקר הכרת הפנים הוא ע"י החוטם שבו הנשימה שהיא הרוח חיים[קכ] **כמ"ש (ישעיה ג')**[קכא] **הכרת פניהם ענתה בם** פשט הפסוק הוא נבואת תוכחה של ישעיהו

פועל בשתלטנות, אבל כיון שהארתו דומה לשמש היא כלה ונאבד בשקוע השמש, כי לא נעשה שינוי במקבל על ידה. ואילו הצדיק ע"י שמכין כלים מקבל מבחי' אור הפנימי ומקבל לפי הכנתו וומשנה אותו מתיישב אצלו היטב לתמיד כמו שכל הרב שנעשה קנין אצל התלמיד.

[קיג] **עיין תיקון יח דף לה:**

[קיד] **תיקון יח דף לה:** מאי קול רעש גדול, דאית רעש ואית רעש, אית רעש דאתמר ביה לא ברעש ה', דלא ייתי תמן קודשא בריך הוא, ואית רעש דייתי תמן, אלא רע"ש בהפוכא ער"ש, כמה דאתמר ה' יסעדנו על ערש דוי, ודא איהו כל משכבו הפכת בחליו, דאתהפך רע"ש לער"ש, ומאי ניהו ער"ש, אלא איהו עש"ר בהפוך אתוון, ודא שכינתא דאיהי כללא דעשר ספירן, דעלה אתמר אין קדושה בפחות מעשרה: דאיהי שריא לרישא דחולה, ובגינה ה' יסעדנו, ובמאי על ערש דוי, על שכינתיה ודאי, ואם שכינתא לאו תמן, רוח סערה תמן להיינו הסט"מ, דאסעיר גופיה דבר נש המעיל ומעיק גופו כחליו, דכתיב ביה והאניה חשבה להשבר, דאיהי גופא דספינה, כד לית שכינתא סמיכת לה, רוח סערה מהפך לה ותבר לה כיסוריס וחלייס דעיס, ובזמנא דשכינתא סמיכת לה כמ"ש יקס סערה לדממה, מיד קלא נפיק שהגזרה נתבטלה ממנו ולכן בן אדם עמוד על רגליך, וקאים ממרעא מהחולי דילידה, ונפיק מדינא, שלים בגופיה שלים בממוניה כי כשנתלה נגזר כמה יוליט על רופאים ורפואות ועכשיו נתבטל:

[קטו] עין תרגום ירושלמי שם ורבינו בחיי ושפתי כהן

[קטז] **דברים פרק ז** (ט) וְיָדַעְתָּ כִּי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָו לְאֶלֶף דּוֹר: (י) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יְאַחֵר לְשֹׂנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֶּם לוֹ:

תרגום ירושלמי פסוק י – ומשלם לשנאוי אגר מצון קלילין דאית בידיהון בעלמא הדין מן בגלל למישיציא יתהון לעלמא דאתי ולא משהי למשלמא לשנאוי אגר מצוון קלילין דאית בידיהון בעלמא הדין:

משמע שלא רק שמשלם לרשע בעוה"ז אלא גם לא ממתין אלא מיד משלם לו ולכן שעתו מצליחה נגד הצדיק כי מדת ארך אפיים של הקב"ה כלפיו היא לשלם לו מיד בלא המתנה אבל הצדיק אומרים לו המתן וכנ"ל בתורה ו' עפ"י יומא הרוצה לקנות אפרסמון אומרים לו המתן ונסייע לך.

רבינו בחיי שם (י) אל פניו – אל פני כל אחד מהם, להאבידו, כאשר האביד המצריים ולא אחר להם. והמדה הזאת שהזכיר אמת לעולם, אע"פ שיש רשע מאריך ברעתו לא יהיה לו כן רק מפני המדה הזאת שהוא שומר החסד והוא עשה שום טובה שצריך לשלם לו, כן כתב הרמב"ן ז"ל: **ובמדרש** ומשלם לשונאיו אל פניו זה שאמר הכתוב (תהלים עג) כי אין חרצובות למותם ובריא אולם, מהו חרצובות, אין הקב"ה מאחר צביונן של רשעים בעולם הזה אלא מה שהם מבקשין נותן להם, משל לחולה שנכנס הרופא לבקרו נטל זרועו ואמר תנו לו כל מה שהוא רוצה לאכול, למה, מפני שהוא מת. כך אמר להן משה ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, כך דרשו במדרש תהלים. **ועוד דרשו** במקום אחר [עיין קהלת רבה ז כג (על פ"ז פסוק טו)], אמר רבי יאשיה מפני שלשה דברים הקב"ה מאריך אף לרשעים בעולם הזה, שמא יעשו תשובה, או עשו כבר מצוה שהקב"ה משלם להן שכר בעולם הזה, או שמא יצאו מהם צדיקים, שכך מצינו האריך אפים לאחז יצא ממנו חזקיה, האריך אפים לאמון יצא ממנו יאשיה, לשמעי יצא ממנו מרדכי. אע"פ שאלו אינם בכלל שונאיו, כי שונאיו הם האנשים הכופרים אשר כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ובאלו יאמר הכתוב להאבידו: **ודעת אונקלוס** ע"ה בכתוב הזה שהקב"ה משלם שכר טוב אל הרשע על מעוט זכיות שבידו כדי להפרע ממנו רוב עונותיו לעולם הבא, והקב"ה רוצה לגמול לו בדבר הגרוע שהוא הגוף ובזמן הפחות שהוא העולם הזה, כדי להאבידו מן העולם הבא ושיעניש אותו בדבר הנכבד שהוא הנפש ובזמן המעולה שהוא העולם הבא, וא"כ אין כל טובתו בעולם הזה אלא לרעתו, (ע"כ רבנו בחיי)

שפתי כהן שהביא זה המדרש מפני ג' דברים וכתב שהם מדוייקים בפסוק (י) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו היינו שמא יעשו תשובה. לְהַאֲבִידוֹ לֹא יְאַחֵר – היינו שמא עשו מצווה. לְשֹׂנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֶּם לוֹ: – קרי אל בניו כי אותיות בומ"ף מתחלפות והיינו שמא יצא ממנו בן צדיק. **עוד ביאר** שכיוון שעשה המצווה עם פניות לשם גשמיות לכן הגשים המצווה ולכן גם שכרה מגושם בעוה"ז אבל צדיק שעושה מצווה בלי שום פניה אזי שכר מצוות בעוה"ז ליכא כי הוא כולו רחני ולכן גם זכות אבות לא תמה כי הקרן קיימת לעולם עי"ש סוף פרשת ואתחנן.

[קיז] **לשונאיו צ"ע** שמדבר על שונאי הצדיק והביא ראיה משונאי הקב"ה. ועיין פרש"י על במדבר י לה ד"ה משנאיך – אלו שונאי ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנא' (תהלים פג) ומשנאיך נשאו ראש ומי הם על עמך יערימו סוד:

[קיח] **ושניהם אמת** כי משלים להם חסרונם כדי לשלם להם שכרם בעוה"ז.

[קיט] **עיין רמב"ן** דברים ז' ט' שכתב – ויש במלת "אל פניו" סוד ברשע וטוב לו:

ובספר גבורת אריה על הרמב"ן באר עפ"י משנת חסידים מסכת גלגולים פ"ב מ"ח שרשע וטוב לו מי שהוא בגלגול זה רשע וטוב לו כי מקבל שכר מצוות שעשה בגלגול קודם.

[קכ] **פניו הוא הרוח** – יש מבארים (עפ"י פרש"י עה"פ לקמן) שגם הרוח חיים ניכר בפנים כי אצל הצדיק נעשה בחי' חכמת אדם תאיר פניו ואצל רשע היא עזות פנים

[קכא] **ישעיה פרק ג** (ט) הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם וְחַטָּאתָם כִּסְדֹם הִגִּידוּ לֹא כִחֵדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה: פרש"י ניכרים הם בעזות פניהם.

לאנשי ירושלים ויהודה ואומר שניכר בפניהם שהם בעלי עוון/[קכב]. אבל הגמ׳ ביבמות לומדת מכאן לענין אדם שמת שהכרת פניו כדי להתיר את אשתו להנשא **זה החוטם (יבמות קכ.)**[קכג]/[קכד]/, ובחוטם היא הנשימה **שהוא בחי׳ הרוח, כמ״ש ויפח באפיו נשמת חיים . כל אשר נשמת רוח חיים באפיו** כנ״ל באות א׳. **אך הוא להאבידו, כי אף שהוא גדול לפי שעה, לסוף נאבד כנ״ל: וזהו** דהיינו מה שמקבל הרשע רוח חיים אע״פ שמורד באדונו זה **בחי׳ (ירושלמי תענית [קכה])**/[קכו]/ **ארך אפים לרשעים [קכז]**/[קכח]/ מדכתיב אפים לשון רבים (ומיעוט רבים שנים) למדו שיש שתי בחינות ארך אף שכובש חרון אפו לרשע, כי ממתין ומאריך אף עד שמעניש וגם כשמעניש מאריך אף ומעניש מעט מעט. וי״א שהשנים היינו לצדיק ולרשע, שמאריך אף לצדיק שחטא ומאריך אף לרשע. **כי הרוח הנשימה** שמקבל הרשע אע״פ שמורד **הוא בבחי׳ ארך אפים :**

והיינו מאריך אפי׳ וגבי דיליה (קכט)/[קל]/ הוא לשון ירושלמי הנ״ל והמדרש וקא משמע לן שהקב״ה לא וותרן (וכמ״ש כי כל דרכיו משפט ומשפט הוא דין לאפוקי מפשרה), **כי אף שלפי שעה הרוח** שמקבל הרשע כשנאנח הוא **גדול ותקיף, בחי׳** שהקב״ה **מאריך אפיה** כלפיו, **אך לסוף** [קלא]**גבי׳ דיליה** משכלה רוחו אזי גובה ממנו מדת הדין את ענשו המגיע לו **כנ״ל :**

וע״כ נקראים ישראל (ישעיה נד) עני׳ סֹעֲרָה/[קלב]/ בהפטרת פרשת ראה היא נבואת נחמה לישראל שאע״פ שכעת לבה סוער ברבוי הצרות ובסערת הגלות (אלפים שנה) אין זה אלא לרגע קטון כלפי גודל

[קכב] **שם** ברד״ק מבאר כמה פירושים בזה.

[קכג] בתקפא (יבמות קב.) ומתרלו תוקן קכ.

[קכד] **יבמות קכ.** משנה אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אף על פי שיש סימנין בגופו ובכליו אין מעידין אלא עד שתצא נפשו ואפילו ראוהו מגוייד וצלוב והחיה אוכלת בו אין מעידין אלא עד ג׳ ימים ר׳ יהודה בן בבא אומר לא כל האדם ולא כל המקום ולא כל השעות שוין: גמרא תנו רבנן פדחת ולא פרצוף פנים פרצוף פנים ולא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם אמר אביי ואיתימא רב כהנא מאי קרא **הכרת פניהם ענתה בם** אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסקי ביה דבי רישא גלותא זוזי אייתי קירא דבק בבלייתא דבק באפותיה חלף קמייהו ולא בשקרוה:

[קכה] * פ״ב ה״א [דף ט.] [מוהכנ״ם כאן לגיין ירושלמי תע״פ שבנכלי נזכר ג״פ ומולי כיון שבירושלמי הית מחלוקת שם אלא למשנה שם ולא רק לרבעיה]

[קכו] **ירושלמי תענית** – כתיב וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל יי׳ אלהיכם כי חנון ורחום הוא אריב״ל אם קרעתם לבבכם בתשובה אין אתם קורעין בגדיכם לא על בניכם ולא על בנותיכם אלא על יי׳ אלהיכם למה כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. **ר׳ שמואל בר נחמן** בשם ר׳ יונתן ארך אף אין כתיב כאן אלא ארך אפים מאריך רוחו עם הצדיקים ומאריך רוחו עם הרשעים. **ר׳ אחא ר׳ תנחום בי ר׳ חייה** בשם רבי יוחנן ארך אף אין כתיב כאן אלא ארך אפים מאריך רוחו עד שלא יגבה התחיל לגבות מאריך רוחו וגובה. אמר רבי חנינה מאן דאמר דרחמנא וותרן יתוותרון בני מעוי אלא מאריך רוחיה וגבי דידיה. **אמר רבי לוי** מהו ארך אפים רחיק רגיז למלך שהיו לו שני ליגיונות קשים אמר המלך אם דרים הן עמי במדינה עבשיו בני המדינה מכעיסין אותי והן עומדין אותן אלא הריני משלחן לדרך רחוקה שאם הכעיסו אותי בני המדינה עד שאני משלח אחריהם בני המדינה מפייסים אותי ואני מקבל פיוסן כך אמר הקדוש ברוך הוא אף וחמה מלאכי חבלה הן הרי אני משלחן לדרך רחוקה שאם מכעיסין אותי ישראל עד שאני משלח אצלן ומביאין ישראל עושין תשובה ואני מקבל תשובתם הה״ד באים מארץ מרחק מקצה השמים וגו׳. **אמר ר׳ יצחק** ולא עוד אלא שנעל בפניהן הה״ד פתח ה׳ את אוצרו ויוצא את כלי זעמו עד דו פתח עד דו טרד רחמוי קריבין.

[קכז] * ערובין כב. [עיין פרש״י שמות לד ו׳ משמע רק לרבעיה ופרש״י במדבר יד יח משמע גם לרבעיה וכן משמע בערובין הנ״ל וכ״ק נ. ועיין סנהדרין קיא. ומהרש״ם שם]

[קכח] **עירובין דף כב.** אמר רבי חגי ואיתימא רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב ארך אפים ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים:

הביאור נראה כי לרשע בודאי צריך מדת ארך אפיים שאע״פ שמרשיע מאריכים אף כלפיו ונותנים לו רוח חיים להתקיים בעוה״ז ועוד גם להצליח דהיינו מילוי חסרונותיו ואע״פ שמקבל מרב דקליפה אבל הרב דקליפה מוכרח שמקבל מאיזה מקור עליון שמחוץ לעוה״ז שהרי חיים הם התחדשות ואין תחת השמש אלא מעל השמש. אבל איזה אריכות אף צריך למי שאינו רשע, ונראה כיון שמבואר לקמן שהחסרון הוא מחמת עוון והעוון הוא המונע את הרוח חיים וא״כ גם המקושר לצדיק צריך שיאריכו אף כלפיו אע״פ שחטא.

ונמצא בין הרשעים שמקבלים מרב דקליפה, לאלה שמקבלים מהצדיק האמת, אין חילוק מצד המעשים, כי שניהם יכול להיות שמרשיעים, ורק שזה שלא חולק על הצדיק, אזי כבר מקבל רוח חיים מתוקן מהצדיק האמת רוח הקושר אותו למקור החיים ממש. **ועיין לעיל** תחילת אות ג׳ בהערה שנראה שכל אחד מקבל משניהם כי הכח לחטוא מסתמא מקבל מרב דקליפה.

[קכט] **עיין ב״ר פ׳ סז ד**

[קל] **בראשית רבה סז ד׳** – כשמוע עשו את דברי אביו א״ר חנינא כל מי שהוא אומר שהקב״ה וותרן הוא יתוותרון בני מעוהי אלא מאריך אפיה וגבי דיליה זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו דכתיב כשמוע עשו את דברי אביו ויזעק זעקה והיכן נפרע לו בשושן הבירה שנאמר (אסתר ד) ויזעק זעקה גדולה ומרה עד מאד. עכ״ל. **צ״ע דמבואר** כאן אריכות אפיים כלפי הצדיק שהמתין להעניש את יעקב על הזעקה שגרם לעשו למעלה מאלף שנים עד סוף גלות בבל בימי מרדכי.

[קלא] גם בדפו״ר - גבי׳, בתרלד ומתרלו - גבי

[קלב] **ישעיה פרק נד** (יא) עֲנִיָּה סֹעֲרָה לֹא נֻחָמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מַרְבִּיץ בַּפּוּךְ אֲבָנַיִךְ וְיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים:

פרש״י – סוערה – שלבה סוער ברובי צרות.

נפלאות הנחמה שתתגלה בגאולה/[קלג], ורבינו דורש שנקראת כך **כי הם עכשיו** ברוחניות **תחת ממשלת עשו איש שעיר,** כי נפלו מהדעת ושקועים בהבלי עוה"ז ומילוי חסרונותיו היא **בחי' רוח סערה הנ"ל** שמקבלים מרב דקליפה/[קלד]**:**

אך הדבוק בצדיקים/[קלה] **מקבל הרוח חיים שלימת**[קלו] **החסרון** ע"י גנוחי ואנחה, **מהצדיק והרב דקדושה** רוח חיים בישוב הדעת וכסופים אליו ית' **:**

<u>על כן מי שיש לו מעט דעת ומדת האמת מבין מכל הנ"ל שכל תיקונו תלוי רק בצדיק אמת וממילא כמבואר בתורה ח' תנינא (שהיא עיקר הצוואה של רבינו כידוע) ובלק"ה שלוחין ה' שכל חייו אדם צריך לטרוח גם למעלה מאפשרויותיו לחפש את הצדיק האמת ולצעוק עד כלות הנפש אל הש"י שיגלה לו את האמת ואת הצדיק האמת.</u>

<u>והחפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת..</u>

(לק"ה מתנה ג' ה')

<u>וצריך לשנן היטב שעל זה כל מלחמת עמלק נגדו להרחיק אותו מהצדיק האמת</u>

וכמבואר היטב בספורי מעשיות מהרב ובנו.

ועיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' י' – כְּלַל הַדָּבָר, שֶׁמִּלְחֶמֶת הָמָן עֲמָלֵק בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הוּא הָעִקָּר בְּעִנְיַן הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, כִּי עִקַּר הַחִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת הוּא עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא הָרַב הָאֱמֶת שֶׁאָצְלוֹ כָּל הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מַשְׁלִים כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְהוּא מְכַפֵּר כָּל הָעֲוֹנוֹת שֶׁהֵם עִקַּר הַחֲסָרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים". וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, חֲסֵרִים. כִּי אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת (סוֹטָה ג) שֶׁהוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה, רוּחַ דְּהָרַב דִּקְלִפָּה וְרוּחַ שְׁטוּת הוּא הֵפֶךְ הַדַּעַת וְעַל כֵּן יֵשׁ לוֹ כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת, כִּי דַּעַת חֲסֵרָתְךָ מֶה קָנְיָתְךָ (נְדָרִים מא).

וְהַצַּדִּיק הָרַב הָאֱמֶת יָכוֹל לְתַקֵּן כָּל זֹאת בְּחִינַת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה, כִּי הוּא יָכוֹל לִירֵד לְתוֹךְ הָרַע שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וּלְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם וּלְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב וּלְהַמְשִׁיךְ עָלָיו בְּכָל עֵת וָרֶגַע רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה בְּכָל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה, בִּפְרָט עַל יְדֵי אֲנָחָה וּלְהַשְׁלִים לוֹ כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת וּלְהַחֲיוֹתוֹ בְּכָל עֵת בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְתַכְלִית הָאֱמֶת שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ טוֹב בְּאֵין מַחְסוֹר דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "וְדֹרְשֵׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב".

וְעַל כֵּן עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַצַּדִּיק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, עָלְמָא עַל מַה קָאֵי? עַל עַמּוּד חַד וְצַדִּיק שְׁמֵהּ. אֲבָל לְעֵמַת זֶה יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁיְּנִיקָתָם מִבְּחִינַת הָרַב דִּקְלִפָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו, בְּחִינַת הָמָן עֲמָלֵק, **בְּחִינַת יֵשׁ לִי רָב,** שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ בְּהָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אוֹמֵר יֵשׁ לִי רַב, שֶׁבּוֹחֵר לוֹ רַב מִי שֶׁטּוֹב בְּעֵינָיו שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִמְּקוֹמוֹ וְלַהֲקִימוֹ מִנְּפִילָתוֹ, **אַדִּרַבָּא, הוּא מְרַחֲקוֹ** מֵהַצַּדִּיק שֶׁהוּא נְקֻדַּת הָאֱמֶת, כִּי הוּא יוֹנֵק מִבְּחִינַת הָרַב דִּקְלִפָּה הַנַּ"ל שֶׁהֵם בְּחִינַת אַלּוּפֵי עֵשָׂו רַבְרְבֵי עֵשָׂו. **וְאֵלּוּ הַחוֹלְקִים** מַמְשִׁיכִים הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלָּהֶם מֵהֶם, דְּהַיְנוּ מֵהָרַב דְּסִטְרָא אָחֳרָא הַנַּ"ל וְהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ וּמַצְלִיחַ מְאֹד, כִּי נִדְמֶה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כָּל הַגְּדֻלָּה, אֲבָל הוּא רַק לְפִי שָׁעָה, כִּי לַסּוֹף כָּלָה וְנֶאֱבָד, **כִּי אַנְשֵׁי הַשֵּׁם** כְּלֹא הָיוּ וְכָל הַחִיּוּת שֶׁמַּמְשִׁיכִין לְהַשְׁלִים הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם אַף עַל פִּי שֶׁנִּדְמֶה שֶׁנִּשְׁלַם הַחִסָּרוֹן שֶׁלָּהֶם בְּרִבּוּי גְּדוֹל יוֹתֵר מִדַּאי, אֲבָל הוּא רַק לְשָׁעָה קַלָּה, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד חָסֵר לָהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי דַּעַת חֲסֵרָתְךָ מֶה קָנְיָתְךָ. עכ"ל הלק"ה.

<u>ובעיקר זה מתבטא בתאוות ממון שרב דקליפה מוליך אותו להיות מסודר בפרנסה וכבוד ולילך על מי מנוחות, הפך הרב דקדושה שדורש ממנו עבודות קשות ומסירות נפש על התורה והעבודה, לכן החפץ בחיים קלים נמשך אחרי רב דקליפה. ועל כן חמתם בוערת כשמזכירים להם את הצדיק שעובד במסירות נפש את הש"י, כי הרב דקליפה שבתוכם נתמלא בהלה שמא ימשך ליבם אליו. ומיד מכניס בפיהם דברי נעצה ובוז על עובד ה'. וממציא עליו כמה עונות ופשעים נוראים שעשה, "דברים שהם כל כך מבוררים וידועים שאין צורך לבדקם כלל".</u>

<u>ובאמת דייקא העובד במסירות נפש הוא צדיק יסוד עולם והחולקים עליו זה בעצמו מפיל אותם ממדרגתם בתאוה הידועה ועל ידי זה לתאוות ממון כמבואר בתורה כג אות ג' ובסוף התורה השמטה השייכת לאות ג'. ובלקוטי הלכות קדושין ג' ג'.</u>

רד"ק – עניה סערה – סוערה בסערת הגלות:

מצודות דוד – עניה סוערה – על ירושלים יאמר שהיא בעניה מרעדת כמרוח סערה ואין מי לנחמה.

[קלג] **עי"ש כל הפרק ומצודות דוד** – ברגע קטן עזבתיך – העזבון שעזבתיך לא היה רק רגע קטן מול הקבוץ שאקבצך כי ברחמים גדולים תהיה ותתמיד לאורך ימים:

[קלד] **ורובא דרובא** רחוקים מהצדיק ולא מקבלים ממנו מילוי הדעת למלא חסרונותיהם ואפילו המקורבים אליו לא בקל זוכים לזה. אלא כל אחד כפי ביטולו להצדיק וכמעט לא בנמצא מי שאין לו חסרונות גשמיים כלל.

[קלה] **ועיין לק"ה** העושה שליח לגבות חובו שגם מי שאינו דבוק רק שאינו חולק גם מקבל מהצדיק אבל ע"י שליח ואזי אחריות הדרך עליו ולפעמים נגזל הרוח ע"י הרב דקליפה.

[קלו] גם בדפו"ר ובתרלד – שלימת, ובתרלו – שלימות, ומתרצו - שלימת

(המשך לק"ה הנ"ל) כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר וְיָשָׁר בֶּאֱמֶת לְאַמִּתּוֹ הוּא רוֹדֵף כָּל יָמָיו אַחַר פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת וְכָל יָמָיו מָלֵא חֶסְרוֹנוֹת וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר חָסֵר לוֹ יוֹתֵר. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, יֵשׁ לוֹ מָנֶה מְבַקֵּשׁ מָאתַיִם וְכוּ'. וְעַל פִּי רֹב חָסֵר לוֹ בִּפְשִׁיטוּת, כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁמִּרְוִיחַ וּמַרְוִיחַ וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁבָּא אֶל הַחֶשְׁבּוֹן אֵין בְּיָדוֹ מְאוּמָה וְנִשְׁאָר בַּעַל חוֹב גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "לֹא יַחֲרֹךְ רְמִיָּה צֵידוֹ". וְהוּא בִּבְחִינַת וְהַמְשׂוֹתֵבֵר מִשְׂתַּבֵּר אֶל צָרוֹר נָקוּב, **וּבִפְרָט עַתָּה** שֶׁשְּׁכִיחַ זֹאת הַמַּעֲשֶׂה הָרְבֵּה בֵּין הָעֲשִׁירִים שֶׁעַל פִּי רֹב נִשְׁאָרִים בַּעֲלֵי חוֹבוֹת וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ בַּעַל חוֹב חָסֵר לוֹ הַרְבֵּה לְפִי רִבּוּי הוֹצָאוֹתָיו שֶׁמַּנְהִיג בֵּיתוֹ בְּכָל פַּעַם בִּגְדוֹלוֹת יוֹתֵר עַד שֶׁאֵין מַסְפִּיק לוֹ כָּל מַה שֶּׁמַּרְוִיחַ וְרֹאשׁוֹ כָּבֵד עָלָיו בְּכָל פַּעַם מֵרִבּוּי הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁחָסֵר לוֹ מֵהַהֶכְרֵחִיּוּת שֶׁלּוֹ כְּפִי מַה שֶּׁמַּרְוִיחַ וְאֶת בֵּיתוֹ. **וְכָל זֶה** נִרְאֶה בַּחוּשׁ לְמִי שֶׁבָּקִי קְצָת בְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם שֶׁאֵינָם מִסְתַּכְּלִים עַל הַתַּכְלִית בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְאֵינָם מִתְקָרְבִים לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁהַמְשָׁכַת הַחִיּוּת שֶׁלָּהֶם שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁלֻּמּוּת הַחֶסְרוֹנוֹת נִמְשָׁךְ לָהֶם מֵהָרַב דִּקְלִפָּה שֶׁהוּא בְּעִצְמוֹ כֻּלּוֹ חִסָּרוֹן, כִּי לִבּוֹ חָסֵר מִכֹּל, כִּי יְנִיקָתָם מִבְּחִינַת מְאוֹרַת חָסֵר, בְּחִינַת מְאֵרַת ה' בְּבֵית רָשָׁע, בְּחִינַת וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה שֶׁהֵם אֵינָם שְׂבֵעִים לְעוֹלָם מֵהָעֲשִׁירוּת שֶׁלָּהֶם וּלְעוֹלָם חָסֵר לָהֶם הַרְבֵּה וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁיּוֹנְקִים מֵהָרַב דִּקְלִפָּה הַנַּ"ל. **וְזֶהוּ** וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה הֵמָּה רֹעִים וְכוּ', שֶׁהֵם הָרוֹעִים וְהַמַּנְהִיגִים דִּסְטְרָא אָחֳרָא שֶׁהַחִיּוּת הַנִּמְשָׁךְ מֵהֶם לְהַשְׁלִים הַחֶסְרוֹנוֹת הוּא כֻּלּוֹ בְּחִינַת חִסָּרוֹן, לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְכַנַּ"ל: עכ"ל הלק"ח.

אות ד

קושיות

א. אין יסורין בלא חטא צ"ע הרי מסקנת הגמ' שם שיש יסורין בלא חטא.

ב. ארך אפים בחי' רוח מאריך רוחיה בחי' אנחה על חסרון וצ"ע כי ארך אפים הוא סבלנות גדולה הפך הנאנח על חסרון. וכן לקמן ריש אות ט' קוצר רוח גורם שא"א להאנח כי אנחה ארך אפים וצ"ע כנ"ל.

ג. ואיש חכם יכפרנה צ"ע כיצד – בלק"ה עושה שליח לגבות חוב ג' אות י' ועוד עי"ש שמבאר כיצד כפרת העוון שלבד מעצם המשכת הרוח חיים שהיא דעת כנגד הרוח שטות של העוון, עוד גם עפ"י המבואר לקמן באות ה' הצדיק נכנס בצינור הרשע ומכניע את העוון בשרשו לא רק אצל הרשע כפי שיתבאר שם אלא גם אצל כל אחד שמקבל ממנו רוח חיים.

ד. רב דקליפה שהוא אדמוני צ"ע הרי גם דוד המלך היה אדמוני/קלז\?

הקדמה לאות ד'

כאן מבאר רבינו שבהכרח הרוח חיים ממלא את החסרון רק ע"י שמכפר העוון שגרם את החסרון, דאי לאו הכי הוא כמו למלא חבית בלי תחתית. ובלק"ה (שלג"ח ג' י') מבאר עפ"י אות ה' לקמן שהצדיק נכנס לצינור של הרשע ומוציא את אותם שהרשע בלע.

עוד מבאר כאן רבינו כיצד כל המהלך שלמדנו הם רחמים גדולים הנמשכים מיג מדות של רחמים לרחם על ישראל להשלים חסרונם ולכפר כל עוונותם.

כי (ה' ית' שהוא קל –חסד) חנון ורחום מגודל חנינותו ורחמנותו צמצם עצמו להיות רוח חיים אצל הצדיקים הדבקים בתורה שעליה מרחפת הרוח אלקים. וממדת ארך אפיים שלו ית' נותן לישראל אפשרות להאנח ולהמשיך רוח חיים דהיינו אותו ית' כנ"ל, מהצדיק הרב חסד שמקבל מתורת אמת ועי"ז נוצר חסד דהיינו שהצדיק הרב חסד יהיה נוצר וממתיק את האלפים היינו אלופי עשו הרב דקליפה המפיל את לישראל לרוח שטות ועוון, ועי"ז הצדיק נושא עוון ופשע (וחטאה ונקה) דהיינו הצדיק מכפר לנאנח עוונותיו ופשעיו (וחטאיו ומנקהו מהם).

וע"כ (משלי טז)/קלח\ **ואיש חכם יְכַפְּרֶנָּה**/קלט**. כי החסרון הוא מחמת עוונות** כי עיקר רוח החיים הוא בהתורה, וכשפוגמין בדבר אחד מן התורה אזי נעשה חס ושלום פגם וחסרון בהרוח חיים (פל"ח), **כמ"ש חז"ל (שבת נה.)**/קמ\ [**קמא**]/קמב\ **אין מיתה בלא חטא ואין יסורין**קמג/קמד\ [**קמה**]/קמו\ **בלא עון,**

קלז **שמואל א פרק טז** (יא) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל יִשַׁי הֲתַמּוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁאַר הַקָּטָן וְהִנֵּה רֹעֶה בַּצֹּאן וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל יִשַׁי שִׁלְחָה וְקָחֶנּוּ כִּי לֹא נָסֹב עַד בֹּאוֹ פֹּה: (יב) וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ **וְהוּא אַדְמוֹנִי** עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי וַיֹּאמֶר יְדֹוָד קוּם מְשָׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא:

קלח **משלי פרק טז** (יד) חֲמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה:

קלט **משמע שהצדיק** נקרא גם חכם והוא הגדר הרביעי, כי נקרא צדיק, ואיש אשר רוח בו, ורב חסד, וחכם, ולקמן על הרבב"ח נקרא תוצאות חיים.

ואולי אפ"ל שנקט כאן חכם כיוון שדייקא אור החכמה הוא המכפר, וכדמצינו לגבי רפואת הגוף בהאריז"ל עה"פ ה' יסעדנו על ערש דוי הכי נמי ברפואת הנפש. וקמ"ל שרוח החיים שנמשך אל החסרון שנעשה מחמת העוון הוא אור החכמה הגנוז בבינה שממנה תוצאות חיים.

קמ **שבת נה.**– אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון. אין מיתה בלא חטא דכתיב (יחזקאל יח כ) הנפש החוטאת היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה וגו'. אין יסורין בלא עון דכתיב

כמ״ש (תהלים פט)[קמז] **ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם**[קמח]**. וע״כ הצדיק הממשיך רוח החיים ומשלים החסרון, מכפר**[קמט] **העון**[קנ][קנא] **:**

(תהלים פט לג) ״ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם״. [דף נה:] מיתיבי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון? אמר להם מצוה קלה צויתיו ועבר עליה. אמרו לו והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו? אמר להם מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב וגו׳. הוא (רבי אמי) דאמר כי האי תנא, דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו שנאמר ״יען לא האמנתם בי״, הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם. מיתיבי ארבעה מתו בעטיו (בעצתו) של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד, וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא דכתיב ״ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב (שר) [על] הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב״, וכי בת נחש הואי? והלא בת ישי הואי דכתיב ואחיותיהן צרויה ואביגיל, אלא בת מי שמת בעטיו של נחש. מני (ברייתא זו) אילימא תנא דמלאכי השרת, והא איכא משה ואהרן, אלא לאו רבי שמעון בן אלעזר היא, ושמע מינה יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון, ותיובתא דרב אמי תיובתא:

קמא **עי״ש ענף יוסף** שעל עין יעקב

קמב **וצ״ע** הרי רב אמי איתותב גם לגבי יסורין כמפורש בגמרא דמסיק שיש יסורין בלא עוון. וכן כתבו **התוס׳** דאיתותב אע״פ שהברייתא דברה רק ממיתה. **וצריך לומר** שהגמרא הקשתה על הלשון אין יסורין וכו׳, דמשמע אין כלל בלא עוון, אבל רבינו מדבר בדרך כלל. ופשוט. **ועיין המאירי** שם שכתב ואף על פי שנשאר דעת האומר כן בתיובתא אין עיקרי האמונות תלויות בראיות של פשוטי מקראות ואגדות וכבר ידעת שאין משיבין באגדה ומה נכבד מאמר אף משה ואהרן בחטא מתו מכאן ואילך ימחלו האחרים על כבודם:

קמג מתרצו - יסורים

קמד **עיין כאן במפרשים** בעין יעקב מקשים הרי חטא קל מעוון ומדוע עליו יש מיתה ועל עוון יסורין

ועיי״ש בענף יוסף תירוץ יפה עפ״י הגמרא ב״מ לג: דריש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ (להיינו שמ״ע העס) שזדונות נעשות להם כשגגות. ע״כ. **ולפ״ז מיתה** בלא חטא קאי העמי הארץ שזדון נחשב כשגגה ויסורין בלא עוון קאי הת״ח ששוגג נחשב להם כזדון.

קמה עיין ערכין טז: ותורת האדם להרמב״ן - אות קיז שער הגמול

קמו **וכמבואר** בערכין שכל דבר שלא כרצוני נחשב לי יסורין.

עיין ערכין דף טז: – עד היכן תכלית דהיינו סוף יסורין? אמר רבי אלעזר: כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל מידתו עליו. מתקיף לה רבא זעירא, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני, גדולה מזו אפילו יסורין פחותין מאלו אמרו: אפילו נתכוונו למזוג בחמין ומזגו לו בצונן, בצונן ומזגו לו בחמין, ואת אמרת כולי האי! מר בריה דרבינא אמר: אפילו נהפך לו חלוקו וצריך ללבשו שוב. רבא, ואיתימא רב חסדא, ואיתימא רבי יצחק, ואמרי לה במתניתא תנא: אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתים ועי״ז נצרך להושיט שוב ידו לכיסו. דווקא שלש ועלו בידו שתים, אבל שתים ועלו בידו שלש לא, דליכא טירחא למישדייהו להחזיר. וכל כך למה? דתניא דבי רבי ישמעאל: כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין – קיבל עולמו שעתיד לרשת בעוה״ב. במערבא אמרי: ענש פורענות מזדמנת לו.

ועיין מהר״ל נתיב היסורין פ״ג מדוע בארבעים יום בלי יסורין כבר קיבל כל שכרו לעוה״ב

תורת האדם להרמב״ן – אות קיז שער הגמול – עוד הזכירו חכמים דרך אחרת ביסורין, אמרו (ערכין ט״ז ב׳) תנא דבי ר׳ ישמעאל כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קבל עולמו, ופירוש הענין הזה הוא מן המקרים ההוים בנוהג של עולם והבאין על כל אדם, כגון שימצא טורח במעשיו לפעמים, ויכאב גופו כשיאכל מאכלים רעים שאינן הגונין לו לפי טבע שלו, ויחוש בראשו כשיעמוד בשמש, ויהיו לו מן המאורעות שבאות אפילו על המלכים, שכגון אלו אין ניצל מהן אלא הרשע הגמור לגיהנם, שמקבל עולמו ושומרין אותו מן השמים לעשות לו כל רצונו בעולם הזה, שנאמר (תהלים י׳) יחילו דרכיו בכל עת, אבל שאר בני אדם בין צדיקים בין רשעים כולם בכלל מנהגו של עולם הם. וזהו שפירשו בגמרא שם בערכין עד היכן תכלית יסורין כל שארגו לו בגד ללבוש ואינו מתקבל עליו, ואתקיפו עלה והעלו אפילו נהפך לו חלוקו ואפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתים, ובכל כך למה דתני דבי ר׳ ישמעאל כל שעברו עליו וכו׳, וזה ענין אחר הוא, אינו מן היסורין שמשתנין בהן בני אדם זה מזה ברוב, אבל ביסורין ממש לא למדנו בהם יסורים אלא לכפרה: **ואם תשאל** ותאמר והלא מפורש בתורה שיש יסורין של נסיון, כגון והאלהים נסה את אברהם, וכן למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא, תשובה לשאלה זו כן הדבר וכך היא המדה, שהקב״ה מנסה ולא כל אדם אלא מנסה הוא את חסידיו.

קמז **תהילים פרק פט** (לב) אִם חָקֹתַי יְחַלֵּלוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמֹרוּ: (לג) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם:

קמח **בגמ׳ הנ״ל** הובאו שני פסוקים, ורבינו מצטט רק את הפסוק על יסורין. **ונ״ל פשוט** שגם החייב מיתה מחמת איזה עוון תקנתו היא אנחה כנ״ל שמכוחה יקבל מהצדיק דעת וישוב ויתכפר לו ולכן נקט רבינו גם את הרישא של המאמר דהיינו אין מיתה בלא חטא.

קמט **כפרה** פרש״י לשון קינוח והעברה

קנ **צ״ע דלעיל** משמע כשאדם נאנח על חסרונותיו בהתקשרות לצדיק ממשיך מהצדיק רוח חיים למלא החסרון, ואילו כאן משמע שהצדיק הוא הממשיך רוח חיים לנאנח. **ועוד צ״ע** האם הצדיק מכפר עוון בפועל או שממילא הרוח חיים ממלא את החסרון גם מכפר את העוון שגרם אותו. **ואולי** אפילו אדרבה הרוח חיים מכפר עוון ועי״ז נשלם החסרון כי כבר אין לו סיבה.

קנא **דהיינו בהכרח** שמילוי החסרון הוא גם כפרת עוון דאל״ה עדין החסרון נשאר מחמת העוון. **וצ״ע בשלמא** אם המילוי הוא דעת קנית אזי הוא גם כפרת עוון שהדעת מונע העבירה כי הוא תיקון לרוח שטות שגרמה את העוון כמבואר בסוטה אין אדם עובר עבירה אא״כ נכנס בו רוח שטות. אבל אם מילוי החסרון הוא שחסר לו מנה וכגון לאדם פשוט שבוודאי גם אליו נאמרה התורה הזו שע״י אנחה יושלם חסרונו ומקבל מנה איזה כפרת עוון נעשה כאן? **ולכן נ״ל** שגם באדם פשוט צ״ל שיקבל איזה בחי׳ דעת, כי כל שפע מהצדיק בהכרח הוא דעת. ואילו הגשמיות היא טפל לו.

וכל זה מבואר היטב בלק״ה **עושה שליח לגבות חוב** ג׳ אות י׳ ועוד עי״ש שמבאר ביצד כפרת העוון שלבד מעצם המשכת הרוח חיים שהיא דעת כנגד הרוח שטות של העוון, עוד גם כפי היסוד שיתבאר לקמן באות ה׳ גם הצדיק נכנס בצינור הרשע ומכניע את העוון בשרשו לא רק אצל הרשע״ כפי שיתבאר שם אלא גם אצל כל אחד שמקבל ממנו רוח חיים.

והוא מגודל רחמנות וחנינות מהבורא ית"ש, שצמצם עצמו להיות הרוח חיים אצל הצדיקים [קנב]/קנג\, **דהיינו שהם יקבלו הרוח חיים מהתורה**/קנד\, **והם ממשיכין רוח החיים אל החסרונות, ובזה מכפרין העוונות. וזהו** מה שביאר שצדיק מכפר עוון הוא ע"י שזוכה (בכח עדן תפילתו שזוכה לה בשלימות. באה"ל) לעורר **בחי' י"ג מדות** של רחמים שנתגלו למשה רבינו אחרי חטא העגל **(שמות לד)**/קנה\. ורבינו מגלה כיצד רמוז וכיצד נמשך מהי"ג מדות של רחמים הכפרה לאיש ישראל הנאנח וממשיך רוח חיים בהתקשרות לצדיק האמת, וזהו **ה' ה' אל רחום וחנון, ארך אפים**/קנו\. **ארך אפים**/קנז\, **הוא בחי' הרוח שהוא מאריך רוחיה, בחי' אנחה על החסרון.**

והיינו ורב חסד ואמת, כמו שאמרנו שמקבלין הרוח חיים מהצדיק רב דקדושה, שהוא רב חסד, היפך הרב של דין דהיינו **עשו רב דקליפה שהוא אדמוני**/קנח\ **תוקף הדין** כי הצבע האדום רומז לדין כפי שיתבאר לקמן באות ח'.

והיינו ואמת. כי הצדיק מקבל הרוח חיים מהתורה, שנקראת (מלאכי ב')/קנט\ **תורת אמת היתה בפיהו.**

עי"ש – וְהַצַּדִּיק הָרַב הָאֱמֶת יָכוֹל לְתַקֵּן כָּל זֹאת בְּחִינַת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה, כִּי הוּא יָכוֹל לֵירֵד לְתוֹךְ הָרַע שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וּלְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם וּלְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב וּלְהַמְשִׁיךְ עָלָיו בְּכָל עֵת וָרֶגַע רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה בְּכָל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה, בְּפֶרֶט עַל יְדֵי אֲנָחָה וּלְהַשְׁלִים לוֹ כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת וּלְהַחֲיוֹתוֹ בְּכָל עֵת בְּנַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת עַד שֶׁיְּזַכֶּה לְתַכְלִית הָאֱמֶת שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ טוֹב בְּאֵין מַחְסוֹר דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "וְדֹרְשֵׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב".

ועיין באה"ל הארוך אות לו עפ"י המבואר לקמן באות ז' עניין עדן התפלה שרק על ידה זוכה ללון בעמקה של הלכה לכוין לאמת מבאר שם הבאה"ל שרק הזוכה לעדן התפלה כראוי הוא הזוכה להיות צדיק וטוב לו כמבואר בתורה נו אות ט' שהלכה כמותו. עוד מבואר שרק הוא הזוכה שגם הנלוים אליו יזכו לתקון מדותיהם כי רק משם מעדן התפילה שהיא היג מדות של רחמים יכול לכפר עוונות הדבקים בו. ולפ"ז מובן מה שסמך כאן את ענין היג מדות לזה שהצדיק מכפר עוון.

קנב **עיין לק"ה חו"מ** העושה שליח לגבות חובו הלכה ג' אות ג'

קנג **לק"ה חו"מ העושה שליח לגבות חובו** הלכה ג' אות ג' – וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁנִּתְגַּלָּה לוֹ תְּחִלָּה מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, עַל שֵׁם (תְּהִלִּים צא, טו): "עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה", כִּי **הַצַּדִּיק וְהַתּוֹרָה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶחָד, כִּי הַצַּדִּיק מְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה שֶׁהִיא אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ**, וּבָזֶה מְחַיֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל וּמַשְׁלִים כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, וּכְשֶׁצְּרִיכִין לְהַכְנִיעַ אֶת הָרְשָׁעִים הַמּוֹשְׁלִים עֲלֵיהֶם – צָרִיךְ הַצַּדִּיק לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הַמִּדָּה רָעָה שֶׁהֵם שִׁקּוּעִין בָּהּ בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלָּהֶם שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם מְקַבְּלִין חִיּוּת. וְהַצַּדִּיק נִכְנָס לְשָׁם דַּיְקָא, וּמְשַׁבֵּר אוֹתוֹ הַצִּנּוֹר שֶׁהִיא הַמִּדָּה רָעָה שֶׁלָּהֶם, כַּמְבֹאָר הֵיטֵב שָׁם עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים קמז, ו): "מְשַׁפִּיל רְשָׁעִים עָדֵי אָרֶץ", רְאשֵׁי תֵּבוֹת: אֵ"שׁ ר'וּחַ מַ'יִם עָ'פָר, עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן נִתְגַּלָּה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, מֹשֶׁה (תְּהִלִּים צא, טו): "עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה" לְהוֹרוֹת, שֶׁכְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצָרָה בְּגָלוּת תַּחַת הָעַכּוּ"ם שֶׁמּוֹשְׁלִין עֲלֵיהֶם עַל יְדֵי הַצִּנּוֹר שֶׁל הַמִּדָּה שֶׁלָּהֶם, צְרִיכִין לִהְיוֹת עִמָּם בְּצָרָה – לִכְנֹס בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַצִּנּוֹר דַּיְקָא, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַצָּרָה שֶׁלָּהֶם וּלְשַׁבֵּר אוֹתוֹ כַּנַּ"ל. כִּי יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת נִקְרָאִין "כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים" (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) , שֶׁהַקּוֹצִים מְנַקְּבִין אוֹתָהּ וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם, הַיְנוּ שֶׁהָעַכּוּ"ם שֶׁמְּצָרִין אֶת יִשְׂרָאֵל הֵם הַחוֹחִים וְקוֹצִים בְּחִינַת סְנֶה, **וּלְשֵׁם צְרִיךְ הַצַּדִּיק שֶׁבְּלוּל בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֵירֵד וּלְשַׁבֵּר אוֹתוֹ הַצִּנּוֹר שֶׁמְּצַעֵר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּחִינַת סְנֶה**, בְּחִינַת חוֹחִים וְקוֹצִים כַּנַּ"ל, כִּי עִקַּר הַגְּלוּת הוּא הַמִּדָּה רָעָה בְּעַצְמָהּ שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלָּהֶם, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁמִּתְגַּבְּרִים עַל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדָּה רָעָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁזֶּה הוּא עִקַּר הַגָּלוּת בְּחִינַת "וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם" וְכוּ', (תְּהִלִּים קו, לה).

קנד **וכנ"ל** רוח אלקים דהיינו הש"י מרחפת על פני המים היא התורה והצדיק שדבוק בתורה מקבל בתוכו את הרוח אלקים שמצמצם עצמו הש"י להיות רוח אלקים מפעמת בתוך הצדיקים וכמ"ש בראשית מא (לח) וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כָזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: שמות לא (ג) וָאֲמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה:

ועיין שמואל–א י' (י) וַיָּבֹאוּ שָׁם הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֶבֶל נְבִאִים לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם: וצ"ע א"כ מה היא רוח אלקים רעה דאיתא בשמואל–א טז (טו) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי שָׁאוּל אֵלָיו הִנֵּה נָא רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה מְבַעֶתֶךָּ: כנראה רוח חיים מרברבי עשו שנכנסה בו ע"י קנאתו בדוד.

קנה **שמות לד (ו)** וַיַּעֲבֹר יְדֹוָד עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא יְדֹוָד יְדֹוָד אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת: (ז) נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים:

פרש"י ארך אפים – (סנהדרין קיא) מאריך אפו ואינו ממהר ליפרע שמא יעשה תשובה:

קנו **עיין ע"ח שער יג** פרק ט' דעת האריז"ל שהמדות מתחילות ממדת קל ועי"ש שארך אפים הן שתי מדות כיון שכתוב אפים (ונ"ל כוונתו עפ"י הגמ' שהן כאילו ב"פ ארך אף לצדיק שחטא וארך אף לרשע) ועי"ש שד' מידות רחום וחנון ארך אפיים הן בי"ג תיקוני הזקן תחת החוטם סביב הפה (אולי רומז לעניין המבואר כאן שמדובר ברוח חיים ע"י אנחה בחוטם ובפה) והן השערות שמעל הפה והשביל שתחת החוטם הפנוי משערות והשערות שתחת הפה והשביל הפנוי שביניהן. ועי"ש שהיג מדות שנזכרות במיכה הן הפנמיות שלהן ממוחא סתימאה. וכנגד ארך אפים הן לשארית נחלתו. לא החזיק לעד אפו. עוד באריכות יותר עיין שער הכוונות דרושי ויעבור דרוש ג'.

קנז **רבינו מתחיל לבאר** מארך אפיים כיון שחנון ורחום כבר ביאר לעיל גודל "הרחמנות" ו"חנינות" מהבורא ית"ש שצמצם עצמו וכו'. וגם מדת קל אפשר שרמז במה שאמר "מגודל" כי ק–ל היא מדת החסד שנקראת גדולה כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה.

קנח **אדמוני** היינו אדם קטן דהיינו שהצורת אדם של עשו מאד בקטנות להבדיל מיעקב שתיקן חטא האדה"ר ואיתא בגמ' (ב"מ פד. וב"ב נח.) שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון. **ועיין באה"ל הקצר** אות לו בהגה שם (אות כג) מתרץ הא דגם דוד המלך נקרא אדמוני.

קנט **מלאכי פרק ב** (ו) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעַוְלָה לֹא נִמְצָא בְשִׂפָתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן:

והיינו נוצר חסד לאלפים, לאלפים זה בחי' אלופי עשו רברבי עשו, שהם רב דקליפה. וזהו נוצר חסד, שחסד בחי' הרב דקדושה, נוצר וממתיק/קס\ **בחי' אלופי עשו רברבי עשו**/קסא\ כפי שיתבאר לקמן באות ה' כיצד מכניעה מדותם הרעות.

וע"כ נושא עון ופשע של ישראל שהתגבר עליהם הרב דקליפה והפילם לעוון ע"י הרוח שטות הנמשך ממנו, **כי ע"י רוח החיים שלימת**קסב **החסרון, שממשיכין מהצדיק ע"י אנחה, עי"ז נתכפרין העוונות שזהו בחי' ואיש חכם יכפרנה כנ"ל, וזהו נושא עון ופשע** [קסג]/קסד\ **כנ"ל :**

אות ה

קושיות

א. אסור להתגרות ברשעים צ"ע הרי הרשע העיקרי הוא זה שבתוכי ומעשים בכל יום שאני חייב להתגרות בו באכילה וזיווג ובשמירת עינים ובין אדם לחברו

ב. רק הצדיק הגמור והנלוים אליו יכולים להתגרות ברשע – צ"ע מי הם הנילוים לצדיק? ראה באות ב' צדיק והרב שבדור, וכן העתיק בלק"ע אנחה א', אבל שם צדיק יא כתב הצדיק והרב האמת שנלווה אליו. משמע שיש רב אחד נלווה וכן מצינו במלחמת עמלק שמשה רבנו שלח את יהושע להלחם בעמלק. מאידך כיון שמעשים בכל יום שכל אחד מאיתנו במלחמת היצר מתגרה ביצרו על כן נראה שע"י התקשרות לצדיק נעשה שליח הצדיק ומותר לו להתגרות ברשע הפרטי אבל שבתוכו, אבל רשע שמחוצה לו צריך שליחות מפורשת, ואולי הרב הנלווה לצדיק הוא כמו יהושע שהצדיק שולח אותו למלחמה ממש עם עוד אנשים.

ג. עוד בעניין זה עיין לעיל אות ב' איש אשר רוח בו שנאמר על יהושע ולא על משה, והכוונה לרוח חיים שמקבלים מהצדיק האם הכוונה גם לנלוה לצדיק יש רוח חיים המבואר שם שהוא ה' ית' שצמצם עצמו אצל הצדיקים. ונראה שזה נאמר ביהושע דייקא כשנבחר להיות במקום משה רבנו ולא כשהיה נלוה אליו. אלא שצ"ע שזה נאמר בחיי משה האם הכוונה שה' ית' צמצם עצמו אצל שניהם.

ד. להתגרות ברשעים יכול רק צדיק גמור שבטוח שלא יארע לו שום מכשול עבירה – צ"ע מקהלת (ז כ) כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא:

הקדמה לאות ה'

כאן חוזר רבינו לבאר המשך העניין הנ"ל באות ג' שהרשע מקבל מרב דקליפה רוח חיים גדול ותקיף בשעתו והיא כדי להאבידו מעוה"ב ובזה תירץ את קושית משה רבינו בברכות ז. מדוע רשע וטוב לו. ומוסיף כאן לבאר שע"כ אסור להתגרות ברשע שגם זה המשך הסוגיא שם בגמ' בדף ז:, ורבינו מבאר למי כן מותר להתגרות וגם יכול להכניע עי"ז את הרשע. ומבאר כיצד הרברבי דקליפה נאחזים במדות הרעות שהן הרע שבד' יסודות.

קס **צ"ע** כי נוצר פירושו שומר והכלל שהקליפה שומרת על הפרי ועשו קליפה ליעקב וכאן להפך. ואולי הכוונה שהצדיק רב חסד שומר שלא יתגבר הרב דקליפה וזה בעצמו המתקתו מה שמחליש כוחו להתגבר.

קסא **צ"ע במה מתבטאת** ההמתקה שממתיק הצדיק את הרב דקליפה. ועיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' י' שהעוון הוא מהרב דקליפה שממנו הרוח שטות הגורם לעוון כמבואר בסוטה ג. ונראה שמלבד שהרוח חיים הנמשך מהצדיק הוא הפך הרוח שטות של הרב דקליפה וזה בעצמו בחי' המתקה, אבל כפי שיתבאר לקמן באות ה' הצדיק רב כוחו להיכנס לצינור מדתו הרעה של הרב דקליפה ומכניעה ומבטלה וזו עיקר המתקתה.

ונ"ל היסוד בזה כי מדה בשרשה היא קדושה אלא שבהתגברות הרב דקליפה הוא מפילה לרע וסט"א, וההמתקה היא להתגבר ברוח החיים דקדושה רוח של דעת ולהחזיר ולהעלות את המדה אל הקדושה.

ועיין באה"ל הקצר אות מג הקדמה רביעית מבאר שבירידתו ל"צנור" הרשע מהפכו למדת "נוצר". ויש לזה מקור בקהלת יעקב עי"ש ועי"ש מה שמבאר שמדת ונקה היא הי"ג הכוללת את כולן ודייקא בה ובנוצר בהם אוחז הצדיק ביותר והקשר ביניהן ידוע בהאריז"ל שנוצר חסד היא השמינית ונקה יג שתיהן נקראות מזל.

קסב גם בדפו"ר ותרלד - שלימת ובתרלו - שלימות ומתרצו - שלימת

קסג **ההמשך** חטאה ונקה לא דרש רבינו. עיין משכיל לדוד שם על פרש"י וביאה"ל

קסד **צ"ע מדוע** לא ביאר מדת וחטאה ומדת ונקה.

ועיין בזה ביאור הלקוטים בתחילתו ד"ה דנושא עון ופשע - שתירץ – יש לפרש שאינו צריך לחושבה, כי היא מחוברת לתיבת נושא הנ"ל, [שהנשיאה תסובב גם על החטאה].

עוד עי"ש ובביאורו הקצר אות ו' ובארוך אות ו' ששואל יש להתפלא אשר לא פרט והזכיר גם מדת ונקה שבסוף המדות.

ותירץ – אבל מרחוק תבין, שגם זה פרט והזכיר, בדבריו הנפלאים שכתב אחר כך על אודות הרב העליון, אשר ינקה ויזכך את עצמו, עד שלא יאונה אליו כל און גם בידו וכוחו. ובהמבואר שם מדבריו הקדושים, שבזה מנקה ומציל גם הנלוים אליו שלא יתאחז בהם הרע. עד שגם הם, לא יראו ויפחדו מהרשע. וממילא נמצא לפי זה גם מדת ונקה ברוח הרב, לעורר אותה באתערותא דלעילא כנ"ל.

והנה כשמתאנח האיש הישראלי כנ"ל, **ממשיך רוח החיים אל החסרון שמתאנח עליו ומשלים אותו. אך להתגרות ברשעים**/קסה\ דהיינו רשע שמדבר על צדיק עתק בגאוה ובוז ומשתדל להרחיק בני אדם מהצדיק ועושה יסורים לחסידי הצדיק הוא רשע, וכל שכן הרשע שבתוכי שהיא עיקר הרשע הקדמוני/קסו\ שחייבים להתגרות בו/קסז\ אבל צריך לדעת שלאדם לבדו זה **אי אפשר**/קסח\ /קסט\, **כי כשמתגרה בהרשע, והוא** הרשע **מתאנח, וממשיך הרוח מהרב שלו דקליפה, והרוח שלו גדול בשעתו,**

קסה **צ"ע הקשר** בין זה שהשלמת החסרון ע"י אנחה לזה שא"א להתגרות ברשעים. דלכאורה החסרון הוא העוון ומדות רעות כנ"ל ולא רשעים המתלבשים בני אדם. **אבל באמת** אין מקרא יוצא מידי פשוטו ועיין חיי מוהר"ן סימן ד' שבאמירת תורה זו התכווין רבינו גם להפיל ולהשפיל רשע שעשה יסורים גדולים לאנ"ש בנעמירוב.

עוד עיין לק"ע מחלוקת ד' ומובא גם בקיצור לק"מ שמוהרנ"ת הוסיף אסור להתגרות ברשעים וחולקים.

ולכאורה מהסמיכות הנ"ל נראה שהכוונה כשיש לו חולקים ורשעים שמציקים לו זה חסרונו וא"כ ע"י אנחה ישלים חסרונו להתגבר עליהם או לסלקם ממנו על זה מזהיר רבינו שזה לעומת זה גם לרשע אתה בעצמך חסרון אצלו ולכן הוא חולק עליך וגם לו יש רב שמקבל ממנו רו"ח והוא גדול בשעתו ואם תתגרה בו אפשר שהוא ינצח. אבל קשה שאם מדובר רק על התגרות באנחה הרי הרשע אינו יודע מזה כלל ולמה לחשוש ממנו.

קסו **כפי שנתבאר בחיי"מ סימן ד'** שבאותה העת שאמר תורה זו הפיל והשפיל רשע אחד וכו' אבל לא כל כך מסתבר לומר שתורה זו באה ללמד כיצד להפיל רשעים המייסרים את אנ"ש אלא העיקר הוא להפיל ולהשפיל את הרשע שבתוכי הוא היצה"ר שמייסר אותי ומרחיק אותי מהשם ית'. לכן נראה יותר שעיקר הנלמד בתורה זו הוא כיצד לתקן את המידות ולהכניע עד כדי ביטול את התאוות רעות ואיך להתגבר על היצה"ר. וכאן כעת הולך ומבאר רבינו מתי ואיך מותר להתגרות ביצה"ר ומתי אסור. וצ"ע מה שייך לומר שיש מצב שאסור להלחם ביצה"ר הרי לשם כך באנו לעולם רק כדי להלחם בו. ואולי קמ"ל שבלי התקשרות לצדיק–אמת אי אפשר ואפילו אסור להתגרות ביצה"ר. וצ"ע במלחמת היצר מה נקרא התגרות ומה מלחמה המותרת ואולי מלחמת התשה שכובש מעט מעט כידוע עיצה זו שלא לחפש עבודות גדולות אלא כל פעם לגדור עצמו בדבר קטן עד שנעשה מורגל בו ורק אז לקבל עוד איזה דבר. עבודה כזו נראה לי שהיא עבודה שהיא חיוב על כל אדם, גם מי שלא מקושר לצדיק. אבל מי שמקושר לצדיק אמיתי מותר ויכול להתגרות ביצה"ר ולקבל על עצמו עבודות גדולות ובוודאי יצליח, ומי שלא מצליח זה רק כיון שעדין לא מצא את הצדיק האמת, או שמצא אבל הוא חשוך אצלו.

קסז **הבאה"ל** מקשה למה צריך להתגרות ברשע וכי מה נחסר ממני אם גם לו מגיע טובה ובפרט שזה רק להאבידו כנ"ל ולמה למהר להפילו קודם. ומתרץ שהוא היצה"ר המחטיא אותנו כי זה לעומת זה עומד הצדיק שכל תיקונינו תלוי בו ולעומתו הרב דקליפה הרשע שכל הקלקולים שע"י הרוח שטות הם ממנו וכו' עי"ש.

נ"ל כוונתו שעיקר ההתגרות היא כדי שלא ימנע מאיתנו להתקרב לצדיק שכל תיקונינו תלוי בו. כי אם יצליח להרחיקינו אזי לא די שלא נקבל מהצדיק אלא בהכרח נקבל מהרב דקליפה שממנו הרוח שטות ומקור כל החטאים ועוונות.

עיין ביאור הלקוטים סוף הביאור שלפני הקצר ד"ה וההכרח להאריך – ואולם, אם נשים את לבבנו להכלל זה לעומת זה, הנזכר בהקדמה, נבין ונתבונן, שאף על פי שכפרת העוונות הוא על ידי הרברבי דקדושה, והעיקר על ידי הרב העליון הנ"ל, בעלייתו לעצם נקודת עדן, בית ה' כנ"ל. **אבל** בהקדם הקליפה לפרי, עומד כנגד זה, רבא עמלק, (כנ"ל שהוא הכתוב אמצעי בין אלופי עשו והוא הלעומת זה למידה הי"ג והרב הי"ג דקדושה) [עם כל רברביא המקבלים מאתו כנ"ל], לרחק ולהרחיק מזה הרב דקדושה וכל הנלווים אליו. עד שממילא מתגבר בכל אחד ואחד יצר מחשבת הלב, רק' רע' כל' היום' (ר"ת עמל"ק), בחטאים ועוונות, שמהם נתחדשים חסרונותיהם מיום ליום. ואם היה ביכלתינו להתגרות אתו ולהחרימו ולמחותו, כבר היו נחרמים ונתבטלים על ידי זה מנפשות ישראל כל החטאים שלא יחטאו כלל, [כלשון הכתוב, לך והחרמת את החטאים וכו' וחוטאים לא כתיב],.

וצ"ע אם כוונתו גם כפשוטו שהרשע מנעמירוב שהשפיל רבינו (חיי מוהר"ן ד) התגרו בו כיון שחששו שירחיק אנשים מרבינו ויתדבקו במפורסם של שקר ויקבלו ממנו מדותיו הרעים.

קסח **צ"ע** שלא אמר אסור אלא א"א דהיינו שלא רק שזה סכנה אלא שבודאי לא יועיל. ועיין ברכות ז: שם הסוגיה הזו והיא המשך לסוגיה הנ"ל בברכות ז. ששאל משה רבינו את הקב"ה מדוע רשע וטוב לו

קסט **אולי אפשר** עוד לומר כי התגרות ברשעים היא רדיפתם וה' יבקש את הנרדף אבל הצדיק ע"י שבירר כל הרע ממנו יכול לרדוף את הרשע לשם שמים לתיקון העולם בלי נגיעות של עצמו ואזי השם עמו כי לוחם מלחמת ה' ברע. אבל מי שלא תיקן מדותיו אזי מערב בזה תועלת עצמו, ובכזו רדיפה אזי ה' יבקש את הנרדף. לכן כל זמן שלא זכה לברר מדותיו צריך להפך לשמוח שה' עמו, כי הוא נרדף, והרי העיקר לחפש קרבת הש"י, ואצלנו זה ע"י שרודפים אותנו דיקא ובפרט על יהדות ולצדיק זה ע"י שהוא רודף את הרשע כי הוא בטל אליו ית' כנ"ל.

ועוד כי הצדיק שמתאב לגמרי את הרע הרי ס"ל הבא להרגך השכם להרגו, אבל מי שאינו צדיק גמור ויש לו בכוחו להנות מהרע אזי לא חשיב הבא להרגך ממש.

וע"כ כל צורריו יפיח בהם כנ"ל, ויוכל להזיק לו ח"ו הרשע, שיקבל חיות לייסרו יותר/[א] ואם הרשע הוא היצה"ר יגרום שיתגבר בו בתאווה בחוזק שלא יוכל לעמוד בה, ונ"ל שגם גורם שלא יכול לעשות אנחה דקדושה/[ב]. **וע"כ לאו כל אדם יכול להתגרות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור**/[ג] ובהמשך מבואר שגם הנלוים לצדיק מכח הצדיק יכולים להתגרות ברשע/[ד].

וצדיק גמור הוא כשהוא בבחי' (משלי יב)/[ה] **לא יאונה לצדיק כל אָוֶן, דהיינו שכבר גרש וביטל כל הרע שלו, עד שבטוח שלא יֶאֱרַע לו שום מכשול עבירה** [ו]/[ז] עי"ש במפרשים שהקב"ה שומר אותו אפילו משוגג:

והענין, כי יש ד' יסודות, אש, רוח, מים, עפר שמהם מורכבים כל העולמות, הרוחני וגשמי. **ולמעלה בשרשם הם ד' אותיות** של שם **הויה** [ח]/[ט](י)/[יא], **ולמטה** בעולמות בריאה יצירה ועשיה **הם מעורבים טוב ורע** בבריאה מיעוט, וביצירה בשווה, ובעולם העשיה שלנו רובו רע [יב].

[א] **ואע"פ שהחולק** על הצדיק מסתמא הוא פגום בברית יותר מזה שהוא חולק עליו ומבואר בתורה כג ג' שאז הקב"ה מפילו ומטרידו בתאוות ממון זה נעשה במשך הזמן אבל הרוח דקליפה שמקבל חיות לעשות רע זה הוא מקבל מיד.

[ב] **עיין לק"ה פסח ג'** שעשו שר של מצרים שהם מיצר הגרון מקום מעבר הרוח חיים שם אחיזתם למנוע רוח חיים קדושה אלא שיקבל מרב דקליפה רוח סערה. ועיין תורה סב עורף אותיות פרעה כי אחיזתו שם כנגד הגרון לאחוז בדיבור הקדוש למנוע אותו ע"י שיונק מדבורים שאינם זכים. דהיינו כי בעורף שם הדעת והסט"א מורידם למוחין דקטנות בחי' מיצר הגרון שיהיה דיבור בלא דעת. ולפ"ז כל צורריו יפיח בהם היינו היצה"ר מניה וביה באדם שמפיח בו רוח סערה במקום רוח חיים דקדושה.

[ג] **לקמן יבאר** שהכוונה שכבר ברר הטוב מרע בכל הד' יסודות שעי"ז נתבטל ממנו כל התאוות רעות. ועוד עיין בהמשך בסוף אות ה' שהצדיק הגמור וגם כל הנלוים אליו. ושם יתבאר.

[ד] **ומי הם** הנלוים בזה יש אריכות עי"ש.

[ה] **משלי פרק יב** (כא) לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע:

רש"י (כא) לא יאונה לצדיק – לא יארע לא תזדמן לו עבירה בלי דעת:

רב פנינים לאלשיך על משלי – ולא כן הוא כי הנה לא יאונה ולא יזדמן לצדיק כל און אפילו כשרשעים מלאו רע לגמרי שמלאו והשלימו הרע יצילנו ה' מהלכד במצודתם:

[ו] עי"ש במפרשים שהקב"ה שומר אותו אפילו משוגג

[ז] **צ"ע בזה** כי אמרו חז"ל אין צדיק בארץ אשר לא יחטא. **ועיין תורה עב** שאמנם מי שיש בו דעת כבר אין לו נסיון ביצה"ר הגשמי אבל יצה"ר שהוא מלאך יש תמיד. וגם דוד המלך שאמר על עצמו לבי חלל בקרבי חטא ואע"פ שאומרת הגמ' כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה זה במושגי חטא שלנו, אבל כיון שאין יסורים בלא עוון, נמצא שהיה כאן חטא כלפי המדרגה שלו (וראיתי בר' צדוק שכתב שרק כלפי חוץ היה כאן חטא דהיינו שכל היסורים שקבל על עצמו לכפר עוונו היה על החילול ה' שנראה לאחרים שחטא, אע"פ שלא חטא) וגם משה רבינו ואהרן חטאו ונענשו. ומבואר שם שאצל הצדיקים הנסיון הוא בהמתקת הדינים. **אבל עיין תורה קצ** שם מבאר רבינו עוד מדרגת צדיקים הגדולים כמשה רבינו שאצלם הנסיון הוא לכווין לדעת הקב"ה במה שלא אמר להם. אלא שצ"ע גם בזה כי בחטא מי מריבה משמע שחטאו בהמתקת הדינים. וא"כ הרי שהיה זה אצלם בכח גם כשלא חטאו וצ"ע א"כ האם כל כוונת רבינו כאן ליצה"ר הגשמי. וצ"ע בזה כפי שנאריך בהמשך.

[ח] עיין חסד לאברהם ד' ה'. ועיין תורה ד' קמא, ותורה סו וסז תנינא, ולקוטי הלכות פסח ג' ו', וע"ח שער ה' פ"ז, ושער מב פ"א מ"ב.

[ט] **ועיין לק"ה פסח** הלכה ג אות ו' – אחר שמבאר שם שע"י אכילה נמשך רוח חיים, ומבאר שהברכה היא דיבור שהוא רוח ממללא שנפח בנו והיא מוצא פי ה' שנמשך למאכל, וממנו הרוח חיים שיש במאכל. מבאר עוד שמעל הד' יסודות יש יסוד פשוט, שהוא בחי' רוח הקושר את כל הד' יסודות. **זה לשונו שם** – כִּי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם כְּלוּלִים מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵם, אֵשׁ, מַיִם, רוּחַ, עָפָר. וְאַף – עַל – פִּי שֶׁאֵין נִרְאֶה בְּכָל דָּבָר וְדָבָר כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, עִם כָּל זֶה כָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם כָּלוּל מִכֻּלָּם כַּיָּדוּעַ. וְגַם הָאָדָם כָּלוּל מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְעַל – כֵּן חִיּוּתוֹ עַל – יְדֵי הַמַּאֲכָל, שֶׁהוּא כָּלוּל מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, כִּי עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים נִמְשָׁךְ לְהָאָדָם עַל – יְדֵי אֲכִילָתוֹ כַּנִּרְאֶה בַּחוּשׁ,וכו'... **כִּי כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת אֵין לָהֶם חִיּוּת כִּי אִם עַל – יְדֵי הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוֹד הַחֲמִישִׁי, בְּחִינַת יְסוֹד הַחֲמִישִׁי הַפָּשׁוּט, שֶׁהִיא בְּחִינַת צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם שֶׁהוּא מְחַיֶּה כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן וְכוּ', (כַּמְבֹאָר זֶה בְּמָקוֹם אַחֵר (תורה סו סז תנינא) בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עַיֵּן שָׁם) כִּי יְסוֹד הָרוּחַ שֶׁבָּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הוּא הַמְקַשֵּׁר לְכָל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת וְאֵין לוֹ כֹּחַ לְקַשֵּׁר כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת וּלְהַחֲיוֹתָם כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל מִבְּחִינַת צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, מִבְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַצַּדִּיק הַדּוֹר שֶׁדָּבוּק בְּהַתּוֹרָה תָּמִיד:**

[י] **עיין סוף תיקון כב** דף סח:

[יא] **תיקון כב דף סח: – כִּתְרָא דְרֵישָׁא עִלָּאָה** הכתר של ראש העליון של ז"א דהיינו פנימיות חלק העליון של הכתר, **אַרְבַּע יְסוֹדִין דְּגוּפָא** הארבעה יסודות של הגוף של ז"א, שהם שרשי המוחין של חו"ב ושתי עטרין דחו"ג דדעת, **בְּהוֹן שַׁרְיָא יהו"ה** באלו שורשי המוחין שורות ארבע אותיות השם הוי"ה, כי י' בחכמה ה' בבינה ו"ה שתי עטרין דחו"ג שבדעת. (שע"ר)

וְדָא אִיהוּ וזה הוא סוד ד' אותיות השם הוי"ה הנרמזים בפסוק **כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי** הוא כנגד עולם האצילות שמשם שורש החיה שבחכמה, כי שמ"י היא אותיות שם י' שבחכמה השולטת בעולם האצילות, וכן מספר כבו"ד הוא בסוד ל"ב נתיבות חכמה, **בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו** ומפרש **בְּרָאתִיו, דָּא נִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא** זו הנשמה הקדושה שקורשה מן הבינה שהיא סוד ה' הראשונה דשם הוי"ה השולטת בעולם הבריאה, **דְאִיהִי עוֹלָם הַמַּחֲשָׁבָה** שהיא עולם המחשבה, כי היא נתקנת על ידי מחשבות טהורות וקדושות, בסוד רעותא דלבא שבבינה, **יְצַרְתִּיו, דָּא רוּחַ מְמַלְּלָא** זה הוא הרוח שעל ידו כח הדיבור, ששורשו בז"א שהוא סוד אות ו' דשם הוי"ה השולט בעולם היצירה, **דְמִינֵיהּ חֵיוָון מְמַלְּלִין** שמכחו החיות הקודש מדברות, ועולם היצירה נתקן על ידי דבורי התורה והתפלה, **עֲשִׂיתִיו, דָּא נֶפֶשׁ** זו הנפש ששורשה במלכות שהיא סוד ה' האחרונה דשם הוי"ה

והצדיק גמור שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי במדותיו, **עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מד' יסודות הנ"ל** ואזי הוא במדרגת יסוד החמישי יסוד פשוט/[יג], וכמו שמעל הד' יסודות **שהם כלל המדות כידוע** [יד]/[טו] עומד יסוד הפשוט שהוא שרשם, כן במדות יש ממוצע בין השכל למידות, והיינו

השולטת בעולם העשיה, **דְּתַמָּן עֲשִׂיָּיה** שסם ענין העשיה, להיינו שנתקנת על ידי עשיית מצות מעשיות, **דְּשַׁרְיָא בְּרמ"ח פִּקּוּדִין** שהמלכות שורה ברמ"ח מצות עשה, ור"ל שהיא נתקנת על ידי קיום המצות עשה. (שע"ר בא"י ובל"ר ומפרשים)

[יב] כיצד ההשתלשלות גורמת לזה עיין חסד לאברהם מעין ז' אות ב' ג'

[יג] **עיין היטב בתורה סז תנינא** שקודם שמשתלשל מד' אותיות הויה הד' יסודות יש יסוד פשוט שממנו הם משתלשלים. ולכאורה צ"ע כיון שכבר התחלק לד' באותיות ה' למה שוב לפני היסודות חוזר לבחי' אחד ואולי באמת היסוד הפשוט הוא קודם ההתחלקות לד' אותיות דהיינו שאחיזתו באחדות הש"י שמעל הזמן כפנמיות ומשמעות השם הויה, שהי הוה ויהיה. אבל באמת נ"ל שהוא כלל שבכל מדרגה חדשה יש את כל הבחינות ממילא כיון שיורד ממדרגת אותיות השם למדרגת יסודות שום מתחיל מבחי' הדבר הממוצע שבין האותיות ליסודות (עיין ע"ח שער מב פרק א מ"ב) והוא היסוד הפשוט ששם אחיזת הצדיק יסוד עולם.

עניין השתלשלות הד' יסודות מאחדותו ית' שנקרא בשם הויה וענין הצדיק שהוא יסוד חמישי עיין תורה סו תנינא ותורה סז תנינא

זה לשונו בתורה סז תנינא – שֶׁעַל–יְדֵי שֶׁמִּתְקָרֵב לַצַּדִּיק אֲמִתִּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת (מִשְׁלֵי י): "צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם", בְּחִינַת יְסוֹד הַפָּשׁוּט, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכִין כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, בִּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב): "וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים"; 'נָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן'– זֶה בְּחִינַת: 'צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם', שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוֹד הַפָּשׁוּט, אֲשֶׁר "מִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים"–הַיְנוּ בְּחִינַת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁנִּמְשָׁכִין מִן הַצַּדִּיק כַּנַּ"ל..... ...כִּי שְׁמוֹ מְשֻׁתָּף בִּשְׁמֵנוּ כַּנַּ"ל. וְשֵׁם ה' הוּא בְּחִינַת (זְכַרְיָה י"ד): "ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד" כִּי שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא אַחְדוּת פָּשׁוּט, אַךְ לְמַטָּה מִשְׁתַּלְשֵׁל מִשְּׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, כִּי שְׁמוֹ אֶחָד יִתְבָּרַךְ הוּא בְּחִינַת אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם. וְעַל – כֵּן לְמַטָּה נִשְׁתַּלְשֵׁל מִשְּׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. וּמִתְּחִלָּה מִשְׁתַּלְשֵׁל מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם בְּחִינַת תְּלָת גְּוָנִין דְּעֵינָא וּבַת עַיִן, וְאַחַר – כָּךְ מִשְׁתַּלְשֵׁל לְאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. וּמִקֹּדֶם מִשְׁתַּלְשֵׁל לִבְחִינַת: 'צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם', שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכִין כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת.

גם עיין עץ חיים – שער ה פרק ז, וראה שבספר היצירה לא נזכר אלא ג' יסודות והם אמ"ש אויר מים אש. ובעץ חיים מבאר שהאויר דהינו רוח הוא העיקר, לכן נקרא אמש דייקא שהא' בראש.

בענין היסוד החמישי שהוא שורש לד' יסודות נ"ל שזה ענין הממוצע שיש בין כל שני עולמות **עיין עץ חיים** – שער מב פרק א מ"ב – וע"כ נמצא שחכמה נקרא ראשית. גם בזה תבין מ"ש כי לעולם הכתר הוא בחי' עליונה אינה מכלל העולם ההוא אלא דומה אל כתר המלך שהוא למעלה מראשו ואינו מכללות ראשו ועל כן אינה מכלל הספירה ובמקומו נמנה הדעת הנזכר בס"י ועל כל זה לפעמים אנו מונים אותו בכלל הי"ס. והענין יתבאר עם הנ"ל שיש בחי' אמצעית בין כל בחי' ובחי' דומה למ"ש חכמי הטבע והביאו הרמב"ן ז"ל בתחלה הפ' והארץ היתה תהו ובהו וכתב ג"כ בשם ספר הבהיר **כי קודם שברא הד' יסודות ברא חומר א' הנק' היול"י שהוא הדבר מוכן לקבל צורת הד' יסודות** אח"כ אבל הוא אינו לובש שום צורה כלל ועיקר ומה שהוא קודם התהו נקרא אפס וכמו מאפס ותהו נחשבו לו. והענין הוא כי הא"ס נקרא אפס כי אין בו שום תפיסה שאין שם חומר ולא צורה כלל ואחריו יצא התהו והוא הכתר ואחריו יצא הבהו הכולל ד' יסודות חו"ב תו"מ. **וביאור הדבר** כי **הנה בהכרח הוא שתהיה מדרגה אמצעי בין המאציל אל הנאצל** כי יש הרחק ביניהן כרחוק השמים מן הארץ ואיך יאיר זה בזה ואיך יברא זה את זה שהם ב' קצוות אם לא היה **דבר ממוצע ביניהן ומחברם ויהיה בחי' קרובה אל המאציל וקרובה אל הנאצל** והנה **בחי' זו הוא כתר הנקרא תהו** כי אין בו שום יסוד כי ע"כ אינו נרמז בשם הוי"ה כלל רק בקוצו של יו"ד אמנם הוא בחינת אמצעי כנ"ל, והוא כי הנה כתר הוא דוגמת החומר הקודם הנקרא היול"י, שיש בו שורש כל הד' יסודות בכח ולא בפועל, ולכן נקרא תהו כי הוא מתהא מחשבות בני אדם באמרם הנה אנחנו רואים שאין בו צורה כלל ועכ"ז אנחנו רואים שהוא נאצל, ויש בו כח הד' צורות. נמצא כי אפשר לקוראו א"ס ומאציל כמו שהוא דעת קצת המקובלים, שהא"ס הוא הכתר, ואפשר לקוראו בשם נאצל, כי ודאי א"ס גדול ממנו, וע"כ הזהירו בו חכמים במופלא ממך אל תדרוש, אמנם תכלית מה שאנו יכולים לדבר בו הוא כי הכתר הוא בחי' ממוצע ממאציל ונאצל, והטעם הוא כי הבחינה היותר האחרונה מכל האפשר בא"ס הוא אשר האציל בחי' א' אשר בה שורש כל הי"ס בהעלם ודקות גדול שא"א להיות לנאצל יותר דקות ממנו כי תהו אשר למעלה ממנו אין עוד זולת האפס המוחלט כנ"ל ונמצא כי יש בבחי' זו ב' מדרגות א' הוא הבחי' היותר תחתונה ושפלה מכל בחי' א"ס וכאלו נאמר דרך משל שהוא בחי' מלכות שבמלכות ואע"פ שאינו כך כי אין שם דמות וספירה ח"ו כלל רק לשכך האזן נדבר כך. **והנה בזו המדרגה** התחתונה שבא"ס יש בה כללות כל שלמעלה הימנה ומקבלת מכולם כנודע שהמלכות מקבלת מכולם מדרגה זו התחתונה היא האצילה את בחי' השנית שהיא המדרגה העליונה מכל מה שבכל הנאצלים ויש בה שרש כל הנאצלים והיא משפעת לכולם באופן שהיותר קטן מכל המאציל האציל היותר מובחר שבכל הנאצלים ואין ביניהן מדרגה אחרת כלל כי אחר המאציל הזה אין נאצל יותר קרוב אליו ודומה לו כזה וכללות שתים אלה הבחי' היא בחי' א' הנקרא כתר שבערך בחי' הא' אשר בה קראוה קצת מקובלים א"ס ובערך בחי' ב' שבה קראוה קצת המקובלים כתר שהוא במנין הי"ס אבל אנחנו סברתינו לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא היא בחי' אמצעית בין א"ס לנאצלים ויש בה בחי' א"ס ובחינת נאצלים וב' בחי' אלו הם הנקרא עתיק וא"א ושניהן נקרא כתר כנודע אצלינו והבן זה מאד. **וז"ש במ"א** כי המלכות שבמלכות שבעולם האצילות המתלבשת בראש הבריאה שהוא הכתר הנקרא א"א הוא בחי' עתיק של עולם הבריאה והבן זה מאד. **הכלל היוצא** מזה כי האמת הוא שהנאצל אין בו רק ד' מדרגות שהם ד' אותיות הוי"ה והם אבי"ע והם חו"ב תו"מ כי לכן התורה התחילה מבראשית ואין ראשית אלא חכמה כמארז"ל ואמרו כן בלשון שלילה כדי לשלול את הכתר אמנם יש בחי' אמצעית כולל ב' בחי' מאציל ונאצל והוא הנקרא כתר וכתר זה יש בו כללות כל מה שלמעלה ממנו ואף אם הוא קטן מכולם ויונק מכולם ויש בו שורש כל הי"ס הנאצלים והוא משפיע בכולם. ובזה אל תתמה אם לפעמים אנו אומרים כי י"ס דאצילות נחלקים לד' אותיות הוי"ה ופעמים אנו אומרים שנחלקין לה' פרצופים והוא כשאנו אומרים שהוא ד' הוא מנין הנאצלים ממש בפועל וכשאנו מונין ה' פרצופים הוא כאנו מונין שורש המאציל עם הנאצלים עצמם.

[יד] עיין תורה ד' אות ח' בשם משנת חסידים. והצדיק שיצא מהן עלה לבחי' יסוד החמישי בחי' נהר היוצא מעדן קודם שנפרד לד' ראשים עיין ביאור הלקוטים הקצר אות לה ולקמן סוף אות ז' ובתורה סו תנינא

[טו] **משנת חסידים** – מסכת עשיה גופנית פרק א' משנה א' – ומשמרי האפנים נתהוו הד' יסודות הידועים כל אחד מחומר הנקרא היולי ואד נקרא תוהו, ומחומר זה נמשך הד' מרות אדומה ירוקה לבנה שחורה וכשקבלו צורה מחומר האפנים נקרא בוהו. ומהטוב שבצורתה זו נמשך ד' אבות המידות שבאדם הטובות שהם כנגדם ד' אותיות הויה והד' רעות שהם כנגד ד' קליפות הם נמשכים מהרע שבה וכל אחד יש לו שורש בעולם העליון. **האש** העליון שמהרע שבו נמשך מדת הגאווה והכעס וג' תולדותיה שהם הקפדנות ובקשת שררה והכבוד והשנאה לגדול ממני הוא באצילות. **והאויר** שמהרע שבו נמשך מידת השיחה בטלה וד' תולדותיה שהם החנפות השקרות ולשה"ר וגלוי שבחיו לבריות הוא בבריאה. **והמים** שמהרע שבו נמשך מדות תאוות התענוגים וב' תולדותיה שהם חמדת מה שאינו שלו והקנאה הוא ביצירה. **והעפר** שמהרע שבו נמשך מידת העצבות ותולדותיה שהיא העצלות בעניני עוה"ב ומשיכה להשגת קנייני עוה"ז הוא בעשיה ומהטוב שבכל אחד מארבעתם נמשך המידה הטובה שכנגדה ברע ותולדותיה וכל הד' כאחד נקראים בשם ארץ. עכ"ל.

הדעת, והצדיק שהוא בחי' יסוד פשוט שבשרש היסודות, הוא הדעת בשרש המדות. והמדות משתלשלות מהיסודות כי היסודות בשרשן, עד עולם העשיה שבו הן נעשים גשמיים, הם רוחניים, ובכל עולם לפי מהותו ועניניו כך הם מתגלים. ובעולם המדות דהיינו בלב הן מתגלות כמדות, לפי תכונתן הרוחניות כגון יסוד העפר מתגלה כעצבות ועצלות מצד הכבדות שבהן שדומה לעפר. ויסוד המים מתגלה כהגררות אחר נעימות תענוגי עוה"ז מצד תכונת המים שהם ניגרים ונעימים. ויסוד הרוח מתגלה במדות כדיבור/[טז]\.. ויסוד האש מתגלה כגאוה והתנשאות/[יז]\. **וכשהוא בבחי' זו** ש"לא יאונה לצדיק כל און" **מותר להתגרות ברשעים:**

צ"ע מדוע בתורה ד' ציין רבינו למשנת חסידים ולא לשערי קדושה למהרח"ו (שנדפס לח שנים קודם שנולד) מאחר שמקור הדברים הם בהאריז"ל הרי מהרח"ו הוא נאמן ביותר ביותר כידוע. ואע"פ שאין כמעט הבדל

עיין גם שערי קדושה למהרח"ו – חלק א שער ב **יסוד האש** ממנו נמשכת הגאוה הנקראת גסות הרוח להיותו היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאוה מתכעס האדם כשאין עושים רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חסרונו לא היה מתכעס כלל, נמצא כי הגאוה והכעס מדה אחת הם. ותולדותיה שלש. הקפדנות בלבו כי לולא הגאוה לא היה מקפיד בלבו, כענין שבארנו בענין הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענף מהגאוה גם כן: **יסוד הרוח** ממנו נמשך דבור הנקרא שיחה בטלה לדברים שאין בהם צורך כלל או נפשיי או גופני. ותולדותיו ארבעה. והן, לדבר חנף, ושקרים, ולשון הרע, ולגלות שבחיו לבריות להתגדל בפניהם: **יסוד המים** ממנו תאות התענוגים כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג, ותולדותיה שתים. החמדה, לגזול ממון חברו ואשתו וכל אשר לו להתענג בהן. והקנאה, כי יקנא בחברו, אשר לו ממון רב וכיוצא להתענג בו: **יסוד העפר** ממנו מדת העצבות בכל פרטיו, ותולדותיה אחת, והוא העצלות לקיים התורה והמצות מפני עצבונו על השגת קניני הבלי העולם הזה, או על היסורין הבאים עליו ואינו שמח בחלקו בשום דבר, גם עינו לא תשבע עושר: עוד עיין בזה ספר הברית ח"ב מאמר ב שם מיחד פרק לכל יסוד ע"ש פרקים ב' ג' ד' ה'

צ"ע המשנ"ח נקט אויר ומהרח"ו נקט רוח ולכאורה נראה שרוח היא תנועת האויר וא"כ אינה היסוד עצמו ולמה נקט רוח ונ"ל כי יסוד האויר התנועה בו אינה מקרית אלא יסודית כי יסוד זה הוא תמיד מקשר בין, כי שרוח מקשר בין הנשמה לנפש ואיש אשר רוח בו מקשר בין כל אחד מהעם להקב"ה וצ"ע כיון שביסודות עצמם אין האויר ממוצע אלא בין האש למים כמבואר בספר הברית א' ה' ג' אפשר שבאמת נקרא רוח רק בהשאלה. אבל עיין לקוטי הלכות פסח ג' ו' – שאינו כן אדרבה גם יסוד הפשוט הוא בחי' רוח המקשר בין כל היסודות עי"ש עפ"י תורה ח'. (במ"א ראיתי שתכונת התנועה ביסוד הרוח הוא אמנם כנ"ל אבל לא לכן נקראת רוח אלא שלכן היא כנגד מדרגת חי שמעלתו על הצומח היא התנועה) עיין בסוף תורה ד' בהוספות לעיון עוד בענין הד' יסודות והמדות.

[טז] **צ"ע בזה** כי נתבאר שם לגבי דיבור רע שהוא מיסוד הרוח ומדרגת החי, אבל דבור קדוש צ"ע. גם עי"ש שיסוד האש הוא כנגד מדרגת מדבר, אבל הרע שבו הוא ההתנשאות דדמי לאש אבל וצ"ע הדמיון למדבר. וצ"ע החילוק בין מדבר לדיבור שזה רוח וזה אש.

ואולי אפ"ל כי יסוד האש רואים בחוש שהוא היסוד היותר רוחני מצד ששואף תמיד לשרשו ואולי הכי נמי דיבור קדוש כי שנברא מלכתחילה האדם כמדבר (שמעתי מהריצ"ח) עוד לפני שהיתה לו אשה כי הדיבור נועד להיות מדבר אל הש"י בבחי' מ"ן דהיינו בחי' יסוד האש השואף להחזיר את הדברים לשרשן דהיינו דיבור של תשובה שמחזיר את המלכות למקומה בחכמה ודיבור הלל ושבח שמחזיר את כל הרוח חיים שקבלנו ממנו ית' בהלוואה לכבוד שמים כפי שנתבאר בלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב'.

נמצא לפי הנ"ל שאולי באמת הדיבור הקדוש הוא מיסוד האש ודיבור בטל מיסוד הרוח. ועדיין צ"ע. **דנמצא** הדיבור קדוש ודיבור בטל אינם זה לעומת זה.

גם צ"ע בשאר היסודות כגון הצד החיובי של יסוד העפר מה הוא האם ענווה שעושה עצמו כעפר לדוש (כמבואר בתחילת תורה רעז) א"כ שוב אינו הלעומת זה של העצבות אלא של הגאוה. **או אולי** הוא האמונה שהוא כביכול עצלות מצד שיושב מצפה לישועת ה' ולא עוסק בהשתדלות. אבל באמת אינו דומה כלל לעצבות אלא להפך, וגם הצפיה לה' אע"פ שהיא בשב ואל תעשה אבל אינה דומה כלל לעניין הכבידות שבעצלות. **לכן אולי צ"ל** כנ"ל שהצד החיובי של כל מדה אינה בהכרח באותו יסוד. ועיין בתורה ד' בהערות בשם עמוד העבודה שכתב שגם דיבור קדוש מיסוד הרוח אבל עי"ש עוד לגבי זריזות בקניני עוה"ז שלא סובר כדעת המשנת חסידים ונראה שבכל יחוס המדות ליסודות אין הדיעות שוות בהכרח. ועדיין צ"ע.

[יז] **עוד בזה עיין ספר עמוד העבודה** לרבי ברוך קסובר (נפטר בשנה שנולד מוהרנ"ת תקמ) במהדורה תרכג עמ' ריח ובמהדורת תשסד דרוש המחשבה אות לד – ידוע (בזהר ח"ב כד. ורמב"ם פ"ד מה' יסוד התורה ה"ב שכל כללות הטבע נמשך מן הד' יסודות) כי יסוד האש הוא חם ויבש וקל ורוח הוא חם ולח וקל ומים הם קר ולח וכבד ועפר הוא קר ויבש וכבד והד' מרות שבאדם נמשכים מהם כי **מרה ירוקה** הוא מיסוד אש שממנו נמשך הזריזות והכעס והחימה ולכן נקרא בשם חימה מלשון חמימות וכדכתיב כי יחם לבבו **ומרה שחורה** מיסוד העפר שממנו נמשך העצלות והכבדות (**ומרה אדומה** והדם הוא מיסוד הרוח שממנו נמשך ההבל והקול והדיבור **ומרה לבנה** הלובן הוא מיסוד המים שממנו נמשך תאות תענוגים [הסוגריים הם הגה להשלים מה שחסר שם עפ"י מדרש תמורה פ"א ושערי קדושה א ב) ומיסוד הרוח נמשך ההבל והקול והדיבור. והנה ידוע (ע"ח שמ"ח פ"א) שהד' יסודות שנמשכים מן החומר ההיולי הוא בא משמרים האופנים דעשיה שהם טומאה וקליפה וסט"א והנה כל תענוגי הגוף הם נחלת היצה"ר והוא הוא הנהנה מהם ויסורי הגוף הם כואבים ליצה"ר וכל חשקו הוא לחזק הגוף ולענגו כי הוא מורכב מד' יסודות והם מינו ומשרשו כי הם משמרי האופנים ולכן מי שגובר בבחירתו ויכלתו לסגף הגוף ולהחליש כח הד' יסודות הנה בהחלישו הענפים גם השרש נחלש שהם שמרי האופנים וממילא גם היצה"ר נחלש. **וכן שיגיע** למעשה המצוה יגביר יסוד האש על יסוד העפר שממנו העצלות ויעשה המצוה בחשק ובזריזות ולדבר עבירה יגביר יסוד העפר על יסוד האש שממנו החמימות והזריזות וישב ואל יעשה העבירה אלא יהיה עצל גדול למעשה העבירה וכן אם יבוא במחשבתו לדבר שיחה בטל הנמשך מיסוד הרוח יגביר יסוד העפר שהוא דומם ושותק ויהיה האדם גם כן דומם ושותק משיחה בטלה וכשיגיע לדבר דברי תורה אדרבה יגביר יסוד הרוח על יסוד העפר ולא ישתוק אלא ידבר.

והענין, כי כל רשע ההכרח שיהיה לו צינור שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון. והצנור הוא, דרך המדה רעה[יח] **מד׳ יסודות שהמשיך והגביר** דהיינו שהרוח הוא אותו רוח חיים כמו בקדושה רק כיון שנתלבש במדה רעה אזי החיות שתתבטא ע״י הרוח חיים היא התגברות המדה רעה בעצמה בחיות גדולה, **הוא הדרך והצנור שמקבל דרך שם הרוח חיים שלו להשלים חסרונו. וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מוכרח לירד**[יט] **להמדה הרעה**[כ] **ההיא שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור** [כא][כב] **ההוא של הרשע**[כג]**, שמקבל משם החיות שלו.**

יח **לכאורה כיון שידיעת ההפכים אחת** מובן שגם מהצדיק מקבלים דרך צינור של איזה מדה טובה ומסתמא מכל המדות הטובות דהיינו כל מדה טובה שיתגבר בה תשמש צינור לרוח החיים שיעזור לו לקיים אותה ביתר חיות. כגון אהבת ה׳ או יראת ה׳ והענווה וכו׳. אבל עין בהקדמה שם הארכתי בזה דזה אינו כך. כי מאיש אשר רוח בו בודאי מקבלים רק דעת והיא מילוי כל החסרונות כולם. אבל נסתפקתי שם לגבי מי שבמדרגת הנשיאים אולי הם כנגד הרברבי עי״ש.

יט **לירד צ״ע** שלא נקט להכנס. ואולי כיון שהצדיק אחוז אצלו ית׳, בעולם האצילות, וצריך לירד לעולם הפירוד, ובפרט של רשע שנמצא בעשיה ממש, ומאד נפרד ממנו ית׳, וזו ירידה עצומה בשבילו. אבל צ״ע הרי כל כח הצדיק לירד לצינור של הרשע הוא רק מחמת שנשאר בצדקותו וא״כ היכן שהוא בעולם הוא אחוז אצלו ית׳ בבחי׳ היכן שחושב שם נמצא והצדיק בוודאי דבוק תמיד במחשבתו בהש״ך בבחי׳ שויתי ה׳ לנגדי תמיד.

ועיין לק״ה שבת ו׳ ח׳ מבאר עניין הירידה לצינור הרשע שלקמן מכנהו בלשון בליעה. עפ״י תורה ח׳ תנינא. שהצדיק נדמה לרשע כאילו ירד אליו ממש עד שיכול לינק ממנו ומחמת קדושתו נתקע לו בגרון. ומבאר שעצם העובדא שנמצא בצינור שלו והרשע לא מצליח לינק ממנו זה בעצמו מפיל ומשפיל וממית את הרשע.

ונראה שכל עסק גשמי ומחשבה בחכמה חיצונית דהיינו כל דבר שכלפי חוץ נראה שייך לגשמיות וסט״א אזי נדמה להם שבכוחם לינק ממנו ע״י שיפול להנאה גשמית ואיזה פניה לצורך עצמו. ומי שעומד בנסיון ולא נותן להם שום יניקה זה ממית אותם ודבר זה הוא בכל רגע אצל כל אחד. כשאוכל או עוסק במו״מ וכן בכל מיני מחשבות שרצות במוחו הכל נכלל בענין כניסה לצינור של הרשע אלא שאין הקב״ה מביא על האדם נסיון שלא יכול לעמוד בו. וזה מצד מה שהקב״ה מביא עליו או מצד מה שיש לנו חיוב בכל עת לעשות אבל להתגרות ברשע גדול דהיינו להכניס עצמי לנסיון גדול זה אסור אלא לצדיק והנלווה לצדיק וצ״ע מי הוא הנלווה. האם הכוונה כיהושע לגבי משה או כל אחד שעושה את ההתגרות בציווי הצדיק נקרא נלווה שמותר לו. וכדמצינו שהרב אמר להכנס למקום סכנה כקבר יוסף שהיא התגרות כפולה בערבים ובמפקדי צבא המדינה, ונעשו להם ניסים גדולים. ונשפלה גאוותם עד שנתנו רשות להכנס לשם ע״י שהם בעצמם נעשו שומרים.

כ מתרצו - רעה

כא עיין לק״ה דברים היוצאים מן החי א׳ ב׳ זהו שנשא שמשון בת פלישתים. ושליח לגבות חובו ג׳ ז׳ שזה עניין אסתר בבית אחשורש. ושבת ו׳ ח׳ כיצד התגבר רבי יהושע בן חנניא על סבי דבי אתונא.

כב **בליק״ה מביא** דוגמה כגון שמשון בפלישתים ואסתר בבית אחשוורוש ומשה בבית פרעה. ומסתמא גם שרה בבית פרעה ורבקה בבית אבימלך ואולי גם יעל וסיסרא ואולי גם משה בבית יתרו

עיין לק״ה דברים היוצאים מן החי א׳ ב׳ (יו״ד ח״א דף סה.) שמשון ירד לצינור של פלישתים בחי׳ ויעל אברהם כי פלישתים הם ממזרים שיצאו מהמצרים ושטופים ברע הכולל

בלק״ה העושה שליח לגבות חובו ג׳ אות ז׳ (חו״מ ח״א דף פז) מבאר ירידת אסתר לבית אחשורוש ועי״ש שמרדכי הצדיק ואסתר הנלווה לצדיק.

ועי״ש גם ענין הולדה הוא ירידה לצינור של הרע הכולל ודרך הצינור הזה יורדות הנשמות לעוה״ז עיי״ש באריכות

ועיין לק״ה שבת ו׳ ח׳ מענין שהצדיק נדמה לרשע כמוהו ועי״ש רבי יהושע בן חנניא ירד לצינור של סבי דבי אתונה ועי״ש היטב כי מבאר כל ענין הירידה לצינור הרשע ביצד נעשה מבואר שם (ד״ה אמר ליה מסתפינא) כי כל המלחמה הזאת היא באורח מחשבה ושכל. שבתחילה עצם הכניסה לצינור הוא ע״י שבאורח מחשבה נותן לסט״א לחשוב שגם הוא נפל ברשתם ויכולים לינק ממנו ואח״כ בעצם עמידתו אצלם בלא שיש בו שום שמץ נגיעה ברע שלהם אזי ממילא הם נופלים כי אין להם שום יניקה ממנו. ועיקר התגברותם היא שמכניסים מחשבה רעה שמתגברת וסוחפת את מחשבתו אחריה לילך ממחשבה למחשבה עד שמפיל אותו למדתם הרעה עי״ש (ד״ה ודרי כרוכיא דקניא) ומבאר שהעיצה לזה היא רק בשב ואל תעשה לעצור את מחשבתו בכח בבחי׳ שבת עי״ש.

(הביאור בזה נ״ל עפ״י תורה מט אות א שיצה״ר ויצה״ט הם מחשבות טובות ורעות ומבואר בתורה לה אות א שמחשבות חיצוניות הם כמו קנה שנגעץ בשכל וגורם למדות רעות ומאידך מבואר בסוף תורה כט בהשמטה השייך לאות ח׳ שמחשבות הן כפי המדות. ולפ״ז מובן שעיקר המלחמה היא במחשבה לתפסה ולכוונה כי מצד המידות באות מחשבות רעות וצריך להלחם במחשבה ולעצרה כי אם ימשך אחריה יגרום לעוד יותר מדות רעות. ועיין גם תורה יט תנינא שבכל חכמה חיצונית יש אבן נגף שעל ידה אפשר ליפול לאפיקורסות) ועצם האני הבוחר ומתגבר זה הרוח דהיינו הדעת שבאדם שצריך לעצור את המחשבות הרעות הבאות ממדות רעות ולהגביר מחשבות טובות הבאות מהארת הנשמה ועי״ז מנצח במלחמה עם הסט״א. אבל אין זה הזיכוך בעצמו כי הזיכוך הוא דווקא ע״י לימוד תורה ללון בעמקה של הלכה וכפי שיתבאר לקמן.

עוד מבאר שם (ד״ה ואפכיה לסנדליה) ענין עד כמה צריך להיות נקי מכל ריח מדה ותאווה רעה שזה תלוי בגודל הרע של הצינור שנכנס לתוכו עי״ש.

(וכנגד מדרגת הטומאה הנוראה של סבי דבי אתונא היה צריך התנא הגדול רבי יהושע בן חנניא אז בעודו עוסק בהכנעתם לזכך עצמו עוד ועוד עד שהגיע למדרגת רבינו המבואר בחיי מוהר״ן רלד)

עוד עיין לק״ה פסח ג׳ שמשה רבינו כבר בהיותו תינוק כיון שהיה כולו טוב אזי על ידו נחלש טומאת בית פרעה עד שבתו נתגיירה עי״ש. ויש בזה חידוש גדול שעצם הטוב מכניע אותם גם בלא מלחמה. (גם יש כאן לכאורה גילוי דעת של מוהרנ״ת שסובר כאותם הסותרים את דעתו של התפארת ישראל סוף קדושין שהעתיק מעשה שהיה שמלמד שמשה רבינו נולד עם מדות רעות מאד רק שתיקנם. ובאמת כמה גדולי ישראל דחו דעה זו של התפ״י, וכן נראה דעת רש״י וארא [ו כז] עי״ש עפ״י מגילה יא. עה״פ הוא משה ואהרן – הם בשליחותם ובצדקתם מתחילה ועד סוף. וצ״ע מבעש״ט על התורה ריש פרשת קרח בשם הדגל מחנה אפרים פרשת נשא ד״ה וראו וגם ילקוט שמעוני רמז תשלט עה״פ והאיש משה ענו מאד שהיה לו טבע קשה אלא ששלט ביצרו.)

וע״כ מובטח שיהיה זה הצדיק, צדיק גמור שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח סערה שהוא הרוח חיים של הרשע, לשלוט ולהזיק ח״ו להצדיק, בעת שיורד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחוז בו: [כד](וגם מהמדה רעה בעצמה שיורד להכניעה, אין לו שום תפיסה ח״ו, רק מה שיורד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחי׳ (בראשית יג)/[כה]\ **ויעל אברם ממצרים** דהיינו שאברם ירד לצינור של טומאת מצרים כדי להחליש טומאתם/[כו]\ כדי שלא יתגבר על בניו כשירדו לשם ורבינו נקט דייקא ויעל/[כז]\ לומר שגם כשעלה עדין הוא אברם/[כח]\ **[כט]) :**

וזהו (תהלים קמז)/[ל]\ **משפיל רשעים עדי ארץ, ר״ת אש רוח מים עפר. שהם כל הארבע יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בבירור גמור עד שלא יהיה בו**

[כג] **עניין קלקול הצינור של הרשע** שנעשה ממילא ע״י תיקון המדות אולי אפ״ל הכוונה בזה עפ״י לק״ה הנ״ל בענין משה בהיותו תינוק וכן מהמבואר לעיל בענין הד׳ יסודות שבשרשם כולו קדש ולמטה נעשה מעורב טו״ר ועיין תורה סו ויהי נא פי שנים ברוחך עלי מבאר שם עפ״י הזוהר שלכל צדיק יש שתי רוחות דלתתא ודלעילא והביאור שם שרוח דלעילא היא הנשמה ודלתתא היא הנפש וכל עבודתינו היא בכח הרוח להאיר הארת הנשמה בנפש ולתקנה להיות זכה ומאירה כמו הנשמה בבחי׳ והיה אור הלבנה כאור החמה.

נמצא שכל עבודתינו היא להחזיר את מה שלמטה שע״י שנתרחק מהאצילות שהיא אצלו ית׳, הלך ונעשה מפורד ממנו ית׳ שעי״ז נתגבר הרע יותר ויותר עד שבעולם העשיה שלנו נעשה רובו רע כל המדות רעות וכל היכלי התמורות שנדמה רע לטוב וטוב לרע. וכל עבודתינו להתגבר ולברר הטוב מהרע ע״י הברור בתורה נתברר במחשבה ועי״ז במידות ועי״ז גם בעולם ומי שזוכה לברר בעצמו עד שנעשה למטה כעין למעלה אזי זה בעצמו מפלה לסט״א כי אין להם יניקה ממנו ולגביו הם נופלים מתים.

וכל זה בסתם אדם שלפתח חטאת רובץ ונולד במדות רעות עמ״נ לתקנם במשך חייו אבל הנולד כולו טוב כמו משה רבינו כבר מלכתחילה טוב כזה שנכנס לבית פרעה ששם היתה אז כל טומאת הסבי דבי אתונה כי תחילה היה במצרים ומהם קבלו חכמי יון (במבואר בלק״ה שבת ו׳ ח׳ ד״ה כי מטו להתם עיין זהר חיי שרה קכה ויחי רמט. אחרי מות ע. ובלק רז) ופרעה היה חכם נורא ועצום בטומאת הכישוף וחכמות חיצוניות וכשנכנס טוב כמו משה רבינו לביתו עצם הכניסה הזו כבר החלישה את כוחו עד שהבת שלו בעצמו (הבת דייקא שהיא מכח האב כמובא אבא יסד ברתא) נתגיירה. ונתבטלה לטוב הזה עד שמשתה אותו מן המים הזדונים ומצולת מצרים דהיינו היאור.

[כד] הביאור זה של מוהרנ״ת כבר בדפו״ר

[כה] **בראשית פרק יג** – פרשת לך לך (א) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה:

פסיקתא זוטרתא [יג] א) ויעל אברם ממצרים. כדרך שהיו ישראל עתידין לעלות. דכתיב ואומר אעלה אתכם מעני מצרים (שם ג יז):

[כו] **וכמבואר שם** שהמלאך שהלך עם שרה הכה בו מכות כנגד עשר מכות שיקבלו המצרים (במבואר בזוהר ח״א פב.) והכל היה מעשה אבות סימן לבנים, כמבואר ברמב״ן ורבינו בחיי בראשית יב י׳ עפ״י תנחומא לך ט. ואע״פ שנראה שירד לשם בגלל הרעב. ולפי רבינו והמדרש תנחומא הנ״ל ירד למצרים לצינור תאוות הניאוף שלהם כדי להחליש הרוח סערה שלם. ואמנם כן מבואר במ״א שאע״פ שנכשלו שם בע״ז אבל בניאוף לא וכמבואר עה״פ החנוכי וכו׳ שנשארו מיוחסים ואע״פ שהיה נגד ההגיון וכמו שקטרגו עליהם אם בגופם משלו המצרים כ״ש בנשותיהם שעל כן היה צריך פסוקים לגלות שאינו כן אלא נשארו מיוחסים. וזה נגד הטבע אלא רק מכח ירידת אברהם אבינו לצינור שלהם ארבע מאות שנה קודם.

ואולי זה הטעם שדווקא שרה נכנסה לבית פרעה והכניע את הרע שלו, כי היא הסימן לכנסת ישראל שצריכה בעתיד לרדת למצרים ערות הארץ להשאר טהורה בצאתה משם. ועי״ש שהרמב״ן כותב שאברהם טעה במה שהכניס את אשתו לנסיון כזה, אבל לפי רבינו משמע שאדרבה דייקא היא (בבחי׳ הנלוים לצדיק) זו שהיתה צריכה לעמוד בנסיון שם להכניע קליפת ערוות מצרים ולהיות סימן לבניה.

[כז] **ביארתי על פי הפשט, אבל אח״כ מצאתי בליקוטי תורה** להאריז״ל פ׳ לך לך על פסוק וירד אברהם כתב שהיא ירידת החסדים ראשונה ועי״ז עלית הקדושה ואח״כ עה״פ ויעל אברהם כתב שהיא ירידה שניה של חסדים ועי״ז עלית הקדושה נמצא וירד אברהם היא עליה ראשונה ע״י הארת החסדים בראשונה ויעל אברהם היא עליה שניה ע״י הארת החסדים בפעם שניה והתורה בעליה ראשונה התיחסה לחסדים שיורדים ובעליה שניה התייחסה לקדושה שעלתה ע״י ירידת החסדים .כך משמע שם עי״ש.

וזה לשונו שם – וזהו ותקח האשה בית פרעה. ויען כי בעת אשר שלט האדם באדם שהוא שליטות הקליפות באדם דקדושה לרע לו אל הקליפה כי הוא חושב ליהנות מן הקדושה ואדרבא ניצוצים מן הקדושה המעורבים בם שכולם הם בסוד המלכים דמתו מתדבקות בקדושה ומתפרדות, נמצא אף מה שהיה להם נאבד מהם וז״ס ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו וכו׳ שהם הניצוצין שנתבררו וזהו וינגע ה׳ את פרעה שלח נגעים להם דהיינו כחות הדין לדחותו [כמבואר בזוהר אצל נגע צרעת] ואז הציל שרה שהם הגבורות מידו ואז התחיל הירידה הב׳ וזהו ויעל אברם ממצרים כי לעולם ירידה זו עליה הוא להם שמתגלים החסדים והאורות

[כח] **אע״פ שטומאת מצרים** היא ניאוף ערוות הארץ (וכן מבואר בסוף העץ חיים) וניאוף מבטל צורה כידוע דהיינו מבטל צורת אדם ואעפ״כ ויעל אברהם משם ונשאר אברהם כמו קודם שירד זו הראיה שנכנס לצינור שלהם ויצא בשלום.

עיין תורה ס׳ אות ג׳ שכשירד אברם למצרים הרגיש שנפל ממדריגתו ממה שפתאם שם לב ליופיה של שרה וע״כ לגדור עצמו אמר אמרי נא אחותי את דהיינו שאסר אותה על עצמו כאחותו. וכל זה רק כשהיה אצלם אבל כשעלה חזר נקי כמו קודם שירד ומכאן הראיה שהביא מוהרנ״ת.

[כט] עיין חסד לאברהם א׳ כד ד״ה ונבאר עתה

[ל] **תהילים פרק קמז** (ה) גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר: (ו) מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ:

שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהד׳ יסודות הנ״ל[לא], **ואזי הוא צדיק גמור כנ״ל. ואז דייקא כשמבדיל הרע מד׳ יסודות ארמ״ע, אזי הוא משפיל רשעים עדי ארץ כנ״ל**[לב].

משא״כ–מה שאין כן **צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עבירה, אעפ״כ עדיין לא הבדיל הרע לגמרי, והרע עדיין בכח. וע״כ אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחוז בו, ויוכל להזיק לו ח״ו האריכת רוח של הרשע שהוא גדול בשעתו בבחי׳ רוח סערה כנ״ל:**

וזהו שארז״ל–שאמרו רבותנו ז״ל בגמרא **(ברכות ז׳ ע״ב)**[לג] שמותר להתגרות ברשעים, ואם יאמר לך אדם **והכתיב אל תתחר במרעים (תהלים לז)**[לד] [**לה**], אמור לו **מי שלבו נוקפו** [**לו**][לו] **אומר כן,**

רד״ק (ו) מעודד ענוים ה׳. ואף על פי שהוא גדול ורב כח, הוא משגיח על הענוים והשפלים והחלושים, ומנשא אותם ומשפיל הרשעים המתגאים עדי ארץ. ואף על פי שזה הוא עושה בזמן הזה, אינו עושה זאת תמיד, כי פעמים רבות יצליחו הרשעים. אבל לעתיד לבוא יעשה זה על דרך השלימות, כמו שאמר (מזמור קמה, כ), ואת כל הרשעים ישמיד:

[לא] **עיין לק״ה שבת** ו׳ ח׳ ד״ה אפכיה לסנדליה מבאר שכדי שיוכל לכנוס לצינור הרשע צריך שלא יהיה בו אפילו שמץ מתאוות הגוף. וציין שם לעיין בחיי מוהר״ן רלד שצריך לזכך עצמו כמו עור שמעבדין אותו עד שאפילו כשהופכים אותו אין בו שום ריח תאווה. וע״ש שזה בעצמו הורג את חילות הסט״א.

ספר חיי מוהר״ן – אות רלד (ה) לְעִנְיַן שְׁבִירַת תַּאֲוֹוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל שֶׁהִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ שֶׁזָּכָה לָזֶה, אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹוֹת, אַךְ הוּא כְּמוֹ עוֹר שֶׁמְּעַבְּדִין אוֹתוֹ וְאַף–עַל–פִּי שֶׁמְּעַבְּדִין הָעוֹר אַךְ נִשְׁאָר בּוֹ קְצָת רֵיחַ שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כְּמוֹ כֵן הַנִּמְשָׁל שֶׁיֵּשׁ שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹוֹת אֲבָל עֲדַיִן נִשְׁאָר קְצָת שֶׁמֶץ מֵהֶם וַעֲדַיִן הַתַּאֲוֹוֹת כְּרוּכִים אַחֲרֵיהֶם בְּמִקְצָת: **גַּם אָמַר** בְּבָר שֶׁצְּרִיכִין לְנַקּוֹת הַגּוּף מִתַּאֲוֹוֹת כְּמוֹ שֶׁמְּעַבְּדִין הָעוֹר וּמְהַפְּכִין אוֹתוֹ. כָּךְ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף נָקִי וּמְעֻבָּד לְגַמְרֵי מִתַּאֲוֹוֹת עַד שֶׁמַּמָּשׁ יִהְיוּ יְכוֹלִין לְהָפְכוֹ וְלִרְאוֹת שֶׁהוּא נָקִי לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ וְרֵיחַ כְּלָל מִשּׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה רָעָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מַפְשִׁט לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת וְלֹא נִשְׁאָר בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ כְּלָל מִשּׁוּם מִדָּה רָעָה וְשׁוּם תַּאֲוָה בָּעוֹלָם: וְכָל זֶה זָכָה בְּיַלְדוּתוֹ קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לֵילֵךְ בְּהַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת, וְהִרְבֵּה זְמַן קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ–יִשְׂרָאֵל. אַךְ אַחַר–כָּךְ זָכָה לַעֲלוֹת מִמַּעְלָה לְמַעְלָה וּמִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה עַד שֶׁעָלָה לַמָּקוֹם שֶׁעָלָה, וְזָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה לְמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה כְּלָל:

ועי״ש לפני זה שדווקא נגד טומאה הגדולה של סבי דבי אתונא היה צריך מדרגה כזו של זיכוך אבל נגד טומאה פחותה מזו כגון אותו האיש שהראה לו את מקומם נגדו הצליח גם לפני שקיים בעצמו אפכית ב״פ.

ועיין באה״ל לפני הקצר ד״ה הצעה א׳ שאהרן היה מעל הנשיאים ולא זכה למדרגת משה שנלחם בעמלק ומשה לא זכה למדרגת עצמו בעתיד כשיתלבש במשיח בן דוד וימחה זכר עמלק לגמרי.

[לב] **עיין חיי מוהר״ן סימן ד׳** וְאָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת כשאמר תורה זו הִפִּיל וְהִשְׁפִּיל רָשָׁע אֶחָד מִפַּרְסָם שֶׁהָיָה בְּנֶעֱמָרוֹב, שֶׁהָיָה לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יְסוּרִים מִמֶּנּוּ, וְסִפְּרוּ לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאַחַר חֲמָבָּה אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ״ל בְּשַׁבַּת חֲמָבָּה הָיָה לְהָרָשָׁע הַנַּ״ל מַפָּלָה גְּדוֹלָה.

[לג] **ברכות דף ז:** – וא״ר יוחנן משום ר״ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר (משלי כח–ד) ״עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם״. תניא נמי הכי רבי דוסתאי בר׳ מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעוה״ז שנא׳ ״עוזבי תורה יהללו רשע וגו׳״. ואם לחשך אדם לומר והא כתיב (תהילים לז–א) ״אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה״, אמור לו מי שלבו נוקפו אומר כן. אלא ״אל תתחר במרעים״ להיות כמרעים, ״אל תקנא בעושי עולה״ להיות כעושי עולה. ואומר (משלי כג–יז) ״אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה׳ כל היום״. **איני והאמר ר׳ יצחק** אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר (תהילים י–ה) ״יחילו דרכיו בכל עת״, ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר (תהילים י–ה) ״מרום משפטיך מנגדו״. ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר (תהילים י–ה) ״כל צורריו יפיח בהם״. **לא קשיא** הא במילי דידיה הא במילי דשמיא. ואיבעית אימא הא והא במילי דשמיא, ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו, הא ברשע שאין השעה משחקת לו. ואב״א הא והא ברשע שהשעה משחקת לו, ולא קשיא הא בצדיק גמור, הא בצדיק שאינו גמור. **דאמר רב הונא** מאי דכתיב (חבקוק א–ג) ״למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו״, וכי רשע בולע צדיק? והא כתיב (תהילים לז–לג) ״ה׳ לא יעזבנו בידו״, וכתיב (משלי יב–כא) ״לא יאונה לצדיק כל און״, אלא צדיק ממנו בולע, צדיק גמור אינו בולע. ואב״א שעה משחקת לו שאני:

[לד] **תהילים פרק לז** (א) לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה:

רש״י – אל תתחר במרעים. מוכיח את ישראל הוא שלא יתחרו בהצלחת המרעים לעשות כמעשיה׳ כמו (ירמיה י״ב) ואיך תתחרה את הסוסים לרוץ במרוצתם, האטיר בלע״ז : **אל תקנא בעושי עולה.** לעשות עולה כמותם :

[לה] גם במשלי כד יט

[לו] עיין סוטה דף מח. פרש״י ונוקפין

[לו] **לבו נוקפו** – בברכות ז: פרש״י שירא מעבירה. וראה **בסוטה מח.** שם נוקף הוא לשון סריטה. **ורש״י** שם שלח לישעיה י׳ לד ונקף שבבי היער בברזל **ופרש״י** ניקף לשון קציצה כמו בנוקף זית. **ונראה הכוונה** אצלנו שמרוב יראה מרגיש דפיקות בלב כאילו הוא מוכה בלבו.

סוטה דף מח. – ואת הנוקפים מאי נוקפים אמר רב יהודה אמר שמואל שהיו מסרטין לעגל בין קרניו כדי שיפול דם בעיניו. **פרש״י** – ונוקפין לשון ונקף סבכי היער (ישעיה י):

וראה ישעיה פרק י׳ (לד) וְנִקַּף סְבְכֵי הַיַּעַר בַּבַּרְזֶל וְהַלְּבָנוֹן בְּאַדִּיר יִפּוֹל: (ס) **פרש״י** – ונקף. אף זה לשון קציצה כמו כנוקף זית ונקף לשון ונפעל :

פי' רש"י שם שלבו נוקפו הוא **הירא מעבירות שבידו**/[לח]. **שבידו** לעשות **דייקא,** ולא שעשה בפועל. **זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עבירה, רק שהוא ירא עדיין מעבירות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדיין בכח. כי לא זכה עדיין לבחי' לא יאונה לצדיק כל און, ואינו בטוח עדיין שלא יארע לו מכשול עבירה ח"ו, וע"כ אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל.**

וזהו שאמרו שם בהמשך גמרא הנ"ל על הפסוק **(חבקוק א')**/[לט] **תַּחֲרִישׁ מְּבַלַּע** [מא] **רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ** שם הנביא חבקוק שואל את הקב"ה מדוע הוא מחריש כשרשע בולע את הצדיק/[מב], **וארז"ל**–ואמרו רבותנו ז"ל בגמרא הנ"ל ובגמרא **(ב"מ ע"א.)**/[מג][מד]/[מה] שכוונת הנביא לומר **צדיק ממנו בולע. בולע דייקא,** (כדרך הנחש שבולע את כל טרפו חי ולא ממית ונוגש ממנו מעט מעט כשאר חיות) **כי הוא בולע אותו ממש**/[מו] **באריכת הרוח שלו שהוא גדול בשעתו.**/[מז]

[לח] **עיין לק"ה שבת ו'** ח' ד"ה הפכיה לסנדליה שמוהרנ"ת מבאר שהכוונה שכשמנסה לכנוס בצינור הרשע מרגיש שנופל עליו פחד ומזה מבין שעדין לא תיקן עצמו כראוי עי"ש.

[לט] **חבקוק פרק א'** {יג} טְהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת רָע וְהַבִּיט אֶל עָמָל לֹא תוּכָל לָמָּה תַבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ:

רש"י – והביט. כמו ולהביט אל עמל : צדיק ממנו. שהוא מסמא את עיני צדקיהו : (רש"י)

מצודת דוד – טהור עינים. ר"ל אולם תלונתי היא על כי הלא אתה טהור עינים לבל לראות דבר רע ולא תוכל להביט אל דבר עמל ולמה א"כ תביט ותשגיח בבוגדים לתת להם ממשלה מרובה ולמה תחריש בעת שהרשע משחית את הצדיק ממנו וכאומר אם אמנם חטא ישראל למה מסרתו בידו הלא עכ"פ הוא טוב ממנו והיה לך א"כ לפרוע מישראל באופן אחר לא על ידו : (מצודת דוד)

מצודת ציון – עמל. דבר שאינו הגון : תחריש. תשתוק : בבלע. ענין השחתה כמו בלע ה' (איכה ב) : (מצודת ציון)

[מ] גם בדפו"ר ובכל הדפוסים כבלע. וכן לקמן בביאור הרבב"ח (דף יא.) וכן נקט מוהרנ"ת שמונה פעמים בלק"ה פסח ג', וכן גרסת הגמ' ב"מ עא וגרסת עין יעקב בברכות ז ומהרש"א שם ובטעות תקנו במהדורות לק"ה המנוקדות בבלע כלשון הפסוק.

[מא] בפסוק כתוב בבלע כמבואר ברד"ק ומנחת שי שם ורבינו נקט כבלע לשון כבלע את הקדש במדבר ד' כ', והיא גרסת הגמרא ב"מ עא. אבל בברכות ז: ומגילה ו: הגרסא בבלע.

[מב] **צ"ע מדוע שינה** רבינו מלשון הפסוק בבלע ללשון כבלע ועיין במדבר ד' כ' כבלע את הקדש שפירושו כאשר הלוי מכסה ומבליע את הקודש בתוך כיסויו. וצ"ע לכאורה אין חילוק בין הלשונות כי בבלע רשע צדיק פירושו בזמן שבולע והכי נמי כבלע פי' כאשר בולע. או אולי בבלע פי' כאשר הוא כבר בלוע ואילו כבלע פי' כאשר הוא בולע. וצ"ע.

מוהרנ"ת בביאורו על התורה שלנו מביא פסוק זה בהלכות פסח ג' שמונה פעמים בלשון רבינו כבלע. ובטעות תוקן במהדורות המנוקדות בבלע כלשון הפסוק. ולא הבחינו שמוהרנ"ת בכוונה נקט "כבלע" כגרסת רבנו שהיא גרסת הגמ' בבבא מציעא, ולא כגרסת הגמ' ברכות ז: ומגילה ו: שם הגרסא בבלע.

[מג] **בבא מציעא דף עא.** – תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא ברבית עליו הכתוב אומר {תהילים טו–ה} "כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם", הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין. והא קא חזינן דלא מוזפי ברבית וקא מתמוטטין. אמר רבי אלעזר הללו מתמוטטין ועולין והללו מתמוטטין ואינן עולין. {חבקוק א–יג} "למה תביט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק ממנו" אמר רב הונא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע.

פרש"י – מתמוטטים. דוק הכי עושה אלה לא ימוט, הא אם נתן בנשך ימוט: **הללו מתמוטטין ועולין והללו וכו'.** והכי משמע קרא כל עושה אלה לא ימוט לעולם כלומר ואם ימוט אין מוטתו מוטת עולם אבל הנותן בנשך ימוט לעולם: **צדיק גמור אינו בולע.** ואע"פ שמתמוטט. עולה ואינו נבלע לעולם:

ועיין גם מגילה דף ו: – ואמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר אל תתחר במרעים ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין שנאמר יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בשונאיו שנאמר כל צורריו יפיח בהם איני והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם ותניא רבי דוסתאי בר מתון אמר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר אל יקנא לבך בחטאים וגו' לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואיבעית אימא הא והא במילי דידיה ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור דאמר רב הונא מאי דכתיב למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני:

[מד] * ובברכות ז: הנ"ל [ומגילה ו:]

[מה] **צ"ע כיון** שנמצא גם בברכות ז: הנ"ל מדוע ציין כאן מוהרנ"ת לב"מ ולא סבר שהוא המשך הנ"ל.

[מו] **עיין לק"ה פסח ג'** א' מדגיש שהתגברות הרשע היא דייקא בדרך של בליעה ומדמה זאת לתורה ח' תנינא שע"י תפלה בבחי' דין נדמה לסט"א שיכולה לבלוע את תפלתו ומגודל קדושת הצדיק נתקעת בגרונו ומקיאה יחד עם עוד קדושות שבלע. והכי נמי נדמה לרשע שגם הוא בעל תאוה ויוכל לבלעו ולינק ממנו ובולעו וכיון שלא מצליח לינק נופל.

עוד עי"ש שבולע את הרוח חיים דקדושה שממנו יונקים ישראל וזה הכוונה שבולע את הצדיק.

ועי"ש ואולי אפשר לבאר כוונתו כי עשו שר של מצרים שהם אוחזים במיצר הגרון שם מעבר הרוח חיים ולא נותנים לישראל להאנח ולהשלים חסרונם מהצדיק אלא מהפכים את הרוח חים לרוח סערה שלהם. ועיין תורה סב שפרעה אותיות עורף כי אחיזתו בעורף נגד הגרון ויונק מדיבור שאינו זך ולא נותן לדבר כראוי ואולי הכי נמי כאן אחיזתו בגרון ברוח חיי דקדושה שהיא דעת גדולה מהפך אותה לרוח סערה בלבול הדעת ובלבול המדמה.

ועיין מעשה ברב ובנו שהס"מ מאר לרב אם תרצה אהיה בולע אותך כי כל כוחם רק להפיל לדמיון שאין כוח להתגבר עליו אבל מי שנשאר איתן בדעתו אזי אין להם שום כח נגדו.

אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו ואינו ירא **מחשש מכשול עבירה כנ״ל, כי כבר ביטל הרע לגמרי מכל המדות והתאוות של כל הד׳ יסודות** [מח]/מט\.

וע״כ זה הצדיק גמור וכל הנלוים [נ]/נא\ דהיינו המקורבים **אליו**/נב\ **מותרים להתגרות ברשעים** למעשה נ״ל לחדש שרק כשהצדיק מצוה ושולח בפירוש אזי המחובר לטהור טהור וכח המשלח בשליח/נג\. **כי**

עוד עיין לקמן אות ו׳ שברור הטוב מרע כדי להיות בבחי׳ לא יאונה לצדיק כל רע זה ע״י תפילה ותורה ונראה עומק הכוונה כי בתפלה זוכה לביטול והשגת אחדותו ית׳ בחי׳ הארת השגת עוה״ב, שעי״ז אח״כ ע״י הרשימו אזי בברור טוב מרע בתורה זוכה לברור המדמה כראוי ויודע לכוין לאימתה של הלכה. אבל עיקר התיקון הוא שע״י ברור המדמה אזי אין שום כח ליצה״ר שרבינו מכנה אותו מדמה בתורה כה ע״י בסוף שאמר שצריך לקרא לו מדמה כי כל כוחו בדמיונות שקר. ורק זה הוא הדעת אמת שעל ידו לא יאונה לצדיק כל און.

ואולי אפ״ל כי לכל מדה משתלשל ממנה מדה רעה אבל יש מדה רעה שהיא כלל כל המדות והיא כנגד בחי׳ היסוד הפשוט וכמו שיש דעת שהיא תיקון כל הרע כך יש בלבול הדעת דהיינו בלבול המדמה שהוא שרש כל הרע. ועיין תורה נד שמדמה יש גם לבהמה נמצא שבלבול המדמה הוא עיקר הבהמיות שבה אנו אוחזים קודם הברור טוב מרע ועוד שמדמה הוא מצד החי שהרי לצומח אין מדמה וחי הוא כנגד יסוד הרוח כידוע נמצא שעיקר הרוח הוא המדמה ועיקר תיקון הרוח הוא ברור המדמה. ובלבול המדמה הוא סיבת כל החסרונות כי החסרון מחמת העון והעון מחמת רוח שטות (אין אדם עובר עבירה אא״כ נכנסת בו רוח שטות סוטה ג.) פגם הדעת דהיינו בלבול המדמה.

וזה ענין הבליעה שבולע את הרוח חיים כי ע״י בלבול המדמה בולע את הדעת קנית מה חסרת שהוא הרוח חיים דקדושה. אבל באמת כל כוחו רק דמיון ומי שזוכה לברור המדמה א״א להפיל אותו בדמיון הזה כלל.

מז אולי אפ״ל שזה רמוז בדברי השד במעשה מחיגר שאמר לצדיק שעשה מגעל סביבו ׳אם תרצה אהיה בולע אותך׳, דהיינו אם יהיה לך איזה רצון תאווה לתאווה שמחיה אותי אהיה בולע אותך.

מח עיין תורה עט, וזהר בראשית כו ע״י תשובה של שבת נטיל ליה מד׳ יסודין דיליה מתאווה דלהון.

מט **תורה לז אות ג** וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַכְנִיעַ הַחֹמֶר, הַיְנוּ בְּחִינוֹת מִיתָה, בְּחִינַת סִכְלוּת שֶׁל הַגּוּף שֶׁל הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (בראשית כז): וַיַּקְ ה׳ אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם – מֵאָן נְטַל לֵהּ, מֵאַרְבַּע יְסוֹדִין דִּילֵהּ, דְּאַפְרִישׁ לֵהּ מִתַּאֲוָה דִילְהוֹן.וְזֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַתַּעֲנִית, שֶׁעַל־יְדֵי הַתַּעֲנִית מַחֲלִישִׁין הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת, וְנִתְבַּטֵּל הַחֹמֶר, בְּחִינַת הַחֹמֶר, סִכְלוּת, חֹשֶׁךְ, שִׁכְחָה, בְּהֵמָה. וְנִתְגַּבֵּר וְנִתְעַלֶּה בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל, וְהַצּוּרָה, הָאוֹר, וְהַזִּכָּרוֹן, אָדָם.

תורה עט סוף לשון רבנו – וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בראשית דף כז) עַל פָּסוּק ״וַיַּקְ אֶת הָאָדָם וַיַּנִּיחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן וְכוּ׳״: וַיַּקְ – מֵאָן נְטַל לֵהּ, אֶלָּא נְטַל לֵהּ מֵאַרְבַּע יְסוֹדִין דִּילֵהּ וְכוּ׳. בְּזִמְנָא דְּתָב בִּתְיוּבְתָּא וּמִתְעָסֵק בְּאוֹרַיְתָא, קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטַל לֵהּ מֵהַהֶמְן. וַעֲלֵהּ אִתְּמַר וּמֹשֶׁם יִפָּרֵד – אַפְרִישׁ נַפְשֵׁהּ מִתַּאֲוָה דִילְהוֹן וְכוּ׳. לְעָבְדָהּ – בְּפִקּוּדִין דַּעֲשֵׂה, וּלְשָׁמְרָהּ – בְּפִקּוּדִין דְּלֹא תַעֲשֶׂה וְכוּ׳. וְאִי עָבַר עַל אוֹרַיְתָא, אִתְּשַׁקְיָה מְמָרִירוּ דְּאִילָנָא רָע, דְּאִיהוּ יֵצֶר הָרָע. וְאִם תָּיְבִין בִּתְיוּבְתָּא, אִתְּמַר בְּהוֹן: וַיְיוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ, דָּא עֵץ הַחַיִּים, וּבֵהּ וַיְמְתְּקוּ הַמַּיִם. וְדָא מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, דְּאִתְמַר בֵּהּ וּמַטֵּה הָאֱלֹקִים בְּיָדִי. מַטֶּה דָּא מְט״ט, מִסְטָרָהּ חַיִּים וּמִסְטָרָהּ מִיתָה,

נ (כעין זה בנועם אלימלך בהעלותך ד״ה וידבר [עמ׳ קמד מהדו׳ תשלג]

נא **נועם אלימלך בהעלותך** – וידבר ה׳ כו׳ דבר אל בני ישראל איש איש כי יהיה טמא לנפש נראה לפרש ע״ד הרמז דאיתא בזוהר הקדוש ובשאר ספרים אברהם אברהם פירוש אברהם למטה אברהם למעלה וכן משה משה כו׳ וכן כולם # ויש לכוין גם כן הפירוש גם כאן בדרך הזה # איש איש פירוש אם המצא ימצא צדיק גדול כזה הנקרא איש למטה ואיש למעלה בהעולמות # כי יהיה טמא לנפש דאיתא בזוהר (נשא דף קמג.) **דהצדיק הגדול הוא מהנפש דאדם הראשון ולזה לא נמצא בו שום דופי רק מחמת חטא אדם הראשון קצת** # וזהו פירוש טמא לנפש רוצה לומר שטומאתו אינו אלא מצד הנפש שנאחז בו מחטא אדם הראשון # או בדרך רחוקה לכם או לדורותיכם פירוש הכתוב מפרשו ואומר לנו שהצדיק כזה הוא פועל בשני דרכים # שהם או בדרך רחוקה והוא עולמות עליונים הרחוקים והוא הולך בהם # לכם כמו בשבילכם להשפיע לכם כל טוב # או לדורותיכם פירוש לעשות דירה להשכינה (תיקון ו׳ דף כב:) להעלותה לדורות העליונים ועשה פסח לד׳ פירוש כל עשיותיו כפיו הקדוש הכל לד׳ פסח כבר פירשתי (לעיל פרשת אמור ד״ה או יאמר אלה) שהוא פה סח (פרי עץ חיים מקרא קדש פ״ד) # ועוד אמר לנו הכתוב בחדש השני **רוצה לומר אז כשיש צדיק גדול כזה אז כל מי שהוא בדורו של הצדיק ההוא אף שאינו צדיק גדול כמוהו אף על פי כן יכול לפעול גם כן כמו הצדיק גמור מחמת התחברו עמו.** וזהו בחדש השני # רוצה לומר בחידוש שני שהוא למטה ממנו ממדרגת הצדיק הגדול # ככל חוקת הפסח יעשו אותו פירוש שגם הוא יכול לפעול כמוהו בהתקשרו עמו # וזה רמזו חז״ל באמרם פסח שני חמץ ומצה עמו בבית רמז שגם אם הוא מעורב קצת בחמץ ומצה הם טוב ורע אף על פי כן יכול להיות הפסח לד׳ כנ״ל. אבל הצדיק גמור סביביו נשערה מאד וחמץ משהו אוסר בו ואינו בטל # ואמר הכתוב רק זאת הוא העיקר הגדול ויש בו קצת טוב ורע על כל פנים צריך לראות שלא ישבר את העצמיות והיינו שלא יעבור על דברי חז״ל המבוארים בשלחן ערוך לקיימם היטב כי הם העיקר העצם והשורש וק״ל:

נב **יש לעיין בזה הרבה** מי הם הנלווים ועיין לעיל תחילת אות ב׳ שרוח חיים להשלים החסרון מקבלים מהצדיק והרב שבדור ועי״ש שהבאנו שתי גרסאות סותרות של מוהרנ״ת בליקוטי עצות. וגם לעיל בהקדמה הארכנו להציע הכוונה בזה.

ולכאורה יש ללמוד מההתגרות הראשונה ברשע הגדול עמלק שמשה רבינו שלח את יהושע דייקא להלחם ולהתגרות בו. ואע״פ ששם עמלק הוא שהתחיל במלחמה נ״ל שאינה קושיא שהרי זה מהותו תמיד כי כולו ר״ק ר״ע כ״ל היו״ם. ושם נסתפקנו האם האיש אשר רוח בו הוא הצדיק או שהוא הנלווה לצדיק שהרי בתורה זה נכתב על יהושע דייקא משמע שמשה רבינו במדרגה גבוהה יותר. ואולי זה הכוונה כאן הצדיק והנלווים אליו דהיינו כיהושע שזכו למדרגת רוח וגם לא משו מאהל משה.

מאידך כיון שעיקר הגדר שדיבר ממנו רבינו כאן הוא איש אשר רוח בו אולי הכוונה כגון יהושע והנלווים ליהושע, ואילו משה מעל כולם.

ועיין ליקוטי הלכות או״ח – הלכות פסח ריש הלכה ג ...כִּי צַדִּיק מְמֻנּוּ בּוֹלֵעַ. אִם לֹא מִי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר אוֹ שֶׁמְּקֹרָב לְצַדִּיק כָּזֶה, שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר, אָז אֵינוֹ מִתְיָרֵא מֵהֶם כְּלָל. משמע שהנלווים הם המקורבים ולכאורה הכוונה ליותר מאחד המיוחד או כמה יחידים אלא כל המקושרים לצדיק.

זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם שהגבירו על עצמם ולשברם ולבטלם/נד\ **ועי"ז הוא משפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל** [נה]:

אות ו

הקדמה לאות ו'

אחר שביאר שכדי להתגרות ברשע צריך להיות מקושר לצדיק שזכה לתקן מדותיו בתכלית. עתה מבאר כיצד זוכים להיות צדיק כזה. וממילא מבואר כאן גם כיצד זוכים להיות איש כשר אע"פ שעדיין לא זכה להיות צדיק גמור. אבל עפ"י הנ"ל שלכל רשע יש מדה רעה שהיא הצינור שלו לקבל רוח חיים מהרב דקליפה, מובן שגם בצד הקדושה הצינור של כל אחד לקבל רוח חיים דקדושה מהצדיק היא דרך צינור איזה מדה טובה שמתגבר בה, וממילא מובן שכל המבואר כאן כיצד מבררים ומתקנים את המדות הן ביאור כיצד לזכות לצינור משובח שדרכו נקבל רוח חיים מהרב דקדושה.

ולבא לזה, להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב, הוא ע"י תורה ותפלה. ולימוד התורה יהיה ללון לעומקה של הלכה [נו]/נז\ **(נח)**/נט**, היינו ללמוד פוסקים** [ס]/סא\ דהיינו לברר הלכה

ועדיין הדברים לא מבוררים כראוי וצ"ע.

ונ"ל שברור הד' יסודות המבואר כאן שעל ידו לא יאונה כל און היא מדרגת יסוד פשוט המבואר בתורה סו תנינא. ורק במדרגה כזו לא יאונה לו כל און. וכמבואר **בחיי מוהר"ן רלד** על רבינו שזכה לברור הד' יסודות בתכלית עד שלא נשאר שום ריח תאוה **ועיין לק"ה שבת** ו' ח' שרק שמדרגה כזו מותר להיכנס לצינור של רשע גדול כסבי דבי אתונה. אמנם לצינור של רשע קטן יותר אפשר גם במדרגת זיכוך מועטה כמבואר שם.

רק נשאר הספק האם הצדיק שממנו תוצאות חיים שנקרא איש אשר רוח בו, הוא מי שזכה למדרגת רוח כמבואר במאור ושמש, או שאין ללמוד משם דאינו מחייב לומר כן תמיד, וכוונת רבינו דווקא למי שהוא גם בבחי' "לא יאונה לצדיק כל און".

ונראה שתלוי בגודל הרשע ובאמת אפילו כל אדם כלפי הרשע שבתוכו כיון שאין הקב"ה בא בטרוניא ולא מנסה את האדם בדבר שאין בכוחו הרי היצה"ר אין כוחו גדול מיצרו הטוב ממילא כל אדם כלפי יצרו יש בכוחו להתגרות ברשע. אבל ברשע שמבחוץ תלוי בגודל רשעתו.

נג **ובלא זה** תמיד יש לחוש שאינו הנלווה שעליו מדובר. וכן מצינו ביהושע שמשה שלח אותו בפירוש להלחם בעמלק.

נד **משמע כיון** שהצדיק יכול לירד לצינור ולבטל מדתם הרעה ועי"ז להשפילם לכן הנלוים אליו יכולים להתגרות. והרבה צ"ע לברר בדיוק הכוונה בהתגרות ברשעים. ונ"ל שהעיקר מדובר על בני אדם רשעים שחולקים על הצדיק ורוצים למנוע אחרים מלהתקרב אליו כמו החולק מנעמירוב שמסופר בחיי מוהר"ן סימן ד' ואע"פ שבשרש הדברים הכוונה לעמלק וכמבואר בביאור הלקוטים וא"כ אולי הכוונה לעמלק שבלב דהיינו היצה"ר. אבל למעשה לא נראה שההתגרות היא במחשבה בלבד ולא נגד הס"מ בעצמו אלא במי שנעשה מרכבה אליו. (ובכללם הרופאים עיין שיחות הר"ן אות נ')

נה עיין חיי מוהר"ן סימן ד'

נו ערובין סג: ורש"י ותוס' שם ובגרסת העין יעקב

נז **מגילה דף ג.** – ועבודה חמורה מתלמוד תורה והכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו) והיכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה' ודלמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה אמר לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועבשיו בטלתם תלמוד תורה אמר לו על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק אמר רבי יוחנן [דף ג:] מלמד שלן בעומקה של הלכה ואמר רב שמואל בר אוניא גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר עתה באתי לא קשיא הא דרבים והא דיחיד

עירובין דף סג: – וכתיב נון בנו יהושע בנו ופליגא דרבי אבא בר פפא דאמר רבי אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו' וכתיב ויאמר (לו) [לא] כי אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועבשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן אסורין בתשמיש המטה

נח **מגילה דף ג** [סוף עמוד א]

נט **עיין מגילה** וערובין הנ"ל שהיא דרשה מורכבת כי וילך בעמק כתיב כאן אבל וילן כתיב במלחמת העי ושם כתיב בתוך העם ולא בעמק ורבי יוחנן חיבר הפסוקים ודרש וכן הלשון לן בעמקה של הלכה הוא רק במגילה אבל בערובין חוזרת אותה דרשה ממש והלשון מלמד שהלך בעמקה של הלכה וכן גרסת התוס' לא כהגמ' שלנו דלא גרס מלמד אלא מיד וילך

מגילה – בגרסת העין יעקב כתב בסוגרים כתוב אחד אומר לן וכתוב אחד אומר הלך בעמק משמע שלכן כדי לישב הפסוקים דרש רבי יוחנן אבל בהמשך כתוב גמירי והרי גמירי היינו קבלה ולא לימוד וצ"ע ובאמת צ"ע על גרסת הסוגרים הנ"ל שהרי מדובר בשני לילות ומה הקושיא

ס עיין שיחות הר"ן כט ותורה סב ב'.

סא **עיין תורה סב** מבואר שם שעצם למוד פסקי הלכה זה עושה שלום במדותיו ומתקן את המחלוקת ששרשה במחלוקות התנאים ולכאורה אינו דומה לכאן שאמר ללון לעמקה של הלכה משמע שדייקא ברור ההלכה הוא המתקן מכח שעמל לברר את הרע מהטוב אבל **עיין שיחות הר"ן כט** מבואר שעצם לימוד ש"ע ע"י שמבורר אצלי הפסקי הלכה, זה בעצמו מברר את התערובת רע וטוב. **ונ"ל** כיון

מתחילת הסוגיא שלה במשנה גמרא ופוסקים עד הלכה למעשה. **כי יש בהתורה אחיזת הטוב והרע, שנאחזין מבחי׳ איסור והיתר, טמא וטהור, כשר ופסול**/סב\ **שיש בהתורה**/סג\ דהיינו מזה שההלכה היא מצוות עשה ולא תעשה ויש בהן בחינות טוב ורע דהיינו ברור מה לעשות ומה להתרחק ממנו מזה נאחז בהלכה היכלי התמורות להמיר רע בטוב וטוב ברע לומר על אסור מותר ועל מותר אסור. **וכל זמן שאינו מברר ההלכה, הוא מעורב טוב ורע** גם במידותיו. **וע״כ אינו יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב** במידותיו, **והוא בבחי׳ (משלי יא)**/סד\ **ודורש רעה תְּבוֹאֶנּוּ** [סה]/סו\ שכיון שלא בירר הטוב מהרע לכן ליבו מטעה אותו להמיר ולומר על רע טוב ועי״ז לדרוש רע כאילו הוא הטוב. **עד אשר הוא מעיין ומברר הפסק הלכה, ומברר האסור והמותר וכו׳, דהיינו ע״י לימוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע (סז)**/סח\ כי על ידי שמברר בהלכה מתברר במדותיו:

אך לזכות לזה השכל, שיוכל ללון לעומקה של הלכה, הוא ע״י תפלה [סט]/ע\, **כי משם נמשך השכל** כח הברור עצמו הוא בכח הבינה שבלב וע״כ בברור ההלכה בבינה שבליבו מתברר גם הרע

שבתורה ח׳ הוסיף יותר ממה שכתב בתורה סב, כי הוסיף גם ללון לעמקה של הלכה, משמע שאפילו אם גם לימוד הפסק הוא תיקון אבל עדין אינו מבורר כראוי עד שידע גם פסק הלכה שלא כתוב בשלחן ערוך, וזה דווקא ע״י שיורד לעומק ההלכה ויודע להקיש מענין לענין.

סב **צ״ע שהרי האסור** פסול וטמא הם מצוות התורה. אבל נ״ל הביאור שדייקא כיון שהם רע לכן נצטווינו להתרחק מהם בג׳ לשונות אלה והיינו מצוות הלא תעשה שבתורה שהם מצוות קדושות כי מרחיקות אותנו מהרע הזה. וכיון שהסתכל בתורה וברא את העולם הרי שרש חיות הרע הוא מאותו מקום שאסרה התורה להתקרב אליו וזה דייקא חיות הרע ותיקונו. בחי׳ שרו של עשו שלא אמר שירה אלא באותו יום שנצחו יעקב. (והביאור כיון שכל בריאת הרע הוא בשביל הבחירה הרי שדייקא היכן שהוא מנוצח שם מתברר האמת שכל קיומו אינו לכתחילה אלא כאפשרות בלבד) אבל בתורה שם הוא עץ הדעת טוב ורע ושם הבחירה כיצד להתייחס לצוויי התורה וכמבואר בחז״ל שיש בתורה שם חיים ושם מות וכל אחד זוכה כפי שמברר את הטוב ורע בתורה ועי״ז מתברר במדותיו.

סג **נראה שרוצה לומר** שבשרשן גם הרע הוא טוב דהיינו כל האיסורים ומהאיסור נשתלשל הרע כיון שהאיסור הוא דין ולמעלה הוא דין קדוש אבל למטה ממנו נעשה גם דין טמא. כי הדין שרש לצמצום הקדוש שהוא תיקון כל העולמות אבל למטה גם נעשה ממנו צמצום דהיינו עצירת השפע.

סד **משלי יא כז** ״שֹׁחֵר טוֹב יְבַקֶּשׁ רָצוֹן וְדֹרֵשׁ רָעָה תְּבוֹאֶנּוּ״; מצודות דוד – שוחר טוב – הדורש אחר טובות בני אדם וחפץ בהם יבקש בזה רצון מה׳ כי ע״ז ירוצה לו. ודורש – אבל הדורש אחר רעות בני אדם ובה הוא חפץ אזי הרעה ההיא תבוא עליו:

משמע כשהוא מעורב טוב ורע זה גורם לו להיות דורש רעות בני אדם והרע שדורש חוזר ובא עליו **וצ״ע הקשר** לכאן ואולי הדגש על תבואנו, כי מדובר במי שיורד לצנור של הרשע שרק אם הוא צדיק גמור אזי לא יאונה לו כל רע, אבל אם עדין לא ברר הרע מהטוב שבו ע״י ברור הרע מהטוב בתורתו אזי כשיורד לצינור של הרשע הוא רואה רק את הרע ששם, ועי״ז נתפס בו. אבל צדיק גמור לא רואה רע כי הרע נופל לפניו. וכמובא מהבעש״ט שראה חילול שבת הבין שיש בו איזה משהו מחילול שבת ומצא שלא מחה על בזיון ת״ח שנקרא שבת. וכן בתורה לג המתגברים על יצרם אזי הרע נופל ואינם רואים אלא הניצוצות הקדושים שבכל מקום אפילו ברע הגדול ביותר כמובא בירושלמי אם ישאל אותך אדם היכן אלוקיך אמור לו בכרך גדול של רומי, אפילו שם בצינור עצמו של הרשע רואים רק אלוקות. וזה הכוונה תבואנו היינו שבא לפניו ומתגלה לו ועי״ז נתפס במידה הרעה שרואה ונופל בה, אולי זה בחי׳ מה שרבינו מבאר בתורה ס עה״פ הנה ידעתי כי יפת מראה את שאמר אברהם כשירד למצרים שמחמת זהמת מצרים נפל קצת לשקר החן והבל היופי, דהינו שמחמת שהיה צדיק גמור לא נפל יותר אלא התחזק נגדה וירד ועלה בשלום כמ״ש ויעל אברהם כנ״ל

סה עיין לק״ה העושה שליח לגבות חובו ג׳ יג

סו **עיין לק״ה העושה שליח לגבות חובו** הלכה ג יג וְכַמּוּבָא בְּכָל הַסְּפָרִים מִגֹּדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה עַד אֵין קֵץ, כִּי עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה הַמְּשִׁיךְ מַעְיַן הַחָכְמָה אֶל הַתּוֹרָה וְזָכָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה יוֹם וְלַיְלָה עַד שֶׁבֵּרֵר כָּל הַהֲלָכוֹת לַאֲמִתָּתָן בְּבְחִינַת דְּרֹשׁ טוֹב לְעַמּוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְבֻרָּר פְּסַק הַהֲלָכָה נִקְרָא וְדֹרֵשׁ רָעָה, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל, אֲבָל עַל יְדֵי רִבּוּי הַתְּפִלָּה שָׂעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְתוֹרָה לְבָרֵר פְּסַק הַהֲלָכָה עַל יְדֵי זֶה הוּא בְּבְחִינַת דְּרֹשׁ טוֹב לְעַמּוֹ, כִּי עַל יְדֵי בֵּרוּר הֲלָכָה, הֵינוּ עַל יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים זָכָה לְבָרֵר הַכָּשֵׁר מִן הַפָּסוּל וְכוּ׳ שָׂעַל יְדֵי זֶה בֵּרַר הַטּוֹב מֵהָרַע שֶׁהוּא בֵּרַר עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע שָׂעַל יְדֵי זֶה מַבְנִיעִין וּמְבַטְּלִין סִטְרָא דְּמוֹתָא וּמַמְשִׁיכִין רוּחַ חַיִּים שֶׁל הַצַּדִּיק שָׂעַל יְדֵי זֶה מַבְנִיעִין וּמַשְׁפִּילִין הָרְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ שֶׁהֵם הַמִּתְנַגְּדִים אֶל הָאֱמֶת, כַּמְּבֹאָר הֵיטֵב בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל, עַיֵּן שָׁם:

סז **עיין זוהר רע״מ בהר דף קיא.**

סח **רעיא מהימנא** ספר ויקרא פרשת בהר דף קיא. – והתנחלתם אותם לבניכם וגו׳ לעולם בהם תעבודו וגו׳. פקודא דא לעבוד בעבד כנעני דכתיב לעולם הם תעבודו ואינון מסטרא דחם דגלי עריין דאתמר עליה ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו. אמאי עבד עבדים. אלא עבד להוא עבד עולם דאיהו עולמו של יובל. ואי תימא דהא אחוה דשם ויפת הוה אמאי לא הוה הכי כוותייהו והכי מזרעא דחם הוה אליעזר עבד דאברהם אמאי לא הוי כותיה דנפק צדיק וקב״ה אודי בברכתיה כד בריך ליה לבן. אלא ודאי הכא ברזא דגלגולא כי חס הייתה לו נשמה קדושה מלמ לסיכת עוון העריות נתגלגל בקליפה ומז נזמר עליו עבד עבדים יהיה לאחיו ונתגלגל בסליעזר עבד מברהם שיצא ומלל מברהם חזר בתשובה ונטהר מהקליפות ומז קיבל חזרה נשמתו הקדושה שהייתה לו בתחילה כשנולד. וזה שנאמר גולל אור מפני חשך עבדא דאברהם דנפק מחשך ודא זרעא דחם. דיו לעבד להיות כרבו דאיהו אברהם דנפק מתרח עובד כו״ם. וחשך מפני אור דא ישמעאל דנפק מאברהם ועשו מיצחק. ורזא תערובת טפין באתר דלאו דיליה גרים דא. מאן דעריב טפה דיליה בשפחה מחלת בת ישמעאל. או בבת אל נכר דאינון רע חשך וטפה דיליה טוב אור וירא אלקים את האור כי טוב. מערב טוב עם רע עבר על מימרא דמאריה דאמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו קב״ה בההוא דערב (רב) ארכיב ליה ואייתי ליה בגלגולא לקבלא עונשיה. חזר בתיובתא אשתדל באורייתא ואפריש טוב מרע דאינון אסור והתר טומאה וטהרה כשר ופסול. בדא אתפרש רע מטוב.

סט עיין לק״ה מילה ה׳ ד׳ ותורה כב ט׳ ובתורה כב׳ וכן מלינו בדוד המלך שעליו נאמר מהכליס נץ ומתי תפלה ועליו נאמר וה׳ עמו ולכלבו חז״ל שנהלכין לב: שהלכה כמותו בכל מקום. ועיין מגילה ו: בהלמוד תורה חילוד הלוי ביניעה, תכל לפוקמי גרסף (י״מ לכוין להלכה ולכן כרב״י) סיעתף דשמיא הוא.

וטוב שבמדות שבלב, אבל השכל דהיינו החכמה שעל ידה יודע לכוין לאמת במהלך ברור, ולא להמיר רע בטוב וטוב ברע, לזה זוכים ע"י שכל עליון חכמה עלאה שמקורו באין, שהוא אור האמת שעל ידה מכוון לאמת לאמיתה, וע"י תפלה זוכה לגלות תעלומות היש מאין, חכמה מהכתר/[עא], כי ע"י התפלה מתבטל ונעשה אין וכמבואר בתורה סה ותורה ד', וכשחוזר אזי מהרשימו שנשאר לו זוכה לחכמה :

אות ז

אחר שבאר שלשֶׁכֶל שעל ידו זוכה ללון לעמקה של הלכה, שעל ידה זוכה לברר את התורה, שעי"ז מתברר הטוב מרע שבמדותיו, זוכים ע"י תפלה, מבאר כאן כיצד זוכה לשכל הזה ע"י תפילה.

והענין, כמ"ש בתיקוני זוהר (תיקון יד דף כט ע"ב)[עב]/[עג] **גן דא אורייתא,** פירוש **כי התורה נקראת גן**/[עד] [עה]/[עו]. צדיק אמיתי הוא בחי' אילן שבגן, **ונשמות ישראל** דהיינו לומדי התורה, **המעיינים ומבינים**/[עז] דבר מתוך דבר **בהתורה** שבעל פה, **הם בחי' עשבין ודשאין**/[עח]

[ע] **לקוטי הלכות יו"ד** הלכות מילה הלכה ה (עפ"י תורה סה) וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ הָעִנְיָן הַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁאַחַר כָּךְ כְּשֶׁשָּׁבִין מֵהַבִּטּוּל מְכַבִּין צִמְאוֹן הַנֶּפֶשׁ מֵהַיִּסּוּרִין עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמְּקַבְּלִין מֵהָרְשִׁימוּ, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. כִּי כָּל הַתּוֹרָה שֶׁמְּקַבְּלִין וּמַמְשִׁיכִין מִשָּׁם מֵהָרְשִׁימוּ שֶׁל הַבִּטּוּל הַנַּ"ל – צְרִיכִין לְהַמְשִׁיכָהּ עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרָיו זַ"ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, בְּהַתּוֹרָה 'רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב' סִימָן ח' עַל פָּסוּק (יוֹאֵל ד, ח): "וּמַעְיָן מִבֵּית ה' יֵצֵא", וּבְהַתּוֹרָה 'תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין' וְכוּ'. וְכֵן מוּבָן בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁמַּתְחִיל לְדַבֵּר לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְּלוּת עַל הַתַּכְלִית, וְאַחַר כָּךְ מְסַיֵּם שֶׁעַל יְדֵי הַהִסְתַּכְּלוּת עַל הַתַּכְלִית מַמְשִׁיכִין תּוֹרָה מֵהָרְשִׁימוּ, עַיֵּן שָׁם. אַךְ בֶּאֱמֶת הַכֹּל אֶחָד, כִּי תּוֹרָה וּתְפִלָּה תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי הֶאָרַת הַזְּרִיחַת הָרְשִׁימוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה הַנַּ"ל שֶׁנִּשְׁאֶרֶת מֵהַבִּטּוּל – צְרִיכִין תְּחִלָּה לְהַמְשִׁיכָהּ עַל עַצְמוֹ וּלְקַשְּׁרָהּ בְּגוּפוֹ הֵיטֵב עַל יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת שֹׁרֶשׁ וּמְקוֹר הַמַּעְיָן הַנִּמְשָׁךְ מֵהָרְשִׁימוּ הַנַּ"ל, וְאַחַר כָּךְ מִתְפַּשֵּׁט הַמַּעְיָן וְנַעֲשֶׂה מִזֶּה חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה מְקָרֵר וּמְבַטֵּל הַיִּסּוּרִין, כִּי עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַתּוֹרָה נַעֲשִׂים כֵּלִים, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְקַבֵּל שֶׁפַע חַסְדּוֹ לְטוֹבָה לְחַיִּים נִצְחִיִּים וְלֹא לְרָעָה, וְלָמוּת מִיתַת עוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם עַל יְדֵי זֶה, וְכַנַּ"ל.

[עא] **לקמן בתחילת אות ז'** מבאר רבינו את העניין עפ"י תקוני הזהר ושם מבואר במפרשים שהחכמה יוצאת מבינה. ונ"ל שלא קשה כיון שידוע שבינה היא כתר דז"א לכן כיון שרבינו מבאר שם שהתפילה בחי' עדן עין לא ראתה וכן מבואר כאן שהתפלה לא מגלה את החכמה אלא בכח לכן צ"ל שמדובר בבינה עילאה שכלפי ז"א ומלכות היא כתר.

(ואולי אפ"ל שבכח התפלה, בדיבור מעלה את התפילה אל עדן הביטול, בבחי' מי עם זאת עולה. ומביא בבחי' בכח, חכמה אל המלכות.)

[עב] בדפים שלנו תיקון יד מתחיל בדף ל. ועי"ש.

[עג] **תיקון יד דף ל.** – ושכינתא איהי ארעא דביה גדלין וצמחין אלנין, דעלה אתמר צמח צדיק, דאיהו עץ פרי הוא ז"א, אילנא רבא מלד החסד שבו ותקיף מלד הגבורה שבו והוא עמודא דאמצעיתא, עשבין ודשאין דאינון תלמידי חכמים מתמן צמחין בגן שהיא המלכות, בגין דאיהי אורייתא דבעל פה לכן נשמות הת"ח לומחות בה: ומאן אשקי ורוי (נ"א ורבי) בה אלנין ועשבין ודשאין, מעין גנים, דאיהי חכמה הנקראת ראשית כל בכורי כל, ומאין נפקא מעינא דמיא, מבית ה' היינו אמא שהיא בית לאבא, הדא הוא דכתיב (יואל ד') ומעין מימי אבא מבית ה' מבינה יצא לזעיר וממנו למלכות, ובגין דא ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקי"ך כי ע"י מלות בכוריס גורמיס זיווג או"א הנ"ל, וכן ע"י ראשית הגז דעאני הלאן ואמרי והכבשיס, וראשית גז צאנך תתן לו:

דהיינו שלומדי התורה בפיהם בגשמיות לומדים תורה בעוה"ז בבחי' מלכות עי"ז נשמותיהם שנמצאים בגן עדן נזונות ממעין היוצא מבית ה' ומאירות זאת ללומד להבין בתורה וזה בחי' מי עם זאת עולה שע"י תיקון זאת שהיא המלכות נעשה תיקון מי שהיינו יחוד חו"ב ועי"ז מקבלים מגבוה יותר מהכתר מעדן להשקות את הגן.

[עד] **צ"ע מה פירוש** גן מה זה מבטא ואולי לרמוז למקום גדילת צמחים מעשבים עד אילנות. ושפת הנחל ביאר על שם ג"ן סדרים שיש בתורה.

עיין קהלת יעקב ערך גן שבינה ומלכות נקראות גן ג"ע תחתון ועליון ועי"ש גם הזעיר נקרא גן כמו שכתב הרב בספר הכוונת (פרי עץ חיים שער נפילת אפים פרק ד') וכאן מדובר במלכות כמבואר בתיקונים הנ"ל

[עה] עיין תורה רפו

[עו] **תורה רפו** – כִּי יֵשׁ גַּן עֵדֶן, וְהֵם שְׁנֵי בְּחִינוֹת: גַּן וְעֵדֶן, וְהֵם בְּחִינַת חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, כִּי עִקַּר תַּעֲנוּג גַּן עֵדֶן הוּא הַשָּׂגַת חָכְמַת אֱלֹקוּת, הַיְנוּ חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת גַּן עֵדֶן כַּנַּ"ל. אַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל יְדֵי הַשְּׁעָרִים, כִּי יֵשׁ שְׁעָרִים, הַיְנוּ בְּחִינַת שַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לִכְנֹס לְגַן עֵדֶן, דְּהַיְנוּ לְהַשָּׂגַת חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, אַךְ אֵלּוּ הַשְּׁעָרִים גְּנוּזִים וּטְמוּנִים בָּאָרֶץ, בְּחִינַת (אֵיכָה ב): "טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ"; וּצְרִיכִים לָזֶה בַּעַל הַבַּיִת עַל הָאָרֶץ, שֶׁיִּהְיֶה מוֹשֵׁל בָּאָרֶץ, שֶׁיּוּכַל לְהוֹצִיא וּלְהָקִים וּלְהַעֲמִיד הַשְּׁעָרִים שֶׁנִּטְבְּעוּ בָּאָרֶץ: **וְדַע,** שֶׁעַל יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים זוֹכִין לִהְיוֹת מֶלֶךְ וּמוֹשֵׁל בָּאָרֶץ, וְאָז יְכוֹלִין לְהַעֲמִיד וּלְהָקִים הַשְּׁעָרִים שֶׁטָּבְעוּ בָּאָרֶץ. וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי כ"ט): "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ". 'בְּמִשְׁפָּט' דַּיְקָא, הַיְנוּ עַל יְדֵי מִשְׁפָּט, שֶׁהוּא מִשְׁפְּטֵי וְדִינֵי הַתּוֹרָה, דְּהַיְנוּ לִמּוּד פּוֹסְקִים, שֶׁמְּבָרְרִים מִשְׁפְּטֵי וְדִינֵי הַתּוֹרָה, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה מֶלֶךְ וּמוֹשֵׁל, וְעַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְהַעֲמִיד אֶרֶץ, וְאָז מַעֲמִיד וּמֵקִים וּמְגַלֶּה הַשְּׁעָרִים שֶׁטָּבְעוּ בָּאָרֶץ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְגַן עֵדֶן כַּנַּ"ל:

[עז] **מעיין לשון עיניים** כמ"ש בראשית ג (ז) וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם ופרש"י לענין החכמה דיבר הכתוב. וחכמה היא קבלת ידיעות מבחוץ לכן כל מה שקורא וזוכר הוא חכמה ואילו ההבנה היא כשחוזר ומבין מתוך אותן ידיעות דבר מתוך דבר. בחי' הנוקבא שמקבלת טיפה ומבררת ובונה בנין על מה שקבלה.

דאיתרביאו בגן/עט\, דהיינו שהעיון וההבנה בתורה שמבין דבר מתוך דבר ומחדש ע"י שמוציא תעלומות החכמה זה הוא גידולו. **ומאין הם גדילים, הוא ממעין, דא חכמה** [פ]/פא\, **כמ"ש (ש"ה ד)**[פב]/פג\ **מַעְיַן גַּנִּים** /פד\מעין החכמה נקרא מעין גנים, כי משקה את העשבים ודשאים שבגן.

ומהיכן מקבלין דהיינו כיצד ממציאים את מעיין **החכמה והשכל**/פה\ **שהוא בחי' המעין,** שֶׁכֶל אמת לכוון לאמיתה של תורה, לברר נכון מה אסור ומה מותר כשר ופסול טהור וטמא, **הוא מהתפלה** וכדמצינו בדוד המלך שאמר על עצמו (תהלים נא) "ואני תפלה" ועליו נאמר "וה' עמו" ודרשו חז"ל סנהדרין צג: שהלכה

עח **אולי אפ"ל** מה שנקט עשבין ודשאים לרמוז לבחי' צומח שהגדרתו היא כח הצמיחה והגדילה דהיינו התרבות במקומו ללא תנועה ממקום מקום. וגם יש סוגים שנעשים מתוקים בגדלם דהיינו שבכח הצומח יש כח להפוך חומרים לחומרים מתוקים וכל זה יש גם באותן נשמות שהמעין גנים מעיין החכמה משקה אותן בגן. ולהבדיל מאוצר דומם שהריבוי שלו רק ע"י שזורקים לתוכו ומתמלא ולא בכח הצמיחה.

עט **דהיינו שמדרגת** המעיין ומבין היא רק עשב ודשא ולא שיח או אילן. כי אילן נקרא הצדיק כמבואר שם בתיקונים. עי"ש.

פ זוהר בא דף מב: (באר לחי רואי על תיקון הנ"ל)

פא **חכמה נקראת מעיין** – מבואר בזוהר (בא דף מב:) כיון שהיא הנביעה הראשונה מההעלם דהיינו יש מאין חכמה מהכתר.

בזוהר פרשת בא דף מב: – ומביא משל לדמות את כל ענין הספירות שתיקן הקב"ה לצורך התפשטות אורו בהם, שהם **כְּגַוְונָא דְּיַמָּא** כדוגמת שהים שברא הקב"ה בעולם, **דְּלֵית בְּמַיָּא דְּיַמָּא דְּנָפְקֵי מִינֵּיהּ תְּפִיסוּ כְּלָל וְלֹא צוּרָה** שאין במימי היס היוצאים מהתהום שום תפיסה כלל ולא שום צורה כשהם עדיין נעלמים בתהום, **אֶלָּא בְּאִתְפַּשְּׁטוּתָא דְּמַיָּא דְּיַמָּא עַל מָאנָא דְּאִיהוּ אַרְעָא אִתְעֲבִיד דְּמְיוֹן** אלא בהתפשטות המים של היס בכלי שהוא חפירה בארץ אז נעשה בהם דמיון, **וְיָכִילְנָא לְמֶעְבַּד חוּשְׁבַּן תַּמָּן** ושם כבר אנו יכולים לעשות חשבון, **כְּגוֹן הַמָּקוֹר דְּיַמָּא הָא חַד** כגון המקור של היס היוצא מן התהום הוא בחי' הראשונה הנראית לעין, כי התהום הוא נעלם ואינו נראה מה שיש בו, **נָפִיק מִינֵּיהּ מַעְיָן כְּפוּם אִתְפַּשְּׁטוּתָא דִּילֵיהּ בְּהַהוּא מָאנָא כְּעִגּוּלָא דְּאִיהִי י'** מן המקור ההוא יוצא מעין הנראה כפי התפשטות המים בכלי ההוא שהוא עגול כאות י', **הָא מָקוֹר חַד, וּמַעְיָן דְּנָפִיק מִנֵּיהּ הָא תְּרֵין** הרי המקור הוא כלי הראשון להתפשטות מי התהום, והמעין היוצא ממנו הוא התפשטות השנית, **לְבָתַר עָבַד מָאנָא רַבְרְבָא** אחר כך עשה האומן כלי גדול **כְּגוֹן מַאן דְּעָבַד חֲפִירָא רַבְרְבָא וְאִתְמְלֵי מִן מַיָּא דְּנָפִיק מִן מַעְיָין** כמו מי שעושה חפירה גדולה ונתמלאת מן המים שיצאו מן המעין, **הַהִיא מָאנָא אִתְקְרֵי יָם, וְהוּא מָאנָא תְּלִיתָאָה** כלי זה נקרא יס והוא כלי השלישי להתפשטות מי התהום. **וְהַהוּא מָאנָא רַבְרְבָא אִתְפְּלִיג לְשִׁבְעָה נְחָלִין** וזה הכלי הגדול שהוא היס נחלק לשבעה נחלים שהם מוליכים את המים לכל מקום כפי צורך בני אדם, **וּכְפוּם מָאנִין אֲרִיכִין** וכפי מה שהכלים של הנחלים ארוכים וגדולים יותר **הָכִי אִתְפָּשַׁט מַיָּא מִן יַמָּא לְשִׁבְעָה נְחָלִין** כך מתפשטים המים מן היס לשבעה נחלים, **וְהָא מָקוֹר וּמַעְיָין וְיַמָּא וְשִׁבְעָה נְחָלִין אִינּוּן עֲשָׂרָה** הרי המקור והמעין והיס ושבעה נחלים הם עשרה כלים שבהם מתפשטים מי התהום, **וְאִי יְתַבַּר אוּמָנָא אִלֵּין מָאנִין דְּתַקִּין יְהַדְּרוּן מַיָּא לְמָקוֹר** ואם ישבור האומן אלו הכלים שתיקן לצורך התפשטות מי התהום יחזרו המים אל המקור הראשון, **וְיִשְׁתָּאֲרוּ מָאנִין תְּבִירִין יְבֵשִׁין בְּלֹא מַיָּא** וישארו הכלים כלים שבורים יבשים בלא מימי התהום.

ועתה מבאר את הנמשל ואמר **הָכִי עִלַּת הָעִלּוֹת** כך הא"ס ב"ה שהוא העילה והסיבה לכל הספירות שהם עילות לכל הנמצאים, **עָבִיד עֶשֶׂר סְפִירוֹת** האציל עשר ספירות של עולם האצילות שכל העשר נמצאות מאתו ולא יצאו זו מזו, **וְקָרָא לְכֶתֶר מָקוֹר** וקרא את הכתר מקור כי הוא המקור של כל ההשפעות, **וּבֵיהּ לֵית סוֹף לִנְבִיעוּ דִּנְהוֹרֵיהּ** ובו בכתר אין סוף וגבול לנביעות ולהשפעות אורו, **וּבְגִין דָּא קָרָא לְגַרְמֵיהּ אֵין סוֹף** ולכך קרא לבחי' עצמותו המתפשט בכתר בשם "אין סוף", **וְלֵית לֵיהּ דְּמוּת וְצוּרָה** ואין לו שום דמות וצורה בערך העצמות שבו שהוא הא"ס ב"ה, **וְתַמָּן לֵית מָאנָא לְמִתְפַּס לֵיהּ לְמִנְדַּע בֵּיהּ יְדִיעָא כְּלָל** ושם אין כלי לתפוס בו השגה ולדעת בו שום ידיעה כלל, **וּבְגִין דָּא אָמְרוּ בֵּיהּ** בשביל זה אמרו בו חז"ל במס' חגיגה דף יא ע"א, **בַּמּוּפְלָא מִמְּךָ** היינו באין סוף המתפשט בספירות שהוא מופלא ונעלם **אַל תִּדְרוֹשׁ, וּבַמְכוּסֶה מִמְּךָ** שהוא הכתר **אַל תַּחְקוֹר** כי בהם אין שום השגה. **לְבָתַר עָבַד מָאנָא זְעֵירָא וְדָא י'** אחר כך עשה הא"ס ב"ה כלי קטן והוא סוד אות י' של השם הוי"ה שהיא אות קטנה הרומזת על מיעוט ההשגה בה, עם כי בענין מציאותה היא יותר גדולה מהספירות שלמטה ממנה כי היא סבה לכל מה שתחתיה, **וְאִתְמַלְיָא מִנֵּיהּ** ונתמלא הכלי באור א"ס המתפשט מן המקור, דוגמת הגוף המתמלא מן אור הנשמה המתפשט בו, **וְקָרָא לֵיהּ מַעְיָן נוֹבֵעַ חָכְמָה** וקרא לאור הזה שבתוך הספירה בשם מעין נובע חכמה, כי הוא הנובע שפע חכמה לתחתונים, **וְקָרָא גַּרְמֵיהּ בָּהּ חָכָם** וקרא את בחי' עצמותו בשם חכם ע"י שהאיר בה מאורו, אבל קודם שהאיר בה לא היה יכול לקבל תואר חכם, **וּלְהַהוּא מָאנָא קָרָא לֵיהּ חָכְמָה** ולאותו הכלי שהוא חיצוניות הספירה קרא בשם חכמה. **וּלְבָתַר עָבַד מָאנָא רַבְרְבָא** ואחר כך עשה כלי גדול שאור א"ס יתפשט בו ברבוי גדול, כדי שיוכל להשפיע לשבע ספירות התחתונות לכל אחת מבחינה אחרת, **וְקָרָא לֵיהּ יָם** וקרא לו יס כי כמו שבתוך היס יש רבוי מים כן בספירה זו מתרבה אור א"ס ב"ה ברבוי גדול, **וְקָרָא לֵיהּ בִּינָה** וקרא אותו בינה לפי שאפשר להבין ולהשיג בה יותר מהחכמה והכתר, **וְהוּא קָרָא לְגַרְמֵיהּ מֵבִין בָּהּ** והוא קרא את עצמותו המתפשט בו בשם מבין.

פב עי"ש ביאור הגר"א

פג **שיר השירים** פרק ד (יב) גַּן נָעוּל אֲחֹתִי כַלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם:

הגר"א – פירוש א: גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום. פירוש, כי בתורה שבכתב הוא תנ"ך, וז"ש גן נעול הוא תורה, שבהן ג"ן סדרים והוא נעול מאד. גל נעול. הוא נביאים שהוא מעין הנובע, וז"ש 'גולת עילית וגולת תחתית', שהוא נביאים ראשונים ונביאים אחרונים. מעין חתום. הוא כתובים, כמו שאמרו חז"ל ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה דייך, מפני שיש בו קץ משיח, ובהקץ כתוב 'ואתה חתום הדברים':

שם פירוש ב: גן נעול. זהו קאי על הסוד הד' הנ"ל, וכאילו אמר שיש גן והוא נעול, ובתוכו גל והוא נהר עובר בגן, והוא קצת רחוק יותר לבא אליו, שהוא חותם בתוך חותם, ואפילו כשיראה הגן לא יראה המעיין שהוא חתום מעיני כל חי, ר"ל מקום התחלת נביעתו מן המקור. כן הוא הסוד של שלשה אלו, פשט רמז דרוש:

פד **עיין באר לחי רואי** על תיקון הנ"ל הזה שמעין גנים היא המלכות (כמבואר בתיקון כא דף מד.) והכוונה כשמקבלת מבעלה הארת החכמה.

פה **חכמה ושכל** החילוק נ"ל שחכמה היא דבר הבא מבחוץ ושכל הוא החכמה כפי שנתיישבה במוח (ובתורה א' הארכתי בזה)

כמותו בכל מקום/[פו]/. **כמ״ש (יואל ד)**/[פח]/ **ומעין מבית ה׳ יצא** [פט], ובית ה׳ **הוא התפלה, כמ״ש (ישעיה נו)**/[צ]/ **כי ביתי בית תפלה :**

והוא דהיינו התפלה היא **בחי׳ מביא מכח אל הפועל** דהיינו יש מאין/[צא]/, **כי תפלה הוא בחי׳ חידוש העולם** דהיינו יש מאין/[צב]/ דהיינו בריאה בכח כפי שיבאר לקמן. כי בכח התפילה אפשר להמשיך הנהגה מחודשת בעולם שהיא הפך הטבע והנהגת הגלגלים הקבועה, **כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש** דהיינו הקב״ה **אשר בידו לעשות כרצונו לשנות הטבע** [צג]/[צד]/ לענין שלנו הכוונה שע״י תפלה אפשר לחדש אצל האדם שֶׂכֶל שאינו שייך כלל למהלכי עוה״ז, כי הוא שכל אמת מחודש השייך לעוה״ב/[צה]/. **והוא** דהיינו התפלה היא **בחינות בריאה בכח** דהיינו שיש כאן בריאה ואעפ״כ היא רק בכח, והכוונה שהתפלה מוציא מאין ליש מהאין שבכתר/[צו]/ לתעלומות חכמה, אבל עדיין לא יוצא לפועל אלא בבינה, כשמעיין ומבין בתורה, **כמ״ש (תהלים קד)**/[צז]/ **כולם בחכמה עָשִׂיתָ**/[צח]/, **שהוא בחי׳**

[פו] **עיין תורה נו אות ט׳** צדיק וטוב לו שהלכה כמותו צדיק ורע לו שאין הלכה כמותו אע״פ שגם הוא מקבל משמים ואלו ואלו דברי אלקים חיים אלו הן נפלאות תמים דעים ועליהם שאל משה רבינו הודיעני נא את דרכיך.

ועיין באה״ל הארוך אות לו שצדיק וטוב לו שהלכה כמותו הוא העוסק יותר מחבירו בתפילה כי אע״פ שגם בכח התורה אפשר לזכות לעדן אבל אינו דומה כלל למי שמחבר שניהם תורה ותפלה בשלימות שזוכה שהלכה כמותו בכל מקום דהיינו צדיק וטוב לו.

[פז] **ה׳ עמו פירוש** שהשכינה עימו ועי״ז זכה לכוין להלכה בכל מקום כמבואר שם בפרש״י וצ״ע כי דברים אלה אמר דואג האדומי לשאול כדי לעורר בו קנאה לעורר עין רעה על דוד כמבואר שם בגמ׳ סנהדרין ותימה איך אמר דברים כאלה נוראים שיחידים בכל דור זוכים וכל זה כדי לקטרג רואים מכאן עד כמה יכול לשה״ר להתקבל אפילו בדברי שבח עצומים כשהלב עקום. שיכול לומר שה׳ עימו ואעפ״כ לכוין עמ״נ שישנאו אותו.

[פח] **יואל פרק ד** (יח) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִטְּפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת תֵּלַכְנָה חָלָב וְכָל אֲפִיקֵי יְהוּדָה יֵלְכוּ מָיִם וּמַעְיָן מִבֵּית יְדוֹד יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים:

מצודות דוד (יח) יטפו ההרים עסיס – ר״ל הרבה ענבים יגדלו בהרים והיין יהיה נוטף מהם והוא ענין גוזמא. תלכנה חלב – שם יהיה מרעה שמן ותתרבה חלב הצאן וכאלו הגבעות מוליכות ומזילות את החלב. וכל אפיקי יהודה – המקומות שביהודה שהיו מדרכם למשוך את המים יחזרו להמשיך כמאז. ומעיין – הוא הנחל האמור בנבואת יחזקאל והוא המקור האמור בנבואת זכריה. והשקה – מי המעיין הזה ישקה את עמק השיטים להיות נמשך כנהר:

[פט] באר לחי רואי על תיקון הנ״ל צ״ל לע״ח שער מב פ״ד, ופע״ח יוה״כ פ״ג׳ בית ה׳ היא בינה עילאה. ושעת רצון ציין לע״ח שער או״א פ״ב ולכוונות דרוש ה׳ מנפילת אפים.

[צ] **ישעיה פרק נו** (ז) וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים:

מלבי״ם (ז) והביאותים אל הר קדשי – ושם ילמדו תורה ואמונה, כי מציון תצא תורה ודבר ה׳ מירושלים, ושמחתים בבית תפלתי – הוא נגד עבודה, כי עולותיהם וזבחיהם יהיו לרצון על מזבחי – שלא יביאו אותם על חטא רק נדבה, ובזה יראו כי איני מבדילם מישראל רק ביתי יהיה בית תפלה לכל העמים:

[צא] **צ״ע כאן** כיון שבהמשך מבאר שתפילה רק מביאה מאין לבחי׳ בכח ולא לפועל. לכן מוכרח לומר שכוונת רבינו כאן מה שכתב מכח לפועל, לא לפועל ממש, אלא רק שכלפי האין אזי הבכח כאן הוא כמו בפועל.

[צב] **כי אין חדש תחת השמש** לכן בהכרח כל חידוש הוא מא״ס מקודם הבריאה וזה כח התפילה שע״י הביטול שבה (כמבואר בתורה ד׳ ותורה סה) זוכה שכלו לעלות לבחי׳ עוה״ב (עולם האמת) **להשיג שם השגה שכלפי עוה״ז** (עולם השקר) **היא בחי׳ אין**, ואח״כ בשוב שחוזר לגופו אזי נשאר לו רושם (אין הכוונה לזכרון כי זכרון הוא במדמה שזה יש גם לבהמה ואילו מה שעלה למעלה זה רק השכל שהוא הפך המדמה כמבואר בתורה כה) אלא הרושם הוא שכאילו זוכר את אחדות הש״י ואור האמת של עוה״ב שהשיג שכלו והוא בחי׳ מקיף והרושם הזה הוא השכל בכח שכל אמת (כידוע שמקיף אין כלים בשכל לתפסו אלא מקיף מבחוץ ונתפס רק בהרגשת הלב שמתלהב ונעשה מכוון יותר אליו ית׳) ואח״כ כשלומד תורה אזי השכל הזה יוצא לפועל שעל ידו זוכה לכוין לאמיתה של תורה ואמיתה של הלכה. **(נמצא** שהתפילה הולידה לו מקיף והמקיף הוא שמדריך אותו לכוון לאמיתה של תורה לכוון להלכה ואח״כ ע״י התורה מכניס אותו לפנים ומתגלה בחדושי תורה אמיתיים)

[צג] כנ״ל תורה ז׳ אות א׳

[צד] **צ״ע משמע** בגלל שאני מאמין לכן יש כח בתפילה לחדש הנהגה שהיא הפך הטבע. וצ״ע כיון שמתפלל מסתמא מאמין. ובנראה כפי האמונה כך יכול להמשיך חידוש בתפילתו.

[צה] **והוא גם הדעת אמת** שנתבאר לעיל שהיא שכל אמת של עוה״ב עד שבעוה״ז נקרא צפון חסר. כנ״ל בשם הבאה״ל.

[צו] **אע״פ שמפרשי התיקונים** ביארו שבית ה׳ היא הבינה שמגלה את החכמה עיין הביאור בזה לעיל הערה אחרונה שבסוף אות ו׳

[צז] **תהילים פרק קד** (כד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְדוֹד כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ:

[צח] **צ״ע מה הראיה מפסוק זה.** עכ״פ כיון שבא ללמד נמצא למד שמדובר כאן רק בעשיה בכח. ואולי כיון שידוע שחכמה היא דבר הנעלם שאינו מתגלה אלא בבינה לכן ממילא מתפרש הפסוק כולם בחכמה עשית לא בעשיה בפועל אלא רק בכח.

וחשבתי וכן הציע גם החברותא ר׳ ארי–ה שאולי גם רומז למבואר בפרש״י בראשית ב׳ ה׳ שכל הצומח לא צמח מן האדמה אלא המתין לתפלת האדם שתוריד מטר שיגדל את הצומח הרי שהבריאה מה שנברא בחכמה היה רק בכח ולא נתגלה והא דאיתא בחולין ס כל הבריאה נבראה בצביונה אולי לגבי הצומח הכוונה מתחת לארץ. (וכעין שמצינו גידול לא טבעי באדם שעלו למטה שנים וירדו ארבעה)

התפילה שמשם[צט] **יוצא מעין החכמה** מהאין אל היש בכח **כנ״ל.** (משמע מרבנו כאן שהקב״ה ברא את העולם בתפילה שעל ידה הוציא תעלומות חכמה שבהם נברא העולם)

והתורה הוא[ק] **בחי׳ בריאה בפועל** כנ״ל ע״י המעיינים ומבינים בתורה מתעורר בחי׳ בינה שבה מתגלית החכמה, **כמ״ש (משלי ח)**/[קא] **ואהיה אצלו אָמוּן.** פירוש אמון לשון גידול, דהיינו שהתורה דהיינו החכמה העליונה אומרת הייתי גדילה אצל השם ית׳. וחז״ל בבראשית רבה דרשו לשון **אֵומָן**[קב] **[קג]**/[קד], **לשון פועֵל** דהיינו כי בדבר ה׳ שמים נעשו ודבר ה׳ היינו התורה שדיבר את התורה נמצא שהיא היתה כמו האומן שברא את העולם, **כי בהתורה נברא העולם [קה]**/[קו] כי הסתכל בתורה ולפ״ז ברא את העולם דהיינו שבדבר ה׳ את התורה, נברא העולם ויצא מכח אל הפועל, נמצא שהתורה מוציאה מכח לפועל.

אבל נ״ל לדחות כי קשה שהרי כאן התפלה הוציאה מכח לפועל ועוד לקמן מבואר שבתורה ברא את העולם מכח לפועל ולא רק בכח אבל קמ״ל.

אולי אפ״ל שרומז לכלליות הבריאה שנעשית בחכמה כזו שבכל דבר השאיר לאדם להשלים משהו על מנת שיקבל שכר על תיקון העולם וכעין שמצינו בחז״ל לגבי מילה (תנחומא תזריע פ״ה) אלא ששם החסרון בגלוי, אבל בנסתר כל העולם מעורב טוב ורע ע״י שבראו והחריבו (כידוע סוד שבירת הכלים) וזו הכוונה בחכמה עשית שבחכמתו עשה שנראה כמושלם ובאמת צריך להשלימו ע״י עשית המצוות כדי ליתן שכר בעוה״ב שלא יהיה נהמא דכסופא.

[צט] בתקפא כתוב שמם (תיבות שהוא בחי׳ התפילה שמשם יוצא מעין החכמה כנ״ל, ליתא בדפו״ר ולא בלוח השמטות)

[ק] גם בדפו״ר תרלד ותרלו – הוא, ומתרצו - היא

[קא] **משלי פרק ח** (כט) בְּשׂוּמוֹ לַיָּם חֻקּוֹ וּמַיִם לֹא יַעַבְרוּ פִּיו בְּחוּקּוֹ מוֹסְדֵי אָרֶץ: (ל) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשֻׁעִים יוֹם יוֹם מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת: (לא) מְשַׂחֶקֶת בְּתֵבֵל אַרְצוֹ וְשַׁעֲשֻׁעַי אֶת בְּנֵי אָדָם:

רש״י (ל) אמון – גדילה אצלו לשון האמונים עלי תולע (איכה ד). יום יום – אלפים שנה:

מלבי״ם (ל) ואהיה אצלו אמון – צייר את החכמה אשר היתה אמונה תמיד בחיקו ית׳ שתחלה היתה אצלו כילד שעשועים, והוא נשא אותה כאשר ישא האומן את היונק והשתעשע בה תמיד, ועוד לא פעלה פעולות ומעשים לשחק לפניו במעשיה רק היתה לו שעשועים, ואח״כ שברא את הזמן הייתי משחקת לפניו בכל עת – שאז המציא על ידה מעשה בראשית בכל עת ועת מימי הבריאה, שכל יום יצייר בעת אחר כי נולדו בו ברואים חדשים, ונשתנו העתים והסדרים בכל אשר התעלתה הבריאה ויצאה לפועל, וזה היה שחוק ושמחה לפניו בהיות הכל ע״פ החכמה:

[קב] במהדורות המנוקדות נוקד אוֹמֵן ועיין מדרש רבה וגשל שצ״ל אֻמָּן (וכן תוקן במהדורת הקרן הורוביץ) וכדי לא לגעת בדפוס מוהרנ״ת נקדנו אֵומָן

[קג] עיין בראשית רבה א׳ א׳

[קד] **מדרש רבה בראשית** – פרשה א פסקה א – רבי הושעיה רבה פתח (משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום וגו׳ אמון פדגוג אמון מכוסה אמון מוצנע ואית דאמר אמון רבתא אמון פדגוג היך מה דאת אמר (במדבר יא) כאשר ישא האומן את היונק אמון מכוסה היאך מה דאת אמר (איכה ד) האמונים עלי תולע וגו׳ אמון מוצנע היאך מה דאת אמר (אסתר ב) ויהי אומן את הדסה אמון רבתא כמה דתימא (נחום ג) התיטבי מנא אמון ומתרגמינן האת טבא מאלכסנדריא רבתא דיתבא בין נהרותא ד״א אמון אומן התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב״ה בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפשין כך היה הקב״ה מביט בתורה ובורא את העולם והתורה אמרה בראשית ברא אלהים ואין ראשית אלא תורה היאך מה דאת אמר (משלי ח) ה׳ קנני ראשית דרכו:

חידושי הרד״ל על בראשית רבה – (א) **אמון פדגוג.** יתכן שכל אלו מתפרשין על לשון פדגוג וגידול. כלומר שהיה פדגוג מכוסה ופדגוג מוצנע. אף קודם בריאת העולם שהיה אז הנהגת פדגוג בהעלם מכוסה ואף מוצנע. וכן אמון רבתא י״ל שהיה פדגוג וחשוב: (ב) **מביט בתורה.** והיינו כעין הדיפתרא. ולכן אמר אני הייתי כלי אומנתו ולא אומן עצמו. שבדבר ה׳ ובמאמרו נבראו. וז״ל תנא דבי אליהו רבא פל״א כמו אומן זה שעוסק באומנתו כו׳. ומצייר כו׳. כך היה הקב״ה מביט בתורה כו׳. ומסיים שם אבל ב״ו בונה כאו״א לבדו כו׳. וכולן ברא הקב״ה בב״א. ובזוהר תרומה קס״א א׳. וא״ת מאן יכיל למהוי אומנא לגביה כו׳. באורייתא כתיב בה בראשית ברא כו׳ אסתכל בהאי מלה וברא את השמים וכו׳. והכוונה שהתורה נותנת קצבה וקו לכל בריאה וגלויי העולמות והיצורים וזהו לשון מביט בתורה. וכמ״ש אז ראה כו׳ הכינה כו׳: (ג) **והתורה אמרה.** בי ראשית ברא. כ״ה בילקוט וכצ״ל ודרש תיבת בראשית כמו בי ראשית שהתורה מדברת בעדה:

[קה] זהר ח״ב דף קסא.

[קו] **צ״ע כי במדרש** הסתכל באורייתא וברא עלמא שלפ״ז התורה רק כמו תכנית הבנין ולא לשון פועל שבורא בעצמו. אבל בזוהר מבואר שבתורה עצמה ברא עלמא. ומסתמא הכוונה שע״י שאמר אותה נברא העולם.

ועיין זוהר ח״ב דף קסא. – זכאין אינון כל אינון דמשתדלי באורייתא, בגין דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא, **אסתכל בה באורייתא וברא עלמא, ובאורייתא אתברי עלמא,** כמה דאוקמוה דכתיב (משלי ח ל) **ואהיה אצלו אמון, אל תקרי אמון אלא אומן.** וכי אורייתא אומנא הוה, אין, למלכא דבעי למעבד פלטרין, אי לא שוי לגביה אומנא לא יכיל למעבד פלטרין, כיון דפלטרין אתעבידו, לא סליק שמא אלא דמלכא, אלין פלטרין דעבד מלכא, מלכא שוי באינון פלטרין מחשבה. כך קודשא בריך הוא בעי למברי עלמא, אסתכל באומנא, ואף על גב דאומנא עבד פלטרין, לא סליק שמא אלא דמלכא, אלין פלטרין דעבד מלכא, ודאי מלכא בנה פלטרין, אורייתא צווחת ואהיה אצלו אמון, **בי ברא קודשא בריך הוא עלמא. דעד לא אתברי עלמא, אקדימת אורייתא תרין אלפא שנין לעלמא, וכד בעא קודשא בריך הוא למברי עלמא, הוה מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה, ועבד לקבלה אומנותא דעלמא,** בגין דכל מלין ועובדין דכל עלמין באורייתא אינון, ועל דא קודשא בריך הוא הוה מסתכל בה וברא עלמא. לאו דאורייתא ברא עלמא, אלא קודשא בריך הוא באסתכלותא דאורייתא ברא עלמא, אשתכח דקודשא בריך הוא איהו אומנא, ואורייתא לקבליה ולגביה אומנא, דכתיב ואהיה אצלו

וכשמתפלל על איזה דבר, הוא בחי׳ חידוש העולם, והוא בחי׳ בריאה בכח, והוא בחי׳ התעוררות החכמה שהוא בתפלה כנ״ל דהיינו שהתעוררות חכמה עליונה לבוא לגילוי בעוה״ז זה בחי׳ חידוש העולם, **ומעין** דהיינו החכמה **מבית ה׳ יצא** בית ה׳ **זה התפלה, כי שם נתעורר החכמה כנ״ל, ומשם נמשך המעיין הוא החכמה אל התורה. ושם יוצא אל הפועל, כמ״ש (משלי ב׳)**[קז] **מפיו דעת ותבונה** כנ״ל שהתגלות ויציאה לפועל של תעלומות החכמה זה ע״י התבונה שמבין דבר מתוך דבר. **כי בהתורה הוא התגלות החכמה** כנ״ל ע״י הלומדים שמעיינים ומבינים בה, **ועי״ז נעשה מעין גנים, שהמעין משקה הגן, ועי״ז אתרביאו עשבין ודשאין כנ״ל** דהיינו שע״י החכמה הנ״ל שהיא רשימו מהביטול בתפלה כנ״ל הם מעיינים ומבינים מגלים את החכמה בחידושי תורתם[קח]:

וזהו שארז״ל (ברכות ל״ב ע״ב)[קט] **המעיין בתפלתו בא לידי כאב לב וכו׳, שנאמר (משלי י״ג)**[קי] **תוחלת ממושכה מחלה לב** דהיינו כי התוחלת לב שמכאיבה את ליבו היא בגלל שלא רואה את הדברים יוצאים לפועל. **מאי תקנתי׳, יעסוק בתורה, שנאמר ועץ חיים תאוה באה** [קיא]. **זהו שאמרנו, כי בהתפלה עדיין הוא בכח, ואינו יוצא אל הפועל, עד שבא אל התורה, שהיא בחי׳ בריאה בפועל, ואזי נעשה בקשתו, על ידי שיוצא מכח אל הפועל**[קיב]:

אמון, ואהיה אמון לא כתיב, אלא אצלו, הואיל וקודשא בריך הוא אסתכל בה, אצלו הוה אומנא. ואי תימא מאן יכיל למהוי אומנא לגביה, אלא אסתכלותא דקודשא בריך הוא בגוונא דא, (ד״א אתעביד כלא בלא עמל ויגיעה, דכתיב (תהלים לג ו) בדבר יהו״ה שמים נעשו וגו׳, בגוונא דא באסתכלותא דיליה היא אומנא), באורייתא כתיב בה (בראשית א א) בראשית ברא אלהי״ם את השמים ואת הארץ, אסתכל בהאי מלה וברא את השמים, באורייתא כתיב בה ויאמר אלהי״ם יהי אור, אסתכל בהאי מלה וברא את האור, וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא, אסתכל קודשא בריך הוא ועבד ההיא מלה, ועל דא כתיב ואהיה אצלו אמון, כגוונא דא כל עלמא אתברי. כיון דאתברי עלמא, כל מלה ומלה לא הוה מתקיים, עד דסליק ברעותא למברי אדם דיהוי משתדל באורייתא, ובגינה אתקיים עלמא,

קז **משלי פרק ב** (ב) לְהַקְשִׁיב לַחָכְמָה אָזְנֶךָ תַּטֶּה לִבְּךָ לַתְּבוּנָה: (ג) כִּי אִם לַבִּינָה תִקְרָא לַתְּבוּנָה תִּתֵּן קוֹלֶךָ: (ד) אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַּכָּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה: (ה) אָז תָּבִין יִרְאַת יְדֹוָד וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא: (ו) כִּי יְדֹוָד יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה:

מלבי״ם (ו) כי ה׳ יתן חכמה – כבר התבאר שא״א שישיג האדם מעצמו חקי החכמה רק יקבלם ע״י תורת ה׳, וע״י למודי החכמים שקבלום מפי הנביאים, אמנם ע״י רוב הבקשה שמבקש את החכמה ככסף וכמטמונים, אז יזכה להשיג חקי החכמה ברוה״ק, כמו א״א ע״ה שהיו שתי כליותיו נובעות חכמה וקיים התורה עד שלא נתנה, ואז החכמה נתונה לו מה׳ במתנה עד שישיגם מעצמו, וגם מפיו דעת ותבונה – שהגם שדעת והתבונה ימצא האדם מעצמו, שישיג דעת ע״י העיון בחושיו או במושכל ראשון, והתבונה ע״י שישתמש בכח בינתו בדברי דעת אשר השיג להוציא דבר מדבר, בכ״ז הדעת והתבונה שישיג הם חסרים מאד, כי ישיגם בעמל רב מן המאוחר אל הקודם וע״י נסיונות והצעות רבות, וגם יטעה הרבה פעמים בהשכלותיו, אבל ע״י עזר ה׳ ישיג מפיו דעת ותבונה – בידיעה פתאומיית ואמתיית בלי שום טעות וספק כלל:

קח **כך מבואר** לקמן בפירוש שמכח מעין החכמה הם מבינים

קט **ברכות דף לב:** – אמר רבי חנין אמר רבי חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשה רבינו שנאמר ואתפלל אל ה׳ וכתיב בתריה וישמע ה׳ אלי גם בפעם ההיא איני והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת ממושכה מחלה לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה שנאמר ועץ חיים תאוה באה ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה לא קשיא הא דמאריך ומעיין בה הא דמאריך ולא מעיין בה אמר רבי חמא ברבי חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה׳ חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה׳:

ברכות דף נד: ואמר רב יהודה שלשה דברים [המאריך בהן] מאריכין ימיו ושנותיו של אדם המאריך בתפלתו והמאריך על שלחנו והמאריך בבית הכסא והמאריך בתפלתו מעליותא היא והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת ממושכה מחלה לב ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם ואלו הן קיר נטוי ועין תפלה ומוסר דין על חבירו לשמים הא לא קשיא הא דמעיין בה הא דלא מעיין בה והיכי עביד דמפיש ברחמי

קי **משלי פרק יג** (יב) תּוֹחֶלֶת מְמֻשָׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה:

מצודות דוד (יב) תוחלת – המייחל לדבר מה והיא נמשכת ומתאחרת לבוא היא לו לכאב לב וכאשר באה התאוה היא לו לעץ המגדל חיים וירופא מכאב הלב:

קיא סוף פסוק הנ״ל. ועד כאן הם דברי הגמרא הנ״ל

קיב **כוונת רבינו** שבוודאי בלי התפלה א״א כלל לזכות בבקשה, אלא שע״י התורה מתגלה. וזה לא כמהרש״א שכתב שם שהטעם כי ביטול תורה גרם שלא תתקבל תפילתו כמ״ש מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה ועי״ש גם עיון יעקב שכתב ששמא נענש בגלל אריכות התפילה על ביטול תורה, וזה בודאי הפך דעת רבינו.

והיינו מה שלמדנו לעיל שע"י תפלה ותורה זוכים לשכל גדול שעל ידו מבררים הטוב מרע שבד' יסודות שעי"ז זוכים לתיקון המדות עד מדרגת שלא יאונה לצדיק כל און, כל זה רמוז בתורה **דכתיב (בראשית ב)**[א], **ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים.**

עדן הוא בחי' התפלה. כי עדן, עין לא ראתה [ב][ג], **כשארז"ל (ברכות ל"ד ע"ב)**[ד], **שזהו בחי' תפלה שהוא למעל' מן הטבע כי ע"י תפלה משנה הטבע כנ"ל** דהיינו שבכח התפלה להביא חידוש בהנהגת העוה"ז מבחי' עוה"ב. [ה]**[שזהו בחי' עדן עין לא ראתה,** רוצה לומר שאין לו דמיון בעולם הזה, **כי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסא**[ו] והטבע מעלים ומסתיר את האמת של עוה"ב, לכן למעלה מהטבע כלפי עוה"ז נחשב לאין, וע"י תפלה אפשר להורידו לבחי' יש מאין להנהגת עוה"ז שלא כדרך הטבע אבל רק בבחי' בכח, עד שיתגלה בפועל ע"י התורה כנ"ל].

והיינו ונהר יוצא מעדן, היינו מהתפלה כנ"ל, דהיינו דברי הנביא יואל הנ"ל **ומעין מבית ה' יצא.** נמצא שבית ה' הוא עדן התפילה שממנו יוצא מעין החכמה. (ועל פי תורה רפו[ז] הכוונה שעדן התפילה

[א] **בראשית פרק ב** (י) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

ר' אברהם בן הרמב"ם – ונהר וכו' – לפי הפשט, הגן נטוע בעדן, ולכן "עדן" שם כולל יותר מן "גן", והחכמים ז"ל הזכירו זה בתלמוד ואפילו אמרו גן אחד מששים בעדן. ואמר לפי הפשט שהנהר יוצא מן עדן אל הגן ומשקה אותו, ומן הגן הוא נפרד לארבעה ראשים שנמשכים מהם הנהרות שמזכיר אותם (המקרא), שאנחנו רואים אותם ברובע היישוב הזה:

[ב] ישעיהו סד ג'

[ג] **ישעיה פרק סד** (ג) וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ:

רש"י (ג) ומעולם לא שמעו – כאותן נוראות שנעשות לאחת מכל העכו"ם לפני כן וגם עין לא ראתה אלהים אחר זולתך אשר יעשה האלהים למחכה לו מה שעשית אתה למחכה לך כך שמעתי מר' יוסי והנאני, אבל רבותינו שאמרו כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה וגו' משמעו עין שום נביא לא ראתה את אשר יעשה הקב"ה למחכה לו זולתי עיניך אתה אלהים:

[ד] **ברכות דף לד:** – א"ר חייא בר אבא **א"ר יוחנן** כל הנביאים כולן לא נתנבאו (על הטובות והנחמות שיהיו לעת"ל) אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה ת"ח מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן {ישעיה סד–ג} "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו" (לא נראית ולא נגלית לשום נביא). ואמר רבי חייא בר אבא **אמר רבי יוחנן** כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל (את העונג הרוחני שיהא) לעולם הבא "עין לא ראתה אלהים זולתך". ופליגא דשמואל **דאמר שמואל** אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנאמר {דברים טו–יא} "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ". וא"ר חייא בר אבא **א"ר יוחנן** כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים "עין לא ראתה אלהים זולתך". ופליגא דר' אבהו **דא"ר אבהו** מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר {ישעיה נז–יט} "שלום שלום לרחוק ולקרוב", לרחוק ברישא והדר לקרוב. **ורבי יוחנן** אמר לך מאי רחוק? שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא, ומאי קרוב? שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו. השתא מאי עין לא ראתה? אמר **רבי יהושע בן לוי** זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. **רבי שמואל בר נחמני** אמר זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה. שמא תאמר אדם הראשון היכן היה? בגן, ושמא תאמר הוא גן הוא עדן? תלמוד לומר {בראשית ב–י} "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", גן לחוד ועדן לחוד:

המהרש"א פירש שרבי יוחנן ורבי אבהו נחלקו במי שהיה קרוב לעבירה ועמד בנסיון. והעיון יעקב פירש שנחלקו במי שעשה תשובה מאהבה שזדונות נעשו לו זכויות.

ביאור חברותא (שולביץ) – **המהרש"א** פירש, ש"יין המשומר" מרמז על סודות התורה, כמו שאמרו [סנהדרין לג א] "יין" בגימטריה "סוד" [וראה ביאורו על מששת ימי בראשת וכו'], וראה **צל"ח. ורס"ג** [בפירושו לשיר השירים], ביאר במשל למלך ששלח לבנו אבן יקרה, והיה ירא שיגנבוה בדרך, לכן חיפה אותה מבית ומחוץ בכסף וזהב, כדי להסתיר בהירותה ויקר תפארתה, ורק לבנו לבד הודיע, כי לפנים מחומת הכסף יושבת אבן יקרה, כך עשה הקב"ה, והסתיר את פנימיות התורה מפני רשעי הארץ, שלא יקחו סודותיה, והשכר בעולה"ב הוא גילוי רזי התורה, שנעלמו מאתנו בעולם הזה מהטעם הנ"ל. והריהם כיין המשומר בענביו ומחופה בקליפה פשוטה, כדי לשומרו לעתיד לבא.

[ה] נוסף בתקפא.

[ו] **צ"ע אם** אין תפיסה בלמעלה מהטבע איך יש לנו תפיסה בתפילה אע"פ שהיא למעלה מהטבע? צ"ל שיש לנו רק תפיסה במעשה התפילה אבל לא עד היכן מגיעה וכיצד פועלת.

[ז] **תורה רפו** – כִּי יֵשׁ גַּן עֵדֶן, וְהֵם שְׁנֵי בְּחִינוֹת: גַּן וְעֵדֶן, וְהֵם בְּחִינַת חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, כִּי עִקַּר תַּעֲנוּג גַּן עֵדֶן הוּא הַשָּׂגַת חָכְמַת אֱלֹקוּת, הַיְנוּ חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת גַּן עֵדֶן כַּנַּ"ל. אַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל יְדֵי הַשְּׁעָרִים, כִּי יֵשׁ שְׁעָרִים, הַיְנוּ בְּחִינַת שַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לִכְנֹס לְגַן עֵדֶן, דְּהַיְנוּ לְהַשָּׂגַת חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, אַךְ אֵלּוּ הַשְּׁעָרִים גְּנוּזִים וּטְמוּנִים בָּאָרֶץ, בְּחִינַת (אֵיכָה ב): "טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ"; וּצְרִיכִים לָזֶה בַּעַל הַבַּיִת עַל הָאָרֶץ, שֶׁיִּהְיֶה מוֹשֵׁל בָּאָרֶץ, שֶׁיּוּכַל לְהוֹצִיא וּלְהָקִים וּלְהַעֲמִיד הַשְּׁעָרִים שֶׁנִּטְבְּעוּ בָּאָרֶץ: וְדַע, שֶׁעַל יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים זוֹכִין לִהְיוֹת מֶלֶךְ וּמוֹשֵׁל בָּאָרֶץ, וְאָז יְכוֹלִין לְהַעֲמִיד וּלְהָקִים הַשְּׁעָרִים שֶׁטָּבְעוּ בָּאָרֶץ.

היא חכמה עלאה, והמעין הוא חכמה תתאה. ונקרא מעיין ביחס למה שמגלה בו הבינה ע״י שמבין דבר מתוך דבר ומחדש הבנה והלכה)

להשקות את הגן, הוא התורה[ח] **כנ״ל,** דהיינו **מעין גנים, וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן שהוא התורה, אזי** משקה את הגן ועי״ז **אתרביאו עשבין ודשאין,** דהיינו **נשמות ישראל** זוכים לדעת. **כלומר שגדלים בהגן ומבינים ומשכילים בהתורה** דהיינו שמבינים בתורה מכח המעין שהשקה אותם, **ואזי זוכה ללון בעומקא**[ט] **של הלכה, לברר הדין, האסור והמותר, הטהור וכו׳. ובזה מפריש הטוב מהרע** [']/[יא] **כנ״ל.** כי כשלא מבורר אצלו מה אסור ומה מותר, אזי מה שעושה הוא תערובת שמא הוא אסור ושמא הוא מותר, אבל כשמברר מה אסור ומה מותר, בזה מפריש את הרע מהטוב שיודע מה אסור לעשות ומה הטוב לעשות.

וזהו, ומשם יפרד, כי מכח הנהר היוצא מעדן, שהיא החכמה היוצאת מהתפלה כנ״ל **עי״ז נפרד הרע מהד׳ יסודות, ולא נשאר** אלא **רק הטוב,**

ואזי, והיה לארבעה ראשים[יב] כי הטוב שבד׳ יסודות שרשו בד׳ אותיות הויה, וכשנפרד הרע מהן אזי מאיר הד׳ אותיות שם הויה במדותיו הנמשכות מד׳ היסודות, **הם ארבע אותיות הוי׳, שהם שורש הטוב של הד׳ יסודות כנ״ל** לכן נקראים ראשים כי הם ראש לטוב ומכח נהר החכמה היוצא מעדן התפלה נתברר הרע מהטוב ונפרד הטוב ששרשו בד׳ ראשים ונעשה כלי לד׳ ראשי הטוב שהם ד׳ אותיות הויה שיאירו בו:

אות ח

וזהו בחינות ארבע ציצית[יג] שתולין בבגד בעל ארבע כנפות[יד]**. כי ארבע ציצית הם בחי׳ הרוח חיים** כי מצוות ציצית היא להאיר אור האמת אור עוה״ב בחושך עוה״ז, שמרוב לבושים נסתר בו

[ח] **הגן הוא התורה** – כמבואר בתורה רפו שעדן חכמה עלאה והגן חכמה תתאה.

[ט] בתשכ״ט - בעומקא

[י] עיין לקוטי תפילות על תורה זו מסעיף פב

[יא] **ליקוטי תפילות** ח״א תפילה ח׳ אות [פב]: ... וְתִשְׁלַח בְּפִי דִּבּוּרִים כְּשֵׁרִים דִּבּוּרֵי חֵן וְתַחֲנוּנִים, בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ שֶׁתְּקַבֵּל תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ בְּרַחֲמִים, וְתַעֲלֶה תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ לְמַעְלָה וְיִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל-יְדֵי תְּפִלּוֹתֵינוּ לְעוֹרֵר אֶת הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן לִפְתֹּחַ שָׁם הִתְעוֹרְרוּת שֶׁפַע רַחֲמִים וְדַעַת עֶלְיוֹן, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלֵינוּ הַנָּהָר הַיּוֹצֵא מִשָּׁם לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן דֶּא אוֹרַיְתָא אֲשֶׁר שָׁם שֹׁרֶשׁ נִשְׁמוֹתֵינוּ וְעַל-יְדֵי-זֶה יִרְבּוּ וְיִגְדְּלוּ וְיִצְמְחוּ נִשְׁמוֹתֵינוּ הַגְּדֵלִים שָׁם בַּגָּן הַזֶּה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה נִפְתָּח לָנוּ שְׁבִילֵי הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לְחָכְמָה בִּינָה וָדַעַת, וְיִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ בֶּאֱמֶת וְתַעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לְבָרֵר דִּינֵי הַתּוֹרָה בֶּאֱמֶת, לְזִכּוּת לַהֲלָכָה בְּרוּרָה וְנִזְכֶּה לִלְמֹד סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים וְתַשְׁפִּיעַ לָנוּ חָכְמָה בִּינָה וְדַעַת אֱמִתִּי, שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לְבָרֵר פְּסָקֵי הַהֲלָכָה בֶּאֱמֶת, לְבָרֵר הַמַּהֲר מִן הָאָסוּר, הַטָּהוֹר מִן הַטָּמֵא, הַכָּשֵׁר מִן הַפָּסוּל, לְמַעַן יִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל יְדֵי זֶה לְתַקֵּן וּלְבָרֵר כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְנוּ בְּכָל הָעוֹלְמוֹת עַל יְדֵי חֲטָאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ הַמְרֻבִּים מְאֹד, אֲשֶׁר עַל יָדָם נִתְעָרֵב הַטּוֹב וְהָרָע בְּכָל הָעוֹלְמוֹת וּפָגַמְנוּ הַרְבֵּה מְאֹד: [פג]: עַל כֵּן תַּעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לִזְכּוֹת לִתְפִלָּה בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר עַל יְדֵי זֶה נִזְכֶּה שֶׁיִּפָּתַח לָנוּ אוֹר הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת בְּאֹפֶן שֶׁנִּזְכֶּה לְבָרֵר פְּסַק הַהֲלָכָה עַל מְכוֹנוֹ בֶּאֱמֶת וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לְבָרֵר הַטּוֹב מִן הָרָע בְּכָל הָעוֹלְמוֹת שֶׁפָּגַמְנוּ בָּהֶם בַּהֲסָאֵינוּ, הֵן בְּגִלְגּוּל זֶה וְהֵן בְּגִלְגּוּל אַחֵר וּתְמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה, וְנִזְכֶּה לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, אֶת כָּל צְרָכֵי בַּקָּשָׁתֵנוּ: [פד]: וּבְכֵן תַּעֲזְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ, שֶׁנִּזְכֶּה עַל יְדֵי לִמּוּד הַהֲלָכוֹת לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ וּלְתַקֵּן כָּל הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת שֶׁבְּגוּפֵנוּ, לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְכָל הַהֲאָוּוֹת רָעוֹת הַבָּאִים מֵהֶם וּלְבָרֵר הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם לִזְכּוֹת לְכָל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת בֶּאֱמֶת, בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְבָּרְרוּ וְיִזְדַּכְּכוּ כָּל הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת וְיִהְיֶה רַק כֻּלּוֹ טוֹב בְּלִי שׁוּם אֲחִיזַת הָרָע כְּלָל, עַד שֶׁיִּהְיוּ נִכְלָלִים כָּל הָאַרְבַּע יְסוֹדוֹת בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ הַמְיֻחָד, אֲשֶׁר מִשָּׁם הוּא שָׁרְשָׁם לְמַעְלָה בְּקֻדְשָׁה:

[יב] **צ״ע מה הוא** הדבר שנזדכך ונעשה בבחי׳ ד׳ אותיות הויה ואולי הכוונה שכלל המדות הנמשכות מד׳ יסודות אזי כשמזכך אותם ומבדיל מהן הרע אזי נשארות מדותיו רק מהטוב שבד׳ יסודות ואזי מאיר בהם שם הויה בד׳ אותיותיו. וזה נקרא שנפרד הטוב ששרשו בד׳ אותיות הויה מהרע שנתערב בד׳ יסודות שנשתלשלו מהן.

[יג] **איתא בנדרים כה.** ושבועות כט. שקולה מצות ציצית כנגד כל מצוות התורה. ופירש הר״ש משאנץ (על זרעים) כיון שכתוב בה וראיתם וזכרתם וכמבואר במנחות מג:

וכן מובא (כד הקמח לרבינו בחיי ערך ציצית) שנקראת ציצית לשון מציץ מן החרכים ואיתא בכוונות האריז״ל וכן לעיל תורה ז׳ שציצית היא אורות המקיפים דהיינו אורות גדולים שאין השכל סבלן אלא נשארים מקיפין מבחוץ.

נמצא שלשון מציץ לאפוקי משאר לשונות של ראיה הכוונה שרואה ולא רואה בבחי׳ ירמיהו (לא ב) מרחוק ה׳ נראה לי. כי מקיף לא מושג בעיני השכל אלא בהרגשת הלב דהיינו שנותן הרגשה כאילו רואה. והיינו הרוח שבלב הממלא כל החסרונות שהוא דעת גדול בחי׳ השגת עוה״ב שא״א להבינו בשכל אלא בהרגשת הלב בבחי׳ דעת קנית מה חסרת בבחי׳ אין מחסור ליראיו בחי׳ אין חסר בבית המלך זה סוד הציצית שבכוחה להציץ לעולם הבא לקבל משם השלמת כל החסרונות בלב.

משמע ששרש מצוה זו במקום שהוא שרש התורה והיינו הרוח אלקים המרחפת על פני המים הנ״ל.

[יד] **הריצ״ח** (מט16 25 דקות) ביאר סוד הציצית עפ״י החסידות כי כנף הוא לשון הסתרה כמ״ש ולא יכנף עוד מוריך (הובא בתורה לא) וכנף היינו בגד (כמ״ש ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם) דהיינו לבוש ושורשו הוא בסוד החלל הפנוי (בחי׳ מלכות דא״ס) משם נשתלשל כל

האמת מאד לכן נרמז בבגד, והציצית שתולין בבגד היא בחי׳ מציץ בשכל שבכל דבר להתחבר לבעל הבירה מתוך הלבושים ההסתרה. **וכמ״ש (יחזקאל לז)**[טו] **כה אמר ה׳ מארבע רוחות באי הרוח** [טז][יז] נבואה זו אמר יחזקאל הנביא כשהחיה את המתים בבקעת דורה, נמצא שהיא רוח של חיים שמבטלת מוות וטומאת מת, ואם למת גמור כל שכן לרשע שרק נקרא מת, שיכולה להוציא אותו ממות לחיים, מרוח סערה טמאה לרוח חיים קדושה[יח]. **שעי״ז מכניעין הרוח סערה. שהוא הרוח של המתנגדים החולקים על הצדיקים אמתיים. שממשיכין אריכת הרוח שלהם מהרב דקליפה שהוא בחי׳ עשו איש שעיר כנ״ל. יט״ע״כ ציצית הוא לשון שֵׂער** [כ][כא].[כב] **כמו שכתוב (שם ח) ויקחני**

בחי׳ מלכות ולבוש והכל בשביל הבחירה כידוע ועומק הענין הוא שאותו דבר (דהיינו סוד הצמצום ששרשו בחלל הפנוי) ממש שנברא לגלות אלוקות ולהמליך את הש״י שזה כל תיקון העולם הדבר הזה בעצמו אצל הרשע הוא סיבה לתפוס ולומר עזב אלקים את הארץ וארץ נתנה ביד רשע וכיו״ב דהיינו שמה שאצל הצדיק הוא לבוש יקר ולבוש מלכות אצל הרשע הוא הסתרה דהיינו תפיסה של הבגד בבגידה ולא ככלי לגלות אלוקות

ולכן נצטווינו לתלות ציצית על הבגד (על כנף הבגד כנ״ל דהינו על ההסתרה) דייקא שם במקום שניתן בחירה איך לתפוס את העולם אנו תולים ציצית מלשון מציץ מן החרכים דהיינו שאנו מאמינים שיש מציץ ויש מנהיג ומשגיח לבירה ובעומק יותר זה תיקון לכל בחי׳ הלבושים כי גם כל המשלים ודמויים שאנו מדמים אותו ית׳ זה בחי׳ לבוש לשכל ונתקן ע״י תיקון הלבוש דהיינו ציצית ובבחי׳ זו הציצית היא בחי׳ רוח דקדושה הפך הרוח שטות שהיא עין של בוגד של פגם הברית שתופס את הבגד כהסתרה.

ועיין לק״ה ציצית הלכה ה׳ אותיות ד׳ ה׳ עפ״י תורה ח׳ תנינא ציצית תיקון הבגדים תיקון המדמה.

[טו] **יחזקאל פרק לז** (ז) וְנִבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צֻוֵּיתִי וַיְהִי קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה רַעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֶצֶם אֶל עַצְמוֹ: (ח) וָֽרְאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גִּדִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְמָעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם: (ט) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהֹוִה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בַּהֲרוּגִים הָאֵלֶּה וְיִחְיוּ: (י) וְהִנַּבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צִוָּנִי וַתָּבוֹא בָהֶם הָרוּחַ וַיִּחְיוּ וַיַּעַמְדוּ עַל רַגְלֵיהֶם חַיִל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד:

רש״י (ט) מארבע רוחות – כל מקום שהלבו נשמותיהן לשוט לד׳ רוחות העולם משם יתקבצו ויבאו. ופחי – כמו נופח באש פחם (ישעי׳ נד):

רד״ק (ט) ויאמר – מארבע רוחות בואי הרוח– זו היא רוח החיים לפיכך אמר מארבע רוחות כלומר מאיזה עבר שתהיה תבא כי הוא מהאויר ומה שאמר ונתתי רוחי בכם היא רוח השכל לפיכך אמר רוח והעד שאמר אחר שאמר והעלתי אתכם מקברותיכ׳: ופחי – שרשו נפח על משקל גשי מן נגש מענין ויפח באפיו נשמת חיים: בהרוגים האלה – אינו אומר הרוגי חרב אלא רוצה לומר במתים כי ההריגה נאמרת גם כן על המתים בלא חרב כמו היו הרוגי מות ואם היו בני אפרים כמו שכתוב למעלה הם היו הרוגי חרב:

[טז] עיין זהר נשא קל: ובראשית קלט. מדרש נעלם.

[יז] **מארבע רוחות בואי רוח – עיין זוהר תולדות דף קלט.** מדרש נעלם. (לא נמצא בגרסת המתוק מדבש) – מתניתין, תנן ארבע רוחות העולם מנשבן, ועתיד קודשא בריך הוא להתעורר רוח אחד לקיים הגוף, שיהא כלול מד׳ רוחות, הדא הוא דכתיב (יחזקאל לז ט) מארבע רוחות באי הרוח, בארבע לא כתיב, אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם, ותאנא אותו הרוח הוא רוח המוליד, הוא הרוח האוכל ושותה, ואין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, ואין בין העולם הזה לתחיית המתים אלא נקיות והשגת ידיעה, רב נחמן אמר, ואריכות ימים, אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא, אמר ליה לא, דתנן בית המקדש קודם לקבוץ גליות, קבוץ גליות קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים הוא אחרון שבכלם, מנא לן דכתיב (תהלים קמז ב) בונה ירושלם יהו״ה, נדחי ישראל יכנס, הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, זו היא תחיית המתים, שהיא הרפואה לשבורי לב על מתיהם, בונה ירושלם תחלה, ואחריו נדחי ישראל יכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

זוהר וישלח דף קעה: ותא חזי, כל אינון דאשתדלו באורייתא, ההוא גופא יתקיים, ואורייתא תגין עליה, מאי טעמא בגין דבההיא שעתא יתער קב״ה, חד רוחא דכליל מארבע רוחין, וההוא רוחא דכליל מארבע רוחין אזדמן לכל אינון דאשתדלו באורייתא, לאחייא לון בהאי רוחא בגין דיתקיים לעלמין. ואי תימא הא כתיב, (יחזקאל לז ט) מארבע רוחות באי הרוח, אמאי לא אתקיימו, דהא כלהו מיתו **במלקדמין**, (עיין הגהות נלוקי מוהרח״ו להחיד״מ שהקשה מסנהדרין לג: שכתב יהודה בן בתירא אמר שהמלאכים ומיכ׳ שימיהי סנולה כן נתקיימו (והיינו לשיטת הזוהר שכלם חוץ מהו מכל בנמ׳ היו מחלוקת י״מ שמתו וי״מ שלא)) תא חזי ההוא זמנא דאוקים קב״ה על ידא דיחזקאל אינון מתייא, ההוא (זמני דאתא) רוחא אף על גב דהוה מארבע רוחייא, לא נחית לקיימא לון בקיומא, אלא לאחזאה דזמין קב״ה לאחייא מתייא בההוא גוונא, ולקיימא...

זוהר נשא דף קל: ת״ח כתיב כה אמר יי׳ מארבע רוחות באי הרוח וגו׳ פיכוסו שיכוסו רוח ממש והוסו כמו׳ פרק תמתון להזל לע״ס המלכוסם בנוק זע״ס והוסו הרוח הכלול מכל המלכוס רוחות כי מלכוס מקבלם מכולם. ומוסל וכי ארבע רוחי עלמא מאי עבדי הכא לעמיל לנבוס. אלא ארבע רוחי יתעדון. ג׳ אינון. ורוחא דעתיקא סתימא ארבע והכי הוו. דכד יפוק דא נפקין עמיה תלתא דכלילן בגו תלתא אחרנין. וזמין קב״ה לאפקא חד רוחא רוח המלכוס דכליל מכלהו. דכתיב מארבע רוחות באי הרוח. ארבע רוחות באי לא כתיב כאן אלא מארבע רוחות באי כי היא רוח הכלול ממרכע רוחוס. וביומי דמלכא משיחא לא יצטרכון למילף חד לחד דהא רוחא דלהון דכליל מכל רוחין ידיע בלא. חכמה ובינה עצה וגבורה (רוח) דעת ויראת יי׳. משום רוחא דכלילא מכל רוחי כי נקבל מהרוח הרביעי המלוכס במלכוס לכן נסיג בעלמנו לם החכמוס. בג״כ כתיב. מארבע רוחות דאינון ארבע דכלילן בשבעה דרגין עלאין דאמרן. ותאנא דכלהו כלילן בהאי רוחא דעתיקא דעתיקין דנפיק ממוחא סתימאה לנוקבא דחוטמא. ות״ח מה בין חוטמא לחוטמא חוטמא דעתיק יומין חיין מכל סטרוי. חוטמא דזעיר אפין כתיב עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל וגו׳. עלה עשן באפו ומההוא עשן דליק נור כד סליק תננא לבתר. גחלים בערו ממנו.

[יח] **צ״ע** לעיל למדנו שהרוח חיים היא רוח צפונית וכאן אמר מארבע רוחות.

עיין גיטין לא: וב״ב כה. שאע״פ שרוח צפונית זמנה בלילה כמבואר בב״ב כה. ובעיקר בחצות כמבואר ביבמות עב. היא מנשבת עם כולן דאל״ה אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת. ואולי כשקורא לה שלא בזמנה צריך לזמנה מכל הרוחות וצ״ע.

ועיין בזוהר שהעתקתי לעיל על נבואה זו של יחזקאל שם מבואר סוד הרוח חיים הזו שבה החייה את המתים

[יט] בתרלד – ע״כ

בציצית ראשי/[כג] נמצא שגם שיער נקרא ציצית/[כד]. **כי על ידם נכנע עשו איש שעיר** [כה]/[כו]. **בחי׳ רוח סערה כנ״ל:**

כי הציצית בחי׳ רוח חיים בחי׳ שיער בקדושה עומדת כנגד השיער דקליפה השערה של עשו. ומשמע שגם רוח החיים דקדושה היא בשרשה גדולה מאד כסערה ממש שעל כן היא צריכה את כל כלי גן התורה כדי לקבלה בכלים כראוי, ורק על ידם היא רוח חיים הממלא את כל החסרונות במילוי נצחי בישוב הדעת, ומי שזוכה לכלי התורה בשלימות ממש ע״י ברור הטוב מהרע בשלימות בכל עדן התפילה אזי אצלו הרוח הזו כוחה עולה על סערת הרשע עד שיכול להכניעה. אבל מי שלא זכה בשלימות בתכלית כגון הנשיאים שהם בבחי׳ צדיק ממנו בולע, כלפיהם הרוח של הרשע דייקא ע״י שהיא בלי כלים היא נשארת סערה עצומה/[כז] שבכוחה לבלעם/[כח] (באה״ל ארוך סט). וכיון שאין לו כלים לכן היא רק לזמן קצר, עד שהיא בעצמה גם גורמת לו לאבדון.

אחרי שבאר שלעומת שיער דקליפה יש שיער דקדושה, מבאר עוד שלעומת הטלית וציצית דקדושה יש גם טלית דקליפה.

וזה בחי׳ טלית לבן ע״י שקשורות בו הד׳ ציציות רומז ללובן העליון שרש כל הד׳ רוחות שבעתיק ששם הם הי״ג מדות של רחמים, וזהו **שנתעטף** בו **הקב״ה** דהיינו שנתלבש במדה הרמוזה בטלית לבן דהיינו ברחמים עליונים של י״ג מדות/[כט]. **וסידר י״ג מדות**/[ל] **(כשארז״ל ר״ה יז:)**[לא]/[לב] **כי הי״ג מדות הן בחינות הרוח חיים דקדושה כנ״ל**/[לג].

[כ] עפ״י הנ״ל ששער לשון סערה נמצא שגם בקדושה יש רוח סערה עיין באה״ל הארוך אות סט

[כא] **עיין באה״ל** הארוך אות סט שמקשה עפ״י הנ״ל ששער לשון סערה נמצא שגם בקדושה יש רוח סערה ותירץ (עפ״י ביאורו לעיל באות לו שחילק בין צדיק וטוב לו שהלכה כמותו כי מחבר תורה ותפלה (וזוכה ליותר אמת מעדן התפלה) לצדיק ורע לו שאין הלכה כמותו כי לא זכה לזה) לחלק בין רוח היב נשיאי ישראל שהיא רוח סתם לרוח הצדיק הדור שזכה לחבר תורה ותפלה אצלו הרוח חיים הוא לאין שיעור יותר גדול, לכן בכוחו להתגבר על הרוח סערה של רב דקליפה.

[כב] **משמע שדייקא** כיון שיש בציצית בחי׳ שער, לכן יכול להכניע איש שעיר וצ״ע. עכ״פ נראה שיש כאן יסוד שהכח להכניע הוא דייקא מכח שיש בו בעצמו אותה בחי׳ אבל בקדושה.

ועיין באה״ל הנ״ל ובסוף דבריו, שבאמת אצל הצדיק הגדול שזכה לברר בשלימות כל הרע מהטוב אצלו ע״י שכל חלקי הרוח בכלים לא חסר כלל אזי באמת מכח שבשרשה היא סערה הוא מתגבר על סערת הרשע. (עיין לקמן בפנים ובהערה)

[כג] **מה שנרמז** דווקא בשערות הראש נראה הכוונה לשערות אריך שהן לבנות וככל השער הוא אור גבוה מאד כדמצינו בשערות א״ק שהן אורות גבוהים במיוחד עד שאין שם רשות לדבר כלל כמבואר באריז״ל.

[כד] **ואין לומר** שציצית בחי׳ שיער כיון שהיא מצמר שהן שערות הכבשה כי גם מפשתן היא אפשר לעשותה לכתחילה.

[כה] עיין לק״ה ציצית ד׳ א׳

[כו] **עי״ש בלק״ה ציצית** ד׳ א׳ לכוין בהפרדת חוטי הציצית להפריד אחיזת הרשעים ברע של הד׳ יסודות.

על כֵּן צְרִיכִין לְפָרֵד הַחוּטִין, כִּי הַצִּיצִית הֵם בְּחִינַת חַיִּים הַנִּמְשָׁךְ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת שֶׁמִּשָּׁם הִשְׁתַּלְשְׁלוּת הד׳ יְסוֹדוֹת שֶׁמֵּהֶם אֲחִיזַת כָּל הַמִּדּוֹת, שֶׁשָּׁם נֶאֱחָזִין כָּל הָרְשָׁעִים בְּהָרַע שֶׁל הַמִּדּוֹת, וְעַל – יְדֵי קְדֻשַּׁת מִצְוַת צִיצִית זוֹכִין לְשׁוֹרֵשׁ הד׳ יְסוֹדוֹת שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהֵם ד׳ אוֹתִיּוֹת הוי״ה, וּמַפְרִידִין הָרַע מהד׳ יְסוֹדוֹת, וְעַל – יְדֵי זֶה מַשְׁפִּילִין הָרְשָׁעִים עַדֵי אָרֶץ, כְּמַבְאָר שָׁם בְּמַאֲמָר הַנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁמַּפְרִידִין הַחוּטִין שֶׁל הַצִּיצִית כְּדֵי שֶׁעַל – יְדֵי זֶה יִתְפָּרְדוּ כָּל פְּעָלֵי אָוֶן, כָּל הָרְשָׁעִים הַנֶּאֱחָזִים בְּהָרַע שֶׁל הד׳ יְסוֹדוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲשָׂו אִישׁ שֵׂעִיר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם, וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מנחות מב) שֶׁצָּרִיךְ לְפוֹרְדָן, כִּי צוֹצִיתָא דְּאַרְמַאי. וּפֵרֵשׁ רש״י, כִּשְׁעָרוֹת שֶׁל נָכְרִים וְכוּ׳, כִּי הַצִּיצִית הֵם בְּחִינַת שְׁעָרוֹת וּמַכְנִיעִין עַשָּׂו אִישׁ שֵׂעִיר שֶׁהוּא כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר בְּטַלִּית וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם. וְעַל – כֵּן עַל – יְדֵי שֶׁמַּפְרִידִין הַצִּיצִית, כִּי צוֹצִיתָא דארמאי מַפְרִידִין אֲחִיזַת עֲשָׂו אִישׁ שֵׂעִיר, שֶׁאֲחִיזָתוֹ בַּשְּׂעָרוֹת כַּנַּ״ל, שֶׁמִּשָּׁם אֲחִיזַת כָּל הָרְשָׁעִים, כִּי עַל – יְדֵי הַצִּיצִית נִפְרָדִין הָרְשָׁעִים וְנוֹפְלִים בִּבְחִינַת (תהלים צב) כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן, בִּבְחִינַת מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ. רְאֹשֵׁי תֵּבוֹת, ארמ״ע וְכוּ׳.

[כז] **צ״ע** כי לפ״ז הצדיק מקבל את הרוח מעדן התפלה אבל הרב דקליפה כיצד מקבל משם. ונראה שמקבל מצד מדת ארך אפיים לרשעים שמאריך אפו לשלם להם שכר מעט מעשיהם הטובים כאן כדי להאבידם מעוה״ב.

[כח] **לכאורה אפשר להקשות** אם אצל הצדיק שכל חלקיק של רוח מתיישב בכלים כוחו גדול יותר מאצל הרשע שאצלו היא בכל כח הסערה שבשרשה א״כ למה אצל הנשיאים שנשאר איזה חלק שאינו בכלי לא יתגבר ויתווסף כח הסערה הזו לכח הרוח שבן יתיישב בכלי וביחד יהיו עולים בכוחם על סערת הרשע. שהרי בסופו של דבר כשהרוח כולה בכלים היא כן עולה בכוחה על של הרשע. ולמה יגרע כוחה ע״י אותם חלקים שלא נתיישבו בכלי הרי מהרשע נלמד שמה שבלי כלי הוא נשאר סערה ממש ורק יכול להוסיף לסערת הרוח שבכלים.

וצ״ל שאין שום חיבור בין סערת הרוח שבלי כלי לרוח חיים שבכלים. לכן מי שלא זכה לברור הרע מהטוב בשלימות כהנשיאים אזי יש לו שני סוגי רוח מהקדושה ומהקליפה ושתיהן חלשות.

[כט] **דהיינו כי בגשמיות** גם בלבוש לבן אפשר לעשות דין אבל ברוחניות הלבוש הוא רוחני דהיינו המעשה שעושה נמצא שמה שנעטף בטלית לבן הכוונה שנתלבש במדה הרמוזה בטלית לבן דהיינו ברחמים עליונים של יג מדות שבכוחם להכניע רוח סערה דהיינו שבבחי׳ מקיף היינו הלבוש טלית יש בו פנמיות של יג מדות שעל ידן הכנעת הרוח סערה.

דהיינו שהקב״ה הרומז לז״א נתעטף היינו התלבש במקיף של הרוח חיים מאריך אנפין יג מדות ומכח התלבשות זו ביג מדות גילה למשה את סוד היג מדות.

וזהו בחי׳ טלית שהוא ארבע כנפות. בחינות הרוח מד׳ רוחות כנ״ל. והיינו טלית לבן. היפך בחינות רוח דקליפה. בחי׳ עשו. שהוא אדמוני כלו כאדרת שער (בראשית כה)[לד] **ופי׳ רש״י כטלית. כטלית דייקא** אע״פ שבאמת היא תימה הדמיון בין שערות אדם לשער הטלית (שאפשר לעשותה גם מפשתן), אע״פ שטלית של פעם היתה לא כמו היום אלא אריגה גסה, אעפ״כ אינה דומה לפרווה של חייה שעירה[לה] אלא רמז הוא ל**בחי׳ טלית דקליפה. שהוא בחי׳ טלית אָדום. שמשם נמשך הרוח של הרשעים כנ״ל.** לקמן במעשה דרבב״ח מבואר שגם לטלית דקליפה יש ד׳ ציציות[לו], שהם בחי׳ הרוח חיים דקליפה הנמשכת מהרע שבד׳ יסודות[לז]. **וע״י טלית דקדושה שהוא בחי׳ טלית לבן מכניעין אותו. כי משם נמשך הרוח חיים דקדושה שהוא בחי׳ שלש עשרה מדות של רחמים כנ״ל**[לח].

וע״כ נתעטף הקב״ה בטלית לבן דייקא וסידר לפני משה י״ג מדות של רחמים. היינו כנ״ל: כי ע״י טלית דקדושה. שהוא בבחינות מקיף [לט][מ]. **שהוא בחי׳ הרוח חיים. בחינות (קהלת א)**[מא] **סובב סובב הולך הרוח. נכנע טלית דקליפה. בחי׳ הרוח דקליפה** [מב][מג] כי אין דבר שדוחה את הקליפות כמו אור המקיף:

[ל] **צ״ע** הרי באריך אנפין ששם יג מדות הוא חד עינא דרחמי שאין שם דין כלל וא״כ כיצד נעשה דין ברשעים דווקא ע״י היג מדות האלה הרי דייקא משם להפך נמשך האריכות אפיים וסובלנות כלפיהם כמבואר בגמ׳ שארך אפיים גם לרשעים.

[לא] בתקפא -בברכות יז, ובתשכט תוקן

[לב] **ראש השנה דף יז:** – ״ויעבור ה׳ על פניו ויקרא״, **אמר רבי יוחנן** אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין, יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ״ה׳ ה׳״, אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. ״אל רחום וחנון״ **אמר רב יהודה** ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר (שמות לד י) ״הנה אנכי כורת ברית״.

פרש״י – ה׳ ה׳. מדת רחמים אני מרחם קודם שיחטא ואני מרחם אחר שיחטא אם ישוב: **ברית כרותה לשלש עשרה מדות.** הללו שאם יזכירום ישראל בתפלת תעניתם אינן חוזרות ריקם.

[לג] **עיין לעיל** אות ד׳ שהיג מדות רומז לכל המהלך ולא רק לרוח חיים דקדושה וכגון נוצר חסד לאלפים, שהאלפים רומז לאלופי עשו. אמנם בכלליות הכל רומז לתיקון.

[לד] **בראשית פרק כה** (כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו:

רש״י – סי׳ הוא שיהא שופך דמים (בראשית רבה) כלו כאדרת שער. מלא שער כטלית של צמר המלאה שער פלוקיר״א בלע״ז (האררי״ג. פול מיט האר)

[לה] **והראיה לזה** שרבקה כשרצתה שיעקב יהיה שעיר כעשו לא הלבישה את ידיו בטלית אלא בפרוות כבש.

[לו] **צ״ע באמת** למה כאן לא הזכיר את הציציות הרי בתחילת האות באר שהרוח חיים היא דייקא מד׳ רוחות בואי רוח. **ואולי כיון** שכאן מדבר על הבחי׳ בטלית שרומז ליג מדות של רחמים לכן מדבר בשרש הציצית דהיינו הטלית הלבן שרומז ללובן העליון קודם שנפרד לד׳ צציות כי הפירוד אפילו בקדושה הוא מדרגה נמוכה מקודם הפירוד.

[לז] **ונ״ל הביאור** בזה שלעומת הנ״ל שטלית הוא בגד שיכול להיות בוגד ומסתיר ומאידך יכול דייקא לגלות, כי מי שבאמת רוצה יכול ללמוד מהבגד על הפנמיות, מה שא״א בלי הבגד מחמת רבוי אור. והציצית היא בחי׳ הנקב שממנו אפשר למי שרוצה להציץ אל הפנמיות ולזכור שהבגד הוא רק חיצוניות והסתרה על הפנימיות. ועפ״י הנ״ל שיש גם בטלית דקליפה ציצית, נראה לומר שגם אצלם יש בחי׳ מציץ מן החרכים, אלא שמחמת הנגיעות שלהם דהיינו שלא רוצים לוותר על תאוות עוה״ז, לכן לא מחפשים את סיבת כל הסיבות, אלא את הסיבה הראשונה דהיינו הככבים ומזלות, שעל ידם מנהיג הקב״ה את העולם, שגם הם בביכול פנמיות כלפי גשמיות העוה״ז.

[לח] **דהיינו שהטלית** היא בחי׳ מקיף מבחי׳ יג מדות של רחמים דהיינו מקיף של אריך. ועיין גם בלק״ה ציצית ב׳ אות ב׳ עוד בחי׳ בציצית מה שהיא מצמר שזה נמשך מבחי׳ גבוה מאד בחי׳ עתיק בחי׳ ושער ראשיה כעמר נקה צמר נקי, בחי׳ איה המבואר בתורה יב תנינא בחי׳ מאמר סתום עי״ש.

[לט] פרי עץ חיים שער ציצית פ״א

[מ] **פרי עץ חיים** שער הציצית – פרק א – אמנם בטלית קטן, היה עושה מורי זלה״ה, כדעת בעל העיטור, והוא שהיה עושה ב׳ נקבים סמוכים זה לזה כמו צירי בכל כנף מד׳ כנפות הטלית, והכניס ראשי החוטין בנקב א׳, ויעבירם דרך שם, ויחזור ויכניסם דרך הנקב הב׳ אשר בצדו, ויוציאם מעבר הראשון. באופן, שב׳ קצוות החוטין יהיו תלוין מצד א׳ לבד, ולא מב׳ צדדי הכנף, כמו בטלית גדול. (מע״ח, באופן שיהיו כל בחי׳ הציצית מתגלין לחוץ. ואפשר שזה תלוי **במה שביארנו בטלית, שהוא אור מקיף של זעיר אנפין, ואור השערות בוקע בסופו, ויוצא ממנו ומתגלה.** ואפשר שלכן צריך שיתגלה הכל מצד החיצון, וזה בטלית קטן דווקא): ...התפילין, הם מקיף על המוחין. **והטלית מקיף על מקיף דמוחין דזעיר**, שהם התפילין. ...אין טלית וציצית בלילה. **כי הטלית והציצית הוא אור מקיף של הבינה לז״א**, הנקרא מדת יום. אך המלכות מדת לילה, זמן שליטתה אינה מוקפת משם. אך הט״ק, צריך שישכב עמו אפילו במטה, כי בלילה הז״א ישן בסוד עיבור, שחוזר להתעבר תוך בינה, בבחי׳ קטנות ג׳ כלילין בג׳, לעולם לא יתבטל, וזה אפילו בלילה אינו נפסק. רק של גדלות לבדו הוא שמתבטל. אבל ציצית דג׳ כלילין בג׳, לעולם לא יתבטל אפילו בלילה, לכן נקרא ט״ג וט״ק. ולכן ראוי ליזהר שלא להסיר מעליו ט״ק בשום זמן, אפילו בהיותו ישן. רק בכניסתו למרחץ, לכך ראה דוד עצמו ערום במרחץ, ולא בהיותו ישן, כי אז היה לו ט״ק כנ״ל:

וזהו (איוב לח)[מד] **לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה** פסוק זה רומז לעתיד לבוא[מה] בברור האחרון של הרשעים מהצדיקים ואזי יאחז הקב"ה בכנפות הארץ וינער את הרשעים ממנה[מו], כי היום יש לרשעים יניקה מד' כנפות הבגד שמסתיר את האמת, ועי"ז ממשיך חיות דסט"א לרשעים. והצדיקים יונקים חיות דקדושה מהציצית שדייקא שם פותח פתח להציץ ולראות אותו ית'. ולעתיד לבא יאחז הקב"ה בד' כנפות ותתגלה האמת בכל עצמתה בחי' "ולא יכנף עוד מוריך", ויתבטל הרע שבד' יסודות שמהן המדות הרעות, ואזי תתבטל חיות דסט"א וכל מי שחיותו מהסט"א יפול. **כי ע"י הד' כנפות** של בגד הציצית[מז] שהן הד' בחינות הסתרה, ששם אחיזת הרשעים לינוק, שם קושרים את ארבע חוטי הציצית, להאיר שם אור האמת בבחי' מקיף שמכניע אותם ומסלקם. כי הד' ציצית **שהם בחי' הרוח חיים דקדושה. שהם בחי' הארבע**[מח] **ראשים הנ"ל. על ידם וינערו רשעים. בחי'** המבואר לעיל שע"י ברור הרע מהטוב של הד' יסודות

[מא] **קהלת פרק א** (ה) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם: (ו) הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ:

רש"י (ו) הרוח – רוחו של שמש טלנ"ט בלעז כמו (יחזקאל א) אל אשר יהיה שם הרוח ללכת. ועל סביבותיו שב – גם מחר כל היקף וסובב שסבב אתמול הוא מקיף וסובב היום. הולך אל דרום – לעולם ביום. וסובב אל צפון – לעולם בלילה. סובב סובב הולך – אל פני מזרח ומערב שפעמים מהלכתן ביום פעמים מסבבתן בלילה, בתמוז מהלכתן ובטבת סובבתן, אף הרשעים כל מה ששמשן זורחת סופן לשקוע כל מה שהם הולכים ומתגברים סופם לשוב אל מקום צחנתם, ממקום הטנופת באו ולמקום הטנופת ילכו, וכן כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא לפי שאינן נשארים בתוכו כי ים אוקיינוס הוא גבוה מכל העולם כולו שנאמר (עמוס ח) הקורא למי הים וישפכם וגו', ומהיכן אדם שופך מלמעלה למטה והנחלים הולכים במחילות תחת ההרים מאוקיינוס וחוזרים ונובעים וזהו אל מקום שהנחלים הולכים הם שבים שם אף הרשע כל עומת שבא כן ילך:

[מב] עיין פרי עץ חיים שער התפלה פ"ב אין דבר שדוחה את הקליפות כמו אור מקיף כנודע.

[מג] **פרי עץ חיים** שער התפלה – פרק ב – דע, כי מלבוש האדם הוא מן הקדושה, אמנם ע"י העבירות שהאדם עושה, גורם שיתלבש בקליפות, ושיתאחזו הקליפות במלבושיו. והנה בחינת הלבושים, יש בהם בחי' אור מקיף מבחוץ, כנודע כי יש אור פנימי מבפנים בתוך הגוף, והמלבוש מלביש וסובב את הגוף, וא"כ הם אורות מקיפים העומדים בחוץ על המלבושים. ואמנם **לכל לבוש ולבוש, יש אור מקיף אחד, ואין דבר שהוא רוחה את הקליפות כמו אור מקיף כנודע, כי אין הקליפה נאחז שם, כי לכן הוא עומד מבחוץ בבחי' מקיף, ואינו מתיירא מן הקליפות שייניקו ממנו.** נמצא כי הלובש ב' לבושים ביחד, אינו נותן מקום אל האור המקיף שיכנוס ויעבור בין כל מלבוש ומלבוש, ועי"כ אין הקליפה נדחה מן הלבושים, ואז השכחה מצויה מצד הקליפות. ועיין בענין הציצית למטה, שגם ענינו שהוא אור מקיף מן שערות. ועיין בברכת מלביש ערומים לקמן. ועיין בדרוש מעקה בדע"ח, ובדרוש אבי"ע ובדרוש חיבוט הקבר בספר הגלגולים בסופו:

[מד] **איוב פרק לח** (יג) לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה: (יד) תִּתְהַפֵּךְ כְּחֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ: (טו) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר:

רש"י (יג) לאחוז בכנפות הארץ – ועוד המימיך צוית לאחוז בכנפי הארץ כאדם שאוחז בכנפי הטלית ומנערה? כן אני עתיד לאחוז בכנפותיה ולנער את הרשעים. וכן הוא אומר וה' יטה את ידו וכשל עוזר (ישעיה לא) כאדם האוחז בידו דבר ומטה ידו והוא נופל:

מצודות דוד (יג) לאחוז – הוא מקרא קצר וכאלו אמר הלא צויתי לאחוז בקצוות הארץ לנערם וינערו הרשעים ממנה והצדיק נשאר בה ועל המבול יאמר אשר הכל נאבדו וישאר אך נח וכי אין השגחה היא זו:

[מה] **כך מבואר בשיחות הר"ן אות כב** – טוב מאד מי שזוכה להיות מקורב לצדיק אמתי. כי לעתיד לבא כתיב לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. שיאחז בכנפות הארץ וינער את הרשעים. אבל מי שהוא מקורב לצדיק אמתי אזי יחזיק ויאחז עצמו בהצדיק ויהי' נשאר קיים. ולא יהי' ננער עם הרשעים מאחר שיחזיק ויאחז עצמו בהצדיק :

וכן באלשיך על איוב שם – חלקת מחוקק (איוב לח יג)– אך לא כן הרשעים אשר קנאת בהם כי הלא רוב טובתם פה להאכילם איזה זכות אם היה בהם היא הכנה לאחוז בכנפות הארץ וינערו כו' **כי לעתיד תוסר חלאת הארץ ותזדכך באופן תהיה אחיזה לו יתברך בה ועל ידי כן יאחזו בכנפות הארץ כמי שמנער טלית** ויפלו עפר וצרורות ארצה. **כן בזמן התחיה על ידי אחיזתו יתברך בארץ הלזו ואז וינערו רשעים כעפר הנושר מהטלית כי יהיו כפסולת בערך מהות הארץ וכבלתי דבק.** כי אם כעפר וצרורות הנושרים מהטלית בנעור אותו אשר דבקו בו והם פסולת טפל אל איכות הטלית ונופל ממנו כן יהיו פגרי הרשעים אשר בארץ המה קבורים בה כדומן והנה אין זה כי אם על שהאכילום מעשיהם הטובים ולא נותרה בהם קדושה שאם לא כן לא היו ננערים ממנה כדומן מטלית הננער:

[מו] **כיצד יהיה הניעור** ראה בביאור חברותא לעיון על השיחה כב הנ"ל, עפ"י המבואר כאן. שד' כנפות הארץ בחי' ד' ציציות ששרשם בד' יסודות העולם. שמהטוב שבהן נמשך חיות דקדושה, ומהרע שבהם החיות דסט"א, שהיינו מהרב דקליפה, עשו איש אדמוני, בחי' טלית אדומה, נמשך כל המדות הרעות, וכמבואר בתורה ד' עפ"י משנת חסידים שמהרע של ד' יסודות משתלשל כל המדות ותאוות רעות. ומבואר כאן שהאחיזה בכנפות הארץ היא אחיזה בד' יסודות, דהיינו ביטול הרע שבהן וממילא יתבטל כל הרע הנמשך מהם, וכל מי שחיותו מהרע שבהן יפול. ונראה שמזה בעצמו ישתלשלו גם כל היסורים של חבלי משיח הנ"ל, כי יתבטל כל החיות הגשמית, ורק חיות דקדושה הנמשכת מהצדיק האמת תשאר למי שחפץ בה. וראה תורה סו תנינא שהצדיק הוא יסוד פשוט שרש לכל הד' יסודות. וראה תורה סז תנינא שד' יסודות נמשכים מד' אותיות הויה, והצדיק אוחז למעלה מהן באחד שקודם להתחלקות לד' דהיינו ביסוד פשוט. ועל כן ממנו נמשך כל החיות דקדושה, וכנראה שעל כן מי שאחוז בו היטב, ויש לו חיות ממנו, יוכל להתקיים מחיות דקדושה.

[מז] **מה שנקט שהניעור** הוא בכנפות ולא בציצית כי הציצית הוא הדבר שמנער את הרשע שאחוז בכנף לשון כסוי על הבגד כנ"ל שזה כוונת הרשע לעשות את הבגד לבוגד שמעלים את האור במקום להיות בגד קדוש שהוא רק בבחי' צמום האור עמ"נ שאפשר יהיה לקבלו בכלים. כי זה כל מהות הקליפות שלא רוצות אור בכלים אלא את כל האור בכל עצמתו בבחי' סערה.

[מח] בתרלד – ראשי (ובלוח התיקון תוקן)

אזי מתקיים **משפיל רשעים עדי ארץ, ר״ת ארמ״ע** ראשי תיבות אש רוח מים עפר [מט] שהם ד׳ היסודות. **כנ״ל :**

כל המבואר בתורה זו רמז רבה בר בר חנה בגמ׳ בבא בתרא דף עג סע״ב בסיפור סתום. הוא המעשה השנים עשר שסיפר שם והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב״ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר״ן סימן ה׳.

וזה פירוש, אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואחוי לך מתי מדבר אזלי וחזיתינהו ודמו כמאן דמבסמו וגנו אפרקיד והוה זקיפא בירכיה דחד מיניה[נ] ועייל טייעא תותיה בירכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו ולא הוה [נא]מסתגי לן אמר לי, דילמא שקלת מידי מינייהו דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא [נב]מסתגי ליה אזלי אהדרתיה והדר מיסתגי לן [נג] :

תרגום – אמר רבב״ח אמר לי הסוחר הישמעאלי ההוא בא ואראה לך מתי מדבר, הלכנו וראינו והיו נראים בפנים צהובות כמו שתויי יין ושכבו על גבם ופניהם למעלה והיה ברך של אחד מהם זקוף והלך הסוחר מתחת הברך כשהוא רכוב על גמל ורומח זקוף בידו ואעפ״כ לא נגע בברך מרוב גובהו. וחתכתי ולקחתי כנף שהיה קשור בו תכלת מהטלית של אחד מהם כדי להראות לחכמים ללמוד ממנו הלכות ציצית אם כב״ש או כב״ה, אבל הבהמות שהיינו רוכבים עליהם לא היו יכולות ללכת, אמר לי הסוחר אולי לקחת משהו מהם, כי קבלה בידי שמי שלוקח משהו מהם לא יכול ללכת. הלכתי והחזרתי הכנף ואחרי זה יכלו הבהמות ללכת.

[נד]פירש״י (רבנו כתב רש״י אבל הכוונה לרשב״ם כי אין פרש״י על הדפים האלה בגמ׳ בבא בתרא)

טייעא, סוחר ישמעאל. אזלי וחזיתינהו ודמו כמאן דמבסמי, שהיו שוכבין בפנים צהובות כשתויי יין. אפרקיד [נה]פניו למעלה. ועייל טייעא תותיה בירכיה, כלומר ראיתי שטייעא היה הולך תחת בירכי המת רכוב על הגמל ורומחו בידו ולא נגע ביה בברכיים[נו]. שקלא חדא קרנא כנף הטלית להראותו לחכמים ללמוד ממנו הלכות ציצית[נז] אי כב״ש אי כב״ה [נח]/[נט\ כדלקמן [ס]/[סא\: ולא הוי קא מסתגי לן, בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין להלוך :

[מט] ראשי תיבות אש רוח מים עפר

[נ] גם בדפו״ר – מיניה, ומתרלו - מינייהו (כלשון הגמרא)

[נא] מתרצו - מיסתגי

[נב] בתשכט - מיסתגי

[נג] תרגום - אמר רבב״ח אמר לי הסוחר הישמעאלי ההוא בא ואראה לך מתי מדבר, הלכנו וראינו והיו נראים בפנים צהובות כמו שתויי יין ושכבו על גבם ופניהם למעלה והיה ברך של אחד מהם זקוף והלך הסוחר מתחת הברך כשהוא רכוב על גמל ורומח זקוף בידו ואעפ״כ לא נגע בברך מרוב גובהו. וחתכתי ולקחתי כנף שהיה קשור בו תכלת מהטלית של אחד מהם כדי להראות לחכמים ללמוד ממנו הלכות ציצית אם כב״ש או כב״ה, אבל הבהמות שהיינו רוכבים עליהם לא היו יכולות ללכת, אמר לי הסוחר אולי לקחת משהו מהם, כי קבלה בידי שמי שלוקח משהו מהם לא יכול ללכת. הלכתי והחזרתי הכנף ואחרי זה יכלו הבהמות ללכת.

[נד] בתשכט - רשב״ם (כמבואר בב״ב כט.)

[נה] בתשכט - פניהם

[נו] בתשכט - בברכיה

[נז] בתרלד- דון (ובלוח התיקון תוקן)

[נח] מנחות מא:

[נט] **מנחות דף מא:** ת״ר כמה חוטין הוא נותן ב״ש אומרים ד׳ וב״ה אומרים ג׳ וכמה תהא משולשת ב״ש אומרים ד׳ וב״ה אומרים ג׳.

פרש״י – **ארבעה.** חוטין נתן בחור נטלית וכופלן לשמנה: **משולשת.** תלויה הענף [לבד] מן הגדיל: **ארבע.** אצבעות:

[ס] כוונת רשב״ם לפירושו על המשך המעשה שם ורבינו השמיטו

[סא] **זה לשון המשך** הגמרא שם– ב״ב דף עד.– כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיבסא למאי הלכתא עבדת הכי למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל איבעי לך למימני חוטין ולמימני חוליות.

פרשב״ם – כל אבא חמרא. רבה בר בר חנה היינו רבי אבא בר חנה וכמו כן רבינא כמו רב אבינא: **חמרא.** כלומר שוטה כחמור: **סיבסא.** שוטה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף ק:) עבדקן סיכסן: **למאי הלכתא.** פסקת ליה משום דבעית למיחזי אי הלכה כב״ש דפליגי במסכת מנחות (דף מא:) דת״ר כמה חוטין הוא נותן ב״ש אומרים ארבעה ובית הלל אומרים שלשה וכמה תהא משולשת כו׳: **איבעי לך למימני חוטין וחוליות.** מקמי דתיהדריה ותיתי ותימא לן: **חוליות.** שלשה חוטין גדיל קרי חוליא במסכת מנחות:

תא ואחוי לך מתי מדבר [סב]/סג\ פשוטו הכוונה לכל יוצאי מצרים הגברים מגיל עשרים ועד שישים שמתו במדבר על שהאמינו למרגלים שהוציאו דיבת הארץ וחלקו על משה ויהושע וכָּלֵב, ורבנו מבאר **היינו שהראה לו** את מהות **הרשעים שאינם דבקים בצדיקים** בכל הדורות, **והם נקראין מתי מדבר** כי הם רשעים שנקראים מתים בחייהם. כי אין להם רוח חיים דקדושה הנקראת רוח צפונית, **כי מדבר לא היתה רוח צפונית מנשבת בו** במשך היום/סד\ כמבואר בגמרא **(יבמות עב.)**/סה\, **היינו בחי׳ רוח החיים דקדושה, שהיא בחי׳ רוח צפונית, שהיתה מנשבת בכנור של דוד כנ״ל. והרשעים הללו שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדושה, והם בחייהם קרואים מתים** [סו]/סז\, **והראה לו מהיכן מגיע להם שלימות החסרון.**

וזהו שהראה לו, דהוו דמו כמבסמי, פי׳ רש״יסח **כשתויי יין** [סט]/ע\. דהיינו כשיכור חסר דעת שרוחו חזקה בשעתה עד שנופל. ויין הוא אדום כמ״ש אל תראה יין כי יתאדם, **בחי׳ עשו אדמוני, שהוא הרב דקליפה**/עא\, **אשר משם מקבלין הרשעים הרוח חיים שלהם להשלים החסרון.**

סב במדבר יד וילונו על משה

סג **במדבר פרשת שלח לך** פרק יד (כט) בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה אֲשֶׁר הֵלִינֹתֶם עָלָי:
ר׳ יוסף בכור שור – אשר הלינותם להתלונן עלי, – שגרמתם להתלונן עלי, ולכך נגזרה גזירה על בני עשרים, שהם בני מלחמה, ולא רצו להלחם. וכן אמרו רבותינו לא נגזרה גזירה על יותר מבן ששים, ולא על פחות מבן עשרים, שאינם ראויים להלחם:

סד **עי״ש** דווקא ביום לא נשבה לכן לא יכלו למול כי מילה היא רק ביום ולכאורה צ״ע הרי מבואר בב״ב כה. שזמן רוח צפונית הוא בלילה וביבמות עב מבואר שבעיקר בחצות והמיוחד בחצות כיון שהיא שעת רצון אזי אפילו במדבר נשבה אלא שזה לא הואיל לקיים מצוות מילה. **ואולי ברוחק** שרק מי שקם חצות זוכה לרוח צפונית של חצות והרשעים לא קמו חצות נחסר מהם הרוח חיים הנושבת בחצות לילה.

סה **יבמות דף עב.** – **דתניא** כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית מאי טעמא איבעית אימא משום דנזופים הוו ואי בעית אימא דלא נבדור ענני כבוד. א״ר פפא הלכך יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה, והאידנא דדשו בה רבים שומר פתאים ה׳: **תנו רבנן** כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה שנאמר ויהי בחצי הלילה וה׳ הכה כל בכור וגו׳ מאי תלמודא הא קא משמע לן דעת רצון מילתא היא.

רש״י – רוח צפונית – נוחה לא חמה ולא צוננת וחמה זורחת: **לא נשבה להם רוח צפונית** – ביום ולא זרחה חמה עליהם: **איבעית אימא משום דנזופים היו** – ממעשה העגל ולא היו ראויין לאור נוגה: **ואיבעית אימא** – משום הכי לא נשבה כי היכי דלא ניבדרו ענני כבוד שהיו מקיפין ולא היתה חמה יכולה ליכנס: **יומא דעיבא** – יום המעונן: **יומא דשותא** – שרוח דרומית מנשבת והיא קשה מכל הרוחות: **עת רצון מילתא היא** – וכיון דחצות הלילה עת רצון הואי למכת בכורות הואי נמי עת רצון לרוח צפונית ואין לך יום שרוח צפונית אין מנשבת בו בחצי הלילה וזה היה סימן לדוד כנור תלוי לו למעלה ממטתו ונקבע כלפי צפון כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו ומנגן מאליו והוא נעור והאי דנקט הכא ארבעים שנה לומר לך שאפילו אותן מ׳ שנה דנזופים היו ולא נשבה להו בימים נשבה להו בחצות לילה משום דעת רצון הוא:

סו ברכות יח:

סז **ברכות דף יח.** – כתיב (קהלת ט–ה) ״והמתים אינם יודעים מאומה״, אמר ליה אם קרית לא שנית אם שנית לא שלשת אם שלשת לא פירשו לך (קהלת ט–ה) ״כי החיים יודעים שימותו״ אלו צדיקים שבמיתתן נקראו חיים, שנאמר (שמואל ב כג–כ) ״ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל הוא הכה את שני אריאל מואב והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג״, (דף יח:) ״בן איש חי״ אטו כולי עלמא בני מתי נינהו? אלא בן איש חי שאפי׳ במיתתו קרוי חי..... ...״והמתים אינם יודעים מאומה״ אלו רשעים שבחייהן קרויין מתים, שנאמר (יחזקאל כא–ל) ״ואתה חלל רשע נשיא ישראל״. ואי בעית אימא מהכא (דברים יז–ו) ״על פי שנים עדים או (על פי) שלשה עדים יומת המת״ חי הוא אלא המת מעיקרא:

סח בתשכט תיקן פי׳ ר״ש

סט לק״ה חר״מ העושה שליח לגבות חובו ג כא

ע **עיין לק״ה העושה שליח לגבות חובו** הלכה ג אות (כא) וְעַל כֵּן מְצָוָה לְהִשְׁתַּכֵּר בְּיֵין בְּפוּרִים לְהַכְנִיעַ הָרוּחַ שֶׁל הָרַב דְּקְלִפָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת ׳וְדָמֵי כְּמָאן דְּמַבְסְמֵי׳ – פְּנִימָם עֲצוּבוֹת כִּשְׁתוּיֵי יַיִן שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשָׂו אֲדַמּוֹנִי, כַּמְבֹאָר שָׁם בְּסוֹף הַתּוֹרָה הַנַּ״ל עַל מַאֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָא, עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי הַיַּיִן דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל שְׂחִיַּת פּוּרִים מַכְנִיעִין אוֹתָם בְּשָׁרְשָׁם, כִּי הַיַּיִן דִּקְדֻשָּׁה הוּא בְּבְחִינַת רוּחַ צְפוֹנִית הַמְנַשֶּׁבֶת בַּבִּנְוֹר שֶׁל דָּוִד שֶׁעַל יָדָהּ הָיָה מְנַגֵּן מֵאֵלָיו שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת יַיִן שֶׁמְּשָׂם כָּל הַשִּׁיר וְהַנִּגּוּן, כִּי אֵין אוֹמְרִים שִׁיר אֶלָּא עַל הַיַּיִן, כִּי רוּחַ צְפוֹנִית נִמְשָׁךְ מִגְּבוּרוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁהֵם שֹׂרֶשׁ הַנְּפָשׁוֹת (כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר), שֶׁהֵם חִיּוּת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם וְזֶה בְּחִינַת יַיִן שֶׁהוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת גְּבוּרוֹת. וְעַל כֵּן הַיַּיִן כְּשֶׁהוּא בְּקְדֻשָּׁה, בְּגוֹן בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, בִּפְרָט בְּפוּרִים עַל יָדוֹ דַּיְקָא מַמְתִּיקִין הַדִּינִים בְּשָׁרְשָׁן וּמַבְטְלִין הָרַב דְּקְלִפָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו אֲדַמּוֹנִי, בְּחִינַת וְדָמֵי כְּמָאן דְּמַבְסְמֵי שֶׁזֶּה כָּל עִנְיַן פּוּרִים לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל הָרַב דְּקְלִפָּה נֶגֶד הָרַב דְּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא מָרְדְּכַי שֶׁהוּא רַב חֶסֶד וְכַנַּ״ל:

עא **עיין לעיל** בתחילת אות ג׳ שעשו אמר יש לי רב ושם אמר שהוא הרב דקליפה נמצא לפ״ז שעשו אינו הרב אלא הוא בעצמו יש לו רב והבאה״ל ביאר שהוא עמלק עי״ש. אבל כאן הכוונה בכלליות שכל רבדבי עשו הם רב דקליפה. או שהכוונה לבחי עשו דהיינו עמלק שהוא תמצית הרע של עשו. ועי״ש מה שהרחבנו בזה.

וזהו וגנו אפרקיד דהיינו שהיו ישנים[עב] בשכיבה על הגב, **פי' רש"י**[עג] **פניהם למעלה, פניהם זה בחי' הרוח כנ"ל, הכרת פניהם וכו'** כמבואר שם שהכרת הפנים עפ"י החוטם שבו רוח החיים, נמצא שעיקר הפנים רומז לרוח. **והיינו למעלה, כי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחי' כל צורריו יפיח בהם כנ"ל :**

והוה גבה בירכיה דחד מינייהו שהיה ברך של אחד מהם למעלה, **זה מורה על גודל ההצלחה של הרשעים. כי העדר ההצלחה נקרא ברכים כושלות {ישעיה לה}**[עד], לכן **וגבה בירכיה, היינו** רמז על **רום ההצלחה :**

ועייל טייעא תותי' בירכיה דהיינו שהצדיק נכנס לצינור של הרשעים הנ"ל כדי להכניע רשעתם **היינו הצדיק שנקרא טייעא, כמו שפי' רש"י**[עה] **בכל מקום,** שטייעא הוא **סוחר ישמעאל.**

וסוחר הוא בחי' הרוח, כי הרוח חיים הנ"ל היא בחי' מקיף **כמ"ש** [ש]**סובב סובב הולך הרוח.** דהיינו שהוא שכל גדול בחי' מקיף שזוכים ע"י עדן התפלה. והוא החיות מנוקבא דפרדשקא, חיותו של איש הישראלי המבואר בתחילת תורה ב', והיא החיות מהתפלה שמבואר בתחילת תורה ט'. והרוח הזה הוא שכל גדול בחי' דעת קנית מה חסרת, שמחייה את הלב, כי אין לו כלי במח רק הרגשת הלב, והזוכה בו מכוון ליבו תמיד אל הש"י, ואל האמת בכל מקום, וכל רע נופל לפניו, ועי"ז יודע בכל מקום לברר הטוב מהרע **והיינו הצדיק שמקבל הרוח מהקדושה.**

וזהו סוחר ישמעאל, ישמעאל דייקא **על שם (בראשית יו)**[עח] **כי שמע ה' אל עניך** והצדיק שומע חסרונות דהיינו עניות הדבקים בו. **כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים**[עט] **בו, כי ממנו תוצאות חיים** [פ]**לכל אחד, כי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל :**

והצדיק מכונה גם **כי רכיב גמלא בחי' (משלי יא)**[פב] **גומל נפשו איש חסד, זה בחי' רב חסד כנ"ל** שמשם נמשך הרוח חיים, כי יש חסד פשוט וכנגדו הגבורה אבל יש רב חסד מאריך אנפין, ששם הכל רק חסד ורחמים, שם אין לא שמאל ולא גבורה ולא דין.

והצדיק הוא **וזקיף רומחא,** דהיינו שהצדיק ע"י דבק בתורה דרכו אפשר לקבל את הרוח חיים כנ"ל, כי **רומח הוא בחי' רוח מם,** רוח היינו **בחי'** (בראשית ב/פג) **ורוח אלקים מרחפת על פני המים, היינו** על פני

עב **גנו פירוש שהיו ישנים** גם זה רמז למיתה כי שינה אחד משישים במיתה והם בחייהם קרוין מתים כנ"ל.

עג בתשבט - פי' ר"ש

עד **ישעיה פרק לה** (ג) חַזְקוּ יָדַיִם רָפוֹת וּבִרְכַּיִם כּשְׁלוֹת אַמֵּצוּ:

עה בתשבט - פי' ר"ש

עו * קהלת א' ו'

עז **קהלת פרק א** (ה) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם: (ו) הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ:

עח **בראשית פרשת לך לך** פרק טז (יא) וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְדֹוָד הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי שָׁמַע יְדֹוָד אֶל עָנְיֵךְ:

עט גם בדפו"ר - הדבקים ומתרלו - הדביקים

פ משלי ד' כג

פא **משלי פרק ד** (כג) מִכָּל מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים:

פב **משלי פרק יא** (יז) גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד וְעֹכֵר שְׁאֵרוֹ אַכְזָרִי:

מלבי"ם (יז) גומל נפשו איש חסד – איש חסד הוא מי שדרכו לעשות חסד עם כל אדם מבלי תקות גמול, ומבלי התעוררת התפעליות איזה מידה רחמנות וחמלה ודומיהם, והפוכו הוא אכזרי שלא לבד שלא יעשה חסד כי גם בעת יתפעל מצרת הנדכא לא ירחם רק יתאכזר ולא ייטיב עמו, וצייר פה את האדם שי"ל שני חלקים, נפשו – שהיא הנפש הרוחניית, ושארו – שהוא הגוף, ויאמר שאיש חסד הגם שנדמה שמריע לגופו שמחלק מעותיו לאחרים, מ"מ הוא מטיב לנפשו הרוחניית כי היא תנחל טוב הצפון, ואר אצלי שפעל גמל בא על המעשה שנקשר עמה התפעליות אהבה או איבה, ור"ל שהוא גומל נפשו באהבתו את חלק הרוחני שבו שהוא עקר האדם, ועכר שארו אכזרי – והאכזרי לא לבד שעובר את נפשו הרוחנית, אל תחשוב שמטיב בזה לגופו, כי הוא עובר גם את שארו ובשרו כי ע"י אכזרותו יתאכזרו גם עליו, ועובר ביתו ינחל רוח, (כי הממוצע בין שניהם שאינו איש חסד ולא אכזרי הגם שאינו גומל נפשו אינו עובר שארו):

פג **בראשית פרק א** (א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: (ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם:

התורה שנתנה למ׳ יום [א]/ב\, **[ג]ששם הרוח חיים כנ״ל. כלומר, שהצדיק היה לו בחי׳ הרוח שמקבל מהתורה כנ״ל, [ד]ועכ״ז נחית תחות ביריכיה[ה], תחת הצלחת הרשע** דהיינו שאע״פ שהיה לו רוח קדושה שבכוחה להכניע את הרוח סערה של הרשע, לא הצליח הצדיק להכניעו, **בחי׳** הנ״ל (לעיל אות ה׳) [ו] מה שדרשו בגמ׳ על הפסוק בחבקוק א׳ **כבלע רשע צדיק ממנו** שמי שהוא רק יותר צדיק מהרשע, הרשע בולע, אבל את הצדיק גמור אינו בולע. וצ״ע א״כ מדוע הטיעא שהיה צדיק גמור לא הצליח להכניע את הרשע (עיין לקמן)**:**

וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מינייהו, היינו [ז]שפסק רבה בר בר חנה **ושבר המדה רעה מאחד מארבע יסודות שהגביר והמשיך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו כנ״ל** כי רצה גם הוא לירד לצינור של הרשע להכניעו. **[ח]וזהו וקא פסקי קרנא דתכלתא וכו׳, היינו שפסק אחת מן הציצית שלהם** דהיינו ציצית אחת מהטלית דקליפה שממנה הרשע מקבל את הרוח חיים שלו, **שזהו[ט] בחי׳ מה שפסק ושבר המדה רעה שלהם שהוא הצנור שלהם. כי כל המדות רעות נמשכין מד׳ יסודות ששרשם ארבע ציצית כנ״ל :**

ולא [י]מיסתגי לן, כלומר [יא]שאעפי״כ לא עלתה לו לרבב״ח **להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברכיו, אע״פ שפסק ושבר** אצל עצמו את **המדה רעה של הרשע שנמשכת מד׳ יסודות ששרשם ארבע ציצית כנ״ל. שזהו בחי׳ וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מינייהו כנ״ל. אעפי״כ לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברכיו, בחי׳ ולא מיסתגי לן, שפירושו שלא היו יכולין לצאת משם, היינו כנ״ל :**

אמר לי הטייעא אמר לרבב״ח **דילמא שקלית מידי מינייהו, היינו שמא יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת [יב]בשלימות להפריד ממנו הרע [יג]לגמרי, וע״כ לא מיסתגי לן** דהיינו לשנינו אין הצלחה שכיון שאנו יחד, גם אני בגללך לא יכול להכניע את הרשע/[יד]\, **כמבואר לעיל [טו]שכל זמן שנשאר בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו דילמא שקלית מידי מינייהו, שמא לקחת קצת מהם. היינו** אע״פ ששברת את

[א] **שמות פרק כד** (יח) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה:
משמע שרש התורה כיצירת הוולד

[ב] **יש לעיין בזה** מדוע רמז לתורה שהיא שרש הרוח חיים דווקא בבחינה שהיא נתנה למ׳ יום. ואולי רוצה לומר שאין הכוונה לתורה הנגלית, אלא לשרש התורה, דהיינו התורה הקדומה שהיא פנימיות התורה שלנו, שם מרחפת הרוח חיים הנ״ל. שם הוא מעל הזמן, אלא כל הקודם הוא פנימי יותר, ורק לסבר את האוזן נכתבים הדברים כאילו דבר קדם לדבר. הכי נמי התורה שקדמה לעולם אלפיים שנה, אין הכוונה בבחי׳ זמן, שהרי הזמן נברא עם העולם.

ועיין עמק המלך שער א׳ פ״ד –רלא שערים פנים ואחור– ב״פ רלא גמט נתיב (לא ידעו עיט) היינו שער הנ׳ שבבינה שלא השיגו משה רבינו ונקרא עולם המלבוש דהיינו תורה הקדומה שקדמה לעולם אלפים שנה אלפים לשון האלפך חכמה דהיינו ב׳ לימודים הנ״ל ב״פ רלא שערים הנ״ל. וזה רמוז בתורה ר״ת בראשית ברא ב״פ ב׳ ר״ת אלקים את ב״פ א׳ היינו רמז לב״פ רלא הנ״ל דהיינו תורה הקדומה כמבואר בהקדמת הזוהר דף ב׳.

[ג] בדפו״ר – מכאן ד׳ תיבות נוסף בתקפא

[ד] בדפו״ר ועל כל זה

[ה] בתרלד - ברכי

[ו] חבקוק א׳ יג כנ״ל סוף אות ה׳ ועי״ש

[ז] בדפו״ר – שקלקל המדה

[ח] מכאן ועד כנ״ל נוסף בתקפא

[ט] בתשכט - שזה

[י] מתרצו - מסתגי

[יא] בדפו״ר – שלא עלתה לו על כ״ז להשפילו ומכאן ועד תיבת כנ״ל נוסף בתקפא

[יב] נוסף בתקפא

[יג] נוסף בתקפא

[יד] **עיין ביאור הלקוטים** הארוך אות סג שמבאר שהצדיק בגלל רום מעלתו הכלול בעדן אינו יוצא להלחם ברשע אלא ע״י הנילווה אליו שהוא במדרגת הגן, וכן מצינו במלחמת עמלק שמשה אמר ליהושע צא והלחם בעמלק דהיינו שאת המלחמה הגלויה עשה יהושע אלא שהכל היה בכוחו של משה רבינו שבשרו של עמלק שלמעלה וכמבואר בזהר בשלח.

[טו] מכאן עד תיבת אהדרתי׳ נוסף בתקפא

המידה הרעה המיוחדת לאותו רשע, לא נוכל להכניעו אלא כשנשבר מעצמינו את כל המדות הרעות, וזהו **שמא יש בך עדיין איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאוה שלהם, וע״כ לא מיסתגי לן, וע״כ אין אנו יכולין לצאת מהם כנ״ל.**

דגמירי דמאן דשקיל מידי מיניהו לא [טז]מיסתגי ליה בפשט הכוונה שצריך להחזיר הציצית האחת שלקח, אבל הדרש לפי רבנו שצריך לתקן את כל השלש האחרות שלא לקח, **היינו כנ״ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאוה ומדה רעה של הרשעים, היינו שיש בו עדיין איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם כנ״ל.**

הביאור כי רבב״ח סבר שמספיק לתקן בעצמו רק את אותה מידה רעה המיוחדת לאותו רשע, כדי להיכנס בצינור שלו, והצדיק אמר לו שטועה וכנ״ל שצדיק ממנו בולע, ורק צדיק גמור אינו בולע, כי כל זמן שיש לו איזה רע אפילו משאר ג׳ יסודות, אין הוא יכול להשפיל את הרשע, כי רק צדיק גמור שברר מדותיו לגמרי, שלא נשאר בהם שום רע כלל מד׳ יסודות כולם, רק הוא יכול להיכנס בצינור של הרשע בלי שיאונה לו כל רע מהרע של הרשע.

אזלי[יז] אהדרתי׳, היינו שהחזרתי מה שהיה אצלי איזה מעט אחיזת הרע מהמדות רעות שלהם, החזרתי והפרשתי ממני דהיינו שרבב״ח התפלל ולמד תורה כנ״ל עד שזכה לברר הרע מכל מדותיו ובזה הפריש ממנו והחזיר את הרע שהיה בו מהם.

והדר מיסתגי[יח] לן, שאז עלתה בידינו/[יט]\, לצאת מתחת ברכיו להכניעו ולהשפילו. [כ]כמבואר לעיל שצדיק גמור שמפריש מעצמו כל אחיזת הרע שלהם לגמרי, הוא יכול לצאת מהם ולהכניעם ולהשפילם, בבחי׳ משפיל רשעים [כא]עדי ארץ כנ״ל :

כאן חוזר רבינו לבאר את הפסוק מזכריה ד׳/[כב]\ שבו פתח את התורה כיצד רמוז בו כל דברי התורה הנ״ל. מסופר שם שאל זכריה הנביא בא מלאך והראה לו בנבואה מנורה ושני אילנות של זית משני צידיה, ומעל המנורה שתי עריבות של זהב, שהזיתים נחבטים מאליהן לתוכן, ושם מתבשלים ונעצרים, והשמן נוזל מהן לגולה שמעל הנרות, שהיא ספל שממנו יורד השמן דרך צנורות אל הנרות, לכל נר יש שבעה צנורות, ואמר לו

[טז] מתרצו - מסתגי

[יז] בדפו״ר אהדרינהו ניהלי׳ כלומר שהחזרנו מה שהי׳ לנו איזה הרע החזרנו והפרדנו מאתנו

[יח] מתרצו - מסתגי

[יט] **צ״ע** כי בתחילה נתבאר שהטייעא נכנס תחת ברכיה דהיינו בצינור של הרשע ואח״כ נתבאר שגם רבב״ח ניסה כחו בזה עד שהצליח. אבל לכאורה אין קשר ביניהם ורק רבב״ח לא יכול היה לצאת מהם ואילו כאן הלשון כאילו גם הטייעא לא יכול לצאת.

עוד שאל אותי ארי–ה החברותא הרי לעיל נתבאר שגם הנלוים לצדיק יכולים להתגרות ברשע וכאן שממש הלכו ביחד מדוע לא הצליח רבב״ח מכח הצדיק גם הוא. וצ״ע כפי שכבר נסתפקתי לעיל מה הכוונה להתגרות שמותר לנלוים ומסתמא גם יש חילוק בין להתגרות ובין להיכנס בצינור של הרשע וצ״ע. ובאמת נ״ל כיון שאסור להתגרות ברשע בשעה שמצלחת לו א״כ ההיתר להתגרות מכח שנלוה לצדיק היינו ליכנס לצינור הרע שלו.

עוד עיין ביאור הלקוטים הארוך אות סג שמקשה אם הנלוים נתברר אצלם הרע לגמרי א״כ אינם צריכים לצדיק נמצא שהחידוש במה שגם לנלוים מותר להתגרות זה אע״פ שאינם מזוככים ורק ע״י החיבור אל הצדיק יכולים מכוחו להתגבר על הרשע.

וצ״ע בזה האם כוונתו שגם בחיבורם לצדיק נשארים לא מזוככים או שבחבורם לצדיק מזדככים כמבואר בתורה ד׳ אלא שאינן צדיקים גמורים כיון שבהפרדם מהצדיק חוזר ומתגבר הרע אצלם.

שמעתי מקשים האם רבב״ח הוא הנלוה לצדיק או שניסה בכח עצמו ולא כנלווה, כי אם הוא נלוה א״כ מדוע לא הצליח להכניע את הרשע מכח שהוא נלווה עד שצריך היה להזדכך לגמרי בעצמו. ולפי הנ״ל לכאורה לא קשה כי באמת ע״י הדרכת הצדיק נעשה מזוכך אבל רק בהיותו עם הצדיק ולא נהפך לצדיק גמור.

[כ] מכאן ועד תיבת וזהו נוסף בתקפא

[כא] בתרלד – עד (ובלוח תיקון תוקן)

[כב] **זכריה ד׳** – (א) וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיְעִירֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ: (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָיֹאמֶר \וָאֹמַר\ רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ: (ג) וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ: (ד) וָאַעַן וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי: (ה) וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי: (ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר יְדוָד אֶל זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר יְדוָד צְבָאוֹת: (ז) מִי אַתָּה הַר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשָׂאוֹת חֵן חֵן לָהּ: (ח) וַיְהִי דְבַר יְדוָד אֵלַי לֵאמֹר: (ט) יְדֵי זְרֻבָּבֶל יִסְּדוּ בַּיִת הַזֶּה וְיָדָיו תְּבַצַּעְנָה וְיָדַעְתָּ כִּי יְדוָד צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֲלֵכֶם: (י) כִּי מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת וְשָׂמְחוּ וְרָאוּ אֶת הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זְרֻבָּבֶל שִׁבְעָה אֵלֶּה עֵינֵי יְדוָד הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ: (יא) וָאַעַן וָאֹמַר אֵלָיו מַה שְּׁנֵי הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה עַל יְמִין הַמְּנוֹרָה וְעַל שְׂמֹאולָהּ: (יב) וָאַעַן שֵׁנִית וָאֹמַר אֵלָיו מַה שְׁתֵּי שִׁבֳּלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי צַנְתְּרוֹת הַזָּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב: (יג) וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי: (יד) וַיֹּאמֶר אֵלֶּה שְׁנֵי בְנֵי הַיִּצְהָר הָעֹמְדִים עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ:

כשם שהשמן יורד מאליו להדליק את הנרות, כך תאמר לזרובבל כשיבנה את הבית המקדש ויעמדו עליו רשעים למנעו, שלא בכח ישפיל אותם אלא ברוח ה׳.
וכמבואר לעיל שהצדיק הגמור מותר להתגרות ברשעים, כי אע״פ שרוחם סערה גדולה בשעתה, אבל הצדיק הגמור רוחו גדולה יותר ובכוחה להשפילם.
רבינו מתחיל את ביאורו מהגולה שעל המנורה הנזכרת שם בפסוק ב׳, ומבאר הפסוקים עד פסוק ו׳, אבל לא מזכיר מה שלפני הגולה, דהינו מהיכן מגיע המעיין, וזה מבואר שם בפסוק יב כמבואר בפרש״י על פסוק ג׳, שיש שני צנתרות דהיינו שתי קדירות שמהן נשפך השמן לגולה. ואולי לא ביאר העניין כיון שביאר בתורה שעדן עין לא ראתה, כי בתפילה עדיין הכל בכח, לכן העלים את עניין השתי צנתרות המוליכות שמן אל הגולה, והתחיל רק מהגולה שהיא המעיין המשקה את הגן, שעל ידו כבר יוצא לפועל ומתגלה השכל הגבוה, שהוא הרוח שעל ידה זוכים לכוון לאמת.
והביאור הוא כי זרובבל הצדיק היה צדיק גדול, והוא נשלח לבנות את בית המקדש, ועמדו עליו רשעים למנעו, והקב״ה שלח מלאך להזהירו כשעוסק במלאכה ויהיה מוכרח לעמוד נגד הרשעים, וכמבואר בספר נחמיה פרק ד׳ שהיו צריכים גם להלחם ברשעים וגם לבנות כאחת, והיו חצי מהם בונים וחצי אוחזים ברמחים וקשתות לשמור. וכנראה היה חשש כיון שמוכרחים גם לאחוז בחרב, שיפלו לדמיון כאילו כוחם וחילם הוא המצילם מהרשעים, לכן הזהירם הקב״ה ע״י המלאך והנביא ע״י משל המנורה והזיתים שאסור להתגרות ברשעים בחיל וכח גשמי, אלא רק לזכך המדות ע״י שמברר בתכלית את הרע מד׳ יסודות ע״י תפילה ותורה עד שזוכה להיות בבחי׳ לא יאונה לצדיק כל און, ואז באנחה שמושך רוח ה׳ הממלא את כל החסרונות מותר לצדיק והנלוים אליו שהוא שולח להתגרות ברשעים המונעים אותו מלבנות את הבית המקדש/[כג].
והרמז במראה היה שכשם שהשמן מאליו נחבט ונסחט ונמשך ומשקה את הנרות ונדלקים, כך יזכך עצמו זרובבל ע״י שמעדן התפילה ימשיך אל גולת מעין החכמה, אל מנורת גן התורה לשבעת נרותיה, לדלוק וללון בעמקה של הלכה, לברר הפסק הלכה בברור גמור, שעי״ז יזכה להפריד הרע ממנו לגמרי, עד שיזכך מדותיו בתכלית כמו עור שגם כשמהפכים אותו אין בו שום ריח רע כלל/[כד]. ואזי רוחו שימשיך באנחתו תמשך מתורה כל כך מזוככת בלא תערובת רע כלל שתיהיה גדולה וחזקה מסערת הרשעים הגדולה בשעתה כנ״ל. ויכול ברוח ה׳ להשפילם. וזהו לא בחיל כי אם ברוחי אמר ה׳.
רוח ה׳ שהיא בחי׳ נשמת הצדיק בחי׳ ויפח באפיו נשמת חיים נמשלת לנר ה׳ נשמת אדם הדולק מאליו אצל הצדיקים העוסקים בתפלה ודבקים בתורה עד שמבררים בכח החכמה שקבלו מבית התפלה את כל הרע שמעורב בד׳ יסודות וזוכים לזכך ולנקות מדותיהם מכל ריח רע עד שזוכים לבחי׳ לא יאונה לצדיק כל און ואז מותרים להתגרות ברשעים הם והנלוים עליהם דהיינו זרובבל וכל הבונים עימו את הבית המקדש.

וזהו המראה שהראה מלאך ה׳ לזכריה הנביא, [כה] **ראיתי והנה מנורת זהב,** מנורת זהב **היא התורה** שנאמר עליה בתהלים **הנחמדים מזהב** [כו]/[כז] :

וגולה על ראשה פי׳ רש״י מעין אע״פ שמבאר שם שהכוונה לספל שהיה מעל המנורה וממנו ניצוק השמן בשבעה מוצקות [צנורות] אל כל נר משבעת הנרות, מכנהו רש״י שם מעיין כי גולה לשון מעין כמ״ש בספר יהושע (טו יט) שכלב נתן לבתו גולות עליות ותחתונות לפרנסתה דהיינו מעיינות, ורבינו מפרש שרומז ש**הוא המעיין היוצא מבית ה׳** [כח] כמבואר לעיל שמעיין החכמה יוצא מבית ה׳ **הוא התפלה** להשקות את הגן שבו גדלים הנשמות המעיינין ומבינים בתורה:

כג **ובית המקדש** הוא גם בכל אדם בית הדעת שהיצה״ר עומד למנעו מבנינו וצריך כנ״ל לזכך עצמו ולהיות נלוה לצדיק כדי שיוכל להתגבר ולבנותו כראוי.

כד **חיי מוהר״ן** – אות רלד (ה) לְעִנְיַן שְׁבִירַת תַּאֲוֹות וּמִדּוֹת רָעוֹת לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל שֶׁהִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ שֶׁזָּכָה לָזֶה, אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹות, אַךְ הוּא כְּמוֹ עוֹר שֶׁמַּעֲבִדִין אוֹתוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּעֲבֵד הָעוֹר אַךְ נִשְׁאָר בּוֹ קְצָת רֵיחַ שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כְּמוֹ כֵן הַנִּמְשָׁל שֶׁיֵּשׁ שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹות אֲבָל עֲדַיִן נִשְׁאָר קְצָת שֶׁמֶץ מֵהֶם וַעֲדַיִן הַתַּאֲוֹות כְּרוּכִים אֲחֲרֵיהֶם בְּמִקְצָת: גַּם אָמַר כְּבָר שֶׁצְּרִיכִין לְנַקּוֹת הַגּוּף מִתַּאֲוֹות כְּמוֹ שֶׁמַּעֲבְדִין הָעוֹר וּמְהַפְּכִין אוֹתוֹ. כָּךְ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף נָקִי וּמְעֻבָּד לְגַמְרֵי מִתַּאֲוֹות עַד שֶׁמַּמָּשׁ יִהְיוּ יְכוֹלִין לְהָפְכוֹ וְלִרְאוֹת שֶׁהוּא נָקִי לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ וְרֵיחַ כְּלָל מִשּׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה רָעָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מַפְשִׁט לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת וְלֹא נִשְׁאָר בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ כְּלָל מִשּׁוּם מִדָּה רָעָה וְשׁוּם תַּאֲוָה בָּעוֹלָם:

כה זכריה פרק ד׳ הנ״ל בתחילת התורה

כו תהילים יט יא

כז תהילים פרק יט (י) יִרְאַת יְדֹוָד טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי יְדֹוָד אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו: (יא) הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים:

כח לשה״כ יואל ד׳ יח וכנ״ל באות ז׳

ושבעה נרותיה, הם הנשמות דאיתרביאו בגן, הנחלקים לז' כתות [כט]/ל\ [לא]/לב\ כמובא במדרש שבע כתות מקבלי פני שכינה בגן עדן, ופניהן כשבעה מיני אורה שאחת מהן היא המנורה הנ"ל:

שבעה ושבעה מוצקות דהיינו שבעה צנורות לכל נר, **הם מ"ט אורות. שהוא אור הגנוז לעתיד** (לג)לד שיהיה כפול מ"ט מאור בראשית שנגנז, כמו שפרש"י שם ששבעה צנורות לכל נר משבעת הנרות הן בחי' והיה אור החמה שבעתים כאור בראשית, דהיינו שבעתים שהם מט פעמים מאור בראשית. וכוונתו לאור הגנוז כמבואר בב"ר ג' ו'/לה\, שהוא **בחי' עדן עין לא ראתה** [לו], **שהוא בחי' התפלה כנ"ל :**

ושנים זתים עליה, פירש"י שני אילנות, היינו אילנא דחיי ואילנא דמותא [לז], **היינו טוב ורע כנ"ל**/לח\ כי עדן התפילה משאיר רשימו בלב מהאמת שהשיג בתפילה, ובלב שם מדור היצה"ט והרע. **וזהו** רמוז בהמשך הפסוק, **אחד מימין** לט**ואחד משמאל** [מ] **כנ"ל**, וע"י שמברר הפסק הלכה מברר המדות ועי"ז מתבררות המחשבות רעות מהטובות **ומשם יפרד** [מא]/מב\, **שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל** ונשאר כולו טוב:

כט * מדרש שוחר טוב מזמור יא. [ספרי דברים י', ועקב מז, ויקרא רבה ל' ב', ילקוט שמעוני תהלים ריש רמז תרנו וירושלמי חגיגה פ"ב הל' א'] ז' כיתות צדיקים שיקבלו פני שכינה פניהם דומים לז' מיני אורה אחד מהם היא המנורה שבנבואת זכריה הנ"ל שהיא מנורת ביהמ"ק. ועיין כלי יקר שמות כה לא

ל **מדרש תהלים** (שוחר טוב) **מזמור יא** – דבר אחר ישר יחזו פנימו. אלו שבע כתות של צדיקים, שכן כתיב, (דניאל יב, ג) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע. כחמה וכלבנה, כרקיע, ככוכבים, כברקים וכשושנים וכלפידים. **כחמה**, שנאמר (שופטים ה, לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. **כלבנה**, שנאמר (תהלים פט, לח) כירח יכון עולם. **כרקיע**, שנאמר (דניאל יב, ג) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע. **ככוכבים**, שנאמר (שם) ככוכבים לעולם ועד. **כברקים**, שנאמר (נחום ב, ה) כברקים ירוצצו. **כשושנים**, שנאמר (תהלים סט, א) למנצח על שושנים. **כלפידים**, שנאמר (נחום ב, ה) מראיהן כלפידים. **והכת הראשונה** יושבת לפני המלך ורואה את המלך ואת הפנים, שנאמר (תהלים קמ, יד) ישבו ישרים את פניך. ואומר, ישר יחזו פנימו. והכת **השניה**, (שם פד, ה) אשרי יושבי ביתך. **והשלישית**, (שם כד, ג) מי יעלה בהר ה'. **רביעית**, (שם סה, ה) אשרי תבחר ותקרב. **חמישית**, (שם טו, א) ה' מי יגור באהלך. **ששית**, (שם) מי ישכון בהר קדשך. **שביעית**, (שם כד, ג) ומי יקום במקום קדשו. וכל כת וכת יש לו מדור בפני עצמו בגן עדן. וכנגדם שבע בתי דירות בגיהנם, ואלו הן – שאול, ואבדון, גיא, דומה, וצלמות, וארץ תחתית, וארץ ציה. הרי שבע בתי דירות לרשעים ולצדיקים, לכל אחד ואחד לפי מעשיהן בתי דירתן.

לא מדרש הנ"ל מהדורת וגשל תשלז הערה מב ציין לספרי דברים י, ועקב מז, ויקרא רבה ל ב, ילקוט שמעוני תהלים ריש רמז תרנו. ועיין ירושלמי פ"ב הלכה א

לב **ויקרא רבה** פרשה ל פסקה ב – שובע שמחות את פניך אלו שבע כתות של צדיקים שעתידים להקביל פני שכינה ופניהם דומות לחמה ולבנה לרקיע לכוכבים לברקים ולשושנים ולמנורה הטהורה שהיתה בבהמ"ק לחמה מנין שנאמר (שיר ו) ברה כחמה ללבנה מנין שנאמר יפה כלבנה לרקיע מנין שנאמר (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע לכוכבים מנין שנאמר (שם) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד לברקים מנין שנאמר (נחום ב) מראהו כלפידים כברקים ירוצצו לשושנה מנין שנאמר (תהלים פ) למנצח על שושנים למנורה הטהורה מנין שנאמר (זכריה ד) ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר ראיתי והנה מנורת זהב כולה (תהלים טז) נעימות בימינך נצח וכי מי מודיענו איזו כת החביבה והנעימה שבהן תרין אמורין חד אמר זו שבאה מכחה של תורה ומכחן של מצות ואוחרנא אמר אלו סופרין ומשנין שמלמדין תינוקות לאמיתן שהן עתידין לעמוד בימינו של הקדוש ברוך הוא הה"ד נעימות בימינך נצח.

לג **כמו שפרש רש"י שם** [ששבעה מוצקות לכל נר משבעת הנרות הן בחי' והיה אור החמה שבעתים וכו' דהינו מט פעמים מאור בראשית. וכוונתו לאור הגנוז כמבואר בב"ר ג' ו']

לד הערה זו כתב בתרלו בפנים

לה **בראשית רבה** פרשה ג פסקה ו – ויקרא אלהים לאור יום לא הוא אור ולא הוא יום אתמהא תני אורה שנבראת בששת ימי בראשית להאיר ביום אינה יכולה שהיא מכהה גלגל החמה ובלילה אינה יכולה שלא נבראת להאיר אלא ביום והיכן היא נגנזה והיא מתוקנת לצדיקים לע"ל שנאמר (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים אתמהא שבעת ולא שלשה הן והלא ברביעי נבראו המאורות אלא כאינש דאמר כן וכן אנא מפקד לשבעת יומיא דמישתותי.

לו ישעיה סד ג' הנ"ל באות ז'

לז בזהר הרבה עיין ח"א לה. קנב: קנד: קנה. רח: ח"ג קיא. קיט. קכ: קכא. קנג: קנה: קעז:

לח **צ"ע** כי לפי סדר הנבואה הנ"ל האילנות האלה הם למעלה מהשתי צנתרות שהן המשל לעדן התפילה ושם וכ"ש למעלה מהן לא שייך יצה"ר כי כולו רק טוב.

ואולי אפ"ל כיון שעדן התפילה מאיר בלב רשימו כנ"ל ובלב שם שני מדורים יצה"ט והרע והם מחשבות טובות ורעות שבלב כמבואר בתורה מט. נמצא שהחכמה עצמה שמשקה את הגן כבר באה מעורבת טוב ורע וכשמברר את המדות בזה מברר גם את המחשבות וכמבואר בסוף תורה כט שהמחשבות כפי המדות.

לט בתרלד – אחד (ובלוח התיקון תוקן)

מ המשך הפסוק הנ"ל זכריה ד' ג'

מא בראשית ב' י' הנ"ל באות ז'

מב **בראשית פרק ב'** (י) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

ואמר זכריה הנביא **אל המלאך מה אלה** מה רומזת המנורה הנ"ל? **ויען וכו'** כשאתם רוצים להכניע רשעים דעו לכם **לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי, היינו בחי' הרוח חיים הנ"ל, בחי'** (יחזקאל לז) **כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו' כנ"ל** בתחילת אות ח'. **כי** הכנעת והשפלת הרשעים היא רק **ע"י תורה ותפילה שעי"ז מבררין הטוב מן הרע כנ"ל. שזה בחי' כל מראה המנורה כנ"ל, עי"ז זוכה לרוח החיים ונשלם כל החסרונות כנ"ל:**

[מג]**[וזהו** המשך הפסוקים שם **לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור וכו'. כי זרובבל** [מד]/[מה] הוא הנביא נחמיה שבנה את בית המקדש השני **הי' אז הצדיק הדור** [מו]/[מז], **ועמדו כנגדו כמה רשעים לבטלו מעבודתו כמבואר בפסוקים רבים** [מח]/[מט]. **ועל זה נאמר שם** זכריה ד' פסוק ו' **לא בחיל ולא בכח כ"א ברוחי וכו'.** דהיינו שרק **ע"י בחי' המשכת הרוח חיים הנ"ל, שממשיך הצדיק גמור וכו' כנ"ל, עי"ז יכניע ויפיל כל השונאים. בחי'** (שם בזכריה ד) **מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור** דהיינו **שכל המונעים העומדים לפניו** לפני זרובבל הוא הנביא נחמיה הצדיק **כהר, כולם יתבטלו ע"י בחי' הרוח חיים הנ"ל כנ"ל]:**

אות ט

והנה מבואר למעלה, כי הרוח החיים[נ] הוא בהתורה, בחי' ורוח אלקים מרחפת על פני המים כנ"ל [נא]. **וע"כ במצרים שהיה קודם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח חיים, נאמר בהם (שמות ו')**[נב] **[נג]מקצר רוח. כי לא היה להם מאין לקבל הרוח חיים שהוא בחי' ארך אפים** דהיינו מדת ארך אפיים שבי"ג מדות של רחמים שהיא המדה שבה הקב"ה **מאריך רוחי'**[נד] לצדיקים שחטאו ולרשעים **כנ"ל. וע"כ נאמר בהם מקוצר רוח, שהוא היפך ארך אפים שהוא בחי' הרוח חיים שממשיכין ע"י אנחה להשלים החסרון כנ"ל** [נה]/[נו]**:**

[מג] נוסף תקפא

[מד] עיין סנהדרין לח. שהוא נחמיה ועיין גיטין נט. ועיין גיטין נט. ועיין ביאור הלקוטים ד"ה מי אתה הר. ובביאור הקצר אות כד ד"ה פי' הכתוב

[מה] **סנהדרין דף לז:** – כתיב (דברי הימים א ג–יז) ובני יכניה אסיר (בנו) שלתיאל בנו אסיר שעיברתו אמו בבית האסורין שלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין גמירי שאין האשה מתעברת מעומד (דף לח.) והיא נתעברה מעומד. דבר אחר שלתיאל שנשאל על אלתו אל **זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו.**

גיטין דף נט. – ואמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וולס מימות משה ועד רבי לא מצינו **תורה וגדולה במקום אחד** ולא? הא הוה יהושע הוה אלעזר הא הוה אלעזר הוה פנחס והא הוה פנחס הוו זקנים הא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשיה. **כולהו שני** קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח נפשיה. כולהו שני בעינן הא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כולהו שני קאמרינן הא הוה חזקיה הוה שבנא הא איקטיל כולהו שני קאמרינן **והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה.**

[מו] עיין חגי ב כג

[מז] **צ"ע** שהיה אז עזרא הסופר שמבואר בגמ' שהיה גדול כמשה וראוי שתינתן תורה על ידו והיה מרדכי שהיה צדיק הדור שהכניע קליפת המן אז דייקא בסוף גלות ראשונה. ואולי מכאן שיש כמה צדיקי דור בכל דור.

[מח] נחמיה פרק ד'

[מט] **נחמיה פרק ד** (א) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע סַנְבַלַּט וְטוֹבִיָּה וְהָעַרָבִים וְהָעַמֹּנִים וְהָאַשְׁדּוֹדִים כִּי עָלְתָה אֲרוּכָה לְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי הַחֵלּוּ הַפְּרָצִים לְהִסָּתֵם וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד: (ב) וַיִּקְשְׁרוּ כֻלָּם יַחְדָּו לָבוֹא לְהִלָּחֶם בִּירוּשָׁלִַם וְלַעֲשׂוֹת לוֹ תֹּועָה: (ג) וַנִּתְפַּלֵּל אֶל אֱלֹהֵינוּ וַנַּעֲמִיד מִשְׁמָר עֲלֵיהֶם יוֹמָם וָלָיְלָה מִפְּנֵיהֶם: ... (י) וַיְהִי מִן הַיּוֹם הַהוּא חֶצְי נְעָרַי עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה וְחֶצְיָם מַחֲזִיקִים וְהָרְמָחִים הַמָּגִנִּים וְהַקְּשָׁתוֹת וְהַשִּׁרְיֹנִים וְהַשָּׂרִים אַחֲרֵי כָּל בֵּית יְהוּדָה: ... (טו) וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה וְחֶצְיָם מַחֲזִיקִים פָּרְמָחִים מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים:

[נ] מתרצו - חיים

[נא] באות ב'

[נב] **שמות פרק ו** (ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה:

[נג] מתרצו – מקוצר (בחומש מקצר)

[נד] **בתרלד – רוחי**

[נה] עיין לק"ה פסח ג' א'

[נו] **ועיין תורה עח תנינא** שקודם מתן תורה קבלו חיות מאוצר מתנת חינם שהוא הדרך לא"י שהיא התורה הנעלמת בעשרה מאמרות ומשמע שזה ע"י צדיקי הדור שהיו בכל דור.

כי הרוח הוא שלימות החסרון כנ"ל, בחי' ויתן לך משאלות לבך [נז]/נח\.

וזהו בחי' (תהילים פא)/נט\ **הרחב פיך ואמלאהו, שנתמלא החסרון. וזהו בחי'** הניקוד **מלאפום,** אותיות **מלא פום** [ס]/סא\ . **והענין, כי מלאפו"ם הוא יו"ד וא"ו, והוא** היוד רומז **לבחי' יוד מיני דפיקין, כנגד יו"ד הדברות** דהיינו רוח הדופק המרחף על פני שרש התורה דהיינו עשרת הדברות. **והדפק הוא על ידי הרוח כידוע** [סב]/סג\ ועיקרו בלב ובידים כידוע שהרופא אוחז

ועיין לק"ה פסח הלכה ג אות א) וְזֶה בְּחִינַת פֶּסַח, כִּי עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיָה בִּבְחִינַת הַנַּ"ל שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר לְהַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנָם, כִּי עֲדַיִן הָיָה קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, בְּחִינַת מִקֹּצֶר רוּחַ כַּנַּ"ל, וְעַל – כֵּן גָּבַר עֲלֵיהֶם גָּלוּת מִצְרַיִם וּפַרְעֹה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ שֶׁהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם בְּחִינַת הָרוּחַ דְּסִטְרָא אָחֳרָא שֶׁהוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה טֻמְאַת מִצְרַיִם שֶׁהוּא רוּחַ סְעָרָה, בְּחִינַת עֲשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, שֶׁהוּא הַשַּׂר שֶׁל מִצְרַיִם, (כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים. וְאָז הִתְגַּבְּרוּ וְרָצוּ לִבְלֹעַ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, בְּחִינַת בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ, הַיְנוּ שֶׁהָרוּחַ סְעָרָה שֶׁגָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, בְּחִינַת כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם, רָצָה לִבְלֹעַ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה שֶׁמִּשָּׁם יוֹנְקִים יִשְׂרָאֵל עַל – יְדֵי שֶׁלֹּא הָיָה לְיִשְׂרָאֵל כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ אֲרִיכַת הָרוּחַ חַיִּים מֵחֲמַת שֶׁלֹּא קִבְּלוּ הַתּוֹרָה עֲדַיִן וְכוּ' כַּנַּ"ל. כִּי גָּלוּת מִצְרַיִם הוּא בְּחִינַת בְּלִיעָה, בִּבְחִינַת וְאֵל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה, שֶׁהֵם מְצוּלַת הַיָּם, בְּחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁהֵם נִקְרָאִים מְצוּלָה, בְּחִינַת בְּבַלַּע רָשָׁע וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת מִצְרַיִם, בְּחִינַת מֵצַר הַגָּרוֹן שֶׁמִּשָּׁם מוֹצָא הָרוּחַ חַיִּים שֶׁיּוֹצֵא מֵהַגָּרוֹן שֶׁהוּא הַקָּנֶה הַיּוֹצֵא מִכַּנְפֵי הָרְאָה שֶׁהֵם חָמֵשׁ אוּנִי כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חִמְּשֵׁי תּוֹרָה, אֲשֶׁר מִשָּׁם תּוֹצְאוֹת הָרוּחַ לְמֵצַר הַגָּרוֹן, בִּבְחִינַת נִחַר גְּרוֹנִי, וְלֹא הָיָה לָהֶם כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנָם וּלְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם וְכוּ' כַּנַּ"ל.:

עוד עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג אות ג' – וּמֵחֲמַת שֶׁבְּמִצְרַיִם הָיָה קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים כַּנַּ"ל, עַל כֵּן הָיָה קָשֶׁה מְאֹד לָצֵאת מֵהֶם, אֲבָל ה' יִתְבָּרַךְ חָמַל עַל עַמּוֹ בַּזְכוּת אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב שֶׁהִתְחִילוּ לְהַמְשִׁיךְ הָאֶרֶת הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם, כִּי ה' יִתְבָּרַךְ דִּבֵּר עִמָּהֶם וְנִצְטַוּוּ כַּמָּה מִצְווֹת וְכֵן מֹשֶׁה בְּעֹצֶם נִפְלְאוֹת כֹּחַ קְדֻשָּׁתוֹ זָכָה שֶׁנִּתְגַּלָּה אֵלָיו ה' יִתְבָּרַךְ בְּמִצְרַיִם וְהִתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּמִצְרַיִם וְעַל יְדֵי זֶה זָכָה מֹשֶׁה גַּם בְּמִצְרַיִם לְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה וְעַל כֵּן שְׁלָחוֹ ה' יִתְבָּרַךְ לִגְאֹל אֶת בָּנָיו. וּבִשְׁבִיל זֶה מֵאֵן מֹשֶׁה הַרְבֵּה לֵילֵךְ וְטָעַן הַרְבֵּה עִם ה' יִתְבָּרַךְ, מִי אָנֹכִי כִּי אֵלֵךְ וְכִי אוֹצִיא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, מַה זְכוּת וְכוּ', הַיְנוּ שֶׁחָשַׁב מֵאַחַר שֶׁעֲדַיִן לֹא קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה אֵיךְ אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ חַיִּים לְהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם שֶׁשּׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם. וְהֵשִׁיב ה' יִתְבָּרַךְ, בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, וּמַה שֶּׁשָּׁאַלְתָּ מַה זְכוּת, זְכוּת גָּדוֹל יֵשׁ לִי עֲלֵיהֶם. בְּהוֹצִיאֲךָ וְכוּ', שֶׁעֲתִידִין לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁה' יִתְבָּרַךְ חָמַל עֲלֵיהֶם וְהִמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה שֶׁעֲתִידִין לְקַבֵּל אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא קִבְּלוּהָ וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁנִּתְגַּלָּה לוֹ תְּחִלָּה מִתּוֹךְ הַסְּנֶה עַל שֵׁם עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה, כִּי הַצַּדִּיק וְהַתּוֹרָה וְה' יִתְבָּרַךְ אֶחָד, כִּי הַצַּדִּיק מְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים מֵהַתּוֹרָה שֶׁהִיא אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּבָזֶה מְחַיֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל וּמַשְׁלִים כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם וּכְשֶׁצְּרִיכִין לְהַכְנִיעַ אֶת הָרְשָׁעִים הַמּוֹשְׁלִים עֲלֵיהֶם צָרִיךְ הַצַּדִּיק לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הַמִּדָּה רָעָה שֶׁהֵם שְׁקוּעִין בָּהּ בְּיוֹתֵר שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר שֶׁלָּהֶם שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם מְקַבְּלִין חִיּוּת. וְהַצַּדִּיק נִכְנָס לְשָׁם דַּיְקָא וּמְשַׁבֵּר אוֹתוֹ הַצִּנּוֹר שֶׁהִיא הַמִּדָּה רָעָה שֶׁלָּהֶם, כַּמְבֹאָר הֵיטֵב שָׁם עַל פָּסוּק, "מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ". רָאשֵׁי תֵּבוֹת, אֵשׁ רוּחַ מַיִם עָפָר, עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן נִתְגַּלָּה לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה מִשּׁוּם עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה.

נז תהלים לז ד'

נח **תהילים פרק לז** (ג) בְּטַח בַּיְדוָד וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה: (ד) וְהִתְעַנַּג עַל יְדֹוָד וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ:

נט **תהילים פרק פא** (יא) אָנֹכִי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ:

ס עיין ספר הניקוד לרבי יוסף גיקטליא בתחילתו בסוף ביאור ניקוד החולם ד"ה ואל תתפתה ובספר דברי אמת על התורה להחוזה מלובלין תחילת פרשת שמות ועיין לקמן תורה לד אות ג'

סא **ספר הניקוד** – לרבי יוסף גיקטליא ז"ל – ודע כי נקודת חלם היא נשמה לנשמות, רמז על הכת"ר, וכן נקודת חל"ם שלש אותיותיה הם סוד כל הדבור, בסוד סדר צאתו על תכונת הבריאה, כי אות חי"ת תחלת אותיות הגרון, למ"ד אותיות הלשון באמצע, מ"ם אותיות השפתים בסוף, שהוא כולל ראש וסוף לכל הלשונות, ולפיכך נקרא מלא פום [מלאפו"ם]:

דברי אמת לחוזה מלובלין ז"ל – על שמות – בני ישראל פרו כו'. דהנה הפסוק יש לו פירוש בפ"ע ואיך הוא פירושו התחלה ובני אם אינו שייך לעיל. אך הנה ו מרומז על הצדיק כי זה הוא נקרא שורק בלשון המקובלים אותיות קשר שהצדיק מקשר ומיחד קב"ה עם כנ"י. וגם שנקרא מלאפו"ם לשון הרחב פיך ואמלאהו זה לשון מלא פום. וקאי על הצדיק כנ"ל. ובשביל שהוא לשון קשר ואחדות מי ששונא את אשר יש להם התקשרות ואהבה רבה ביניהם ודאי פגם בריתו ע"כ הוא היפך מזה כי צדיק נקרא הנוטר ברית. וזה ובני ישראל לשון קשר עם בני ישראל אותם הם פרו וישרצו כו' ויעצמו במאוד הוא בני חיי ותמלא הארץ ארציות אותם הוא מזוני:

סב זהר רע"מ ח"ג דף רלד. ועיין תורה קס ותיקון סט דף קה. ודף קח. ובהאריז"ל שער טעמי המצוות פ' וירא. ועיין חסד לאברהם מעין ד' נהר לו. ועיין לק"ה עושה שליח לגבות חוב ג' ו' שעיקרו בידים (כידוע שהרופא אוחז ביד לבדוק הדופק) בבחי' ויהי ידיו אמונה, בחי' תפלה. ועיין ריש תורה ט' עיקר החיות מהתפלה

סג **ועיין חסד לאברהם** מעין ד' נהר לו – הענין הוא כי סוד הדפק הוא סוד התפשטות חיות האין סוף ברוך הוא בתוך ז"א והתלבשותו בסוד החכמה בסוד כלם בחכמה עשית(תהלים קד כט) והענין כי כח החיוני שדופק בתוך הוורידין הוא רוח האין סוף, והדפק בעצמו הוא חכמה שהוא הכלי אל החיות האין סוף ולפי שאין התפשט בכל הגוף כי אם אחוריים ולזה נקרא דפק שהוא אחוריים של ע"ב שהוא קפ"ד. ודע כי כפי מה שיש עבירה או עון כן נחסר האור משם אמנם יודע העון והפגם כפי המידה היותר גוברת בדפק בה הוא הפגם וזה ע"ד תוסף רוחם יגועון. והענין הוא שיש עשרה מיני דפקות כנזכר בתקונים (תיקון סט דף קח.) והם צירי סגול וכו', והנה כשתשים ידך בדפק לפעמים תראה שדופק נקודה אחת ואח"כ נקודה שנית בצדה וזהו סוד צירי. ולפעמים זו למעלה מזו ונקרא שבא. ולפעמים הראשונה ארוכה והשניה נקודה לבד וזו היא קמץ, וכן כיוצא בזה. וזה מורה כפי מציאות החיות הנמשך לו אז מאיזה בחינה שבחכמה. כי אם נקודה דפיקתה כקמץ אז הוא מורה על התגברות בחינת הכתר שבחכמה אשר משם שולח הארה וחיות אל האיברים כולם. ואם הוא פתח הוא מן החכמה שבחכמה וכן כיוצא בזה בכל הנקודות. ולפעמים הם שני נקודין יחד שו"א וציר"י וכיוצא. ודע כי בזה יודע החטא והפגם של האדם. כי כשתהיה הדפיקה בקמ"ץ זה יורה שחטא בכתר, ולכן מתגבר הכתר ומראה כחו כדי שלא יסתלק. כי כאשר תהיה בחינה אחת גוברת יורה על חסרון אותה בחינה הנזכרת. ולפעמים זה מורה בהפך על שעשה מצוה בבחינה ההיא. ואין אתנו יודע עד מה מהאר"י זלה"ה: [עיין שער רוה"ק דף ג' וליקוטי תורה טעמי המצות פרשת וירא]

בדופק שביד ויודע להבחין המחלה/[סד], **וע״כ הם עשרה מיני דפיקין כנגד עשרת הדברות, כי הרוח שהוא הדפק הוא בהתורה כנ״ל/**[סה]**. והוא״ו** הנ״ל, **הוא** רמז ל**בחי׳ המשכת הרוח** ע״י אנחה כנ״ל. **והיינו מלאפום, מלא פום** דהיינו רוח חיים שממלא את החסרונות ליבו שמבקש בפיו ונאנח עליהם. **כי ע״י המשכת הרוח נשלם החסרון. שזהו בחי׳ הרחב פיך** באנחה **ואמלאהו שנתמלא החסרון כנ״ל שזהו בחי׳ מלאפום מלא פום כנ״ל. וזהו שדקדק** [סו] דוד המלך בפסוק **(תהלים פא) אנכי ה׳ אלקיך המעלך מארץ מצרים,** וסמיך ליה הרחב פיך ואמלאהו כי כשעלו ממצרים **וקבלו התורה אשר שם הרוח, ואזי דייקא הרחב פיך ואמלאהו** [סז]**, בחי׳ מלאפום כנ״ל בחי׳ שלימות החסרון. כי דייקא אחר יציאת מצרים, בחי׳ המעלך מארץ מצרים שאז נתבטל בחי׳ מקוצר רוח הנ״ל, כי** סח**קיבלו התורה ששם הרוח חיים כנ״ל, ע״כ אז דייקא הרחב פיך ואמלאהו בחי׳ שלימות החסרון בחי׳ מלא פום בחי׳ ימלא כל משאלותיך** [סט] **כנ״ל :**

וע״כ נזכר יציאת מצרים בפ׳ ציצית [ע]/[עא] ראה במפרשים שם שדנים בזה, ורבנו אומר תירוץ משלו עפ״י התורה שלנו, **כי ציצית** [עב]**בחי׳ הרוח חיים, בחי׳ מארבע רוחות וכו׳ כנ״ל** באות ח׳. ורוצה לומר שע״כ נזכר יצאת מצרים בפרשת ציצית כי היא הרוח החיים שהתחדש במתן תורה שעבורו יצאו ממצרים :

גם דיבר רבנו **אז מענין י״ב שעות היום וי״ב שעות הלילה שיש בהם י״ב צירופי הוי׳, בכל שעה יש צירוף אחר** [עג] ודייקא שם הויה, כי כנ״ל שמשם הרוח חיים, לכן כשמפריד לגמרי הרע מד׳

[סד] **ועין לק״ה עושה שליח** לג״ח ג׳ ו׳ (הועתק לקמן בהערה הסמוכה) שזה בחי׳ ויהי ידיו אמונה דהיינו תפילה שהיא בנשיאת כפים ואולי רומז להנ״ל שמכח התפילה נמשך החיים מעדן התפילה אל התורה ושם יוצא לפועל ועיין ריש תורה ט׳ עיקר החיות המתפילה

[סה] **עיין לק״ה** העושה שליח לגבות חובו הלכה ג׳ אות ו׳ – עִקַּר הַמְּשָׁכַת הָרוּחַ חַיִּים הוּא עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא עֶשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת בְּחִינַת יוּד מִינֵי דְּפִיקִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם. וַעֲמָלֵק שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרֶב דְּקְלִפָּה, בְּחִינַת הָרוּחַ דְּסִטְרָא אָחֳרָא רָצָה לְמָנְעָם וּלְעַכְּבָם מִזֶּה, אֲבָל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָמַד כְּנֶגְדּוֹ עַל יְדֵי רִבּוּי הַתְּפִלָּה שֶׁהִרְבָּה לְהִתְפַּלֵּל לַה׳ יִתְבָּרַךְ אָז, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״. וְתַרְגּוּמוֹ, פְּרִיסָן בְּצְלוֹ, וְזֶהוּ ׳וַיְהִי יָדָיו׳ אֱמוּנָה, ׳יָדָיו׳ הוּא בְּחִינַת הָרוּחַ חַיִּים שֶׁהוּא בְּחִינַת הַיּוּד מִינֵי דְּפִיקִין שֶׁעִקָּרָם בַּיָּדַיִם שֶׁשָּׁם כָּל הַדֹּפֶק, כָּל הַיּוּד מִינֵי דְּפִיקִין, הַיְנוּ שֶׁהִתְפַּלֵּל כָּל כָּךְ עַד שֶׁהֶמְשִׁיךְ הָרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר קְלִפַּת עֲמָלֵק שֶׁהוּא הָרֶב דְּקְלִפָּה שֶׁמִּתְנַגֵּד אֶל הָרֶב דִּקְדֻשָּׁה וְכַנַּ״ל. וְאָז וַיַּחֲלֹ֥שׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמָלֵק וְכוּ׳ חָתָךְ רָאשֵׁי גִּבּוֹרָיו וְכוּ׳ וְלֹא הֲרָגָם כָּלָם. מִכָּאן, שֶׁעָשׂוּ עַל פִּי הַדִּבּוּר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיעַ אֶת עֲמָלֵק לְגַמְרֵי בְּפַעַם אַחַת, כִּי הוּא בְּחִינַת הַס״ם וְהַבַּעַל דָּבָר בְּעַצְמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבַטְּלוֹ לְגַמְרֵי, כִּי אִם כֵּן יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה וְעַל כֵּן הוּא מִתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם נֶגֶד יִשְׂרָאֵל,

[סו] ברישא של הפסוק הנ״ל

[סז] סוף פסוק הנ״ל תהלים פא ועיין שם תרגום יונתן

[סח] מתרצו - קבלו

[סט] תהלים כ׳ ו׳

[ע] סוף פ׳ שלח במדבר טו מא

[עא] **במדבר פרשת שלח לך** פרק טו (לח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: (לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: (מ) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: (מא) אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

פסיקתא זוטרתא – אני ה׳ אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. **מה ענין יציאת מצרים לענין ציצית** לומר לך שאם יצבע אדם קלא אילן הוא מיני תכלא ויאמר תכלת הוא מי מודיע עלי בגלוי אומר לו הקב״ה אני ה׳ אלהיכם. דעו מה עשיתי במצרים שהבחנתי בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אם בין טפה לטפה הבחנתי בין תכלת לקלא אילן לא כל שכן. ד״א אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. מזכיר יציאת מצרים על כל מצוה ומצוה כלומר עבדי אתם על מנת כן הוצאתי אתכם מארץ מצרים שתקבלו מלכותי ושתשמרו את מצותי לטוב לכם כל הימים (ישעיהו מ״ב כ״א) ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר אלו שלש מצות שנאמרו בזה אחר זה פרשה ע״ז ופרשת מקושש ופרשת ציצת. לפי שכל הכופר בע״ז כאילו קיים כל התורה כולה. וכל המשמר את השבת כאילו קיים כל התורה כולה. שנא׳ (שמות טז) ראו כי ה׳ נתן לכם השבת. ובתורה כתוב (שם לא) ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו. וכל המקיים מצות ציצית כאילו קיים כל התורה כולה הרי אלו שלש מצות חמורו׳ יחד בזה אחר זה. אני ה׳ אלהיכם. על כרחכם. כענין שנא׳ ביחזקאל (יחזקאל כ׳ ל״ב) והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגו׳. ואומר (שם) חי אני נאם ה׳ אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה אמלוך עליכם. ד״א חי אני נאם ה׳. ר׳ נתן אומר אין לך כל מצוה שבתורה שאין מתן שכרה בצדה. צא ולמד ממצות ציצית:

[עב] בתרלו – הם בחי׳

[עג] עיין רבינו בחיי קדושים יט ב׳ סוף דבריו שם ושל״ה הקדוש שער האותיות אות ה סעיף א׳ ועיין פרדס שער פרטי השמות פ״ב ומעבר יבק מאמר א שפתי צדיק פי״ד

יסודות חוזר להאיר בהן שם הויה, ואזי מקבל את כל הרוח חיים בשלימות/[עד], **וכל שעה נחלקת לתתרף[עה] חלקים**/[עו] כנגד תתרף נשימות שאדם נושם בשעה, ובכל נשימה ממשיך רוח חיים להחיות עצמו/[עז], **וכל חלק וחלק מתתרף[עח] חלקים יש בו ג״כ צירוף השם** אבל בניקוד אחר וכנ״ל, כי הרוח חיים הוא משם הויה, ובכל נשימה מושך חיים מצירוף אחר של הויה/[עט], **וכל זה הוא בחי׳ רוח החיים שבהדפק (ס)**/[פא] על כן כשאין דופק אין חיים: **ולא זכיתי לשמוע ביאור ענין זה היטב:**

[עד] **וזה המבואר** בזוהר יעקב מלבר ומשה מלגאו דהיינו אחיזתו בשם הויה בשרשו בבחי׳ אחדות ה׳ קודם ההתפלגות לד׳ אותיות וע״כ גם בבחי׳ היסודות הוא בחי׳ יסוד פשוט כמבואר בלק״ה עושה שליח לגבות חובו וכמבואר בתורה סו סז תנינא

[עה] בתשכט – לתתר״ף

[עו] **הכוונה לאלף** ושמונים חלקים שחילקו חז״ל את השעה שזה יוצא שכל חלק הוא שלש שניות ושליש.

[עז] **ועיין באה״ל** אות כ׳ נראה שרומז שתתרף הם אלף פא דהיינו רמז לאף שיש על אלופי עשו שבכל נשימה מעוררים על עצמם חרון אף, כי שואבים חיות מא״ס ברוך הוא ומשמתמשים בה לעבירה.

[עח] בתשכט – לתתר״ף

[עט] **עיין ערבי נחל** בראשית (ד״ה נמשיך עוד הענין) – ויובן כ״ז עם אמרם (זהר ח״ג דף ס״ט ע״ב) כי כשרצה הקב״ה לברוא האדם אמרה אורייתא קמיה האי אדם עתיד למחטי קמך והשיב הקב״ה וכי למגנא איתקרינא ארך אפים. וקצת קשה מה תועלת בהארכת אף מאחר שסוף סוף אח״כ יתענש. רק הענין, נודע כי בני יששכר חלקו השעה לתתר״ף חלקים בכוונה שיש בשעה תתר״ף נשימות שמנשם האדם כי שם הויה ב״ה מתגלגל לתתר״ף צירופים, ובכל רגע מאלו הרגעים מתפשט חיות חדש מן צירוף חדש לכל העולמות, ומחמת זה יש בכל רגע פירוש חדש על התורה כולה, כי חיות חדש והנהגה חדשה בכל העולמות בכל רגעי השעה, ומחמת זה מוכרח שיהיה תתר״ף נשימות בשעה, כי חיות העולמות שנשפע מהש״י משתלשל מעולם לעולם וכל הנמצאים שואבים אותו החיות כמש״ה (נחמיה ט׳, ו) ואתה מחיה את כולם, ובהשתלשלו לזה העולם נעשה באדם ובכל בעל חי שביבשה רוח שהוא נשימה שמנשם האדם לקרבו שזהו חיותו.

ולכן לפי שבכל רגע יש חיות חדש לכן צריך נשימה חדשה שיקבל רוח החיים המתפשט ברגע הזה כי לא יחיה ברגע הזו על ידי החיות שקיבל ברגע הקודמת כי עתה כבר נעשה חיות חדש והנהגה חדשה בכל העולמות מצירוף חדש, כך מתנהג כל ימי עולם מראשית הבריאה עד סוף. והאלהים עשה כך לפי שאם היה חיות א׳ לעולם היה הנפש החוטאת היא תמות בהכרח דהא אדם כשחוטא פוגם אז בשורש חיותו ונפסק החיות שלו וא״כ לא היה לו שוב עם מה לחיות, משא״כ עכשיו שיש בכל רגע חיות חדש מצירוף חדש, לכן אף כשאדם חוטא ופוגם בשורש חיותו ונפסק חיות שלו מ״מ הוא חי דהא מיד ברגע האחרת נשפע חיות ממקום חדש שעדיין לא פגמו, ולכן יוכל החוטא לחיות וחטאו שמור עד שיעשה תשובה או עד שיתענש, וזהו ענין אריכת אפים כאמור:

בראשית חכמה ביאר שתתרף חלקים הם צרוף הויה וניקודו ואולי כוונתו כי יש ט סוגי ניקוד שהם כנגד הספירות כידוע עיין תורה לד מלאפום כנגד יסוד ובתורה מח צירה כנגד בינה וכיו״ב וכל ניקוד הוא קומה שלימה של עשר ספירות נמצא שלכל צירוף הויה יש צ׳ נקודים ויב פעמים צ׳ הוא תתרף.

ובמגלה עמוקות על התורה – פרשת בהר פירש שיש י״ב צירופים דבהון י״ב שעות ביום ובכל שעה מ״ה אלקים הוא שם של מ״ה (הויה במילוי אלפין) וזה סוד תתר״ף כ״ד פעמים מ״ה הרי תתר״ף ובכל שעה צירוף אחר. (אולי הכוונה כי כל חלק הוא הארת דעת בבחי׳ יחוד הויה אלקים. ובכל חלק מתיחד אלקים עם צירוף אחר של הויה)

ועיין **קהלת יעקב** – ערך תת – תתר״ף עניין תתר״ף רגעים שבשעה, כנגד שם ב״ן ד׳ שמתגלגל בצירופים למנין תתר״ף, ועיין בבחיי פרשת קדושים מזה, ועיין **בשל״ה שער האותיות** אות הלל דף ס״ה ע״ב, שביאור בזה שני פירושים, ועיקר הפירוש הב׳ שביאור **הפרדס בשער פרטי השמות** פרק ב׳, וע״ש בפרדס שהאריך, ועיין **במעבר יבק** מאמר א׳ פרק י״ד שכתב גם כן עניין תתר״ף של צירוף השם, על ידי ו׳ נקודות על דרך שכתב הפרדס, וכתב ומלבד זה יש תתר״ף באותיות השם לבד בלי סיוע הנקודות, אפשר שכיוון לפי הראשון שכתב בשל״ה שם, שחושב תתר״ף בגלגול השם לבד מבלי נקודות, רק גלגול אות הראשון יוד לארבעתן, כזה יו״ד פעמים יו״ד ת׳, יו״ד פעמים ה״א ק״ך, יו״ד פעמים וי״ו עולה ת״מ, יו״ד פעמים ה״א ק״ך, והנה על פי דרך הפרדס הנ״ל יש תתר״ף בצירוף יהו״ה עם הא׳ על ידי ו׳ נקודות כמו שביאר שם הפרדס, וכל על דרך זה בכל כ״ז אותיות, כגון צירוף הוי״ה עם ב׳, וכן עם ג׳ הרי כ״ז פעמים תתר״ף, והנה בכל הוי״ה י״ב צירופים נגד י״ב שעות היום, הרי י״ב פעמים כ״ז פעמים תתר״ף, והנה בי״ב שיות היום הצירוף תתר״ף היא אות מהוי״ה תחילה, ואחר כך אות א׳ מאלף ב׳, ובי״ב שעות הלילה הוא להיפוך, תחילה אות א׳ מא׳ ב׳ ואחר כך אות מהוי״ה, וכ״ז בי״ב צירופים, ובכל צירוף יש כ״ז פעמים תתר״ף לכ״ז אותיות התורה, והסדר כך י״ב שעות יום א׳ של חודש ביום מתגלגל שם הוי״ה בי״ב צירופים עם אות א׳ אות השם קדום, ואחר כך אות א׳ ובלילה מתגלגלים י״ב צירופים אלו ואות הוי״ה מאוחרת לאות א׳, וביום ב׳ לחודש מתגלגל י״ב צירופי הוי״ה עם אות ב׳, וכל על דרך זה כ״ד ימים, כל יום עם אות א׳ מכ״ז אותיות התורה על דרך הנ״ל, וזה בכ״ז ימים שלימים שהירח סובבת בהם הכיפה, והנשאר לה בסוף החודש צריכין לה לרוץ אורח החמה, ודע דאף בשהשם מתגלגל עם אות ת׳ אינו נחשב הת׳ לד׳ מאות רק לאחד, כגון יוד עם ת׳ הוא י״א, ולכך תמצא מספר תתר״ף שוה בכל האותיות, והטעם כי אותיות השם הם נשמה, ואותיות התורה הם כלי אומנות, וכל כלי אין מונין לו אלא אחד, ואין הבדל בין מחט אחד למסר הגדול, כל זה מתבאר במעבר יב״ק שם:

אבל בספר שפע טל – הגהה מב ביאר באופן אחר. – הגה״ה רמזו וגילו לנו מתקני תפלות מה שתקנו לומר מחדש בכל יום תמיד להורות כי השגחתו ב״ה בתמידות דבוקה וקשורה בהתחדשות הבריאה בכל עת ובכל רגע ורגע עד שלא תמצא רגע ביום שתהיה פנוי ונעדר מהשגחתו ב״ה שאלו פסקה ח״ו השגחתו רגע אחד שלא לחדש ולברוא כלם ברגע ההוא יאבדו ועל זה רמז דוד המלך ע״ה בידך עתותי וכו׳ כי כל הרגעים והעתות שהם עתות קצרים מדובקים עת בעת רגע ברגע כלם הם רמוזים במספר שם בן ד׳ בגלגול אות ראשון לארבעתן לכל ד׳ אותיות במילואן עולה תתר״ף רגעים שהם הרגעים הנכללים בכל שעה ושעה מי״ב שעות שכל יום ויום מתגלגל בהם מי״ב לי״ב בסוד י״ב צירופי הוויות כיצד כתוב שם בן ד׳ במילואו יו״ד ה״א וי״ו ה״א וחשוב וגלגל אות ראשון משם בן ד׳ לכל ד׳ אותיות ותמצא תתר״ף שהם תתר״ף רגעים כיצד יו״ד פעמים יו״ד עולה ת׳ אח״כ חשוב יו״ד פעמים ה״א עולה ק״ך תצרף אלו שני מספרים הרי תק״ך אח״כ חשוב יו״ד פעמים וי״ו הרי ת״ם תצרף תק״ך עם ת״ם הרי תתק״ס אח״כ חשיב יו״ד פעמים ה״א הרי ק״ך תצרף ק״ך עם תתק״ס

יעלה תתר"ף נמצא שכל הרגעים נכללים בשם בן ד' ידוד ב"ה וזהו שאמר בידך עתותי ה' כי בכל רגע ורגע הוא משפיע חיים לכל חי ואלו ח"ו יופסק השגחת החיים רגע אחד כלם כרגע יאבדו כי בכל רגע ורגע הם בידו. ע"כ הגה"ה:.

[פ] **עיין ראשית חכמה שער היראה פ"י** [תתרף חלקים כנגד תתרף נשימות האדם בשעה להמשיך רוח חיים בכל נשימה מכירוף הויה אחר. עיין פרדס לרמ"ק שער פרטי האותיות פ"ב. ושל"ה הקדוש שער האותיות אות הלל הובא בקהלת יעקב ערך תת. ועיין במגלה עמוקות עה"ת אמצע פרשת בהר ד"ה נקראת השמיטה. וספר שפע טל הגה מב ד"ה רמזו וגילו לנו. וערבי נחל פרשת בראשית ד"ה נמשיך עוד הענין,

[פא] **ראשית חכמה** – שער היראה – פרק עשירי – ועוד מענין הפגם הנוגע לימים הוא שפירשו המפרשים שבי"ב שעות היום והלילה מתגלגלים י"ב צרופי ידו"ד בכל שעה צרוף אחד, ואם ח"ו פוגם הוא פוגם באותה ההויה המתגלגלת באותה שעה, וזה דומה למה שאמר החסיד אל תמרוד באדונך והוא משגיח בך. **ועוד פירשו** כי יש תתר"ף חלקים בשעה וכנגדם שם בן ד' המתגלגל בצירוף נקודו באלפא ביתא תתר"ף צירופין, ואמר שתתר"ף חלקים אלו שבשעה הם תתר"ף נשימות שאדם מנשים, ועל כל נשימה ונשימה יש אות משם בן ד' הנותן בו חיות הנשימה ההיא, וזהו (דברים ח, ג), כי על כל מוצא פי ידו"ד יחיה האדם, וכיון שהשי"ת הוא הנותן הנשימה והחיים, ראוי שיהיו כל נשימותיו לעבודת הבורא, **ולזה כיוונו רבותינו** ז"ל בבראשית רבה (פר' יד) בפסוק (תהלים קנ, ו), כל הנשמה תהלל יה, ר' לוי בשם ר' חנינא אמר על כל נשימה ונשימה שהוא נושם צריך לקלס להקב"ה שנאמר כל הנשמה תהלל יה, עכ"ל. וכשיסתכל האדם בדבר הזה ייירא מלחטוא וינהג בעצמו ענוה ושפלות, כי איך יחטא ויקל ראשו בחיים שהשי"ת ממ"ה משפיע בו. והיה אומר מורי ע"ה כי על זה קראו בספרי היכלות לשי"ת מלך עלוב, כי אין לך עלבון גדול מזה שבחיים שהוא יתברך שופע באדם ובאברים שהכין לו לעובדו יחטא לו.

גם שכחתי קצת מזה, והמשכילים יבינו [א]/ב\ :

עתה יבאר כיצד רמוז עניין הנ"ל בפסוק **(תהלים סח)**/ג\ : **רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, אלפי** זה **בחי' אלופי עשו. וע"י רכב אלקים רבותים** דהיינו **בחי' קבלת התורה** [ד] כמבואר שם בכל הפרק תהלים הזה, **שמשם** מהתורה **מקבלין הרוח חיים הרבנים דקדושה** על מנת שמהם יקבלו אנשיהם רוח חיים כנ"ל באות ד' שהבורא ית"ש (שהוא והתורה אחד) צמצם עצמו להיות הרוח חיים אצל הצדיקים דהיינו שיקבלו רוח חיים מהתורה, **עי"ז אלפי שנאן** דהיינו אלופי עשו מתבטלים, **כמו שדרשו חז"ל** בגמרא **(עכו"ם ג' ע"ב)**/ה\ **אל**[ו] **תקרי שנאן אלא שאינן. היינו שע"י קבלת התורה ששם הרוח דהרב דקדושה,** שלן בעמקה של הלכה לברר הטוב מהרע, ועי"ז את הטוב מהרע שבמידותיו עד שיש בכוחו להתגרות ברשעים, **עי"ז נתבטלין ונכנעין**[ז] **אלופי עשו רברבי עשו שהם בחי' הרב דקליפה. בבחי' אלפי שאינן, שאלופי עשו רברבי עשו נתבטלין ואינן:**

כנ"ל ע"י שלן בעמקה של הלכה, דהיינו להבין שורש וטעם הדין, כדי לדעת כיצד ישתנה בכל ענין, וכן ליישב ולהחליט ההלכה למעשה מתוך מחלוקות התנאים ואמוראים, ואע"פ שהם לעצמם דברי אלקים חיים שניהם, כי שניהם מקבלים מהרוח חיים שבתורה ע"י שעולים לעדן התפילה להשיג התורה כפי שורש נשמתם לקבלה מהשמים כמבואר בתורה נו.

ועיין באה"ל/ח\ שהטעם שצריך לעלות לעדן התפילה שהיא הבכח כדי לברר ההלכה וללון בה, הוא כי עי"ז זוכה למידת ונקה, דהיינו להיות נקי מכל רע, אפילו בכח, ומידה זו היא הכנגד מידה אחרונה בי"ג מידות

[א] עיין ביאור הליקוטים אות כ ואות לח וביאור הארוך אות כט

[ב] **ביאור הלקוטים אות כ** – בדבר הא'ף' הנ"ל, אשר יגיע להרשע בקבלת הטוב מהעדן, [בלתי כלי הגן כנ"ל]. תבין מרחוק, בהפלאת סוף המאמר, מענין הי"ב שעות הנ"ל, אשר פרט בפרטיות התחלקות כל שעה לא'לף פ'א חלקים, [והמעיין שם לא יבין בזה שום פירוש כלל]. אולי כוונתו שאלף מרמז לאלופי עשו ופא לאף ורוגז שיש עליהם בכל שעה. גם יש לבאר לפי זה בענין המאמר חז"ל המוב"פ, על אודות הרשע, אשר אמרו עליו, שהש'ע'ה' משחקת לו: כנ"ל כי בכל שעה יש אף על אלופי עשו שנרמז באלף פא חלקים שבו.

ועיין ביאור הלקוטים אות לח – מה שכתבתי לעיל באות כ', על אודות האלף פ' תתר"ף חלקים וכו', עיין שם, הוא כעין דרש, ולא כעיקר מסלתי בכל זה הספר. **אבל** כתבתי זאת, מחמת שבעל כרחך דבריו האלה אומרים דרשוני, כי לא ביאר היטב זה הענין כמוב"פ. **וטרם** נבא לבאר בזה יותר, הנני להקדים ולשוב תחילה להמבואר מצירופי הדברים הנ"ל, שלא כמדריגת העדן, מדרגת הגן. כי העדן, הוא באחדות ואלף. והגן, הוא בפירוד וריבוי. ושכל מעלת הרב דקדושה, הוא בהתחלתו בריבוי הגן והתורה, שהוא רבוי הכלים ושינוייהם זה מזה, אשר בהם עולה ומקבל אור האלף והאחדות שבעדן, עד שלא יזיק לו חס ושלום, ואכל וחי ויתענג בו ממעלה למעלה עדי עד. **ובתכלית** ההיפך עומדים כנגדו כל אחד מאלפי עשו, הבלתי הולך בדרך התורה והריבויים שבה, ויתגאה מיד להיות לאלוף, ביניקתו ואחיזתו מאלף ואחדות העדן. נחלף ונהפך בו הארה הזאת כנזכר לעיל, ולא תהיה בו רק לא'ף', [בא'ל"ף פ"א הנ"ל], וכאשר הוא מתחיל בחיבור ואחדות הנ"ל, מסיים אחר כך בפירודא וריבויא יותר מדאי. ומה מתוק ונעים לפי זה פירוש הפשוט מהכתוב של רב [מלשון ריבוי] יש לי רב, שמביא לדבר האלף של הרשע. וגם בריבוי [מספר] האלף, תבין מרחוק בצירופו פירוש הדרש לפירוש הפשוט בהכתוב נוצר חסד לאלפים. **ושבכל** זה מוסיף לבאר בהבאתו את הכתוב הנאמר לענין קבלת התורה, רכב אלקים רבותיים, [אשר בדרך דרש יפרש אותו על הרבנים דקדושה. ובפירוש הפשוט, יסובב למספר הרבואות], אשר בכח ריבוייהם דקדושה, לקבל אור האלף בקדושה, מבטלים ומכניעים לאלפי עשו שאינן, כמוב"פ:

[ג] **תהילים פרק סח** (יח) רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן אֲדֹנָי בָם סִינַי בַּקֹּדֶשׁ: (יט) עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן יָהּ אֱלֹהִים:

מצודות דוד (יח) רכב אלהים – מוסב למעלה לומר גם בעבור זה היו בטוחים כי סוף הדבר יהיה גאולה שלימה כי ראה חיבתם לפני המקום כי הלא מלאכי רכבו המה הרבה רבבות שרים וה' שוכן בם אף בעת בואו בקדושתו להר סיני ליתן התורה כי גם המלאכים ירדו עמו ובכל עת המה קרובים לשכינה: **מצודות ציון** (יח) אלפי – שרים וגדולים כמו אלופי יהודה (זכריה יב):

מצודות דוד (יט) עלית למרום – ועכ"ז אתה ישראל עלית למרום ר"ל רמה ידך להתגבר עליהם לקבל את התורה ושבית אותה מיד המלאכים ולקחת אותה למתנה להיות מצויה בבני אדם ולא בין מלאכי מעלה. ואף סוררים – אף כי הרבו לסור מאחרי ה' עכ"ז נתרצה להם וציום על המשכן לשכון בם:

[ד] כמבואר שם בהמשך הפסוק

[ה] **עבודה זרה דף ג:** – ובליליא מאי עביד איבעית אימא מעין יממא ואיבעית אימא רוכב על כרוב קל שלו ושט בשמונה עשר אלף עולמות שנאמר רכב אלהים רבותים אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא שאינן. **פרש"י** – אלא שאינן – ב' אלפים חסירין מריבותים:

[ו] בתשכט - על

[ז] בתרלד - נכנעו

[ח] **ועיי"ש ביאור הליקוטים** בביאורו הארוך אות מח שחוזר על זה.

עוד עי"ש בביאור שקודם לאותיות זה לשונו– והנה, כפי הנודע בדבר המדות, שאף על פי שכל מדה כלולה מכל המדות, נחלקה בכל זאת כל אחת להיות למדה בפני עצמה. יש לבאר, שמחמת זה גם משיגי המדות [שהמדות נמצאים בהם], שהם הרבנים דקדושה כפי שביאר קודם שי"ב נשיאים בחי' כלל הרבנים דקדושה הם כנגד הי"ב מידות של רחמים ושהתורה נדרשת בהם וכנגד י"ב לרופי הויה. שאף על פי שכל רב ורב זוכה להמדות הנ"ל, נתחלק בכל זאת כל רב ורב, במדה בפני עצמה. **וממילא מובן**, שהרב העולה על כולם, הוא העולה למדה השלש עשרה כנ"ל.

שהתורה נדרשת בהם, דהיינו שני כתובים הסותרים ויבוא השלישי ויכריע, שעל ידה זוכה להכרעה בהלכה בין שני הדברי האלקים חיים, ומבאר שהטעם שאלו ואלו דא"ח, כי מגודל רוממות התנא, לא נחשב ההסתרה שם לרע, אלא נהפך לכולו טוב. ועי"ש שזה הענין שמידת ונקה היא נדרשת בחז"ל הפך הנגלה בתורה, שהרי כתוב "נקה לא ינקה", כי דייקא מגודל רוממותה שהיא ראש למידות הרחמים לכן היא נתפסת כחושך סתרו ית'.

עוד מבאר כיצד כל הנ"ל רמוז בפסוק **(ישעיה כד)**/ט\ **מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ואומר רזי לי רזי לי אוי לי בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו.**/י\ כי **מכנף הארץ זה בחי' כנפי הציצית (יא)**/יב\, **ששם הרוח חיים** הריצ"ח מט16 ביאר שכנף היינו כיסוי, כמ"ש ולא יכנף עוד מוריך, (עיין

מידת ונקה שהיא שורש להם **ולפי זה** ראה תראה נפלאות, כי מכוון ממש, המספר לרברבי ישראל שנים עשר, אשר על פרשת חנוכתם בבית ה' הנ"ל סובבת זאת ההפטרה שבכתוב ראיתי וכו', [הנרשם בתחלת המאמר]. ועליהם מדת השלש עשרה שבכתוב ובבא משה וכו', בסוף פרשת קרבנות הנשיאים במדבר פרק ז (פט) וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: [שהוא הכתוב השלישי המכריע, כמובא שם ברש"י], שהוא מדת הרב השלש עשרה הנ"ל, ששלו יפה משלהם. ועוד זה כל עצם פירוש הכתוב גם לפי פשוטו.

ובזה מוכרח להאריך קצת, ולהציע לכל זה ג' הצעות:

הצעה א'. כי בכל הנ"ל תבין מרחוק, כי לא דבר ריק הוא רוממות עצתו להתגרות עם האדמוני.

וגם ממילא מובן, שכמו שכל נפשות ישראל מוכרחים להתקשר להרב דקדושה, לקבל את הרוח חיים. כמו כן כל הרבנים בעצמם, מוכרחים להתקשר לרב העליון הנ"ל, שמאתו לבד נמשך כל התיקון. ושגם בדברי הרב בעצמו, נמצאים מדריגות למעלה ממדריגות. כי גם אהרן, שמאתו כל מנורת [תורת] זהב, [המובא שם בפירוש הכתוב ראיתי וכו']، לא הגיע במדריגתו למדריגת משה רבינו ע"ה, [שלא קם כמוהו], אשר אליו לבד נתגלו כל הי"ג מדות בתפלתו. ושגם הוא עדיין לא נתעלה בעלייתו שלעתיד, בהתלבשותו בבן דוד [שבעצם התפלה], להתגרות עם האדמוני, ולמחות זכר האלוף עמלק, כאשר נבאר לקמן:

הצעה שניה. הוא בהנ"ל, שכל חלקי התורה והגן, הן הן הכלים המוכרחים והמוכשרים לקבל בהם מדריגת העדן והתפלה. [כי התורה והתפלה, תלוים זה בזה, כנזכר לקמן באות י']. וכפי המבואר מדבריו הקדושים, שנשמות ישראל הם העשבים והדשאים שבחלקי הגן. נראה מבואר, שגם להרב העליון בעצמו, לא ניתן גדולת העדן רק בשביל רברבי דקדושה, עם כל נפשות ישראל הנלווים אליו. כי בלתי הכלים, לא יתקבל כלל בקדושה:

עוד כתב שלכן כתוב ובבא משה וכו' בסוף פרשת הנשיאים אע"פ שע"פ הפשט נראה לא קשור לכאן וגם מפסיק הענין כי עפ"י פרש"י קשור ההמשך לקרבנות הנשיאים אבל עפ"י הנ"ל שכל העדן שקיבל היה ע"י הכלים ל רברבי ישראל מובן שדייקא אחר קרבנות הנשיאים יכול לבוא למשכן

עוד מבאר בענין אלופי עשו וז"ל– גם נראה לעניות דעתי מכותלי וצירופי דבריו הקדושים בכתב ובפה, שזה לעומת זה, אלוף עמלק הנ"ל, גרוע ברשעתו יותר מכל שנים עשר רברבי בני עשו שהיו בימיו. והנני להציגם פה בשמותיהם שהם מוזכרים בפרשת וישלח. ותרגום אונקלוס שמביא בזה רבינו ז"ל, מתרגם על כל אחד ואחד בשם רבא. א) רבא תימן. ב) רבא אומר. ג) רבא צפו. ד) רבא קנז. ה) רבא קרח. ו) רבא געתם. והשביעי, רבא עמלק. והוא המכוון לאמצעי וממוצע ביניהם. כי הוא באמת אלוף הי"ג שבסטרא אחרא כנ"ל, דנחשבים ועומדים ששה בצד זה. וגם ששה מצד זה, ואלו הן. א) רבא נחת. ב) רבא זרח. ג) רבא שמה. ד) רבא מזה. ה) רבא יעוש. ו) רבא יעלם. וקרח השני אין לחשוב, כי זה הוא בעצמו קרח הראשון, כמבואר שם מקודם מפי' רש"י, שאף על פי שנחשב מבני עשו, ובאמת היה בן בנו, מאליפז שבא על אשת עשיו, ונחשב מחמת זה פעם ראשון מבני אליפז. ובדבר אלופי שעיר החורי נמצא עוד קצת דברים שאין רצוני להרכיב בזה, שלא לצאת מהענין. והאלופים הנזכרים בסוף הסדרה, שאף על פי שנקראו גם כן בשם אלופי עשו, אבל לא היו כלל בעת הזאת, רק אחר כלות מלכיהם בימי דוד כמובא. אבל אלופי בני עשו, ובני בניו שנחשבים גם כן לבנים, מכוונים ממש למספר שנים עשר, חוץ השלש עשרה, האמצעי והעיקרי, אלוף עמלק, [שעליו אמר עשיו יש לי רב כמוב"פ]:

ט **ישעיה פרק כד** (טז) מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וָאֹמַר רָזִי לִי רָזִי לִי אוֹי לִי בֹּגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ:

רש"י (טז) **מכנף הארץ** – ת"י מבית מקדשא שהוא בסוף א"י במזרחה כמו ששנינו לוד מן המערב וירדן מן המזרח נמצא מירושלים לירדן מהלך יום ואני אומר לפי פשוטו שמענו מאחורי הפרגוד שעתידין להעלו' זמירו' מכנף הארץ ומה הן הזמירות צבי לצדיק עתיד להיות מצבות קומה (נ"א מצב ותקומה) לצדיקים. **ואמר רזי לי וגו'** – אוי לי שנגלו לי שני רזים רז פורענות ורז ישועה והרי תרחק הישועה עד שיבאו אויבי' בוזזים אחר בוזזים אחרים ושודדי' אחרי שודדי' ה' בגידות אמורות כאן:

י **באה"ל הארוך** אות מ"ט. – שבהבאתו ענין הכתוב מכנף הארץ וכו' [ובפירוש רש"י מבואר, שהוא ארץ ישראל] על אודות כנפי הציצית וארבעה הראשים הנפרדים מהגן הנ"ל, [אשר בכל זה תבין מרחוק בכוונתו הקדושה על אודות הגן המסוגל לנטיעות נפשות ישראל, שהיא הארץ הקדושה בעצמה]. מבאר יותר בביאורו למאמר רבה בר בר חנה, תא ואחוי לך מתי מדבר וכו'. כי כל מיתתם, היתה בסיבת הדיבה והריחוק מהגן. ולולא מה שחטאו ונכשלו בזה, היו זוכים לבא לשם מיד, דרך הר שעיר והאדמוני בעצמו. וגם מחמת שממילא מובן, שעיקר [יניקת הנטיעות שבכל הגן, שהוא] הארץ, הוא הר בית ה' לבד. שעל זה לבד ביקש משה רבינו ע"ה, תביאמו ותטעמו בהר וכו'. מבאר כדרכו הקדושה להבין משל ומליצה לדבר הכתוב, ומעין מבית ה' יצא, שמפרש אותו לענין התפלה, [כי בכל זה, תסובב כוונתו גם על בית ה' בעצמה, כנ"ל]:

יא **עין זוהר שלח דף קעה:** [נראה שצ"ל קעה. ברע"מ שם]

יב **זוהר שלח רע"מ דף קעה.** – פירוש הפסוק המובא להלן, ישעיה הנביא אמר מכנף הארץ **זמירות שמענו** אני וחברי הנביאים שמענו בנבואה שעתיד לעלות זמירות מקצה הארץ, ומה הם הזמירות **צבי לצדיק** שעתיד להיות הדר ותקומה לצדיקים, **ואומר רזי לי רזי לי אוי לי** פי' אוי לי שנגלה לי שני רזים, רז הפורענות ורז הישועה, והרי תתרחק הישועה עד שיבאו **בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו** פי' שיבאו בוזזים אחרי בוזזים, ושודדים אחרי שודדים. חמש בגידות אמורות כאן, כנגד בבל ומדי ופרס יון ואדום שישתעבדו בישראל לפני גאולתם. (רש"י)

תורה לא). וכנף הארץ היינו שהארץ היא כמו בגד שמכסה ומסתיר ומעלים על האמת והאלוקות, ובזה הוא גורם לבגידה באמת, למי שנתפס לחיצוניות, דהיינו עשו שכולו אדרת ולבוש וחיצוניות, ועל זה נצטוינו לתלות ציצית בקצה והכנף של הארציות, בחי' להשיב רוח על העפרוריות והארציות, ולגלות שיש מציץ מן החרכים, שהוא מנהיג הבירה. דהיינו כי הסט"א חיותה מההסתרה והבגידה של הבגד, ולעומתה הקדושה היא לתלות ציצית לגלות האמת ולבטל חיות הסט"א, והיינו ברור הרוח טובה מהרעה, שעי"ז זמירות דוד שמענו, **שהוא בחי' כנור של דוד שהיה מנגן ע"י הרוח צפונית וכו' כנ"ל** [יג]. **כי הנגינה והזמירות נמשכין מהרוח חיים שבכנפי ריאה כידוע** (כנפי ריאה בחי' כנף הארץ) והנגינה מבואר בתורה נד ורפב שהוא ברור רוח טובה מרוח רעה, ובחי' נבואה שהיא גם ברור רוח טובה מרוח רעה, ואז זוכה לרוח הקדש שהיא ניגון הכינור של דוד, דהיינו תיקון המלכות, כמבואר בתורה ג' שתיקון המלכות ע"י תיקון הקול והניגון. **וזהו זמירות שמענו, בחי' הניגון של כנור של דוד שהוא בחי' הרוח חיים שהוא בחי' כנפי הציצית בחי' מכנף הארץ כנ"ל.** כי ניגון בחי' ברור טוב מרע בחי' הברור שנעשה ע"י למוד הלכה בעיון כנ"ל שעי"ז מברר מידותיו עד שיש בכוחו להתגרות ברשע ולהכנס לצינור של הרשע, **ועי"ז מכניעין הרשעים בבחי'** הפסוק באיוב הנ"ל באות ח' **לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה** כי ע"י הציצית שמגלה שכל הרוח חיים שבעולם הוא רק מהקב"ה, מתבטל חיות הרשעים דהיינו ההסתרה, ואזי מתבטלת יניקתם ובניעור קל יפלו לגמרי, דהיינו ע"י אנחה לבד של הצדיק.

וזהו המשך הפסוק הנ"ל בישעיה כד **צבי לצדיק פירש"י עתיד להיות מצבות קומה**[יד] או מצב ותקומה **לצדיקים, היינו כנ"ל. כי ע"י הרוח חיים הנ"ל מתגברין הצדיקים על הרשעים כנ"ל.**

וזהו המשך הפסוק הנ"ל **ואומר רזי לי וכו' אוי לי פרש"י שנגלו לי שני רזים רז פורעניות ורז ישועה והרי תרחק הישועה עד וכו', היינו כנ"ל. כי הרוח של הרשע גדול בשעתו בבחי' רוח סערה שמשם כל הצרות ואריכת הגלות של ישראל.**

להבין מאמר הבא נקדים מה שכתב האריז"ל (בשעה"כ דרוש ב' דלילית), הנה נודע שהחו"ג דדעת דאימא המלובשים ביסוד דאימא מתגלים בחזה דז"א, ושם מאירים החסדים באלו הליליות הנמשכות משערות השחורות דז"א, ומלבנים אותם, ועוד כי שם במקום החזה מתגלה היסוד דאבא ומאיר גם הוא אור גדול באלו הליליות, ועי"ז מתלבנות ומתגלות, ומשם מאירות האורות הליליות לנוקבא, ע"כ.

כְּתִיב מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִירוֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וָאוֹמַר רָזִי לִי וְגוֹ' ומפרש **מִכְּנַף הָאָרֶץ, דָּא כָּנָף דְּצִיצִית** זו היא כנף של הליליות, **דְּאִיהוּ כְּנַף הָאָרֶץ** שהיא כנף הארץ, דהיינו האורות של אור מקיף החוזר דז"א המקיפים את המלכות הנקראת כנ"ף, על שם אהי"ה דההי"ן שבה שבגי' כנ"ף עם הכולל, וגם נקראת ארץ, ועיקר האורת המלכות היא בחינת התכלת.

ומש"כ **זְמִירוֹת שָׁמַעְנוּ** דרש זמירות כמו זמורות, ומפרש **אִלֵּין שְׁאָר חוּטִין** אלו הם שאר חוטים של לבן שהם כזמורות, **דְּנָפְקִין** היולאים מקולא דשערא דרישא דז"א, **וְתַלְיָין מֵאֲתַר עִלָּאָה** ותלוים ממקום עליון, כי שורשם מהמוחין דאימא, **גּוֹ אִינּוּן שְׁבִילִין עִלָּאִין** תוך אותם הל"ב שבילים העליונים של החכמה דז"א, **דְּנָפְקִין מֵחָכְמָה עִלָּאָה** היולאים מחכמה העליונה, שהיא מקיף החוזר דרך השערות, שהוא בחי' חכמה וחיה. ומש"כ **צְבִי לַצַּדִּיק, דָּא צַדִּיק חַי הָעוֹלָמִים** זהו לדיק חי העולמים, היינו האורת יסוד דאבא המאירה בהליליות מהחזה ולמטה, **דְּאִינּוּן חוּטִין, אִינּוּן שַׁפִּירוּ דִּילֵיהּ** שאלו החוטים הם היופי שלו, כי היסוד דאבא מלבן ומיפה את שערות השחורות של קולי דשערא דז"א, **דְּהָא מִנֵּיהּ נָפְקִין** כי ממנו הם יולאים, **וְכָל חוּטָא כְּלִילָא בִּתְרֵין סִטְרִין** וכל חוט הוא כלול בשני לדדים, דהיינו שלריכים להיות שזורים וכפולים לשנים, (ודבר זה הוא לעיכובא, לפי שהם בחי' החו"ג דדעת אשר אינם נחשבים למוחין בפני עלמן, לכן אין יולאין מהם ליליות בפני עלמן, אבל להורות זה לריך להיות כל חוט כפול שנים, כמו שכתב האריז"ל שם).

ואמר ישעיה הנביא **וְכַד אִסְתַּכַּלְנָא** כשהסתכלתי בסוד הליליות, **אָמֵינָא** אמרתי **רָזִי לִי רָזִי לִי** דהיינו **דְּהָא מִגּוֹ רָזָא עִלָּאָה דְּכָל מְהֵימְנוּתָא נָפְקִין** כי מתוך סוד עליון ששם שורש כל האמונה יולאים, ר"ל לפי שמהאורת יסוד דאבא המלובש ביסוד דאימא משם יולאים המוחין דליליות ומתגלים בחזה דז"א, כלומר לפי שהמוחין דליליות באים דרך היסודות דאו"א שכל אחד נקרא רז (עי' ס' מאורי אור אות רז). (האריז"ל ומפרשים)

ואמר עוד ישעיה הנביא **וְכַד אִסְתַּכַּלְנָא בִּתְכֵלֶת** וכשהסתכלתי בתכלת שהיא בחי' המלכות, **וְחָמֵינָא רְצוּעָה לְאַלְקָאָה** וראיתי את הרצועה המוכנת להלקות, **אֲתַר דְּחִילוּ לְמִדְחַל** שהיא מקום היראה כדי לירא מהקב"ה, **אָמֵינָא אוֹי לִי דִּבְנֵי נָשָׁא לָא יָדְעֵי לְאַשְׁגְּחָא וּלְאִסְתַּכְּלָא עַל מַה מִּתְעָנְשִׁין** אז אמרתי אוי לי שבני אדם אינם יודעים להשגיח ולהתבונן על מה הם נענשים, והוא **לְשַׁקְרָא בְּהַאי** לפי שבוגדים במצות ציצית, כי **בּוֹגְדִים בָּגָדוּ** ומפרש **דְּהָא קוֹרִין קְרִיאַת שְׁמַע בְּלָא צִיצִית** לפי שהם קוראים קריאת שמע בלא ציצית, **וְסָהֲדִין סָהֲדוּתָא דְּשִׁקְרָא** ומעידים עדות שקר, שאומרים בקריאת שמע ועשו להם ציצית, והם לא עושים, **וְאִלֵּין אִינּוּן בּוֹגְדִים דְּבָגָדוּ מְשַׁקְרֵי בְּגַרְמַיְיהוּ** ואלו הם בוגדים שבגדו שמשקרים בעצמם.

ומש"כ **וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ** היינו **לְבוּשָׁא דִּלְהוֹן בְּלָא צִיצִית אִקְרֵי בֶּגֶד בּוֹגְדִים** הלבוש שלהם כשהוא בלא ציצית נקרא בגד בוגדים, **לְבוּשָׁא דְּאִינּוּן בּוֹגְדִים דְּבָגְדוּ** שהוא הלבוש של אלו הבוגדים שבגדו, **דִּמְשַׁקְרֵי וְסָהֲדִין סָהֲדוּתָא דְּשִׁקְרָא בְּכָל יוֹמָא** כיון שמשקרים ומעידים עדות שקר בכל יום, **וַוי לוֹן וַוי לְנַפְשֵׁיהוֹן** אוי להם ואוי לנפשם, **דְּסָלְקֵי בְּהַהוּא כֻּרְסְיָיא דְּתִכְלָא לְמֵידַן** שעולים לכסא של תכלת שהוא סוד המלכות להיות נדון, **וַעֲלַיְיהוּ כְתִיב** ועליהם נאמר **דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי, הַהוּא בֶּגֶד דִּלְהוֹן אִשְׁתְּמוֹדַע לְגַבֵּי כָּל מָאֲרֵיהוֹן דְּדִינִין** אותו הבגד שלהם ניכר לכל בעלי הדינים, **וַוי לוֹן דְּלֵית לוֹן חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי** אוי להם שאין להם חלק לעולם הבא.

זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא דְּמַלְבּוּשֵׁיהוֹן וְתִקּוּנֵיהוֹן אִשְׁתְּמוֹדְעָן לְעֵילָּא אשריהם הצדיקים שמלבושיהם ותקוניהם, דהיינו ציציותיהם מתוקנות כראוי וכהלכה בשיעורם וכדומה, לכן הם נודעים למעלה, **לְאוֹטָבָא לוֹן בְּהַאי עָלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי** להטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא. (מפרשים)

[יג] בתשכט העביר לכאן את המ"מ הנ"ל של הטשרינער רב וצ"ע דיותר נראה שהיא טעות וצ"ל קעה. ברע"מ שם

[יד] בספרים המנוקדים תיקנו מצב ותקומה כגרסת פרש"י בספרי אשכול הישנים ובמעם לועז ותורה שבע"פ אבל גרסת מקראות גדולות הוצאת עץ חיים כגרסת רבינו וכן בתלמוד עוז והדר סנהדרין לז: בהשמטות ליקוטי רש"י אבל שם בספר המקראות הגרסא מצב ותקומה. ונראה כוונת רש"י בשתי הגרסאות מלב או מלבה לפרש לבי מלשון ה' נלב עליו [בראשית כח יג] והיינו עמידה וקימה על הרשעים.

וזהו המשך הפסוק הנ"ל **בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו, כי יניקת הבוגדים והרשעים הוא מבחי' פגם הבגדים דהיינו פגם הציצית שהם בכנפי הבגד. דהיינו מפגם הד' יסודות שאחיזתן ושרשם העליון הוא בחי' ד' ציצית כנ"ל.**

אבל סוף כל סוף יתקיים המשך הפסוק הנ"ל **פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ וכו', כי כל הרשעים יכרעו ויפולו** [טו]**, כי לסוף כלה ונאבד וכו' כנ"ל. כי הצדיקים גמורים מכניעין אותם ומשפילים רשעים עדי ארץ ע"י הרוח חיים שלהם שהוא בחי' ציצית בחי' מכנף הארץ זמירות שמענו כנ"ל :**

כינור של חמש נימין הנ"ל באות ב' הוא **בחי' התורה וכן כתוב בזוהר (צו דף ל"ב ע"א)**/טז\ **ותופשי התורה אילין דתפשין בכנורא**/יז\ **:**

ה' אוני אית לריאה {חולין מז.}, כי רוח החיים הוא בהריאה/יח\ **ומשם המשכת הרוח של האנחה כידוע בחוש**/יט**. וע"כ אית לה ה' אוני לריאה כנגד ה' חומשי תורה (כ)**/כא\ **ה' נימין דכנור דדוד ששם הרוח חיים כנ"ל**/כב**:**

טו לשון תפלת עלינו לשבח

טז **זוהר צו דף לב. – רַבִּי יִצְחָק פָּתַח** ואמר לפרש מש"כ **הַכֹּהֲנִים** שעליהם מוטל להורות דרכי ה', **לֹא אָמְרוּ אַיֵּה יהו"ה** לא הזהירו את העם לומר איה ה', ולמה תעזבו אותו, **וְתוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה** הם הסנהדרין אשר עליהם מוטל ללמד לעם את משפטי התורה, **לֹא יְדָעוּנִי** לא רצו לדעת ולהכיר גודל רוממותי, **וְהָרוֹעִים פָּשְׁעוּ בִי** והמלכים שהם רועי העם מרדו בי (מלוזות). ומפרש ואמר מש"כ **הַכֹּהֲנִים, אִלֵּין כֹּהֲנִים דִּמְשַׁמְּשִׁין בִּכְהוּנָּה גְּדוֹלָה** אלו הם הכהנים המשמשים בכהונה גדולה, (להלן מבואר שהוא הדין בשאר כהנים), **וּמְקָרְבִין מִלִּין קַדִּישִׁין לְאַתְרַיְיהוּ** ומקרבים דברים קדושים למקומם, כלומר בקרבנם הם מקרבים ומעלין את המ"ן לשורשם, **וּמְיַיחֲדִין יִחוּדָא כָּל חַד וְחַד כִּדְקָא חָזֵי** ועי"ז הם מייחדים היחודים של כל פרצופי האצילות, כל אחד ואחד כראוי לו. ומש"כ **וְתוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה** שאל **מַאן אִינּוּן תּוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה** מי הם תופשי התורה, **וְכִי כָּהֲנֵי לָאו תּוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה נִינְהוּ** וכי הכהנים אינם תופשי התורה, הלא כתוב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, והשיב **אֶלָּא אִלֵּין אִינּוּן לֵיוָאֵי דְּתַפְשֵׂי בְּכִנּוֹרוֹת דְּאַתְיָין מִסִּטְרָא דְּאוֹרַיְיתָא** אלא אלו הם הלוים התופשים בכנורות הבאים מצד התורה, כלומר מצד הגבורה, **וְאִתְיְיהִיבַת מִסִּטְרָא דִּלְהוֹן אוֹרַיְיתָא** והתורה ניתנה מצד הגבורה שהוא שורש הלוים, **וְאִינּוּן מְמָנָן עַל שְׁבָחָא דְּתוּשְׁבַּחְתָּא דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא** והם ממונים על השיר של התשבחות של המלך הקדוש שהוא ז"א, כדי **לְיַחֲדָא לֵיהּ יִחוּדָא שְׁלִים כִּדְקָא יָאוּת** לייחד אותו עם המלכות ביחוד שלם כראוי להיות, כלומר אפילו מצד הגבורות.

יז **באה"ל הארוך** אות ס"ז. – שיש לבאר על אודות התהלה והשיר הנ"ל, שזה זה ענין התורה שבנסתר הנ"ל, אשר בה לבד, תתגלה לנצח, גדולתו של יוצר בראשית. וזה לבד, יהיה כל התהלה והשיר, שיתער לעתיד [בנבל וכנור דבן דוד, כמובא במקום אחר]:

שם אות ס"ח. – שמחמת שבכל זאת, תתלבש עתה בהתורה שבנגלה הנ"ל. מבאר יותר, בהבאתו מאמר הזוהר הקדוש, ותופסי התורה, אלין דתפשין בכנורא. ובהבאתו לענין הכנור דוד, שנתכווין להיות בחמשה נימין, כנגד חמשה חומשי תורה. כי הם הנתלבשים בהנימין האלה, ושרים ומהללים ברוח התורה שבנסתר, והעדן, שהוא רוח צפונית כנ"ל, שמנשב בהם. וגם ממילא מבואר, שלזאת נתכוונו גם ספרי תהלותיו, להיות במספר החמשה הנ"ל:

יח **צ"ע לעיל** אמר שהרוח חיים בלב

ועיין שיח יצחק חלק ב – ליקוטים ג – במסכת חולין (דף נ"ט ע"ב) "אמר רב כהנא תשע אמהתא הוי בין אונא לאונא דאריא רבי עילאה" וכו', רמזו במאמר הלז סוד נסתר שידוע שארי"ה הוא חסד פני אריה אל הימין במרכבה העליונה, והוא שם רי"ו בשם ע"ב שהוא חסד ארי"ה, והוא בחינת הח' ה' פעמים (אור) של יום ראשון דמעשה בראשית, שהוא יומא דאזיל בכולהו יומין. וז"ס הריא"ה, דאיהו ארי"ה, כמ"ש ברע"מ פ' פנחס ובכ"מ. ואמרו למה נקרא שמה ריאה שמאירה את העינים, שהוא או"ר הנ"ל, וה' אונות של הריאה הם סוד הח' דמתפשטים בה' יומין חג"ת נ"ה, תלת מימינא, חסד ות"ת ונצח, כידוע שת"ת נוטה לצד ימין, וגבורה והוד ב' דשמאלה, ועור חג"ת מימינא, ששם סט' דדכורא עד החזה כידוע, ונו"ה משמאלא בנוק' שבניינה משם, ועינונתא דוורדא ביסוד ואינה בחשבון האונות, כידוע שיסוד היא נכללת מהח' הנ"ל, ושם הוא גניזת האור לכן קיימא מימינא. וידוע ששם ע"ב הוא בחסד, והם רי"ו אתוון ארי"ה, וכל הע"ב שמות מתחלקין לח' חלקים, כל א' מט' שמות, והם ט' אמהתא דבין אונא לאונא, והתחלקותם לח' חלקים, וידוע כי כל שיעור פרצוף הוא מט' כלים, וידוע כי רוח חיים תלוי בע"ב שמות הנ"ל, שבזה החיה אלישע בן השונמית, דאגליף עלוי ע"ב שמהן לאהדרא רוחא, כמ"ש בזוהר פ' בשלח, והוא רוח חיים התלוי בריאה, והריאה עשוייה לרחף על הלב, דלא לוקדיה בשלהובין דילידה, והוא ע"י מים דחסדים, כידוע:

יט **צ"ע כי בחוש** רואים שהרוח של הנשימה בא אל הריאה ולא ממנה כי בריאה מתברר הרוח וממנה הולך אל הלב ומתערב בדם ומהלב חוזר דם אם הרוח אל כל האיברים. אבל כל זה אינו נראה בחוש אלא במחקר. ונראה כוונת רבינו שבחוש רואים שהרוח חיים בא אל הריאה וכיון שהלב הוא המקום שחסר את הרוח הרי ברור כמו בחוש שמהריאה בא אל הלב.

כ **עיין תיקון כה** [דף ע. ולקמן תורה צב]

כא **תיקון כה דף ע. –** להבין את מאמר הבא בע"ה, נקדים מה שמבואר בהמשך המאמרים, כי הריאה היא סוד הבינה, וחמש כנפי ריאה שהם האונות שנראות כעין כנפים של הריאה, הם סוד חמשה חסדים המתפשטים מן הבינה בחג"ת נ"ה דז"א, שהוא סוד תורה שבכתב שמתחלקת לחמשה ספרים כנגד חג"ת נ"ה, ויש עוד בריאה אונה קטנה הנקראת "ורדא" והיא כנגד החסד של היסוד הכולל את כל החמשה חסדים, והיסוד הוא כנגד מש"כ "זה ספר תולדות אדם" שמשם מתחיל ספר לעצמו הנקרא "ספר ישרים", כמאמר חז"ל (במס' עבודה זרה דף כה ע"א) וזה לשונם, (יהושע י יג) הלא היא כתובה על ספר הישר, מאי ספר הישר, זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראים ישרים, ומובא לקמן (תקון ע' דף קלח ע"א), וז"ל "זה ספר תולדות אדם" אמר רבי שמעון, זה ספר, דא לדיק חי עלמין, שהוא היסוד (בא"י). וזה שאמר **כְּגַוְונָא דָא** כעין ספר התורה, **אִינּוּן חָמֵשׁ כַּנְפֵי רֵיאָה** הם החמש כנפי הריאה שהם האונות, דהיינו **כְּגַוְונָא דַחֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תּוֹרָה** שהם כעין החמשה חומשי תורה, שהם כנגד חמש ספירות חג"ת נ"ה דז"א, **וּוַרְדָּא** שהיא אונה הששית כנגד היסוד, **כְּגַוְונָא דְזֶה סֵפֶר** היא כעין מה שכתוב (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם, שמשם מתחיל ספר אחר, לפי ששם מתחיל סיפור תולדות אדם ונח והאבות, והוא כנגד היסוד הנקרא "זה ספר" **דְּאִיהוּ סֵפֶר יְשָׁרִים** שהוא נקרא ספר ישרים, לפי שהוא סיפור תולדות האבות הנקראים ישרים כנ"ל. והנה התפארת נקרא ישר על שם שמכריע בין ימין ושמאל וכל הספירות התלויות בו נקראות ישרים על שמו, ולכן ביסוד נאמר (דברים לב ד) לדיק וישר הוא על שם שמקבל מכל הספירות הנקראות ישרים, וישר היינו שלם, ולכן **אִי אוּנֵי חַסִּיר אוֹ יַתִּיר אוֹ חֲלִיף** אם אונה חסרה מן הריאה או יתירה או נתחלפה מקומה של אונה אחת בשניה, **אִיהוּ אִמְּרָא פָּסוּל** זה הכבש הוא פסול דהיינו טריפה, **וּמַאן דְּעָבַר עֲלַיְיהוּ** ומי שעובר עליהם ואוכל טרפות, **כְּאִלּוּ עָבַר עַל אוֹרַיְיתָא וַחֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי דִילָהּ** נחשב לו כאילו עבר על התורה וחמשה חומשים שלה, שכנגדם הם חמש אונות

כג(עיין בתיקונים תיקון יוד [כד])/כה\ כנפי מצוה אינון ה' קשרין לקבל כנגד חמש תיבות של **שמע** ישראל **כו' [כו]** הכוונה לחמש תיבות שמע ישראל ה' אלקינו ה', בלא תיבת אחד כמבואר שם **דאינון לקבל ה' נימין דכנור דדוד וכו' ע"ש גם עיין בהשמטות הזוהר)/כז\ :**

הריאה. ומפרש עוד **דְּחַמְשָׁה כַּנְפֵי רֵיאָה וְרַדָּא אינון שְׁית, דָּא ו'** כי החמץ כנפי הריאה עם הוורידא הרי הם שקה, כנגד ו' דתפארת הכולל לתת הו"ק, ואמר **כָּל מַאן דְּעָבַר עַל דָּא** כל מי שעובר על איסור טרפות, **כְּאִלּוּ עָבַר עַל דָּא** נחשב לו כאילו עבר ופגם בכל שקה קלוות של ז"ת. (הגר"ש וס"מ ופל"ח)

כב **עיין ביאור הליקוטים** הקצר אות טז מבאר שכיוון שא"א לזכות לשכל שעל ידו יברר כל ספיקות התורה אלא ע"י העדן כי לא שייך בשכל אנושי כלל ודייקא דוד זכה לזה ע"י שבירר את התורה בבחי' העדן ע"י שעשה מתורות תפילות עד שהכינור שלו והתפילה שלו היא בבחי' חמישה חומשי תורה עי"ז זכה שהתורה שלו היא מבוררת לגמרי ע"י שכל העדן שהמשיך משם רוח הקודש ומשמע שא"א לזכות לזה אלא ע"י שבאים למידתו של דוד דהינו תיקון המלכות

וזה לשונו – בדבריו הקדושים שבסימן ב', על אודות החמש נימין שבכינור של דוד, שהיא כנגד החמשה חומשי תורה. יש לבאר, שגם בזה יסובב לדבריו בצירוף התורה והתפלה הנ"ל, שחיבר אותה דוד בניגון הכנור שבחמש נימין. וכפי המבואר מדבריו בענין תערובת טוב ורע שבתורה, אשר בשכל האנושי אין שום אופן לבוא לבירור נכון בכל הלכה בלי שום ספק עוד, [בסיבת המחלוקת שבין החכמים והפוסקים], והרבה פסקי הלכה אינם נפסקים רק כפי הכללים, כמו ספק דאורייתא לחומרא וכו'. יש (להעיר) [להבין] ולהשכיל דבר מתוך דבר, שזה שלא יהיה בירור הלכה האמתית, [וגם בלי תיקון וספק, אפילו בהאביעות והספיקות שבדברי חז"ל], עד השלמת מדריגת בן דוד בעצמו. ויען אשר גם דוד זכה מעין זה , נתבררו אצלו חמשה חומשי התורה בכנור תהלתו, שהיה מנגן מאליו ברוח צפונית שהגיע אליו [מהעדן] באמצעות הגן, כנודע:

כג הוספה זו של מוהרנ"ת נמצאת כבר בדפו"ר

כד דף כה סוף ע"ב

כה **תיקון י' דף כה: –** ואמר עוד **וְכַד יִשְׂרָאֵל אָמְרִין שְׁמַע** וכשכל יקהל אומרים קריאת שמע, **וַדַּאי חֵיוִן שָׁמְטִין גַּדְפַּיְיהוּ** ודלי חיות הקדש נושמי מרכבת המלכות שומטות ומורידות את כנפיהם כדי להמיר למטה, **בְּאָן אַתַּר** במיזה מקום מרמזים ענין זה, ואמר **בְּכַנְפֵי מְצָוָה** בכנפי טליח מלויות שמונחות על הכתפים, וכשמניע לכרכם מהבת עולם נמלות מהר והבא וכו' "מלמעלה כנפות הארץ", לכיך להוריסם שיפלו למטה, כעין החיות השומטות את כנפיהם (במלואי בשעה"כ בפרשת בראשית מהבת עולם), **דְּאִתְּמַר בֵּהּ** שנאמר בכנפי הטלית **עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ** כי על ידי מרכבת כנפות הציצית את מלכות המרכבת, ואמר **דְּאִיהוּ כְּגַוְונָא דְּמַעִיל הָאֵפוֹד** שהטלית שהציצית מלמד היא כעין מעיל האפוד, שהיה כולו למד לבושה תכלת, **דְּפַעֲמוֹנִים וְרִמּוֹנִים** שהפעמונים שהיו תוך הרמונים, **אינון לָקֵבֶל חֲלָיִין וְקִשָּׁרִין** הם כנגד החוליות והקשרים, שהקשרים הם תוך חוליות הציצית, ואמר **שׁוּלֵי הַמְּעִיל, אינון לָקֵבֶל כַּנְפֵי מְצָוָה** הם כנגד כנפי הטלית, וכמו שבשולי המעיל היו הפעמונים והרמונים, כן בשולי הטלית יש הציצית. (שע"ב ז"מ ופל"ח) והגה מלת מעי"ל מספרו כנ"ף, ועם הכולל הוא כמספר אהי"ה דהכי"ן, כי התרה יוצאת לתיקון מיסוד שבחזה דז"א להמיר אל המלכות.

וְאינוּן ה' קִשָּׁרִין ואלו החמשה קשרים שיש בכל ציצה, **לְקֵבֶל** הם כנגד חמש תיבות של **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהו"ה אלהינ"ו יהו"ה** שעל ידי זה ממשיכים למלכות חמשה חסדים להמתיק את החמש גבורות שבה, **דְּאִינוּן לְקֵבֶל ה' נִימִין דְּכִנּוֹר דְּדָוִד דְּהָיָה מְנַגֵּן מֵאֲלָיו** שהם כנגד החמש נימין של הכנור של דוד המלך שהיה מנגן מאליו בחצות הלילה, שגם על ידי זה נמתקו החמש גבורות בחמשה חסדים, **י"ג חֲלָיִין כְּחֻשְׁבַּן אַחַ"ד** הנה יש י"ג חוליות כמספר אח"ד של שמע, כי יש ל"ט כריכות בציצית ובהם י"ג חוליות (שבכל ג' כריכות עושים חוליה כנודע), ואמר **דְּקַלָּא דְּנַגּוּנָא סָלְקָא בְּאֶחָד** כי כמו שקול הנגון של הכנור של דוד המלך עלה בחצות לילה, כך למיד להגביה קולו במלת אחד בקריאת שמע.

כו ה' תיבות – שמע ישראל ה' אלקינו ה'. דברים ו' ד'

כז **עיין ביאור הליקוטים** הקצר כאן אות לו – בכותבו בהנסבב שבסוף המאמר, לעיין בתיקונים תיקון יוד, עיינתי שם, וראיתי שמביא שם גם תיבת אחד גמט' יג, [שבסוף הכתוב שמע וכו' הנ"ל], שהוא במספר י"ג חוליות שבכל אחד מכנפי הציצית ח,ט,יא,יג, הן יחד לט וכל חוליה היא ג סבוכים. ונראה מבואר לפי זה, שהוא אחדות האחד שבעדן הנ"ל, הכולל לכל המדות, עד שאינם נחשבים מפני זה רק למדה אחת, אשר גם בזה נשלמים במספר י"ג הנ"ל, ושכמו כן תאיר הארתו בחמשה תיבות הקודמים, שמע וכו':

וכן שם אות לה – בהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, השתוות מספר י"ב המדות והצירופים שבאותיות ה' יב למופי הויה, למספר הד' אותיות בעצמם, שהם הד' נהרות כמוב"פ שהל' נהרות הן מחי' ל' חוליות הויה. אשר בהתאחדות הד' נהרות למעלה בעדן להיות בנהר אחד, כן גם התאחדות י"ב המדות והצירופים למעלה בעדן להיות במדה אחת. (חולי כוונתו כי יב למופי הויה הם גנז שהכי הנהר היולא מעדן יפרד ויפקה לת הגן לד' חלתות הויה ושם יש לו יב למופים) יש לבא בזאת ההשתוות גם בדבר ההוספה אשר יתוסף מדת עדן התפילה לי"ב המדות שבגן התורה, ולהיות בזה ובזה מספר הי"ג. להיינו שכמו שיש בתפילה יג מילות רחמים כן בתורה יש יג מילות שנלמדים מהן (ול"ע חולי כוונתו שקשה הם יש רק יב למופים גנז לוין יש יג מילות הם ולכן מבלר שזה בחי' לחד הכולל לת כולם שנמשך מהעדן ולעיל ביאר שהיא המידה היג שני כתובים המכחישים זה לת זה ויבוא השלישי ויכריע ביניהם שההכחשה ביניהם נובעת מגולל העלם העדן) וכל ההקדמה הזו היא לבאר שכמו השבעה לבריס שמלא בתורה שהם חמש הן הגבורות הן חמש שהרי הגהר היולא מעדן הוא גם מלורן לל' נהרות שבגן כנ"ל שעי"ז נמלאו יג מילות ולא יב. כי כמו כן, יתוסף הנהר שבעדן התפלה, להד' נהרות שבגן התורה, ולהתחשב מפני זה גם בהמספר חמשה.

ושבכל זה תבין מרחוק, בחושבו בזה המאמר כמה דברים אשר יבואו במספר חמשה, והם עוד שבעה:

א. חמשה חומשי תורה,

ב. ותופשי התורה אלין דתפשין בכנור חמש נימין [כמובן בפנים מצירופי דבריו הקדושים], אשר ינשב בהם רוח הצפון היורד [מעדן התפילה] באמצעות הגן כנ"ל.

ג. והוא הרוח שבחמשה אונות הריאה [כמבואר בפנים],

ד. והם כנגד חמשה קשרים שבציצית ושערת העדן כנ"ל,

ה. וחמשה תיבות שבכתוב שמע ישראל ה' אלקינו ה', כמוב"פ.

ו. וכן במספר היסודות הנ"ל והמוב"פ, הלא נודע, שרבינו ז"ל הסכים לדעת האומרים שנמצא גם יסוד המלח, והוא יסוד החמשי, [אשר לפעמים אינו נחשב ביניהם, כי הוא] יסוד הכלול מכולם.

ונראה מבואר, שהוא המכוון כנגד הנהר החמישי, היוצא מהעדן הכלול מכולם.

ז. **גם בכלל** זה לעומת זה הנ"ל בהקדמה, תבין מרחוק בהבאתו בסוף דבריו, פליאת הכתוב בחמשה לשונות, בוגדים, בגדו, ובגד בוגדים, בגדו:

עד כאן ביאור חברותא לתורה ח'

*

לקוטי הלכות פסח ג' סכום בלשון שלי

גנוחי ואנחה נראה שמוהרנ"ת התכוין בזה לתרגם גנוחי ונה לגנוחי ואנחה

רו"ח בתורה בחי' רוח צפונית בה' נימין דכנור דוד חמישה חומשי התורה ה' אונות הריאה אולי אפ"ל שדוד עשה מהתורה ניגון כי חמישה חומשי תהילים כנגד חמישה חומשי תורה דהיינו את כל אור הת"ת שקבלה המלכות שלו החזיר בשלימות בניגון ואולי אפ"ל שגם לזה התכוין כשאמר זמירות היו לי חוקיך (עיין סוטה לה. שנענש על זה שאמר זאת דהיה בזה שמץ זלזול בתורה שהיא ביראה ורתת אבל אעפ"כ הרי הם רוח הקודש שנקבע לדורות בספר תהילים וא"כ היה בזה תורת אמת גם לנצח) שזכה ע"י התורה לברר הרוח שזה בחי' ניגון בחי' רוח הקודש כמבואר בתורה נד ותורה ג ותורה רפב

המקורב לצדיק גמור אינו מתייירא מהרשע שהשעה משחקת לו ומותר לו להתגרות בו

[שם אות א] עיקר גלות מצרים היינו מקוצר רוח כי היה קודם קבלת התורה ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח שהיא מרחפת עפ"נ התורה ונתקיים בהם כבלע רשע צדיק ממנו מצרים נקראים מצולה ונתקיים ותבלעני מצולה שרצו לבלוע את הרו"ח דקדושה שמשם ישראל יונקים מבואר בתיקונים שגלות מצרים בחי' בליעת יונה במעי הדגה כי מצרים נקראים דגה וישראל נמשלו ליונה והם בחי' הרו"ח דקדושה

עשו הוא השר של מצרים הי ינו הרב דקליפה רוח סערה [הוא הזה לעומת זה של יעקב שזכה לשם הויה המבורר כידוע יעקב מלבר משה מלגאו אבל עשו היה בחי' כל הרע שבד' יסודות המשתלשלים מהד' יסודות] מצרים בחי' מיצר הגרון שמשם עולה הרו"ח מכנפי הריאה בחי' התורה והם אוחזים שם ולא נותנים לרו"ח לצאת ונעשה בחי' ניחר גרוני [דהיינו לא נותנים להתאנח]

[אות ב] ולכן מצרים השליכו ליאור כל בן זכר כי בן זכר הוא בחי' המשכת הרו"ח שנמשך מבחי' ורב חסד סטרא דדכורא בחי' יוסף הצדיק בחי' מלאפום בחי' רוח אלקים מרחפת ע"פ המים וזה בחי' לא קמה עוד רוח באיש כי עיקר הרו"ח היא בבחי' יוסף בחי' שמירת הברית [אולי כוונתו לכח הזכר למשוך טיפת הרו"ח מלמעלה וכפי שמירת הברית היא דקדושה דייקא] וזהו ותחי רוח יעקב כי יעקב הוא בחי' כלל ישראל וכשחזרו להתחבר קבל רו"ח ע"י בחי' יוסף שהוא צדיק הדור הרב דקדושה בחי' ורב חסד

עיקר המשכת הרו"ח הוא מהדעת דהיינו התורה וזה בחי' בן וכל הבת תחיון כי מצרים סטרא דנוק' בחי' בלבול הדעת בחי' בת בחי' הביאו בני מרחוק וכו' בחי' קצר רוח יעשה אוולת בחי' דינים הפך ארך אפיים בחי' ורב חסד כי עיקר החסד כפי שלימות הדעת כמבואר בתורה קיט המבקר את החולה.

וזהו נתחכם למושיען של ישראל ע"י כל הבן היאורה תשליכוהו כי משה הוא הצדיק שממנו תוצאות הרוח ורצו להתגבר עליו בבחי' תבלעני מצולה אבל משה הוא בחי' ותרא אותו כי טוב דהיינו שכולו טוב שיכול לרדת לצנור של מצרים ולא להבלע שם כי אין בו שום רע מהד' יסודות ולכן גם נתגדל בבית פרעה ע"י בתו דייקא ולא רק שלא נבלע אלא גם הכניע אותם כי נתגיירה בת פרעה דהיינו שכבר מיד סמוך ללידתו התחיל להכניע את קליפת מצרים ע"י שירד לצינור שלהם וכן שנתגדל בבית פרעה זה היה חלק מהגאולה ועי"ז דייקא הוציא את בנ"י ממצרים דהיינו את הרו"ח דקדושה מהרוח סערה

והקב"ה הקדים רפואה למכה במה שהוריד את יוסף ויעקב למצרים להחליש את הקליפה רוח סערה תחת הרו"ח דקדושה שלהם ועי"ז היה כח לבנ"י להתקיים במצרים עד שבא משה וגם משה נצרך ליוסף הצדיק בבחי' ויקח משה את עצמות יוסף בחי' הרו"ח בשביל לגאול את ישראל וכח משה לגאול כבר התחיל לפעול קודם ועוד לפני מראה הסנה כמ"ש ויהי בימים הרבים ההם ויאנחו בנ"י מן העבודה ויזעקו דהיינו שכבר יכלו להמשיך קצת בחי' רו"ח ע"י אנחה ממשה

[אות ג] ויהי בחצי הלילה אני עובר בתוך מצרים ומת כל בכור וכו' פי' כי בכור לשון גדולה כמ"ש אני בכור אתנהו בחי' רב דקליפה והכוונה לבכור מצרים שהוא שר של מצרים דהינו עשו בחי' רוח סערה שעל ידו הייתה הגלות כמבואר בתורה כ'עה"פ אתה ידעת את כל התלאה

בכור נוטל פי שנים זה בחי' רו"ח שהוא בחי' פי שנים כמ"ש ויהי נא פי שנים מרוחך עלי וזה בחי' אנחה שמכניס רוח ומוציא רוח ולכן השתדל יעקב להוציא הבכורה מעשו להכניע רב דקליפה ועי"ז לקח הברכות כי ברכה היא שלימות החסרונות ע"י הרו"ח

וזה בחי' הברכה בורא נפשות רבות וחסרונן

מכת בכורות בחצי הלילה כי אז נושבת רוח צפונית

[אות ה] ע"י התורה שמברר ההלכה מברר הטוב מהרע שבד' יסודות ועי"ז יכול להכניע הרוח סערה אבל את השכל לברר את ההלכה מקבלין מהתפילה שמשם יוצא מעין החכמה ולכן שאל משה באיזה זכות אוציא את ישראל הרי אין להם תורה והשיבו הש"י בהוציאך וכו' תעבדו את האלקים על ההר הזה נמצא שיצאו ישראל בזכות התורה שיקבלו אח"כ דהיינו תורה בכח דהיינו בחי' תפילה וזה בחי' זכות אבות כי הם בחי' תורה בכח כלפי משה ולכן הם תקנו הג' תפילות ביום

[אות ו] עיקר חיותו מקבל האדם ע״י אכילה אבל לא על הלחם לבדו וכו׳ אלא מוצא פי ה׳ דהיינו רוח חיים שהמשיך הקב״ה לתוך המאכל שעי״ז יש בו כח להחיות את האדם כל דבר בעולם כלול מד׳ יסודות אין כח להדבר המאכל שכלול מד׳ יסודות להחיות את האדם כי אם על ידי התורה שמשם תוצאות הרוח חיים כי על ידי התורה מבררין כל הד׳ יסודות ומפרישין הרע מהטוב ואז זוכין לקבל הרוח חיים מהתורה שזה עיקר החיות בחינת על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם כנ״ל

וזה בחינת הברכה שצריכין לברך על כל דבר שבעולם קודם לשאוכלין אותו כי הברכה זהו בחינת מוצא פי ה׳ בחינת הרוח חיים דקדושה שהוא רוח ממללא. שעל ידי זה עיקר החיות כ כל הד׳ יסודות אין להם חיות כי אם על ידי הרוח חיים דקדושה שהוא בחינת יסוד החמישי הפשוט שהיא בחינת צדיק יסוד עולם שהוא מחיה כל הד׳ יסודות שזהו בחינת ונהר יוצא מעדן וכו׳ (כמבואר זה במקום אחר בדברי רבינו ז״ל עיין שם תורה סו סז תנינא) כי יסוד הרוח שבד׳ יסודות הוא המקשר לכל הד׳ יסודות ואין לו כח לקשר כל הדף יסודות ולהחיותם כי אם על ידי שמקבל מבחינת צדיק יסוד עולם מבחינת הרוח חיים שנמשך מהצדיק הדור שדבוק בהתורה תמיד.

[אות ז] כשלא אוכל עפ״י התורה אזי לא נמשך לו רוח חיים דקדושה

[אות ח] עיקר האכילה היא לחם ובו כלול כל הד׳ יסודות בפועל ובגלוי כי קמח הוא בחי׳ עפר ומים מערבים בו ומניחים לתפוח היינו רוח ואופים באש עיקר החילוק בין חמץ ומצה הוא ביסוד הרוח ותפיחת הלחם ע״י יסוד הרוח זה בחי׳ רוח סערה שגדול בשעתו כי הוא בחי׳ אוירא דהאי עלמא וא״א לברר אותו אלא ע״י התורה העיקר הוא לברר את יסוד הרוח כי המקשר כל היסודות לבררו מרוח סערה לרוח חיים דקדושה לכן בפסח אסור לאכול חמץ כי פסח הוא בחי׳ קודם קבלת התורה אבל מצה היא בחי׳ עדן בחי׳ עונג שבת בחי׳ למען תמצו והתענגתם ענג היינו עדן נהר גן דהיינו שמצה בחי׳ תפילה שעי״ז הגאולה כנ״ל בחי׳ שבעתיד על ההר הזה תעבודו בחי׳ תורה בכח.